รายงานประจำปี ๒๕๕๑
Annual Report 2008

ศาลรัฐธรรมนูญ

The Constitutional Court of the Kingdom of Thailand

ศาลรัฐธรรมนูญ

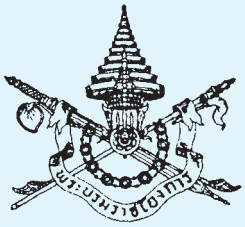

ประกาศ
แต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(พระปรมาภิไธย) ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาได้ดำเนินการเลือกผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา จำนวนสามคน ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้ดำเนินการเลือกตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวนสองคน และวุฒิสภาได้ดำเนินการให้ความเห็นชอบผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์อย่างแท้จริง จำนวนสองคน และผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริง จำนวนสองคน ตามที่คณะกรรมการสรรหาได้พิจารณาสรรหาและคัดเลือกให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งบุคคลทั้งเก้าได้ประชุมและเลือกกันเองให้คนหนึ่งเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญแล้ว

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามคำแนะนำของวุฒิสภา ดังต่อไปนี้

๑.	นายชัช ชลวร	เป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ
๒.	นายจรัญ ภักดีธนากุล	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๓.	นายจรูญ อินทจาร	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๔.	นายเฉลิมพล เอกอุรุ	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๕.	นายนุรักษ์ มาประณีต	เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๖. นายบุญส่ง กุลบุปผา เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๗. นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๘. นายสุพจน์ ไข่มุกด์ เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
๙. นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๘ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑

เป็นปีที่ ๖๓ ในรัชกาลปัจจุบัน

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

ประสพสุข บุญเดช
(นายประสพสุข บุญเดช)
ประธานวุฒิสภา

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีบทบัญญัติรองรับการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญสืบต่อจากรัฐธรรมนูญฉบับที่ผ่านมา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐) ที่สถาปนาศาลรัฐธรรมนูญขึ้นมาในฐานะองค์กรควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ทั้งนี้ เพื่อให้สิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้รับการปกป้องคุ้มครองและมีผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ อีกทั้งเพื่อพิทักษ์รัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายสูงสุดของประเทศดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๗ ที่ว่า “สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยชัดแจ้ง โดยปริยายหรือโดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ย่อมได้รับความคุ้มครองและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และหน่วยงานของรัฐโดยตรงในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมายทั้งปวง” โดยเฉพาะบทบัญญัติมาตรา ๒๑๖ วรรคห้า ที่ว่า “คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ” นั้นย่อมแสดงให้เห็นถึงภารกิจสำคัญและความคาดหวังของมหาชนที่มีต่อศาลรัฐธรรมนูญในขณะเดียวกัน นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ยังได้สร้างมิติใหม่ไว้โดยการเพิ่มช่องทางตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยการให้สิทธิประชาชนสามารถฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ทั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากบทบัญญัติมาตรา ๒๑๒ วรรคหนึ่ง ที่ว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้” แต่อย่างไรก็ตาม การที่ประชาชนซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพดังกล่าวจะใช้สิทธิฟ้องตรงต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้น กรณีจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ในมาตรา ๒๑๒ วรรคสองอีกด้วย กล่าวคือ “การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ”

อย่างไรก็ดี ในโอกาสที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำรายงานประจำปี ๒๕๕๑ เพื่อเสนอต่อรัฐสภาตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในครั้งนี้ ได้นำโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ ๒๕๕๑ และรายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน รวมทั้งสรุป คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนบทคัดย่อรายงานผลการศึกษาวิจัยของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ในรอบปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่ผ่านมา ลงพิมพ์เพื่อเป็นสื่อในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญอีกทางหนึ่งในอันที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิเสรีภาพตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญอย่างเป็นรูปธรรมสืบไป

ศาลรัฐธรรมนูญ

สารบัญ

๐๒ พระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๐ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

๑๕ คณะผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๑๘ ส่วนที่ ๑
โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

๕๒ ส่วนที่ ๒
ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

๙๓ ส่วนที่ ๓
รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

๑๑๙ ส่วนที่ ๔
สรุปคำวิจัยฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๑

๒๕๓ ส่วนที่ ๕
บทคัดย่อรายงานผลการศึกษาวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๑

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

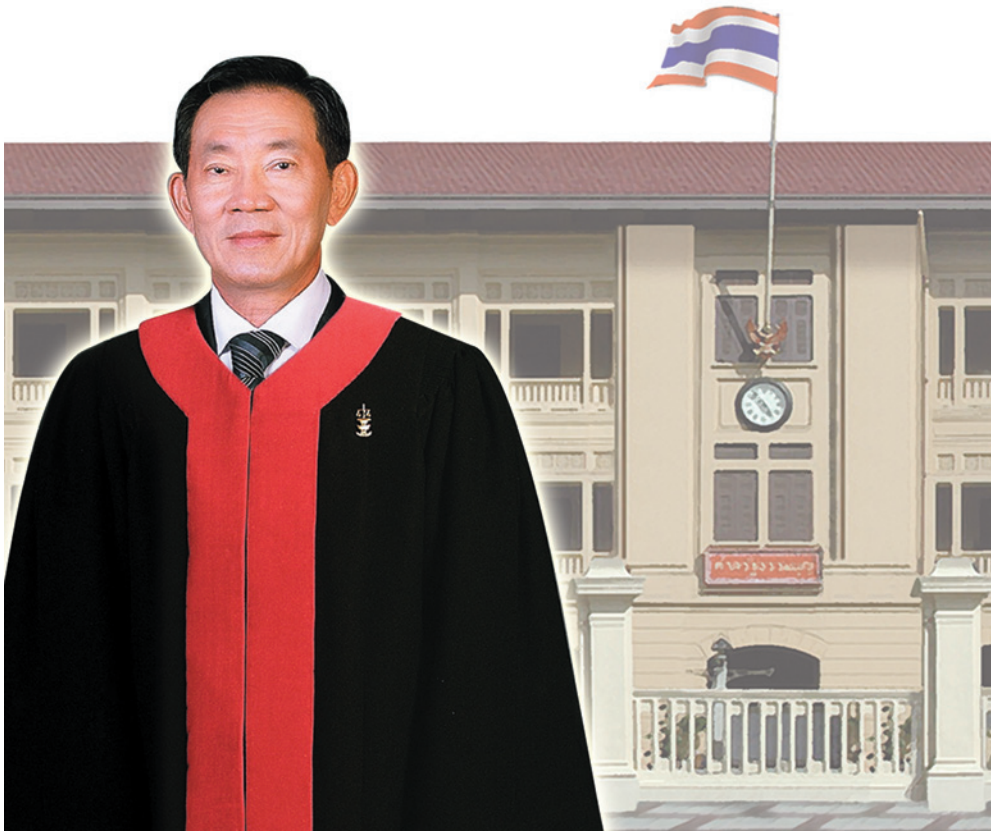

นายชัช ชลวร

ประธานศาลรัฐธรรมนูญ

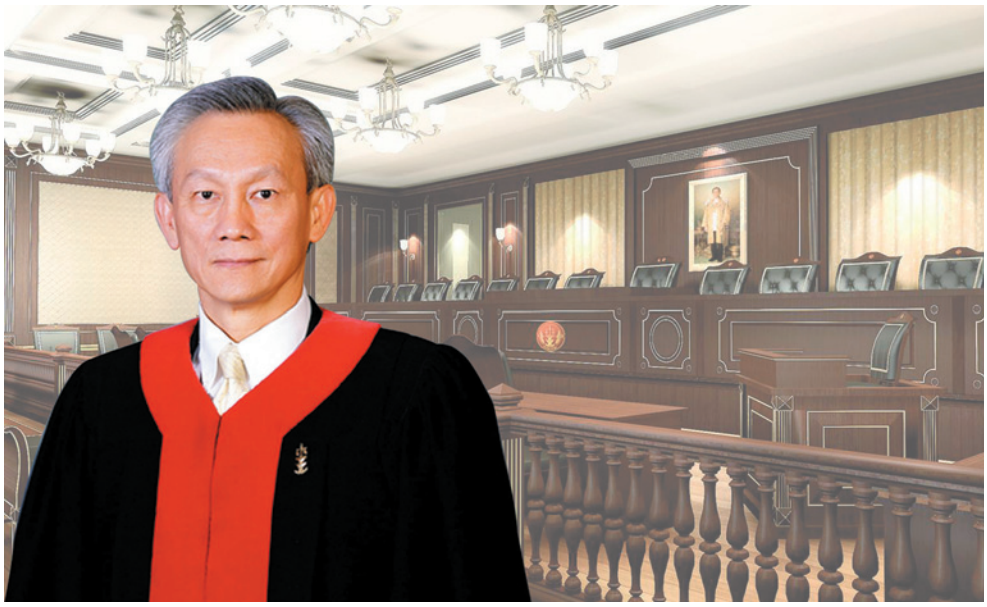

นายจรัญ ภักดีธนากุล
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายจรูญ อินทจาร
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

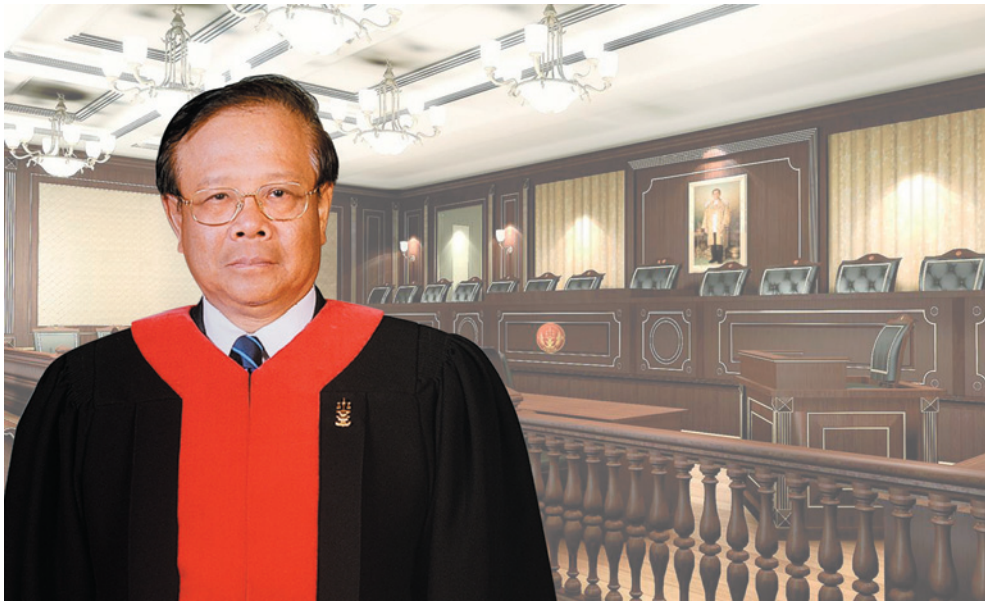

นายเฉลิมพล เอกอุรุ
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายนุรักษ์ มาประณีต
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

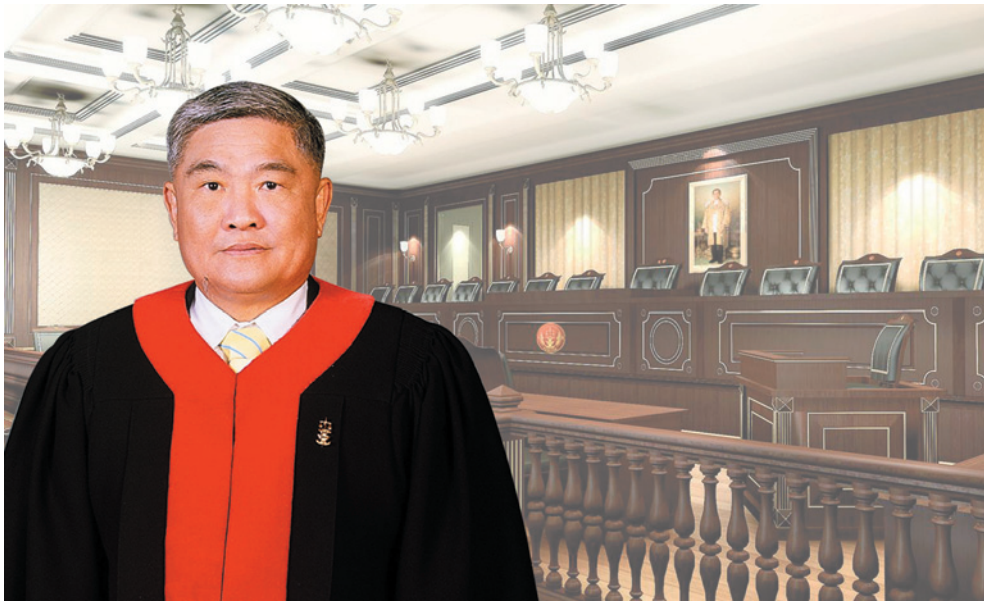

นายบุญส่ง กุลบุปผา
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายวสันต์ สร้อยพิสุทธิ์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายสุพจน์ ไข่มุกด์
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

นายอุดมศักดิ์ นิติมนตรี
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

คณะผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายสนิท จรอนันต์
ที่ปรึกษาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

นายเชาวนะ ไตรมาศ
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
(ฝ่ายบริหาร)

นายปัญญา อุดชาชน
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
(ฝ่ายคดี)

เดชอิศม์ ขาวทอง
สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์
ปานเทพ พัวพงษ์พัฒน์
ชูศักดิ์ ศิรินิล
ชุมพล ศิลปอาชา
ชวรัตน์ ชาญวีรกูล
ปรีชา เอกสมทราวนิช
ประดิษฐ์ สินธวณรงค์
ไพโรจน์ สุวรรณฉวี
ชาญชัย ชัยสุขพิศาล
ชัยเกษม นิติสิริ
ณรงค์ชัย อัครเดชขจร
ปรีดา บุญเพลิง
ประสพสุข บุญเดช
ศุภชัย โพธิ์สุ
วิรัช รัตนเศรษฐ
ปรีชา เอกสมทราวนิช
ชูศักดิ์ ศิรินิล
ชุมพล ศิลปอาชา
ชวรัตน์ ชาญวีรกูล
ปรีดา บุญเพลิง
ประสพสุข บุญเดช
ศุภชัย โพธิ์สุ
วิรัช รัตนเศรษฐ
ชัยเกษม นิติสิริ
ณรงค์ชัย อัครเดชขจร
ชาญชัย ชัยสุขพิศาล
ไพโรจน์ สุวรรณฉวี
ปานเทพ พัวพงษ์พัฒน์
ประดิษฐ์ สินธวณรงค์
เดชอิศม์ ขาวทอง
สุดารัตน์ เกยุราพันธุ์
วิรัช รัตนเศรษฐ
ชวรัตน์ ชาญวีรกูล
ชูศักดิ์ ศิรินิล
ชุมพล ศิลปอาชา
ณรงค์ชัย อัครเดชขจร
ชัยเกษม นิติสิริ
ปรีดา บุญเพลิง
ประสพสุข บุญเดช
ศุภชัย โพธิ์สุ
ไพโรจน์ สุวรรณฉวี
ชาญชัย ชัยสุขพิศาล

ส่วนที่ ๑

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่

๑. ศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เป็นรัฐธรรมนูญ ฉบับแรกที่กำหนดให้มีศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยมีสถานะ เป็นองค์กรศาล และต่อมาเมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้สิ้นสุดลงอันเนื่องมาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ถูกยกเลิกโดยประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขฉบับที่ ๓ เมื่อมีการรัฐประหารเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙ และต่อมาก็ได้มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่อีกครั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๑.๑ องค์ประกอบของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยประธานศาลรัฐธรรมนูญ ๑ คน และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอื่นอีก ๘ คน รวมเป็น ๙ คน ซึ่งพระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งตามคำแนะนำของวุฒิสภา

ที่มาของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๓ คน

(๒) ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด ซึ่งได้รับเลือกโดยที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดโดยวิธีลงคะแนนลับ จำนวน ๒ คน

(๓) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขานิติศาสตร์ ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ อย่างแท้จริงโดยได้รับเลือกจากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และวุฒิสภาให้ความเห็นชอบหรือวุฒิสภาไม่เห็นชอบแต่คณะกรรมการ ฯ ให้ความเห็นชอบหรือมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ จำนวน ๒ คน

(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารราชการแผ่นดินอย่างแท้จริงโดยได้รับเลือกจากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และวุฒิสภาให้ความเห็นชอบ หรือวุฒิสภาไม่เห็นชอบแต่คณะกรรมการ ฯ ให้ความเห็นชอบหรือมีมติยืนยันด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ จำนวน ๒ คน

ในกรณีที่ไม่มีผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดได้รับเลือกเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาหรือที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุด แล้วแต่กรณี เลือกบุคคลอื่นซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ และมีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านนิติศาสตร์ที่เหมาะสมจะปฏิบัติหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตาม (๑) หรือ (๒) แล้วแต่กรณี

การสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในสาขานิติศาสตร์และสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่นนั้น จะมีคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร และประธานองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเลือกกันเองให้เหลือ ๑ คน เป็นกรรมการ ทำหน้าที่สรรหาและคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิทั้งสองสาขา ให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มีเหตุทำให้ต้องมีการเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว แล้วให้เสนอรายชื่อผู้ได้รับเลือกพร้อมความยินยอมของผู้นั้นต่อประธานวุฒิสภา และมติในการคัดเลือกดังกล่าวต้องลงคะแนนโดยเปิดเผยและต้องมีคะแนนไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในกรณีที่ไม่มีกรรมการในตำแหน่งใด หรือมีแต่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ถ้ากรรมการที่เหลืออยู่นั้นมีจำนวนไม่น้อย กว่ากึ่งหนึ่ง ให้คณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประกอบด้วยกรรมการที่เหลืออยู่ ทั้งนี้ ให้นำบทบัญญัติ ในมาตรา ๑๑๓ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

ให้ประธานวุฒิสภาเรียกประชุมวุฒิสภาเพื่อมีมติให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ได้รับการคัดเลือกจากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่ได้รับรายชื่อ การลงมติให้ใช้วิธีลงคะแนนลับ ในกรณีที่วุฒิสภาให้ความเห็นชอบ ให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูล เพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป ในกรณีที่วุฒิสภาไม่เห็นชอบในรายชื่อใด ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้ส่งรายชื่อนั้นกลับไปยังคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วยเหตุผลเพื่อให้ดำเนินการสรรหาใหม่ หากคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นด้วยกับวุฒิสภาและมีมติยืนยันตามมติเดิมด้วยคะแนนเอกฉันท์ ให้ส่งรายชื่อนั้นให้ประธานวุฒิสภานำความกราบบังคมทูลเพื่อทรงแต่งตั้งต่อไป แต่ถ้ามติที่ยืนยันตามมติเดิมไม่เป็นเอกฉันท์ ให้เริ่มกระบวนการสรรหาใหม่ ซึ่งต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน ๓๐ วันนับแต่วันที่มีเหตุให้ต้องดำเนินการดังกล่าว

ในกรณีที่ไม่อาจสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิตามสาขานิติศาสตร์ และสาขารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือสังคมศาสตร์อื่น ได้ภายในเวลาที่กำหนด ไม่ว่าด้วยเหตุใด ๆ ให้ที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาแต่งตั้งผู้พิพากษาในศาลฎีกาซึ่งดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกาจำนวน ๓ คน และให้ที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดแต่งตั้งตุลาการในศาลปกครองสูงสุด จำนวน ๒ คน เป็นกรรมการสรรหาเพื่อดำเนินการแทน

รัฐธรรมนูญกำหนดให้ประธานวุฒิสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการแต่งตั้งประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ โดยประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการ

ศาลรัฐธรรมนูญ มีวาระการดำรงตำแหน่ง ๙ ปี นับแต่วันที่พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งและให้ดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว

อนึ่ง ตามบทเฉพาะกาลแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ ให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ โดยให้ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลฎีกาเป็นประธานศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งประธานศาลปกครองสูงสุดเป็นรองประธานศาลรัฐธรรมนูญ และให้ผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือตุลาการในศาลปกครองสูงสุดที่ได้รับเลือกตามมาตรา ๓๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ คงดำรงตำแหน่งเป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญต่อไปจนกว่าจะมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งต้องไม่เกิน ๑๕๐ วัน นับแต่วันที่ได้มีการแต่งตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรภายหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปครั้งแรกตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้

๑.๒ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ซึ่งอาจแบ่งได้เป็น ๙ ประการ คือ

๑.๒.๑ การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างกฎหมายและร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๑) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๑)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไว้แตกต่างจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติทั่วไป คือ ก่อนที่จะนำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย รัฐธรรมนูญกำหนดเป็นบทบังคับว่าต้องส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญก่อน

พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มี ๙ ฉบับคือ

(๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการออกเสียงประชามติ

(๕) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๖) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๗) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน

(๘) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๙) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน

๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔)

ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันและก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่งนั้น ถ้า

(๑) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่ง ความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า

(๒) นายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้หรือกระบวนการตรากฎหมายไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ส่งความเห็นเช่นว่านั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานวุฒิสภาทราบโดยไม่ชักช้า

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปทั้งฉบับ

ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้แต่ไม่เป็นสาระสำคัญ ให้เฉพาะข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นอันตกไป ร่างพระราชบัญญัติฉบับนั้นยังสามารถประกาศใช้บังคับได้

๓) การพิจารณาวินิจฉัยร่างข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติไม่ให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๕)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ร่างข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา และร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา ซึ่งสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือรัฐสภาแล้วแต่กรณีได้ให้ความเห็นชอบแล้ว แต่ยังมิได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ โดยผู้มีสิทธิเข้าชื่อเสนอได้แก่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของแต่ละสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของทั้งสองสภา ในกรณียื่นเรื่องเสนอให้พิจารณาร่างข้อบังคับการประชุมรัฐสภา

๔) การพิจารณาวินิจฉัยร่างพระราชบัญญัติว่ามีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้หรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๔๙)

รัฐธรรมนูญได้กำหนดกระบวนการตราพระราชบัญญัติว่าต้องเริ่มต้นเสนอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาก่อน เมื่อสภาผู้แทนราษฎรเห็นชอบแล้วจึงเสนอร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไปยังวุฒิสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ อย่างไรก็ดี ในขั้นตอนนี้หากวุฒิสภาไม่เห็นชอบด้วยกับสภาผู้แทนราษฎรถือว่าวุฒิสภาได้ยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อนและต้องส่งกลับคืนให้สภาผู้แทนราษฎร หรือหากวุฒิสภาแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัตินั้น แต่สภาผู้แทนราษฎรไม่เห็นด้วยกับการแก้ไข และต่อมาได้มีการตั้งคณะกรรมาธิการร่วมกันเพื่อพิจารณาแล้ว แต่สภาใดสภาหนึ่งไม่เห็นชอบด้วยกับร่างของคณะกรรมาธิการร่วมกัน ในกรณีเช่นนี้ถือว่ามีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินั้นไว้ก่อน และระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ สภาผู้แทนราษฎรจะยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ต่อเมื่อระยะเวลา ๑๘๐ วันได้ล่วงพ้นไปแล้ว (เว้นแต่จะเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงินซึ่งสภาผู้แทนราษฎรอาจยกขึ้นพิจารณาใหม่ได้ทันที) ดังนั้น ในระหว่างที่มีการยับยั้งร่างพระราชบัญญัตินี้ รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๙ ห้ามมิให้คณะรัฐมนตรีหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ตามที่บัญญัติไว้

ในกรณีที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภาเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติที่เสนอ หรือส่งให้พิจารณานั้น เป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรหรือประธานวุฒิสภาส่งร่าง พระราชบัญญัติดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

อนึ่ง การห้ามมิให้เสนอร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติที่ต้องยับยั้งไว้ ให้นำมาบังคับใช้กับการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญด้วยโดยอนุโลม

๑.๒.๒ การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้บังคับแล้ว

กรณีที่พระราชบัญญัติได้ประกาศใช้บังคับแล้ว หากต่อมาปรากฏว่าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีการควบคุมกฎหมายที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้มีช่องทางการเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ ๔ กรณี คือ

๑) การพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑)

การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๑ ต้องเป็นกรณีที่มีคดีเกิดขึ้นในศาลก่อน ไม่ว่าจะเกิดขึ้นในศาลยุติธรรม ศาลปกครอง หรือศาลทหาร หรือศาลอื่น และไม่ว่าคดีจะอยู่ระหว่างการพิจารณาในชั้นศาลใดก็ตาม หากศาลเห็นเองหรือคู่ความ(โจทก์-จำเลย หรือผู้ฟ้อง-ผู้ถูกฟ้อง)ในคดีนั้นโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นดังกล่าวไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (ในกรณีนี้ศาลสามารถพิจารณาต่อไปได้แต่ต้องรอการพิพากษาคดีไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ)

บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนี้หมายถึง กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา หรือกฎหมายที่ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

๒) การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๔๕)

การควบคุมกฎหมายมิให้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นผู้เสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๔๕ ไม่จำเป็นต้องเป็นคดีในศาลก่อนเหมือนกับกรณีตาม ๑) การเสนอเรื่องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยผู้ตรวจการแผ่นดิน โดยหลักการแล้วเป็นกรณีที่มีผู้ร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินก่อน เว้นแต่เป็นกรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีผลกระทบต่อความเสียหายของประชาชนส่วนรวม หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจพิจารณาและเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องเรียน

สำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ผู้ตรวจการแผ่นดินจะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้น มีความหมายเดียวกับบทบัญญัติแห่งกฎหมายตาม ๑) ซึ่งหมายถึง กฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา หรือกฎหมายที่ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

๓) **การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นผู้เสนอ** (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๗)

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ในกรณีที่เห็นชอบตามที่มีผู้ร้องเรียนว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรก ที่บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

สำหรับบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ จะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้น มีความหมายเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วตาม ๑) และ ๒) กล่าวคือเป็นกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติซึ่งตราขึ้นโดยองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติหรือรัฐสภา หรือกฎหมายที่ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัติ เช่น พระราชกำหนดที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติจากรัฐสภาแล้ว เป็นต้น

๔) **การพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่** (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่ง กฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่ต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำร้องให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

อย่างไรก็ดี ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญมาใช้บังคับ รัฐธรรมนูญได้กำหนดบทเฉพาะกาลให้ศาลรัฐธรรมนูญออกเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

ปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้ออก “ข้อกำหนด ฯ” มาใช้บังคับแล้ว ซึ่งตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๑ และข้อ ๒๒ บัญญัติว่า

”ข้อ ๒๑ บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๔๕ (๑) และมาตรา ๒๕๗ วรรคหนึ่ง (๒) ของรัฐธรรมนูญ”

”ข้อ ๒๒ การยื่นคำร้องของบุคคลตามข้อ ๒๑ นอกจากต้องดำเนินการตามข้อ ๑๘ แล้ว ให้ระบุเหตุที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้วด้วย”

ผู้ที่จะใช้สิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้

(๑) ต้องเป็นบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้อันสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

(๒) บุคคลนั้นต้องยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และ

(๓) ต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว

การใช้สิทธิของบุคคลในการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว หมายความว่า หากบุคคลใดสามารถใช้สิทธิทางศาลตาม ๑) หรือสามารถใช้สิทธิโดยการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินตาม ๒) หรือสามารถใช้สิทธิโดยการร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตาม ๓) ได้ บุคคลนั้นจะต้องใช้สิทธิตามช่องทางนั้นก่อน นอกจากว่าไม่สามารถใช้สิทธิตามช่องทางนั้นได้แล้ว จึงจะมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๓ การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด
(รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๔)

การตราพระราชกำหนดให้ใช้บังคับดังเช่นพระราชบัญญัตินั้น รัฐธรรมนูญได้กำหนดเงื่อนไขไว้ ดังนี้

๑) ตราขึ้นเพื่อประโยชน์ในอันที่จะรักษาความปลอดภัยของประเทศ ความปลอดภัยสาธารณะ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจของประเทศ หรือป้องปัดภัยพิบัติสาธารณะ

๒) การตราพระราชกำหนดตาม ๑) ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นว่า เป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจจะหลีกเลี่ยงได้

เมื่อพระราชกำหนดมีผลใช้บังคับแล้ว คณะรัฐมนตรีจะต้องเสนอพระราชกำหนดนั้นต่อรัฐสภา เพื่อให้รัฐสภาพิจารณาอนุมัติหรือไม่อนุมัติพระราชกำหนดนั้นต่อไปและในระหว่างที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภายังไม่ได้อนุมัติพระราชกำหนดนั้น สมาชิกสภาผู้แทน ราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อ

เสนอความเห็นต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าพระราชกำหนดนั้นไม่เป็นไปตาม เงื่อนไข ๑) และ ๒) และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งความเห็นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

๑.๒.๔ การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการกระทำการใดเพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรงหรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย หรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖๘)

รัฐธรรมนูญ กำหนดมาตรการเพื่อตรวจสอบกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย ว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่ โดยให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา เสนอความเห็นต่อศาล รัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา และหากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาหรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายจะทำให้การเสนอการแปรญัตติหรือการกระทำดังกล่าวสิ้นผลไป

๑.๒.๕. การวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๔)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดให้ “องค์กรตามรัฐธรรมนูญ” มี ๒ ประเภท ดังนี้

๑) **องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ** มี ๔ องค์กร คือ คณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ตรวจการแผ่นดิน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน

๒) **องค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญ** มี ๓ องค์กร คือ องค์กรอัยการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ และสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ที่จะเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้นั้น ต้องเป็นปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภา คณะรัฐมนตรีหรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และต้องเป็นความขัดแย้งระหว่างองค์กรต่าง ๆ ตั้งแต่สององค์กรขึ้นไปเท่านั้น มิใช่กรณีการมีปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรใดองค์กรหนึ่งว่ามีอำนาจกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือไม่

สำหรับปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภาคณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ กับศาล ไม่ว่าจะเป็นศาลปกครอง หรือศาลยุติธรรม ให้ศาลปกครองหรือ ศาลยุติธรรมมีอำนาจในการพิจารณาวินิจฉัยแล้วแต่กรณี

๑.๒.๖ การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

๑) การวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐาน แห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารของพรรคการเมืองหรือสมาชิกพรรคการเมืองมีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองว่าขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ อันเป็นการคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทยเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของปวงชนชาวไทยเหนือประโยชน์ของพรรคการเมืองที่ตนสังกัดอยู่ สำหรับการพิจารณาวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับของพรรคการเมืองขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือไม่นั้น เป็นการคุ้มครองสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนโดยทั่วไป ทั้งนี้เนื่องจากพรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง หรือการกำหนดข้อบังคับของพรรคการเมืองจึงต้องไม่ขัดหรือ แย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๒) การพิจารณาอุทธรณ์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่พรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗))

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ถูกพรรคการเมืองมีมติให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง (ซึ่งมีผลให้ต้องสิ้นสุดการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย) มีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อคัดค้านว่ามติของพรรคการเมืองดังกล่าวขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จึงถือว่าเป็นการคุ้มครองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนชาวไทย

๓) การพิจารณาวินิจฉัยกรณีบุคคลหรือพรรคการเมืองใช้สิทธิและเสรีภาพในทางการเมืองโดยมิชอบด้วยรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๘ และมาตรา ๒๓๗)

ผู้ที่ทราบว่าบุคคลใดหรือพรรคการเมืองใดกระทำการเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการเพื่อให้ได้

มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มีสิทธิเสนอเรื่องให้อัยการสูงสุดตรวจสอบข้อเท็จจริงและยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยสั่งการให้เลิกการกระทำเช่นว่านี้ หรืออาจสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว

นอกจากนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ ได้กำหนดมาตรการเพื่อปกป้องคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ตลอดจนหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารของพรรคการเมืองที่มี ส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย ให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้ถือว่าบุคคลหรือพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้ เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้

๑.๒.๗ การวินิจฉัยสมาชิกภาพหรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง

๑) การวินิจฉัยสมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงดังต่อไปนี้

(๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๓))

(๒) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๓) มีลักษณะต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๒)

(๔) กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖)

(๕) ลาออกจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกหรือพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของที่ประชุมร่วมของคณะกรรมการบริหารของพรรคการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่สังกัดพรรคการเมืองนั้น ให้พ้นจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิก ในกรณีเช่นนี้ ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันที่ลาออกหรือพรรคการเมืองมีมติ เว้นแต่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นได้อุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ คัดค้านว่ามติดังกล่าวจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญนี้ ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมิได้มีลักษณะตามอุทธรณ์ ให้ถือว่าสมาชิกภาพสิ้นสุดลงนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย แต่ถ้าศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ามติดังกล่าวมีลักษณะตามอุทธรณ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นอาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมือง

อื่นได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗))

(๖) ขาดจากการเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้นั้นเป็นสมาชิก และไม่อาจเข้าเป็นสมาชิกของพรรคการเมืองอื่นได้ภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง ในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าสิ้นสุดสมาชิกภาพนับแต่วันถัดจากวันที่ครบกำหนดหกสิบวันนั้น (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๘))

(๗) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวันโดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานสภาผู้แทนราษฎร (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๑๐))

(๘) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษเว้นแต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๑๑))

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กำหนดเหตุที่สมาชิกภาพของสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงดังต่อไปนี้

(๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๓))

(๒) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งหรือมีสิทธิได้รับการเสนอชื่อเพื่อเข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๕)

(๓) เป็นรัฐมนตรี เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอื่น หรือเป็นผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญหรือกระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๖ หรือมาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖)

(๔) ขาดประชุมเกินจำนวนหนึ่งในสี่ของจำนวนวันประชุมในสมัยประชุมที่มีกำหนดเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยยี่สิบวัน โดยไม่ได้รับอนุญาตจากประธานวุฒิสภา (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๗))

(๕) ต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก แม้จะมีการรอการลงโทษเว้น แต่เป็นการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๙ (๘))

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่ หรือคณะกรรมการการเลือกตั้งเห็นว่า สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาคนใดคนหนึ่งสิ้นสุดลงเพราะเหตุดังกล่าว ให้ส่งเรื่องไปยังประธานแห่งสภาที่ผู้นั้นเป็นสมาชิก และให้ประธานแห่งสภานั้นส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

๒) การวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงหรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒)

ในกรณีที่ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เพราะเหตุดังต่อไปนี้

(๑) ลาออก (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ (๒))

(๒) ต้องคำพิพากษาให้จำคุก แม้คดีนั้นจะยังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษ เว้นแต่เป็นกรณีที่คดียังไม่ถึงที่สุดหรือมีการรอการลงโทษในความผิดอันได้กระทำโดยประมาท ความผิดลหุโทษ หรือความผิดฐานหมิ่นประมาท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ (๓))

(๓) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามของผู้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๔)

(๔) กระทำการอันเป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ หรือกระทำการต้องห้ามในการเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้น หรือคงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วน หรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙)

(๕) ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงในกรณีที่นายกรัฐมนตรีดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินกว่าแปดปี (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๗๑ วรรคสี่)

ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิกว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนหนึ่งคนใดสิ้นสุดลงหรือไม่ และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วยเช่นเดียวกับ ๑)

๓) การวินิจฉัยว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือไม่ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๓)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน มีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาว่ากรรมการการเลือกตั้งคนใดคนหนึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามหรือกระทำการอันต้องห้ามตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดตามมาตรา ๒๓๐ และให้ประธานรัฐสภาส่งคำร้องนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

การขาดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม หรือการกระทำอันต้องห้ามของกรรมการการเลือกตั้งซึ่งเป็นเหตุให้ต้องพ้นจากตำแหน่งมีดังนี้

(๑) กรรมการการเลือกตั้งต้องมีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๑))

(๒) กรรมการการเลือกตั้งต้องสำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีหรือเทียบเท่า (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๒))

(๓) ขาดคุณสมบัติและมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา ๒๐๕ (๑) (๔) (๕) และ (๖) (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๓))

(๔) ไม่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ กรรมการตรวจเงินแผ่นดิน หรือกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๐ (๔))

(๕) ไม่เป็นข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๑))

(๖) ไม่เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น หรือไม่เป็นกรรมการหรือที่ปรึกษาของรัฐวิสาหกิจหรือของหน่วยงานของรัฐ (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๒))

(๗) ไม่ดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใด (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๓))

(๘) ไม่ประกอบวิชาชีพอิสระอื่นใด (รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐๗ (๔))

๑.๒.๘ การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้อำนาจกับศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาวินิจฉัยกรณีที่มีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดที่ฝ่ายบริหารทำความตกลงกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่ ทั้งนี้ตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ซึ่งหนังสือสัญญาดังกล่าวได้แก่

๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา

๔) หนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง

๕) หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศ อย่างมีนัยสำคัญ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา หากเห็นว่าหนังสือ

สัญญาใดเป็นหนังสือสัญญาที่จะต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน ให้เสนอต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดว่า หนังสือสัญญาดังกล่าว ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาหรือไม่ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ วรรคหก

๑.๒.๙. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มี ๘ ประการดังนี้

๑) **การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง** (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓ หรือมาตรา ๑๔)

ผู้ยื่นจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองของนายทะเบียน อาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของนายทะเบียนต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งดังกล่าว

๒) **การวินิจฉัยชี้ขาดคำสั่งของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมือง ข้อบังคับพรรคการเมือง การเปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่และลายมือชื่อของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จดแจ้งไว้กับนายทะเบียนพรรคการเมือง หรือการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง** (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑)

หัวหน้าพรรคการเมืองที่ไม่เห็นด้วยกับคำสั่งของนายทะเบียนที่ไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมี ๓ กรณี คือ กรณีแรก การขอเปลี่ยนแปลงนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง กรณีที่สอง การขอเปลี่ยนแปลงชื่อ อาชีพ ที่อยู่ และลายมือชื่อของกรรมการบริหารพรรคการเมืองที่ได้จดแจ้งไว้กับนายทะเบียน และกรณีที่สาม การขอเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในหนังสือแจ้งการจัดตั้งสาขาพรรคการเมือง ในกรณีเช่นว่านี้ หัวหน้าพรรคการเมืองดังกล่าวอาจยื่นคำร้องคัดค้านคำสั่งของนายทะเบียนต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งคำสั่งไม่รับจดแจ้งการเปลี่ยนแปลงนั้น

๓) **การวินิจฉัยว่ามติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข** (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓)

สมาชิกพรรคการเมือง ซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนสมาชิกซึ่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรรมการบริหารพรรคการเมืองจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือสมาชิกพรรคการเมือง จำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยคน เห็นว่ามติหรือข้อบังคับในเรื่องใดของพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกอยู่นั้นจะขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีสิทธิร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

นอกจากนี้ มติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ ถือว่าเป็นมติหรือข้อบังคับที่ขัดหรือแย้งต่อหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยยังหมายถึง ข้อบังคับพรรคการเมืองที่มีข้อกำหนดให้ดำเนินการทางวินัยหรือจรรยาบรรณ โดยมิได้เปิดโอกาสให้ผู้ถูกดำเนินการทางวินัยหรือจรรยาบรรณมีโอกาสรู้ข้อกล่าวหาและแก้ข้อกล่าวหาได้ตามสมควร หรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่มีข้อกำหนดให้มีการดำเนินการเพื่อให้สมาชิกที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรพ้นจากสมาชิกภาพของพรรคการเมือง เพราะเหตุที่สมาชิกผู้นั้นลงมติหรือไม่ลงมติในสภาผู้แทนราษฎรหรือในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา หรือกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยมติหรือข้อบังคับพรรคการเมืองที่ขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๓ นี้ เป็นบทบัญญัติที่ขยายรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖๕ ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ตาม ๑)

๔) การวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ (๔))

การสิ้นสุดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเนื่องจากพรรคการเมืองที่ตนเป็นสมาชิกมีมติให้ออกตามข้อบังคับพรรคการเมืองเพราะกระทำผิดวินัยหรือจรรยาบรรณอย่างร้ายแรง หรือมีเหตุร้ายแรงอื่นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ (๔) สมาชิกผู้นั้นมีสิทธิอุทธรณ์ต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสามสิบวันนับแต่วันที่พรรคการเมืองมีมติ เพื่อคัดค้านว่ามติดังกล่าวขัดต่อสถานะและการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ หรือขัดหรือแย้งกับหลักการพื้นฐานแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งการอุทธรณ์ดังกล่าวให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยชี้ขาดสมาชิกภาพของสมาชิกพรรคการเมืองที่ดำรงตำแหน่งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๐ นี้ เป็นบทบัญญัติที่ขยายรายละเอียดของอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๖ (๗) ซึ่งได้กล่าวไว้แล้วในข้างต้น ตาม ๑.๒.๗ ๑) (๕)

๕) การวินิจฉัยให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำใด ๆ อันเป็นการฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมืองหรือข้อบังคับพรรคการเมือง หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑)

เมื่อปรากฏว่าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง จัดให้พรรคการเมืองกระทำการใด ๆ ฝ่าฝืนนโยบายพรรคการเมือง หรือข้อบังคับพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๓๑ กำหนดให้นายทะเบียนมีอำนาจเตือนเป็นหนังสือให้หัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำนั้นภายในระยะเวลาที่นายทะเบียนกำหนด

ถ้าหัวหน้าพรรคการเมือง คณะกรรมการบริหารพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคการเมือง ไม่ปฏิบัติตามคำเตือนของนายทะเบียน นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ระงับหรือจัดการแก้ไขการกระทำดังกล่าว หรือให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่งได้ ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองทั้งคณะหรือบางคนออกจากตำแหน่ง ผู้นั้นไม่มีสิทธิเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีก เว้นแต่จะพ้นกำหนดสองปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่ง

๖) การวินิจฉัยเกี่ยวกับการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑)

พรรคการเมืองย่อมสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

(๑) ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองใด แต่ปรากฏว่าพรรคการเมืองนั้นไม่ดำเนินการรับสมัครสมาชิกให้มีจำนวนไม่น้อยกว่าห้าพันคน ซึ่งอย่างน้อยต้องประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมีที่อยู่ในแต่ละภาคตามบัญชีรายชื่อภาคและจังหวัดที่นายทะเบียนประกาศกำหนด และมีสาขาพรรคการเมืองอย่างน้อยภาคละหนึ่งสาขา

(๒) ไม่ส่งผู้สมัครเข้ารับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งทั่วไปสองครั้งติดต่อกัน หรือเป็นเวลาแปดปีติดต่อกัน สุดแต่ระยะเวลาใดจะยาวกว่ากัน

(๓) มีจำนวนสมาชิกเหลือไม่ถึงห้าพันคน เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี

(๔) ไม่มีการเรียกประชุมใหญ่พรรคการเมือง หรือไม่มีการดำเนินกิจกรรมใดทางการเมือง เป็นระยะเวลาติดต่อกันหนึ่งปี โดยมิได้มีเหตุอันสมควรอันจะอ้างได้ตามกฎหมาย

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียนหรือเมื่อมีผู้ยื่นคำร้องต่อนายทะเบียนว่ามีเหตุดังกล่าว ให้นายทะเบียนดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริง ถ้าเห็นว่ามีเหตุดังกล่าวเกิดขึ้นกับพรรคการเมืองใดจริง ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่าพรรคการเมืองนั้นสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมือง

ในกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองที่ถูกประกาศว่าสิ้นสภาพ เห็นว่าการประกาศของนายทะเบียนไม่เป็นไปตามเหตุของการสิ้นสภาพความเป็นพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งเลิกการประกาศได้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

มิให้นำความในมาตรา ๙๑ นี้มาใช้บังคับกับกรณีที่พรรคการเมืองมีสมาชิกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

๗) การวินิจฉัยให้ยุบพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๓ หรือมาตรา ๙๔)

การพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ สามารถแยกได้เป็น ๒ กรณี คือ กรณีเกี่ยวกับการบริหารจัดการของพรรคการเมือง ตามมาตรา ๙๓ และกรณีเกี่ยวกับการกระทำของพรรคการเมืองที่มีผลกระทบต่อการปกครองหรือความมั่นคงของรัฐ ตามมาตรา ๙๔

เหตุของการยุบพรรคการเมืองซึ่งต้องมีการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองกรณีการบริหารจัดการของพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๓ มี ๓ กรณี กรณีแรก คือ กรณีที่พรรคการเมืองมีเหตุต้องเลิกตามข้อบังคับพรรคการเมือง แต่พรรคการเมืองนั้นยังมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ กรณีที่สองคือ กรณีที่พรรคการเมืองใดไม่จัดทำรายงานการดำเนินกิจการของพรรคการเมืองในรอบปีปฏิทินที่ผ่านมาแจ้งให้นายทะเบียนทราบ (มาตรา ๔๒ วรรคสอง) และกรณีที่สามคือ กรณีที่พรรคการเมืองไม่จัดทำรายงานการใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมืองให้ถูกต้องตามความเป็นจริงยื่นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๘๒)

เหตุของการยุบพรรคการเมืองซึ่งต้องมีการร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองกรณีการกระทำของพรรคการเมืองมีผลกระทบต่อการปกครองและความมั่นคงของรัฐตามมาตรา ๙๔ มีดังนี้

(๑) กระทำการล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือกระทำการตามที่รัฐธรรมนูญให้ถือว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจโดยวิธีการดังกล่าว

(๒) กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา หรือระเบียบหรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๓) กระทำการอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ

(๔) กระทำการอันอาจเป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐทั้งภายในและภายนอก ราชอาณาจักร หรือขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือ

(๕) พรรคการเมืองรับบุคคลผู้ไม่มีสัญชาติไทยโดยการเกิดหรือผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติซึ่งได้สัญชาติไทยมาแล้วน้อยกว่าห้าปีเข้าเป็นสมาชิกหรือดำรงตำแหน่งใด ๆ ในพรรคการเมือง หรือยอมให้กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อประโยชน์ของพรรคการเมือง (มาตรา ๒๑) หรือพรรคการเมือง กรรมการบริหารพรรคการเมือง ผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ของพรรคการเมือง ช่วยเหลือหรือสนับสนุนผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาหรือผู้เข้ารับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภาเพื่อให้ได้รับเลือกตั้งหรือได้รับการสรรหาเป็นสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา ๔๓) หรือพรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันอาจคำนวณเป็นเงินได้ โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย (มาตรา ๖๕) หรือพรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคจากผู้ใดเพื่อกระทำการหรือสนับสนุนการกระทำอันเป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร ราชบัลลังก์ เศรษฐกิจของประเทศ หรือราชการแผ่นดิน หรือกระทำการอันเป็นการก่อกวนหรือคุกคามความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือกระทำการอันเป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ (มาตรา ๖๖) หรือพรรคการเมืองรับบริจาคเพื่อดำเนินกิจการของพรรคการเมืองจากบุคคล องค์การหรือนิติบุคคลตามที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ บัญญัติห้ามไว้หรือตามที่กำหนดในประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้ง (มาตรา ๖๙) หรือพรรคการเมืองหรือผู้ใดสมคบ รู้เห็นเป็นใจ หรือสนับสนุนให้บุคคลใดดำเนินการใด เพื่อให้บุคคลอื่นหรือคณะกรรมการ

การเลือกตั้ง หลงเชื่อหรือเข้าใจว่าพรรคการเมืองอื่น หรือบุคคลใดกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยปราศจากมูลความจริง (มาตรา ๑๐๔)

เมื่อปรากฏต่อนายทะเบียน หรือเมื่อนายทะเบียนได้รับแจ้งจากคณะกรรมการบริหารพรรคการเมืองและได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าพรรคการเมืองใดกระทำการตามมาตรา ๙๔ ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุด พร้อมด้วยหลักฐาน เมื่ออัยการสูงสุดได้รับแจ้งให้พิจารณาเรื่องดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง ถ้าอัยการสูงสุดเห็นสมควร ก็ให้ยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคการเมืองดังกล่าว ถ้าอัยการสูงสุดไม่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้นายทะเบียนตั้งคณะทำงานขึ้นคณะหนึ่งโดยมีผู้แทนจากนายทะเบียนและผู้แทนจากสำนักงานอัยการสูงสุด เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งให้อัยการสูงสุดเพื่อยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญต่อไป ในกรณีที่คณะทำงานดังกล่าวไม่อาจหาข้อยุติเกี่ยวกับการดำเนินการยื่นคำร้องได้ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่แต่งตั้งคณะทำงานให้นายทะเบียน โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีอำนาจยื่นคำร้องเอง

หากนายทะเบียนเห็นสมควรจะให้ระงับการดำเนินการของพรรคการเมืองซึ่งกระทำการตามมาตรา ๙๔ ให้นายทะเบียนโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการการเลือกตั้งแจ้งต่ออัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งระงับการกระทำดังกล่าวของพรรคการเมืองไว้เป็นการชั่วคราวก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะได้มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕

๘) การวินิจฉัยเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง (พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ. ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๘)

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งยุบพรรคการเมืองเพราะเหตุอันเนื่องมาจากการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินสนับสนุนพรรคการเมือง (มาตรา ๘๒) หรือเหตุของการยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญ (มาตรา ๙๔) และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าหัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนร่วม รู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำดังกล่าวแล้วมิได้ยับยั้ง หรือแก้ไขการกระทำดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองนั้น มีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

๑.๒.๑๐ อำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภาเป็นอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่ไม่เกี่ยวกับการพิจารณาวินิจฉัยคดี ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา หรือองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ มีอำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ร่างพระราชบัญญัติที่

เกี่ยวกับการจัดองค์กร และพระราชบัญญัติที่ประธานศาลและประธานองค์กรนั้นเป็นผู้รักษาการ ทั้งนี้ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๓๙ (๓) และมาตรา ๑๔๒ (๓)

นอกจากนี้ ภารกิจและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๑๒ บัญญัติว่า บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อมีคำวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๓ วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๖ วรรค ๖ บัญญัติว่า "วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ" และบทเฉพาะกาล ตามมาตรา ๓๐๐ วรรค ๕ บัญญัติว่า "ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำ คำวินิจฉัยได้ แต่ทั้งนี้ ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้"

ในปัจจุบันศาลรัฐธรรมนูญได้ออก "ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐" ใช้บังคับแล้ว (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๔ ตอน ๙๖ ก วันที่ ๒๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๕๐)

กระบวนพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ มีขั้นตอนดังนี้

วิธีพิจารณาตามที่กำหนดใน "ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐" ให้ใช้ระบบไต่สวน วิธีพิจารณาใดซึ่งข้อกำหนดนี้มิได้กำหนดไว้โดยเฉพาะให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับเท่าที่พอจะใช้บังคับได้และไม่ขัดต่อข้อกำหนดนี้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๖)

๑.๓.๑ การรับคำร้อง

คำร้องที่จะยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ต้องทำเป็นหนังสือ ใช้ถ้อยคำที่สุภาพ และอย่างน้อยต้องมีรายการเกี่ยวกับ (๑) ชื่อและที่อยู่ของผู้ร้อง (๒) ระบุมาตราของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเหตุในคำร้อง (๓) ระบุเรื่องอันเป็นเหตุให้ต้องใช้สิทธิ พร้อมทั้งข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่เกี่ยวข้อง (๔) คำขอที่ระบุความประสงค์จะให้ศาลดำเนินการอย่างใดพร้อมทั้งเหตุผลสนับสนุนโดยชัดแจ้ง และ (๕) ลงลายมือชื่อผู้ร้อง แต่ในกรณีที่เป็นการทำและยื่นหรือส่งคำร้องแทนผู้อื่นต้องแนบใบมอบฉันทะให้ทำการดังกล่าวมาด้วย

เมื่อมีการยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ประธานศาลรัฐธรรมนูญจะแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีจำนวนไม่น้อยกว่าสามคนเป็นเจ้าของสำนวน เว้นแต่กรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๑๗ (๕) หรือกรณีการยื่นคำร้องขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม และร่างพระราชบัญญัติโอนงบประมาณรายจ่าย ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือของคณะกรรมาธิการ มีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการ มีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย ตามข้อกำหนด ฯ ข้อ ๑๗ (๙) หรือกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน ประธานศาลรัฐธรรมนูญอาจไม่แต่งตั้งตุลาการประจำคดีก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๕) ในกรณีดังกล่าวข้างต้นนี้ ศาลรัฐธรรมนูญต้องตรวจและมีคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสามวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้อง

๑.๓.๒. การพิจารณาคำร้อง

เมื่อตุลาการศาลรัฐธรรมนูญประจำคดีได้ตรวจคำร้องแล้ว มีความเห็นได้ ๒ กรณี ดังนี้

- กรณีมีความเห็นว่ารับคำร้อง จะต้องทำเป็นคำสั่งรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคแรก)
- กรณีที่มีความเห็นว่าควรสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัย ให้ตุลาการประจำคดีเสนอศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันมีความเห็น และหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นพ้องด้วย ก็ให้จัดทำเป็นคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสอง) แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญไม่เห็นพ้องด้วยกับความเห็นของตุลาการประจำคดี ก็ให้ดำเนินการตามความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๗ วรรคสาม)

๑.๓.๓. การแจ้งผู้ร้องและส่งสำเนาคำร้องให้แก่ผู้ถูกร้อง

เมื่อศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดี แล้วแต่กรณี มีคำสั่งรับคำร้องที่มีคู่กรณีไว้พิจารณาวินิจฉัยแล้ว ให้ส่งสำเนาคำร้องแก่ผู้ถูกร้อง หรือมีคำสั่งแจ้งผู้ถูกร้องมารับสำเนาคำร้องภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด เมื่อผู้ถูกร้องได้รับสำเนาคำร้องแล้ว ให้ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด และในกรณีที่ผู้ถูกร้องไม่ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาภายในสิบห้าวันนับแต่วันรับสำเนาคำร้อง หรือภายในระยะเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด หรือไม่มารับสำเนาคำร้องภายในกำหนดเวลาตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด ให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไป (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๙)

๑.๓.๔ การพิจารณาคดี

"การพิจารณาคดี" ตามคำนิยามในข้อกำหนดฯ ข้อ ๔ หมายถึง การไต่สวนหรือการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

๑) การไต่สวน หมายความว่า การตรวจพยานหลักฐาน การนั่งพิจารณา หรือการสืบพยาน (ข้อกำหนดฯ ข้อ ๔) โดยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

(๑) การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย กล่าวคือ การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญต้องกระทำโดยเปิดเผย เว้นแต่เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเห็นเป็นการสมควรเพื่อรักษาความเรียบร้อยในบริเวณที่ทำการศาล หรือเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจกำหนดบุคคลที่มีสิทธิอยู่ในห้องพิจารณาได้ และให้ปิดประกาศวันเวลาไต่สวนทุกครั้งไว้ ณ ที่ทำการศาลรัฐธรรมนูญ สำหรับประกาศกำหนดวันนัดไต่สวนครั้งแรก ให้ส่งสำเนาประกาศแก่คู่กรณีไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๒)

(๒) การให้โอกาสคู่กรณีแสดงพยานหลักฐาน

- คู่กรณีมีสิทธิอ้างตนเอง บุคคลและหลักฐานอื่นเป็นพยานได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และมีสิทธิขอตรวจพยานหลักฐานและคัดสำเนาพยานหลักฐานของตนเองหรือของคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง ณ ที่ทำการศาลในเวลาทำการได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนด โดยให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานพร้อมแสดงเหตุผล ความจำเป็นในการอ้างพยานหลักฐาน และวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานดังกล่าว คู่กรณีอาจยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมพร้อมแสดงเหตุผลความจำเป็นได้ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นสมควร และพยานหลักฐานใดที่คู่กรณีไม่ได้ยื่นบัญชีระบุพยานไว้ คู่กรณีไม่อาจนำเข้าสู่การพิจารณาคดีได้ เว้นแต่ศาลรัฐธรรมนูญจะอนุญาตเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๓)

- เพื่อให้การพิจารณาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเป็นธรรม ศาลรัฐธรรมนูญอาจกำหนดให้มีการตรวจพยานหลักฐานก่อนก็ได้ และต้องแจ้งคู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบห้าวันก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐาน และก่อนวันนัดตรวจพยานหลักฐานดังกล่าวไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน ให้คู่กรณียื่นบัญชีระบุพยานต่อศาลรัฐธรรมนูญ และหากคู่กรณีจะยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมต้องกระทำก่อนการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้น การยื่นบัญชีระบุพยานเพิ่มเติมภายหลังการตรวจพยานหลักฐานเสร็จสิ้นจะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยผู้ขอต้องแสดงเหตุอันสมควรว่าไม่สามารถทราบถึงพยานหลักฐานนั้นหรือเป็นกรณีจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๔)

- ในวันนัดตรวจพยานหลักฐานให้คู่กรณีนำพยานหลักฐานทั้งหมดยื่นต่อศาลเพื่อให้ทั้งสองฝ่ายมีโอกาสตรวจสอบพยานหลักฐานดังกล่าว โดยศาลรัฐธรรมนูญหรือตุลาการประจำคดีหรือตุลาการคนใดคนหนึ่งที่ได้รับมอบหมายจะสอบถามคู่กรณีถึงความเกี่ยวข้องกับประเด็นและความจำเป็นที่ต้องสืบพยานหลักฐานที่อ้างอิงตลอดจนการยอมรับพยานหลักฐานของอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วจดบันทึกรายงานการพิจารณาคดีไว้ เมื่อเสร็จแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะกำหนดวันนัดสืบพยานและแจ้งให้คู่กรณีทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๕)

- การไต่สวนของศาลรัฐธรรมนูญ ให้คู่กรณีซักถามเฉพาะประเด็นที่ศาลกำหนดและให้มีการสืบพยานหลักฐานที่คู่กรณีไม่รับกัน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๖) ในการไต่สวนของศาล หากศาลเห็นว่าคดีใดมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ ศาลจะงดการไต่สวนก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๗) การไต่สวนพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญ ให้ศาลกำหนดและกระทำเท่าที่จำเป็น และให้ศาลสอบถามพยานบุคคลหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเอง โดยก่อนทำการไต่สวนให้ศาลแจ้งให้พยานทราบถึงประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นโดยวิธีแถลงด้วยตนเองหรือตอบคำถามของศาล ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม ศาลอาจอนุญาตให้คู่กรณีซักถามพยานเพิ่มเติมตามประเด็นและข้อเท็จจริงที่ศาลกำหนดไว้ก็ได้ โดยให้ฝ่ายที่อ้างพยานเป็นผู้ซักถามก่อน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๘)

(๓) การให้โอกาสคู่กรณีสืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาล กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญอาจอนุญาตให้สืบพยานที่อยู่นอกที่ทำการศาลตามที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายร้องขอโดยระบบการประชุมทางวีดิทัศน์ได้ โดยให้ฝ่ายที่ร้องขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๓๙)

(๔) การให้โอกาสคู่กรณีร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีสิทธิร้องขอให้มีการแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดี โดยให้กระทำได้ตามที่ศาลเห็นสมควร การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีของคู่กรณีต้องทำเป็นหนังสือ เว้นแต่ศาลเห็นสมควรให้กระทำด้วยวาจา การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจา ให้ผู้ร้องเป็นผู้แถลงก่อนและให้ผู้ถูกร้องแถลงในลำดับถัดไป การแถลงการณ์เปิดคดีหรือปิดคดีด้วยวาจาของแต่ละฝ่าย ศาลจะซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากผู้แถลงในระหว่างการแถลง หรือภายหลังการแถลงก็ได้ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๓)

๒) การประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย

- ในการประชุมปรึกษาเพื่อพิจารณาและวินิจฉัย คู่กรณี พยาน หรือผู้เกี่ยวข้องจะให้ข้อเท็จจริงหรือความเห็นแล้วแต่กรณีเป็นหนังสือก็ได้ โดยต้องได้รับอนุญาตจากศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๔๔)

- องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัยต้องประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔ วรรคแรก)

๑.๓.๕. การทำคำวินิจฉัยหรือคำสั่ง

๑) องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญในการพิจารณาคดีและการทำคำวินิจฉัยต้อง ประกอบด้วยตุลาการไม่น้อยกว่าห้าคน ตุลาการซึ่งไม่ได้ร่วมในการพิจารณาคดีใด ย่อมไม่มีอำนาจในการทำคำวินิจฉัยคดีนั้น และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ถือเสียงข้างมาก เว้นแต่มีบัญญัติเป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๒๔)

๒) ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะทุกคนจะต้องทำความเห็นในการวินิจฉัยในส่วนของตนเป็นหนังสือ พร้อมแถลงด้วยวาจาต่อที่ประชุมก่อนการลงมติ เมื่อการลงมติเสร็จสิ้น

ให้ตุลาการซึ่งเป็นองค์คณะจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องประกอบด้วยความเป็นมาหรือคำกล่าวหา สรุปข้อเท็จจริงที่ได้มาจากการพิจารณา เหตุผลในการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๓ วรรคแรก) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญและความเห็นในการวินิจฉัยของตุลาการที่เป็นองค์คณะทุกคน ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๔ วรรคสาม)

๓) คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้มีผลในวันอ่าน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสอง) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่มีคู่กรณี ถ้าคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่าย แล้วแต่กรณี ทราบนัดโดยชอบแล้วไม่มา ให้ศาลบันทึกไว้และให้ถือว่าคำวินิจฉัยนั้นได้อ่านโดยชอบแล้ว (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสาม) ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องที่ไม่มีผู้ถูกร้อง ให้ศาลรัฐธรรมนูญแจ้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญแก่ผู้ร้องและให้ถือว่าวันที่ศาลรัฐธรรมนูญลงมติซึ่งเป็นวันที่ปรากฏในคำวินิจฉัยเป็นวันอ่าน (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๕ วรรคสี่)

๔) คำสั่งจำหน่ายคำร้อง และคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาต้องประกอบด้วยความเป็นมาโดยย่อของคำร้อง ความเห็นประกอบ และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่ยกขึ้นอ้างอิง (ข้อกำหนด ฯ ข้อ ๕๖ วรรคแรก)

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ
ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐

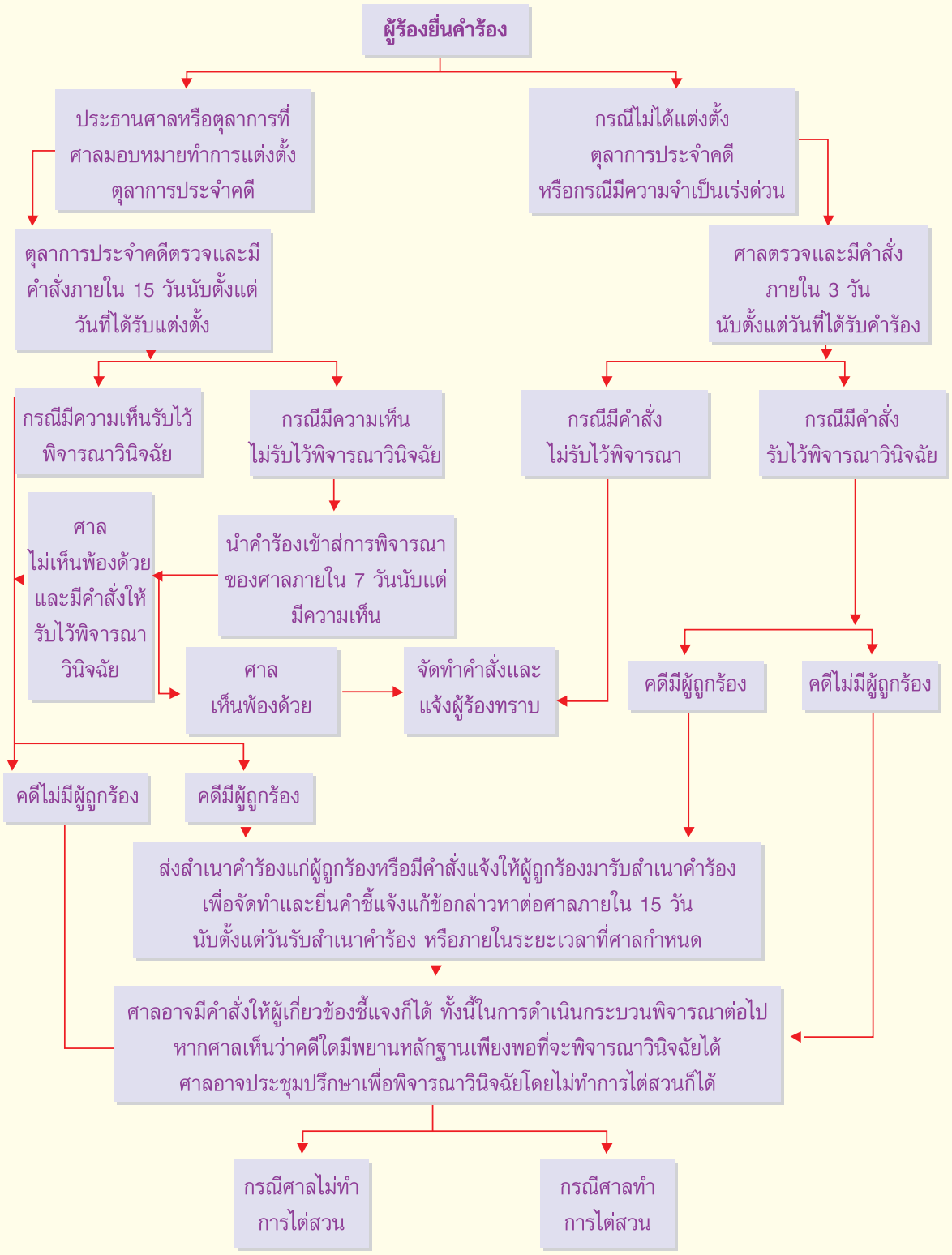

แผนภูมิแสดงกระบวนการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ
ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ (ต่อ)

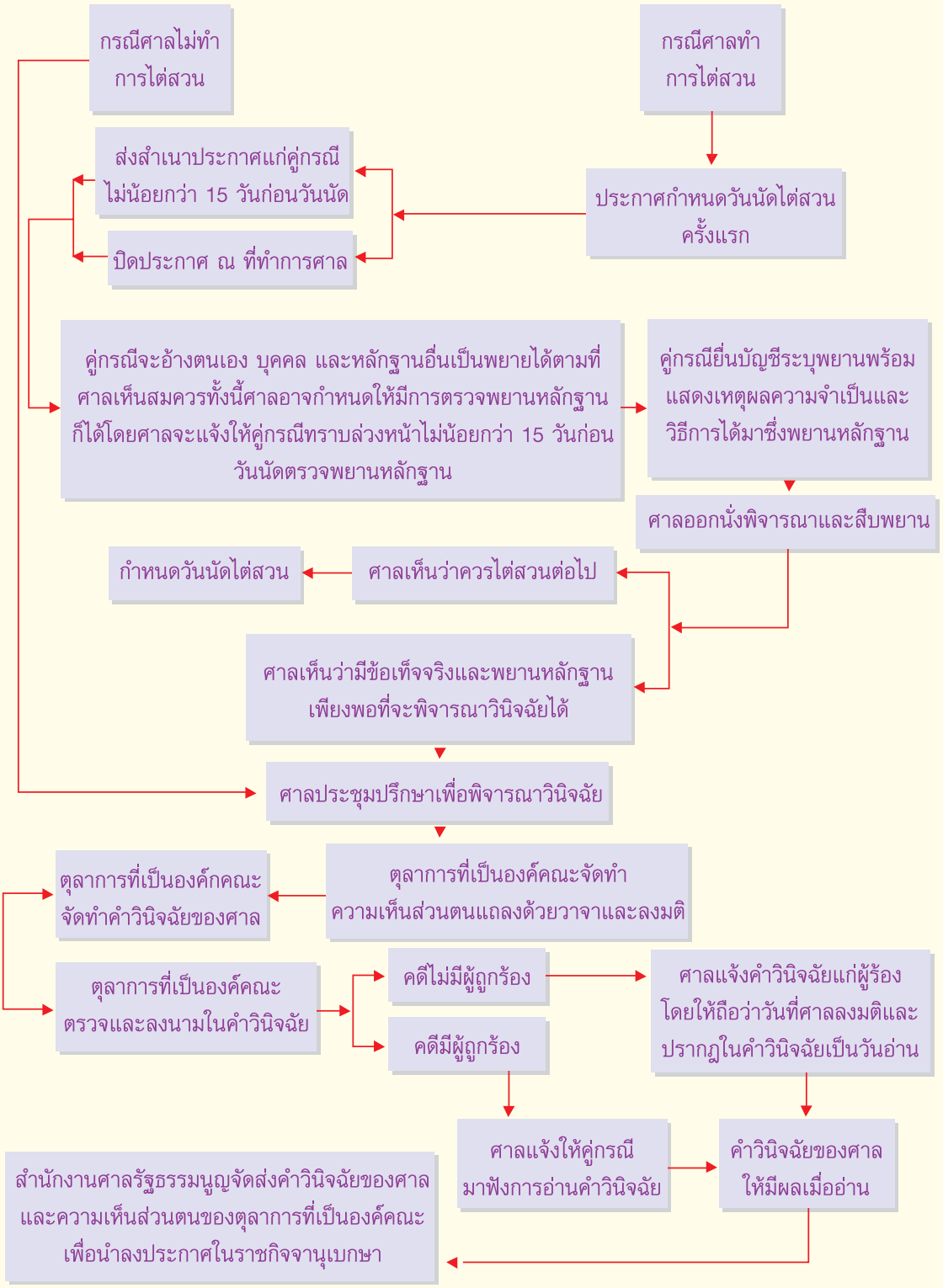

๑.๔ แผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ – ๒๕๕๔

๑.๔.๑ วิสัยทัศน์ (Vision)

ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันหลักในการวินิจฉัยชี้ขาดคดีรัฐธรรมนูญ เพื่อรักษาความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ แก้ไขเยียวยาปัญหาในการใช้รัฐธรรมนูญและสร้างความก้าวหน้าในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยมุ่งให้เกิดบรรทัดฐานการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน การสร้างความถูกต้องเป็นธรรมของตามหลักนิติธรรมและหลักนิติรัฐ และรักษาความชอบธรรมของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑.๔.๒ พันธกิจ (Mission)

(๑) การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งก่อนที่กฎหมายจะใช้บังคับและภายหลังที่กฎหมายใช้บังคับ

(๒) วางหลักกฎหมายในคดีรัฐธรรมนูญให้เป็นบรรทัดฐานและให้ความกระจ่างชัดเกี่ยวกับบทบัญญัติในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ

(๓) การควบคุมความชอบธรรมและความโปร่งใสของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

(๔) การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญของประชาชน

(๕) การแก้ไขและเยียวยาปัญหาที่เกิดจากการใช้รัฐธรรมนูญ

(๖) การรักษาไว้ซึ่งประโยชน์สาธารณะ

๑.๔.๓ เป้าประสงค์ (Goals)

เพื่อให้บรรลุพันธกิจดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดเป้าประสงค์ของการดำเนินงานไว้ ดังนี้

(๑) เพื่อให้การควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายและการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

(๒) เพื่อพัฒนากระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

(๓) เพื่อพัฒนาขีดสมรรถนะขององค์กรศาลรัฐธรรมนูญ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ และบุคลากรให้ได้คุณภาพและมาตรฐานในระดับเดียวกับองค์กรศาลรัฐธรรมนูญนานาประเทศ

เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าประสงค์หลักที่กำหนดไว้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์เชิงรุกในการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่หนึ่ง : การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาคดีสู่ระดับสากล

ขอบเขต : เป็นยุทธศาสตร์หลักของศาลรัฐธรรมนูญ เน้นการสร้างความพร้อมและเสริมสร้างความเข้มแข็งของศาลรัฐธรรมนูญทั้งการพัฒนาองค์กร บุคลากรและระบบการนั่งพิจารณาคดี เพื่อให้คู่กรณีได้รับการอำนวยความยุติธรรมจากศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม ทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธาในศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินการ ดังนี้

(๑) พัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) พัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) พัฒนางานวิจัยในการสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีและกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ และสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ยุทธศาสตร์ที่สอง : การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน การพัฒนาประชาธิปไตย และการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญ

ขอบเขต : การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตยถือเป็นภารกิจหลักเช่นเดียวกัน มุ่งเน้นการให้ความรู้ ความเข้าใจในด้านสิทธิและวิธีรักษาสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถปกป้องและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายให้การรับรองและคุ้มครอง ขณะเดียวกันประชาชนต้องทราบถึงภารกิจ หน้าที่ของศาลและช่องทาง วิธีการที่จะเข้ามารับบริการด้านการอำนวยการความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง รวมทั้งมีการดำเนินงานในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เผยแพร่และให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชน

(๒) สร้างจิตสำนึกและพฤติกรรมที่สอดคล้องกับการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ และการพัฒนาประชาธิปไตย

(๓) พัฒนาการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตย

ยุทธศาสตร์ที่สาม : การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

ขอบเขต : พัฒนาระบบสนับสนุนการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการบริหารจัดการแนวใหม่เข้ามาเป็นเครื่องมือสำหรับช่วยในการดำเนินการ และพัฒนาบุคลากรให้มีศักยภาพสามารถปฏิบัติหน้าที่ให้สอดคล้องกับทิศทางการดำเนินงานขององค์กร โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างวัฒนธรรมและสร้างค่านิยมร่วมขององค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) และมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization : LO)

(๒) พัฒนาระบบงานให้มีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับจากคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและหน่วยงานภายนอก

(๓) พัฒนานำระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการบริหารจัดการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาบุคลากรสู่ความเป็นเลิศ

(๕) พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่สี่ : การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขอบเขต : พัฒนาทั้งทางด้านวิชาการและทางด้านการปฏิบัติการ โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทางด้านวิชาการและการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีกลยุทธ์รองรับการดำเนินงาน ดังนี้

(๑) เสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ ศาลและหน่วยงานอื่น รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกประเทศ

(๒) ริเริ่มให้มีการจัดตั้งองค์กรความร่วมมือกับภาคี หรือสมาคมระหว่างประเทศในรูปแบบต่าง ๆ

๒. สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๗ บัญญัติว่า "ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญที่เป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชาขึ้นตรงต่อประธานศาลรัฐธรรมนูญ

การแต่งตั้งเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ต้องมาจากการเสนอของประธานศาลรัฐธรรมนูญ และได้รับความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามที่กฎหมายบัญญัติ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ"

พระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นส่วนราชการที่เป็นหน่วยงานอิสระ มีฐานะเป็นกรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีอำนาจหน้าที่ตามมาตรา ๔ ดังนี้

"มาตรา ๔ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย"

๒.๑ พันธกิจของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) ศึกษา วิเคราะห์ด้านคดีและกฎหมายเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ดำเนินงานอำนวยการงานศาลรัฐธรรมนูญตามกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนด้านการศึกษาวิจัยทางวิชาการ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ และงานศาลรัฐธรรมนูญ

(๔) พัฒนาระบบบริหารจัดการสำนักงานและบุคลากร เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๕) เผยแพร่ ให้บริการข้อมูล ข่าวสาร องค์ความรู้ การศึกษาต่อสาธารณะเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญ งานศาลรัฐธรรมนูญ และการดำเนินกิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

๒.๒ โครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

โครงสร้างและหน้าที่ความรับผิดชอบของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญ เรื่อง การแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๗ (ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๑ ตอนพิเศษ ๒๘ ก ลงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗) ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ สำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มงานคดี ๑ – ๘ สำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งแสดงเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

แผนภูมิโครงสร้างการแบ่งส่วนราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามประกาศศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการแบ่งส่วนราชการภายในและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการในสังกัดสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๗

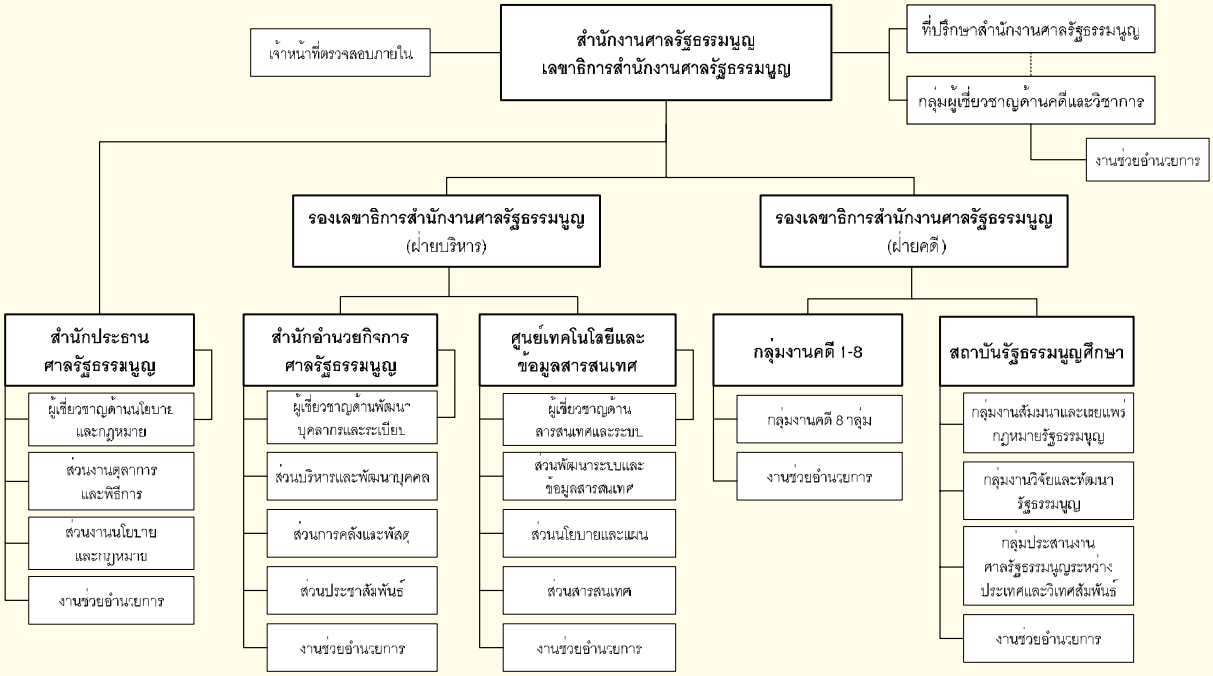

๒.๓ อัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญได้กำหนดกรอบอัตรากำลังของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญตามโครงสร้างสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญปัจจุบันไว้ ๙๙ อัตรา ผู้ครองตำแหน่งจริง จำนวน ๙๓ คน นอกจากนี้ยังมีลูกจ้างประจำ ๑๙ คน และลูกจ้างชั่วคราว ๘ คน ในส่วนอัตรากำลังข้าราชการ จำนวน ๙๓ คน จำแนกตามระดับได้ดังนี้ ระดับ ๑๑ จำนวน ๒ คน ระดับ ๑๐ จำนวน ๓ คน ระดับ ๙ จำนวน ๑๒ คน ระดับ ๘ จำนวน ๑๕ ระดับ ๗ จำนวน ๑๙ คน ระดับ ๖ จำนวน ๑๐ คน ระดับ ๕ จำนวน ๒๓ คน ระดับ ๔ จำนวน ๙ คน และ ระดับ ๓ จำนวน - คน

อัตรากำลังข้าราชการสำนักงาน
ศาลรัฐธรรมนูญ

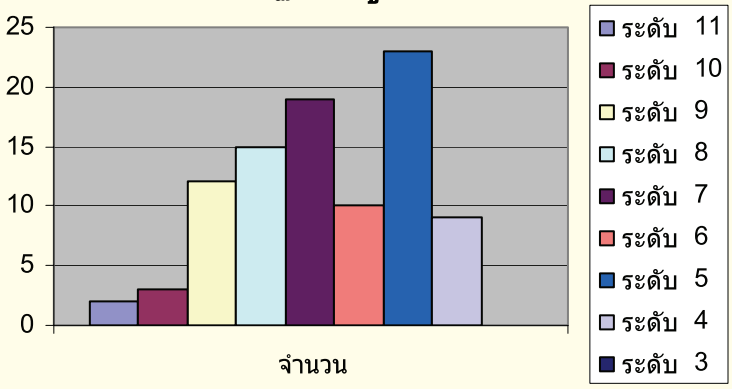

ส่วนที่ ๒

ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

ศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔ เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางการบริหารราชการศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญระยะ ๕ ปี สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้จัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ภายใต้แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยความเห็นชอบของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผลการปฏิบัติราชการปีงบประมาณประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ สรุปได้ดังนี้

๑. การพิจารณาวินิจฉัยคดี

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ มีคำร้องที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ จำนวนทั้งสิ้น ๑๓๒ เรื่อง (รวมเรื่องฟ้องตรงตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ จำนวน ๒๒ เรื่อง) ประกอบด้วย

๑.๑ เรื่องที่รับไว้พิจารณาและได้มีคำวินิจฉัยแล้ว จำนวน ๒๗ เรื่อง แยกเป็น
- (๑) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จำนวน ๒ เรื่อง
- (๒) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๒ เรื่อง
- (๓) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๕ เรื่อง
- (๔) เรื่องพิจารณาปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๑๘ เรื่อง

๑.๒ เรื่องที่รับไว้พิจารณาและอยู่ระหว่างการพิจารณา จำนวน ๖๐ เรื่อง แยกเป็น
- (๑) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จำนวน ๗ เรื่อง
- (๒) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๕ เรื่อง
- (๓) เรื่องค้างพิจารณาจากปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๘ เรื่อง
- (๔) เรื่องพิจารณาปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๔๐ เรื่อง
  รวมเรื่องฟ้องตรง จำนวน ๒ เรื่อง

๑.๓ เรื่องที่มีคำสั่งไม่รับไว้พิจารณาและจำหน่ายคำร้องจำนวน ๔๙ เรื่อง แยกเป็น
- (๑) เรื่องที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๔๙ จำนวน ๔ เรื่อง
- (๒) เรื่องที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จำนวน ๑๕ เรื่อง
- (๓) เรื่องที่เข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๓๐ เรื่อง
  รวมถอนเรื่องออกจากสารบบ จำนวน ๒ เรื่อง

เรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยแล้ว จำนวน ๒๗ เรื่อง ตามข้อ ๑.๑ จำแนกเป็นคำวินิจฉัย ได้ดังนี้

(๑) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๑** เรื่อง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘

(๒) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

(๓) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่..) พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

(๔) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

(๕) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๑** เรื่อง ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน

พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลง วันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

(๖) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖-๗/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานวุฒิสภาและประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับ ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย คำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา หรือ Joint Communiqu" ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาที่อาจมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ ทั้งยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางอีกด้วย ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง

(๗) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑** เรื่อง นายกรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

(๘) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ ตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

(๙) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๑** เรื่อง ผู้ตรวจการแผ่นดิน เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖

(๑๐) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๕๑** เรื่อง ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ ๑ และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ ๒) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓

(๑๑) **คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒ - ๑๓/๒๕๕๑** เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี และ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

ผลของคำวินิจฉัย ผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ มีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว และเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ จึงเป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๐ วรรคหนึ่ง (๑) แต่ด้วยความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีเป็นการสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ทำให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่เหลือ จึงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๑

(๑๒) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๕๑ เรื่อง สมาชิกวุฒิสภาเสนอความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด ว่าการเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย การเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ปรากฏว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก

(๑๓) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๑ เรื่อง ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายสมเกียรติ บุญศิริ กับพวกรวม ๑๐ คน) ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

(๑๔) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๕๑ เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

(๑๕) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๕๑ เรื่อง ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

(๑๖) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘/๒๕๕๑ เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย

ผลของคำวินิจฉัย ให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรค มัชฌิมาธิปไตย ซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

(๑๗) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๕๑ เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย

ผลของคำวินิจฉัย ให้ยุบพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มา ซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

(๑๘) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๕๑ เรื่อง อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน

ผลของคำวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ ให้ยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

(๑๙) คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑ – ๒๓/๒๕๕๑

เรื่อง ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางเรวดี อังควัฒนากระวี ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. ๑๔/๒๕๔๘ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

เรื่อง ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางรักชนก รัตนพันธ์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๓๒/๒๕๔๕ หมายเลขแดงที่ ๓๐๓/๒๕๔๖ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

เรื่อง ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แกลลี่ไวน์โคราช จำกัด ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. ๑๐/๒๕๔๙ เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙

(๒๐) คำวินิจฉัยที่ ๒๔-๒๕/๒๕๕๑

เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายบุญชัย วสุนธรา ที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๓๓๕/๒๕๔๒ หมายเลขแดงที่ ๒๐๓๓/๒๕๔๓ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

เรื่อง ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๖๙๘/๒๕๔๓ หมายเลขแดงที่ ๖๔๑/๒๕๔๓ เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑

(๒๑) คำวินิจฉัยที่ ๒๖-๒๗/๒๕๕๑

เรื่อง ศาลจังหวัดกำแพงเพชรส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดีที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๖๑๓/๒๕๔๔ หมายเลขแดงที่ ๘๗๒/๒๕๔๔ หมายเลขแดงที่ ๘๗๒/๒๕๔๖ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคที่ ๑ และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม่

เรื่อง ศาลจังหวัดมหาสารคามส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่าที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๑๒๑๒/๒๕๔๓ หมายเลขแดงที่ ๑๙๗๑/๒๕๔๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม่

ผลของคำวินิจฉัย ให้ยกคำร้อง เนื่องจากศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตามคำวินิจฉัยที่ ๒๑-๒๓/๒๕๕๑

เรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำสั่งศาลรัฐธรรมนูญไม่รับไว้พิจารณาและจำหน่ายคำร้องของปีพ.ศ. ๒๕๕๑ จำนวน ๔๗ เรื่อง รวมถอนเรื่องออกจากสารบบ จำนวน ๒ เรื่อง ตามข้อ ๑.๓ จำแนกได้ดังนี้

(๑) คำสั่งที่ ๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายโสพัส พรมสมบัติ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีร้องขอความเป็นธรรม

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒) คำสั่งที่ ๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายพงศ์พันธ์ ลี้ศิริเจริญ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ภาค ๑ ลักษณะ ๑ หมวด ๙ ที่บัญญัติเรื่องอายุความคดีอาญา ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๑๑ และมาตรา ๒๑๒

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓) คำสั่งที่ ๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายสิริชัย แสงคำ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีศาลฎีกามีคำพิพากษาตามพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔) คำสั่งที่ ๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายกมล แซ่เหล่ว (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีกล่าวหาบุคคลและเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการอันมิชอบด้วยกฎหมาย

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๕) คำสั่งที่ ๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายกีช้อ คูณทวีทรัพย์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีการขายทอดตลาดที่ดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๕ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๐ มาตรา ๒๗๐ (๑)

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๖) คำสั่งที่ ๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายสมชาย เนื่องจำนง (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๑๒ กรณีกระบวนการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๗) คำสั่งที่ ๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายนิวรณ์ พงศาธิรัตน์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีองค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตย คือ รัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐได้ใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนบริหารราชการแผ่นดินผิดพลาด

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๘) คำสั่งที่ ๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายณรงค์ศักดิ์ รุ่งหิมวรรณ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๒๔ มาตรา ๒๕ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๔๐ (๑) มาตรา ๕๙ (๑) และมาตรา ๖๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๙) คำสั่งที่ ๙/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง มูลนิธิเข้าถึงเอดส์ มูลนิธิเพื่อผู้บริโภคและมูลนิธิชีววิถี (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กระทำการไม่ชอบด้วยกฎหมายและไม่ถูกต้องตามขั้นตอนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๐) คำสั่งที่ ๑๐/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายศุภชัย ทรัพย์กุญชร (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งปฏิบัติฝ่าฝืนบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๑) คำสั่งที่ ๑๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายวรัญชัย โชคชนะ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติห้ามไม่ให้อดีตกรรมการบริหารพรรคไทยรักไทย จำนวน ๑๑๑ คน ที่ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในคดียุบพรรคดำเนินกิจกรรมทางการเมือง

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๒) คำสั่งที่ ๑๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายประมุท สูตะบุตร (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติว่าด้วยการวินิจฉัยชี้ขาดอำนาจหน้าที่ระหว่างศาล พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๑๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๓) คำสั่งที่ ๑๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ เรื่อง นายพงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณและคณะ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีร่างพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พ.ศ. .... และพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๔) คำสั่งที่ ๑๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ กรณีศาลปกครองกลางมีคำสั่งรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและกำหนดมาตรการหรือวิธีการคุ้มครองเพื่อบรรเทาทุกข์ชั่วคราวหรือกำหนดวิธีการเพื่อคุ้มครองประโยชน์เกี่ยวกับการใช้ตรายางประทับเครื่องหมายกากบาทลงในบัตรเลือกตั้งชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๔ และมาตรา ๑๔๕ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๑๕) คำสั่งที่ ๑๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๖ กรณีศาลปกครองกลางรับฟ้องคดีไว้พิจารณาและมีคำสั่งให้คณะกรรมการการเลือกตั้งระงับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง รวม ๙ จังหวัด ๑๔ เขตเลือกตั้ง ไว้เป็นการชั่วคราวจนกว่าจะมีคำพิพากษาหรือคำสั่งเป็นอย่างอื่น ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๑๖) คำสั่งที่ ๑๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๑ เรื่อง พระราชบัญญัติทนายความ พ.ศ. ๒๕๒๘ มาตรา ๓๕ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๑๗) คำสั่งที่ ๑๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง องค์การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐส่งเรื่องร้องเรียนของนายเขียน เดชารัตน์ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ ว่า คำพิพากษาของศาลจังหวัดทุ่งสง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๑๘) คำสั่งที่ ๑๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สิ้นสุดลงเฉพาะตัว ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๑๙) คำสั่งที่ ๑๙/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง เครือข่ายประชาชนภาคตะวันออก ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาตรวจสอบการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐที่ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๐) คำสั่งที่ ๒๐/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นางรัชนี ศรีขจรเกียรติ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามรัฐธรรมนูญ

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๑) คำสั่งที่ ๒๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายพงศ์พันธ์ ลี้ศิริเจริญ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีศาลแรงงานกลางจะนำคำพิพากษาของศาลแขวงดุสิตมาใช้บังคับคดีและใช้ตัดสินคดี ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๙ มาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๑๒ และมาตรา ๒๑๓

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๒) คำสั่งที่ ๒๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เรื่อง พันโทแพทย์หญิงกมลพรรณ ชีวพันธุศรี (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยทักษิณ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๕๑ พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พ.ศ. ๒๕๕๑ และพระราชบัญญัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๑ ตราขึ้นโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๓) คำสั่งที่ ๒๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่ง คำร้องของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายวิรุฬ เตชะไพบูลย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๒๔) คำสั่งที่ ๒๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายไพรวัลย์ ปัตย์ถาทุมภ์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีศาลฎีกามีคำสั่งให้เป็นผู้ขาดคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๗ (๒) ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๕) คำสั่งที่ ๒๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ศูนย์ประสานงานองค์กรอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีร่างพระราชบัญญัติป่าชุมชน พ.ศ. .... ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ มาตรา ๔ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๖๖ และมาตรา ๖๗

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๖) คำสั่งที่ ๒๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายพงศ์ประเสริฐ หกสุวรรณ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยบูรพา พ.ศ. ๒๕๕๐ มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๗) คำสั่งที่ ๒๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายชิด จรัญวาศน์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีคำพิพากษาศาลฎีกาขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๓๓

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๘) คำสั่งที่ ๒๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายประจวบ อินทปัตย์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการยุติธรรม

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๒๙) คำสั่งที่ ๒๙/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายชูชาติ ชุบขุนทด (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๙ วรรคสอง (๑) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๒๓ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๐) คำสั่งที่ ๓๐/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๑ เรื่อง การบังคับคดีตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙ และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๘๘ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๑๙๗

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๑) คำสั่งที่ ๓๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๑ เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (บริษัท โค-โลคัล ฯ กับพวก) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๙ ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๓๘ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๓๒) คำสั่งที่ ๓๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๑ เรื่อง ศาลปกครองกลางส่งคำโต้แย้งของผู้ฟ้องคดี (นายสุลักษณ์ ศิวรักษ์) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ ว่าพระราชบัญญัติการพิมพ์ พุทธศักราช ๒๔๘๔ มาตรา ๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๕ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๓) คำสั่งที่ ๓๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๕๑ เรื่อง นายสุรศักดิ์ ยิ้มอินทร์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ศาลอาญารับฟ้องคดีที่ได้ฟ้อง พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ว่ากระทำการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ สถาบันพระมหากษัตริย์

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๔) คำสั่งที่ ๓๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการแห่งชาติกอบกู้รักษาอธิปไตยของชาติด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย (ผู้ร้อง) ขอให้พิจารณาหนังสือสัญญาระหว่างประเทศไทยกับประเทศฝรั่งเศส

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๕) คำสั่งที่ ๓๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และวรรคสาม และมาตรา ๒๖๙ ประกอบมาตรา ๙๑ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๓๖) คำสั่งที่ ๓๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายประพันธ์ คูณมี (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ กรณีบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๓ และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๕๔ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๑๙๗ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๗) คำสั่งที่ ๓๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายพิบูลย์ ยงค์กมล (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๔ มาตรา ๔๕ และมาตรา ๑๕๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๘) คำสั่งที่ ๓๘/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๕๑ เรื่อง จ่าสิบเอก กฤษดา แก้วประพาฬ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ ว่า พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง มาตรา ๒๙ มาตรา ๔๐ (๑) และมาตรา ๑๙๗ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๓๙) คำสั่งที่ ๓๙/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายโชคชัย สุทธาเวศ กับพวกรวม ๔ คน ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙ มาตรา ๒๖ มาตรา ๓๔ มาตรา ๓๕ และมาตรา ๙๑ และประกาศนายทะเบียนพรรคการเมือง เรื่อง การรับสมัครสมาชิกพรรคการเมือง การจัดทำและแบบทะเบียนสมาชิกพรรคการเมืองและวิธีการแจ้งจำนวนสมาชิกพรรคการเมืองที่เพิ่มขึ้นหรือลดลงต่อ นายทะเบียนพรรคการเมือง ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๐ ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๖๕ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๐) คำสั่งที่ ๔๐/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เรื่อง ประธานรัฐสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๔ ว่า การเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวด้วยการเงินขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญต้องมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรี ตามมาตรา ๑๔๐ ประกอบมาตรา ๑๔๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๑) คำสั่งที่ ๔๑/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๔ ว่า การที่ประธานสภาผู้แทนราษฎรวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เป็นร่างพระราชบัญญัติที่เกี่ยวด้วยการเงินและต้องมีคำรับรองของนายกรัฐมนตรีนั้น เป็นการใช้อำนาจที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๒) คำสั่งที่ ๔๒/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เรื่อง นายเดชาวิชญ์ รุ่งเรือง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ กรณีคดีพิพาทเกี่ยวกับการที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๓) คำสั่งที่ ๔๓/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เรื่อง นายนุโลม จตุรัส ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ กรณีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๗๓ วรรคสาม ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๐ (๓) และมาตรา ๑๙๗ วรรคหนึ่ง และวรรคสอง หรือไม่

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๔) คำสั่งที่ ๔๔/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่ง คำร้องของสมาชิกวุฒิสภา เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของคณะรัฐมนตรี

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

(๔๕) คำสั่งที่ ๔๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ผู้ขอจัดตั้งพรรค การเมือง (พลตรีขัตติยะ สวัสดิผล) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๑๗ กรณีนายทะเบียนพรรคการเมืองไม่รับจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมือง

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๔๖) คำสั่งที่ ๔๖/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๑ เรื่อง ประธานวุฒิสภาส่ง คำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ ประกอบมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และวรรคสาม มาตรา ๒๖๕ มาตรา ๒๖๗ และมาตรา ๔๘

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคำร้อง

(๔๗) คำสั่งที่ ๔๗/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ เรื่อง นายสุรศักดิ์ ยิ้มอินทร์ (ผู้ร้อง) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๒ กรณีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าผู้ร้องมีอำนาจฟ้องคดีอาญาในฐานความผิดมาตรา ๑๑๒ ประมวลกฎหมายอาญา โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗๐

ผลของคำสั่ง ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งไม่รับคำร้องของผู้ร้อง

เรื่องที่ถอนเรื่องออกจากสารบบจำนวน ๒ เรื่อง ดังนี้

(๑) เรื่องพิจารณาที่ ๒๒/๒๕๕๑ เรื่อง ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ ส่งคำโต้แย้งของผู้ถูกร้อง / ผู้คัดค้าน เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีระเบียบที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาว่าด้วยวิธีพิจารณาและวินิจฉัยคดีที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งและการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งในการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคสาม หรือไม่

ศาลอุทธรณ์ภาค ๗ ขอถอนเรื่องส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยให้เหตุผลว่าการจัดส่งคำโต้แย้งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานศาลยุติธรรม จึงขอถอนเรื่องเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติต่อไป

(๒) เรื่องพิจารณาที่ ๓๓/๒๕๕๑ เรื่อง ศาลจังหวัดสีคิ้วได้รับคำฟ้องคดีขับไล่เรียกค่าเสียหายเป็นคดีแพ่ง หมายเลขดำที่ ๓๒๓/๒๕๕๑ ระหว่างบรรษัทสินทรัพย์ไทย โจทก์ บริษัทปากช่องไฮแลนด์ คันทรี่คลับ จำกัด จำเลย โดยอ้างว่าโจทก์โอนทรัพย์สินของจำเลยเป็นของโจทก์โดยไม่ชอบและเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ศาลจังหวัดสีคิ้ว ขอถอนเรื่องส่งคำโต้แย้งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย โดยให้เหตุผลว่าการจัดส่งคำโต้แย้งไม่เป็นไปตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญและแนวทางปฏิบัติของสำนักงานศาลยุติธรรม จึงขอถอนเรื่องเพื่อดำเนินการให้ถูกต้องตามข้อกำหนดและแนวทางปฏิบัติต่อไป

๒. การพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาสู่ระดับสากล

ศาลรัฐธรรมนูญได้ดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมเพื่อพัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญอย่างต่อเนื่องอันจะส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการวินิจฉัยคดีและยกระดับมาตรฐานการพิจารณาสู่ระดับสากลดังนี้

๒.๑ การศึกษาวิจัย ได้จัดทำโครงการศึกษาวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญ ๔ เรื่อง

(๑) การกระทำของรัฐบาล : ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างประเทศไทย สาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี และสหรัฐอเมริกา

(๒) หนังสือสัญญาระหว่างประเทศที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา

(๓) บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาในการรักษาวินัยพรรคการเมืองและการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชน

(๔) การตรวจสอบความเห็นชอบรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน

๒.๒ การพัฒนาขีดสมรรถนะองค์กรและบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ได้ดำเนินโครงการและหรือกิจกรรมเพื่อเพิ่มขีดสมรรถนะขององค์กรและบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

(๑) โครงการเพิ่มศักยภาพของเจ้าหน้าที่คดี จัดบรรยายเรื่อง หลักการตีความกฎหมายมหาชน : หนังสือสัญญาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ภาณุพงศ์ และเรื่องหลักการตีความกฎหมายมหาชน โดยศาสตราจารย์ ดร.วิษณุ เครืองาม ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และรองศาสตราจารย์ ดร. วรเจตน์ ภาคีรัตน์

(๒) การจัดทำฐานข้อมูลกฎหมายและสำนวนคดี จัดทำแฟ้มข้อมูลกฎหมาย และจัดเก็บสำนวนคดีคำร้องที่วินิจฉัยแล้ว เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าและเป็นบรรทัดฐานในการจัดทำคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๓) โครงการเผยแพร่รายงานการศึกษาวิจัยและบทความทางวิชาการ ได้จัดพิมพ์รายงานการวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงแนวคำวินิจฉัยและผลผูกพันของคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ : ศึกษากรณีศาลสูงสุดของสหรัฐอเมริกาและศาลรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน

(๔) จัดพิมพ์หนังสือหลักการตีความกฎหมายมหาชนที่ปรับปรุงจากคำบรรยายของผู้ทรงคุณวุฒิตามโครงการในข้อ (๑) เผยแพร่ต่อสาธารณชน

๓. การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและการพัฒนาประชาธิปไตย

ศาลรัฐธรรมนูญมุ่งเน้นการให้ความรู้ความเข้าใจในด้านสิทธิและวิธีการรักษาสิทธิเสรีภาพให้แก่ประชาชนเพื่อให้สามารถปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของตนตามที่กฎหมายให้การรับรองและความคุ้มครอง ตลอดจนทราบถึงภารกิจของศาลและช่องทาง วิธีการที่จะเข้ามารับบริการด้านการอำนวยความยุติธรรมของศาลรัฐธรรมนูญได้อย่างถูกต้อง อันเป็นหลักการพื้นฐานของการพัฒนาประชาธิปไตย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ได้ดำเนินการโครงการและกิจกรรมซึ่งมีทั้งที่ดำเนินการเองตามลำพังและที่ร่วมกับองค์กรและหน่วยงานอื่นของรัฐ ดังนี้

๓.๑ การสร้างองค์ความรู้ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ได้ดำเนินการผลิตเอกสาร หนังสือ วารสาร จดหมายข่าวและรายงานผลการปฏิบัติงานของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อขยายผลการเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของศาลรัฐธรรมนูญ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ดังนี้

(๑) ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) ๑๐ ปี ศาลรัฐธรรมนูญ : สู่ทศวรรษใหม่ของนิติรัฐไทย

(๓) หนังสือรวมบทความทางวิชาการชุดที่ ๗ ศาลรัฐธรรมนูญกับการปฏิบัติพันธกิจตามหลักนิติธรรม

(๔) จัดพิมพ์บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อเป็นการเผยแพร่ให้กับหน่วยงาน ประชาชน และผู้ที่ให้ความสนใจ

(๕) จดหมายข่าวศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของศาลรัฐธรรมนูญเป็นสื่อกลางระหว่างศาลรัฐธรรมนูญกับประชาชนปีละ ๖ ฉบับ โดยจัดพิมพ์ ๒ เดือน ต่อ ๑ ฉบับ

(๖) วารสารศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นสื่อทางวิชาการสำหรับเผยแพร่ผลงานวิชาการและคำวินิจฉัยที่น่าสนใจของศาลรัฐธรรมนูญ กำหนดเผยแพร่ปีละ ๓ เล่ม หรือวารสารรายสี่เดือน

(๗) รายงานประจำปี ๒๕๕๐ เพื่อรายงานผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญต่อสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรี ประกอบด้วยผลการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญพร้อมด้วย ซี.ดี คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ และรายงาน การศึกษาวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๘) จัดพิมพ์รวมคำวินิจฉัยคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

(๙) จดหมายเหตุศาลรัฐธรรมนูญ

๓.๒ การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับบทบาทศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และการพัฒนาประชาธิปไตย

(๑) จัดสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง รัฐธรรมนูญใหม่กับมาตรการควบคุมตรวจสอบอำนาจรัฐและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ในโอกาสศาลรัฐธรรมนูญครบรอบ ๑๐ ปี ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกท กรุงเทพมหานคร

(๒) จัดสัมมนาทางวิชาการร่วมกับสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ จังหวัดปทุมธานี จังหวัดลำปาง จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชลบุรี และจังหวัดสงขลา

(๓) จัดแสดงนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี ณ จังหวัดจันทบุรี

(๔) จัดแสดงนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับผู้ตรวจการแผ่นดิน ณ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดลำปาง

(๕) จัดแสดงนิทรรศการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ณ จังหวัดสุโขทัย

(๖) การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญผ่านสื่อวิทยุกระจายเสียง รายการ “คุยกับสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ” ทางวิทยุรัฐสภา FM ๘๗.๕ MHz

(๗) การเผยแพร่ความรู้ทางเว็บไซต์ศาลรัฐธรรมนูญเน้นความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและศาลรัฐธรรมนูญ รวมทั้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญทุกคำวินิจฉัย และบทความที่มีความสำคัญ เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถค้นคว้าหาความรู้และศึกษาอ้างอิงคำวินิจฉัยต่าง ๆ ผ่านเว็บไซต์ของศาลรัฐธรรมนูญ www.concourt.or.th

๔. การพัฒนาองค์กรและบุคลากรสู่ความเป็นเลิศในระดับสากล

การพัฒนาองค์กรและบุคลากรในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ได้จัดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างขีดสมรรถนะขององค์กรและบุคลากร รวมทั้งจัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาทางวิชาการและเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรที่หน่วยงานและหรือองค์กรภาครัฐจัดฝึกอบรม เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ดังนี้

๔.๑ การพัฒนาบุคลากรด้านวิจัยและวิชาการ จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาในประเด็นเกี่ยวกับการวิจัย / วิชาการ และหรือฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การจัดการความรู้เพื่อบริหารความเสี่ยงจากการจัดซื้อจัดจ้างภายใต้พระราชกฤษฎีกาใหม่ รุ่นที่ ๑

(๒) เทคนิคและกลยุทธ์ในการเขียนโครงการเพื่อการจัดฝึกอบรม รุ่นที่ ๑ และ ๒

(๓) ธรรมาภิบาลของผู้บริหารระดับกลาง รุ่นที่ ๗ และรุ่นที่ ๘

(๔) หลักปฏิบัติราชการแนวใหม่ภายใต้การปฏิรูปการเมืองและการบริหารราชการปัจจุบัน

(๕) การเขียนข้อเสนอโครงการวิจัย

(๖) ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ รุ่นที่ ๙

(๗) นักบริหารกิจการยุติธรรม เรื่อง มาตรการในการแก้ปัญหาคอร์รัปชั่น

(๘) ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ ๑๒

(๙) นักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม รุ่นที่ ๕๘

(๑๐) อบรมและพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

(๑๑) นักบริหารกิจการยุติธรรม : กระบวนการยุติธรรมทางปกครอง

(๑๒) สัมมนาเนื่องในวันคล้ายวันสถาปนาสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

(๑๓) สัมมนาเจาะลึกอะไรเป็นอะไรในกฎหมายเลือกตั้งและกฎหมายพรรคการเมือง

(๑๔) สัมมนาเหตุแห่งการฟ้องคดีปกครองอันเนื่องมาจากการบริหารงานบุคคลภาครัฐ

(๑๕) สัมมนาเรื่อง แนวทางการจัดตั้งสภา CIO

(๑๖) สัมมนา เรื่อง Thailand IPV6 Summit 2007

(๑๗) สัมมนา เรื่อง การเมืองการปกครองไทย ครั้งที่ ๒ (Thailand Politics Forum 2007)

(๑๘) สัมมนา เรื่อง ทิศทางสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

(๑๙) สัมมนาทางวิชาการประจำปีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ครั้งที่ ๓

(๒๐) บทบาทสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในฐานะองค์กรตามรัฐธรรมนูญกับการให้ความเห็นและข้อเสนอแนะทางกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี

(๒๑) มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

(๒๒) สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง คุณค่าบรรพตุลาการ

(๒๓) บทบาทของศาลยุติธรรมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบ

(๒๔) สัมมนา เรื่อง สถานการณ์รัฐธรรมนูญไทย

(๒๕) สัมมนาระดมสมองกฎหมายว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

(๒๖) สัมมนา เรื่อง การพัฒนากลไกการประสานงานระหว่างเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารฝ่ายนิติบัญญัติองค์กรอิสระในการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ

(๒๗) สัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การระงับข้อพิพาทสิ่งแวดล้อมตามระบบกฎหมายต่างประเทศ

(๒๘) สัมมนา เรื่อง การใช้ประโยชน์ของระบบ NRPM เพื่อการบริหารวิจัยของหน่วยงานภาครัฐ

(๒๙) สัมมนา เรื่อง การประสานความร่วมมือและร่วมใจในการดำเนินงานระหว่างสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติกับหน่วยงานภาครัฐ

(๓๐) สัมมนา เรื่อง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐตามรัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐

๔.๒ การพัฒนาบุคลากรด้านกฎหมาย จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนาในประเด็นทางกฎหมายและหรือเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

(๑) การบริหารงานภาครัฐและกฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๗ และรุ่นที่ ๘

(๒) กฎหมายมหาชน รุ่นที่ ๒๕ รุ่นที่ ๒๖ และรุ่นที่ ๒๗

(๓) หลักการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับความผิดทางละเมิด

(๔) สืบสวนสอบสวนพนักงานฝ่ายปกครอง รุ่นที่ ๒๕

(๕) ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางกฎหมายมหาชน ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๑

(๖) มาตรการป้องกันและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม

(๗) หลักการปฏิบัติราชการจากคำวินิจฉัยของศาลปกครองสูงสุด

(๘) ร่างระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยลูกจ้างประจำของส่วนราชการ พ.ศ. ....

(๙) การพัฒนาโทษในประมวลกฎหมายอาญาไทย

(๑๐) การพัฒนากฎหมายการคลังเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. ๒๕๕๑

(๑๑) การพัฒนากฎหมายการเงินการคลัง

(๑๒) การระงับข้อพิพาททางสิ่งแวดล้อมตามระบบกฎหมายต่างประเทศ

(๑๓) สัมมนาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย พ.ศ. ....

(๑๔) การมีผลย้อนหลังของคำพิพากษาของคดีปกครอง

(๑๕) กฎหมายจริยธรรม และธรรมาภิบาล (Law,Ethics and Governance)

(๑๖) การประชุมเชิงปฏิบัติการโครงการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติที่เหมาะสมแก่พยานในคดีอาญา และแนวทางการคุ้มครองพยานตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพยานในคดีอาญา พ.ศ. ๒๕๔๖

(๑๗) การอบรมและพัฒนาศักยภาพนักวิจัยในกระบวนการยุติธรรม

(๑๘) มาตรการคุ้มครองสิทธิของผู้ให้ถ้อยคำตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

(๑๙) สัมมนาระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

(๒๐) สัมมนาคู่มือแบบร่างกฎหมาย

(๒๑) สัมมนาระดมความคิดเห็นโครงการศึกษาวิจัย การศึกษากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานกลางทางการเงิน การคลัง และการงบประมาณ

๔.๓ การพัฒนาบุคลากรด้านบริหาร จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนา ทางการบริหารและหรือเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

(๑) หลักการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล
(๒) หลักการปฏิบัติราชการเกี่ยวกับพัสดุ
(๓) ยุทธศาสตร์การทำงานให้มีประสิทธิภาพ
(๔) การรักษาความปลอดภัยบุคคลสำคัญ
(๕) เทคนิคการเขียนหนังสือของราชการ
(๖) ยุทธศาสตร์การวัดความสำเร็จขององค์กร (KPI)
(๗) การพัฒนาระบบความคิดและความคิดสร้างสรรค์
(๘) เทคนิคการเจรจาต่อรองอย่างมืออาชีพ
(๙) การเสริมสร้างประสิทธิภาพพนักงานธุรการ
(๑๐) งบการเงินและการวิเคราะห์งบการเงิน
(๑๑) หัวหน้างานกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR FOR NON-HR)
(๑๒) จิตวิทยาการบริหาร : สู่ความเป็นเลิศของนักบริหาร
(๑๓) รักษาความปลอดภัยภาคเอกชน รุ่นที่ ๔
(๑๔) ระบบงานแบบเบ็ดเสร็จสำหรับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ (ระบบทะเบียนประวัติบุคลากรภาครัฐ)
(๑๕) ระบบงานแบบเบ็ดเสร็จสำหรับเจ้าหน้าที่ส่วนราชการ (ระบบบำเหน็จบำนาญและเบี้ยหวัด รุ่นที่ ๗)
(๑๖) การบริหารการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาองค์กร
(๑๗) มนุษยสัมพันธ์และจิตวิทยาในการทำงาน รุ่นที่ ๑๒๕
(๑๘) เทคนิคการเขียนรายงานการประชุมอย่างมีประสิทธิภาพ รุ่นที่ ๒
(๑๙) อบรมเจ้าหน้าที่ปฏิบัติ กบข. ประจำปี ๒๕๕๐
(๒๐) การเสริมสร้างสังคมสันติสุข รุ่นที่ ๑
(๒๑) โครงการพัฒนากรอบแนวทางมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลแห่งชาติ ระยะที่ ๒
(๒๒) ศิลปะการบริหารงานสำหรับผู้บริหารยุคใหม่
(๒๓) การบริหารแนวใหม่ใส่ใจนวัตกรรมนำองค์กรสู่ความสำเร็จ
(๒๔ การพัฒนาความคิดเชิงกลยุทธ์ (Strategic Thinking)
(๒๕) เทคนิคการให้คำปรึกษาเพื่อพัฒนาบุคลากร
(๒๖) พัฒนาความจำของงานด้วย Mind Map
(๒๗) สัมมนา เรื่อง เกณฑ์การจัดการใช้พลังงานสำหรับหน่วยงานราชการ

(๒๘) สัมมนาแถลงผลการดำเนินงานโครงการให้ความรู้เรื่อง Energy Audit แก่หน่วยงานของรัฐและจังหวัดในเขตกรุงเทพ ฯ

(๒๙) สัมมนา เรื่อง ศาสนธรรมนำไทย

(๓๐) สัมมนา เรื่อง ทิศทางสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

(๓๑) สัมมนาประชาพิจารณ์ เรื่อง การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวันเกษียณ

(๓๒) สัมมนา เรื่อง การจัดซื้อจัดจ้างและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของภาครัฐ

(๓๓) การบริหารพัสดุภาครัฐสำหรับเจ้าหน้าที่พัสดุของส่วนราชการในส่วนกลาง (Train the trainer)

(๓๔) สัมมนาการจัดทำค่าใช้จ่ายผลผลิตตามแนวทางสำหรับงบประมาณ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

(๓๕) โครงการสัมมนาวิพากษ์แผนยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๕

๔.๔ การพัฒนาบุคลากรด้านเทคโนโลยี จัดส่งบุคลากรเข้าร่วมสัมมนา ทางเทคโนโลยีสารสนเทศและหรือเข้ารับการฝึกอบรมในหลักสูตรต่าง ๆ ดังนี้

(๑) Multimedia for E-Learning Courseware รุ่นที่ ๒๐ วิชา ๑๐๑ : Basic Multimedia for E-Learning Courseware

(๒) คอมพิวเตอร์โปรแกรม Microsoft Access รุ่นที่ ๑

(๓) โครงการฝึกอบรมผู้บริหารศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อมุ่งสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ รุ่นที่ ๔

(๔) อบรมเชิงปฏิบัติการเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการเพื่อเรียนรู้ระบบสารสนเทศข้าราชการลาศึกษาต่อระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ต

(๕) อบรมความรู้เบื้องต้นการรักษาความปลอดภัยของระบบสารสนเทศสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(๖) อบรมการรักษาความมั่นคงปลอดภัยในการเชื่อมโยงระบบข้อมูลแบบเว็บเซอร์วิสตามมาตรฐานที่กำหนดใน The-GIF

(๗) อบรมการควบคุมการเข้าถึงข้อมูลและระบบข้อมูลสารสนเทศสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(๘) อบรมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยของระบบเครือข่ายสำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(๙) อบรมเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลเครือข่ายสื่อสารเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ รุ่นที่ ๑ และรุ่นที่ ๒

(๑๐) โครงการพัฒนากรอบแนวทางมาตรฐานการแลกเปลี่ยนข้อมูลแห่งชาติ ระยะที่ ๒ หลักสูตรที่ ๑ แนวทางการบูรณาการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างระบบตามแนวทาง The-GIF และมาตรฐานข้อมูล XML หลักสูตรที่ ๒ การพัฒนาโปรแกรมด้วยภาษาจาวา JavaSwevlet หลักสูตรที่ ๓ การพัฒนาโปรแกรมเชื่อมโยงระบบข้อมูลแบบเว็บเซอร์วิสด้วยภาษา จาวา JavaSwevlet ตามมาตรฐานที่กำหนดใน The-GLF รุ่นที่ ๓

(๑๑) การให้บริการอย่างมืออาชีพของ Call Center และ Help Desk (Professional Call Center and Help Desk)

(๑๒) การประชุมสัมมนา เรื่อง ผู้บริหารเทคโนโลยีสารสนเทศระดับสูง (CIO) กับโครงการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ (e-Government) ครั้งที่ ๒

(๑๓) สัมมนา เรื่อง การบริหารจัดการองค์กรภาครัฐผ่านเครือข่าย ไร้สาย

(๑๔) สัมมนาและประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ ๒ เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารข้อมูลเชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐ

(๑๕) สัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินการปรับปรุง The-GIF และการประชุมสัมมนาเพื่อเผยแพร่ผลการดำเนินงานการพัฒนามาตรฐานข้อมูลและเชื่อมโยงบูรณาการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

(๑๖) สัมมนานำเสนอผลการดำเนินงานโครงการพัฒนาระบบสนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างระบบสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐ โดยใช้มาตรฐานข้อมูลสารบรรณอิเล็กทรอนิกส์ที่พัฒนาขึ้นตามแนวทาง The-GIF

(๑๗) สัมมนาโครงการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับระบบสืบค้นคำพิพากษาศาลฎีกา เรื่อง เทคโนโลยีสารสนเทศ : ความสมดุลในการบริหารงานยุติธรรมให้บรรลุผลสัมฤทธิ์

(๑๘) สัมมนา เรื่อง ข้อกำหนดทางเทคนิคของการจัดซื้อคอมพิวเตอร์สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

(๑๙) สัมมนา เรื่อง การเผยแพร่ความรู้และความสำคัญของการประยุกต์ใช้ The-GIF

(๒๐) สัมมนา เรื่อง อีเลิร์นนิ่งกับการพัฒนาประเทศ

(๒๑) สัมมนา เรื่อง การรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในระบบสารสนเทศและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ครั้ง ๒

๕. การเสริมสร้างและพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรภายนอกทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๕.๑ การเสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายในประเทศ นอกจากการเข้าร่วมกิจกรรมกับองค์กรตามรัฐธรรมนูญ และสถาบันการศึกษาที่หน่วยงานนั้น ๆ ดำเนินการแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญยังส่งเสริมให้มีการศึกษาดูงานที่ศาลรัฐธรรมนูญด้วย โดยปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ได้มีหน่วยงานและคณะบุคคลเข้าศึกษาดูงานที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๕.๑.๑ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๑ สำนักงานกิจการยุติธรรม ได้นำผู้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรกิจการยุติธรรม : กระบวนการยุติธรรมการปกครอง

๕.๑.๒ วันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑ คณะบุคลากรคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสตูล

๕.๑.๓ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๑ คณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ สาขาการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

๕.๑.๔ วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑ คณะอาจารย์ และนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

๕.๑.๕ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๑ ผู้เข้าฝึกอบรมของสถาบันพระปกเกล้า หลักสูตรการพัฒนานักกฎหมายภาครัฐระดับต้น รุ่นที่ ๔ และรุ่นที่ ๕ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

๕.๒ การเสริมสร้างความร่วมมือกับองค์กรต่างประเทศ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ได้มีบุคคลสำคัญเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๕.๒.๑ ฯพณฯ นายเหงียน ซุย ฮัง (H.E. Mr. Nguyen Duy Hung) เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ประจำประเทศไทย และคณะเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลรัฐธรรมนูญในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ วันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๒.๒ ฯพณฯ นายปีเตอร์ โจเซฟ เตโอฟิล มาร์เรซ (H.E. Mr. Jozef Th"ofile Marres) เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ประจำประเทศไทย และคณะเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลรัฐธรรมนูญในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ วันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๑ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๒.๓ ฯพณฯ นายลาร์ส เอริก บักสเตริม (H.E. Mr. Lars Erik Backström) เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐฟินแลนด์ ประจำประเทศไทย และคณะเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลรัฐธรรมนูญในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๑ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๕.๒.๔ ฯพณฯ นายฮัน แท-กิว (H.E. Mr. Han Tae-Kyu) เอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มแห่งสาธารณรัฐเกาหลี ประจำประเทศไทย และคณะเข้าเยี่ยมคารวะประธานศาลรัฐธรรมนูญในโอกาสเข้ารับตำแหน่งใหม่ วันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๑ ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

๖. การมีส่วนร่วมในพระราชพิธี รัฐพิธีและกิจกรรมและกิจกรรมสำคัญของประเทศ

ศาลรัฐธรรมนูญและสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญได้เข้าร่วมกิจกรรมอันเนื่องด้วยพระราชพิธี รัฐพิธี และอื่น ๆ ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ดังนี้

๖.๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันขึ้นปีใหม่ ในพระบรมมหาราชวัง เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๕๑

๖.๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีสรงน้ำพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๕๕๑

๖.๓ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๗ วัน พระราชทานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๕๑

๖.๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานพระราชทานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๑

๖.๕ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันมาฆบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

๖.๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาล รัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๕๐ วัน พระราชทานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

๖.๗ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลฎีกา และศาลปกครอง ร่วมเป็นเจ้าภาพ ในการบำเพ็ญกุศลถวายสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๕๕๑

๖.๘ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ ลานพลับพลามหาเจษฎาบดินทร์ ในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๕๑

๖.๙ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรเนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารี ณ อาคารชัยพัฒนา สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๑

๖.๑๐ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันที่ระลึกมหาจักรีบรมราชวงศ์ ณ ปฐมบรมราชานุสรณ์ ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๑

๖.๑๑ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีถวายราชสักการะ สมเด็จ พระบูรพมหากษัตริยาธิราช ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๑

๖.๑๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงาน ศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทาน ๑๐๐ วัน พระราชทานพระศพสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๑

๖.๑๓ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีสงกรานต์ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๕๑

๖.๑๔ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวางพานพุ่มดอกไม้ งานวันปรีดี ประจำปี ๒๕๕๑ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๖.๑๕ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันวิสาขบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๖.๑๖ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันที่ระลึกพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า เจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑

๖.๑๗ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมวางพวงมาลา เนื่องในวันคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล ณ วัดสุทัศน์เทพวราราม ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๕๑

๖.๑๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันอาสาฬหบูชา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๕๑

๖.๑๙ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันเข้าพรรษา ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม ในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

๖.๒๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ร่วมลงนามถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันคล้ายวันพระราชสมภพสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ฯ สยามมกุฎราชกุมาร ณ พระบรมมหาราชวัง และวังศุโขทัย ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

๖.๒๑ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมวางพวงมาลาเพื่อถวายสักการะกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ณ บริเวณลานพระรูปหน้าอาคารศาลยุติธรรม ในวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๕๑

๖.๒๒ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๑

๖.๒๓ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ลงนามถวายพระพรเนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๑

๖.๒๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญวางพวงมาลาถวายราชสักการะเนื่องในวันปิยมหาราช ณ พระบรมรูปทรงม้า ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๑

๖.๒๕ ประธานศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศล วันปิยมหาราช ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย พระบรมมหาราชวัง ในวันที่ ๒๓ ตุลาคม ๒๕๕๑

๖.๒๖ ประธานศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญเข้าร่วมพระราชพิธีพระกฐินหลวง ประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ในวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๑ และวันที่ ๒๔- ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๑ ณ พระอารามหลวง

๖.๒๗ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญร่วมวางพวงมาลา เนื่องในพิธีถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ สวนลุมพินี ในวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

๖.๒๘ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และข้าราชการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ ศาลาดุสิดาลัย สวนจิตรลดา ในวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๑

๖.๒๙ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันคล้ายวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ ณ พระบรมราชานุสาวรีย์ หน้าอาคารรัฐสภา ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๑

๖.๓๐ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ เข้าเฝ้า ฯ ในพระราชพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม ในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๕๑

๖.๓๑ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ วางพานพุ่มเนื่องในวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ณ พระบรารราชานุสาวรีย์ วงเวียนใหญ่ ในวันที่ ๒๘ ธันวาคม ๒๕๕๑

๗. การประดิษฐานพระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมัน

นับแต่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ได้พระราชทานพระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมัน ซึ่งเป็นฉบับปฐมฤกษ์เพื่อประดิษฐาน ณ ศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ เป็นต้นมา ศาลรัฐธรรมนูญได้ร่วมกับกองทุนสนทนาธัมม์นำสุข อันเชิญพระไตรปิฎก (คัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา) ฉบับอักษรโรมัน ไปประดิษฐานยังต่างประเทศตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยา ณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์ประธานกิตติมศักดิ์การประดิษฐานพระไตรปิฎกสากล โดยในปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ ได้ร่วมอัญเชิญพระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมันไปประดิษฐาน ณ ราชอาณาจักรสวีเดน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ ไปประดิษฐาน ณ ศาลโลก (ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ) ปีงบประมาณ ๒๕๕๑ ได้ร่วมกิจจกรรมดังกล่าวซึ่งสอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๗๙ ที่กำหนดให้รัฐต้อง ให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่นับถือมาช้านานและศาสนาอื่น ทั้งต้องส่งเสริมความเข้าใจอันดีและความสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิตดังนี้

๗.๑ การสมโภชพระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมัน ณ สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

๗.๒ การสวดสังวัธยายพระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมันร่วมกับกรุงเทพมหานคร เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาส ราชนครินทร์ เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

๗.๓ ในงานพระราชพิธีพระราชทานเพลิงพระศพสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๑ ได้มีอาคันตุกะจากต่างประเทศได้รับเชิญให้เข้าร่วมงานพระศพด้วยจำนวนหนึ่ง ในบรรดาอาคันตุกะต่างประเทศเหล่านั้น จำนวน ๑๐ ประเทศ ภายใต้การนำของเลขาธิการสภาพระไตรปิฎกสากล คือ สาธารณรัฐประชาชนบังคลาเทศ เขตปกครองพิเศษฮ่องกง ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี มาเลเซีย ราชอาณาจักรเนเธอร์แลนด์ ราชอาณาจักรนอร์เวย์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ สาธารณรัฐสังคมนิยมประชาธิปไตยศรีสังกา และราชอาณาจักรสวีเดน ได้เข้าพบ นายชัช ชลวร ประธาน ศาลรัฐธรรมนูญ ก่อนวันพระราชพิธี ๑ วัน คือในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ เพื่อร่วมรำลึกในพระกรุณาธิคุณด้านงานพระไตรปิฎกสากล ซึ่งองค์ประธานกิตติมศักดิ์ ได้ทรงเผยแพร่เป็นคลังอารยธรรมทางปัญญาให้แก่มวลมนุษยชาติในนานาประเทศ ในการนี้ นายชัช ชลวร ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้มอบพระไตรปิฎกสากลจำนวน ๑๐ ชุด แก่ผู้แทนทั้ง ๑๐ ประเทศดังกล่าวด้วย

๗.๔ ประธานศาลรัฐธรรมนูญ ได้เป็นผู้แทนคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในฐานะสถาบันประดิษฐานพระไตรปิฎกสากลฉบับพระราชทานเป็นปฐมฤกษ์ในราชอาณาจักรไทยร่วมเข้าเฝ้าทูลละอองพระบาท สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เมื่อวันที่ ๑๐-๑๓ กันยายน ๒๕๕๑ ในพิธีพระราชทานพระไตรปิฎกสากล ณ ประเทศญี่ปุ่น ตามรอยพระไตรปิฎกอักษรสยาม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จจาริกพระราชทานไว้

การพระราชทานพระไตรปิฎกสากลดำเนินตามพระราชศรัทธาในสมเด็จพระพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์อุปถัมภ์พระไตรปิฎกสากล ซึ่งโปรดให้พระราชทานแก่สถาบันสำคัญในนานาประเทศตามรอยพระไตรปิฎกอักษรสยามในสมัยรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นการบำเพ็ญกุศลในทางปัญญาบารมี และเสริมสร้างสัมพันธ์ไมตรีระดับภูมิปัญญาระดับสูงกับนานาประเทศทั่วโลก

ในการพระราชทานพระไตรปิฎกครั้งนี้ มีสถาบันสำคัญ ๑๔ แห่งในประเทศญี่ปุ่นเข้ารับพระราชทาน อาทิ ห้องสมุดรัฐสภาไดเอท มหาวิทยาลัยโตเกียว มหาวิทยาลัย โอซาก้า และมหาวิทยาลัยซิเตน โนจิ นอกจากนั้นยังได้เสริมสร้างความร่วมมือทางวิชาการ “ฐานปัญญา” (Knowledgebase) ในรูปแบบใหม่ โดยเฉพาะในทางด้านสหวิชาการกับมหาวิทยาลัยเกียวโต ซึ่งมีการแสดงปาฐกถาความสำคัญของพระไตรปิฎกสากลในมิติวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยมีสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี ทรงเป็นประธานร่วมกับเจ้าชายอากิชิโนะแห่งประเทศญี่ปุ่น

นอกจากการแสดงปาฐกถาความสำคัญของพระไตรปิฎก ในโอกาสที่ประเทศและหรือสถาบันในประเทศนั้น ๆ ได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกแล้ว ผู้แทนของประเทศและหรือหน่วยงาน / องค์กร / สถาบันซึ่งได้รับพระราชทานได้กล่าวสุนทรพจน์ในโอกาสเดียวกันดังเช่น

ฯพณฯ ตุลาการรอสลิน ฮิกกิ้นส์ ประธานศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กล่าวเนื่องในโอกาสที่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (ศาลโลก) ได้รับพระไตรปิฎกพระราชทาน (พระไตรปิฎกฉบับอักษรโรมัน) เมื่อวันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๕๐ ดังนี้

ในนามของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ, ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านสำหรับ ”พระไตรปิฎกสากล” ซึ่งได้รับพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา เรารู้สึกเป็นเกียรติที่ได้รับหนังสือที่น่าประทับใจชุดนี้ ขอขอบคุณสำหรับคำกล่าวของท่านประธาน ฯ และพระดำรัส

หนังสือชุดนี้ ๘๐ เล่มนี้ ได้จัดพิมพ์โดยกองทุนสนทนาธัมม์นำสุข ฯ ใน พระสังฆราชูถัมภ์ ฯ การจัดพิมพ์ได้ใช้เทคโนโลยีล่าสุดและจะมีการเผยแผ่โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านเครือข่ายสนทนาธัมม์นำสุข ด้วยเหตุนี้ เราได้ประจักษ์ถึงเทคโนโลยีที่ทันสมัยซึ่งได้นำมาใช้ตามปณิธานแห่งสันติสุข

ข้าพเจ้าได้รับทราบว่าศาลรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นสถาบันแห่งเดียวในประเทศไทยที่ได้รับพระราชทานพระไตรปิฎกสากลชุดนี้ วันนี้เรารู้สึกยินดีที่ได้พบท่านประธานวิรัช ลิ้มวิชัย และตุลาการในคณะของท่านจากศาลรัฐธรรมนูญและศาลฎีกา การติดต่อกับศาลยุติธรรมแห่งชาติระดับสูงมีความสำคัญยิ่งแก่เรา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๖ เรามีความยินดีที่ได้ต้อนรับผู้บริหาร ๖๐ ท่านจากศาลปกครอง กระทรวงยุติธรรม ซึ่งได้มาเยือนศาลยุติธรรมระหว่างประเทศและสนทนาเกี่ยวกับงานของศาลยุติธรรม

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศวินิจฉัยกฎหมายระหว่างประเทศ และศาลยุติธรรมแห่งชาติก็วินิจฉัยกฎหมายในประเทศ อย่างไรก็ตามการแบ่งงานด้านกฎหมายเช่นนี้มิได้ง่ายดายเสมือนที่จะเป็นระบบกฎหมายของท่านเป็นส่วนหนึ่งการวินิจฉัยในระบบตุลาการของเราภายใต้มาตรา ๓๘ (๑) (d)1 ของตัวบทกฎหมาย ซึ่งเกี่ยวข้องกับที่มาของกฎหมายระหว่างประเทศ ในบางส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ผู้มีอำนาจในการตัดสินคดีทางกฎหมายและการยกเว้นของรัฐ การรับเรื่องต่าง ๆ ของศาลยุติธรรมแห่งชาตินับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง

ดังที่เราได้ทราบว่าพระไตรปิฎกสากลเป็นของพระราชทานเพื่อปัญญาและสันติสุขจากประชาชนชาวไทย ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ในฐานะที่เป็นองค์กรหลักด้านตุลาการขององค์การสหประชาชาติได้อุทิศการทำงานเพื่อเหตุแห่งสันติภาพ ความคิดในการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้กำเนิดขึ้นเมื่อ ๑๐๐ ปี มาแล้ว จากการประชุมสันติภาพแห่งกรุงเฮก ความปรารถนาของนานาชาติคือความต้องการนำข้อขัดแย้งให้ยุติอย่างสันติแทนการก่อสงครามระหว่างกัน ภายใต้กฎบัตรแห่งสหประชาชาติ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีอำนาจในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงโดยการยุติข้อขัดแย้งทางกฎหมายตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ เราได้ยึดมั่นที่จะป้องกันในความเคารพในกฎหมายระหว่างประเทศและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชาติในทางสันติสุข เราจึงมีความยินดีที่ได้รับพระราชทานสิ่งนี้แก่เราตามปณิธานดังกล่าว

พระไตรปิฎกสากลชุดนี้เป็นเครื่องระลึกถึงความสัมพันธ์ของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศกับประเทศไทยโดยเฉพาะ และกับภูมิภาคในเอเชียโดยทั่วไปด้วย ภายหลังที่ได้มีการสถาปนาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เราได้รับข้อขัดแย้ง ๑๓ เรื่องเกี่ยวกับประเทศต่าง ๆ ในเอเชีย ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศรู้สึกพอใจที่ได้พบว่าประเทศต่าง ๆ ในเอเชียได้หันมาหาเราเพื่อยุติข้อขัดแย้งทางกฎหมายมากขึ้น และบางครั้งได้นำเรื่องต่าง ๆ มาที่เราด้วยวิธีการพิเศษ การพิจารณาเรื่องที่ได้ส่งเข้ามาระหว่างประเทศมาเลเซียและประเทศสิงคโปร์จะได้เริ่มขึ้นในเดือนหน้า การให้ความสนใจแก่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศของประเทศไทยด้วยการมอบของพระราชทานที่สำคัญนี้เป็นการนำความรู้สึกที่ซาบซึ้งให้เกิดขึ้นเป็นอย่างยิ่ง หนังสือชุดนี้จะได้นำไปตั้งแสดงในสถานที่สำคัญของศาลซึ่งบุคคลทั้งหลายสามารถชื่นชมได้

ข้าพเจ้าขอขอบคุณท่านอีกครั้งหนึ่งสำหรับการมอบของพระราชทานแก่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

๘. ข้อจำกัดในการดำเนินงาน

ข้อจำกัดซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานตามภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ สรุปได้ดังนี้

๘.๑ ด้านอัตรากำลัง สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอัตรากำลังไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานที่จะรองรับภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนฟ้องตรงได้ตามมาตรา ๒๑๒ ซึ่งเป็นภารกิจที่ เพิ่มขึ้นมาใหม่ เนื่องจากปัจจุบันมีอัตรากำลังจริงเพียง ๙๓ คน

๘.๒ ด้านการฟ้องตรง ช่องทางการในการส่งเรื่องเข้าสู่กระบวนการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ แม้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้เปิดช่องทางให้ส่งเรื่องสู่ศาลรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๒ กล่าวคือ เปิดโอกาสให้ประชาชนฟ้องตรงได้ แต่ยังมีปัญหาในเรื่องหลักเกณฑ์ วิธีการที่จะอำนวยความสะดวกในการให้ประชาชนส่งเรื่องเข้าสู่ศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง

๘.๓ ด้านการศึกษาวิจัยในการสร้างองค์ความรู้ให้ครอบคลุมภารกิจของศาลรัฐธรรมนูญยังดำเนินการได้ในขอบเขตจำกัด เนื่องจากต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก

๘.๔ ด้านการประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถดำเนินการให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายได้ โดยเฉพาะในระดับรากหญ้าซึ่งจำเป็นต้องเติมเต็มในด้านข้อมูลข่าวสาร เพราะต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการเป็นจำนวนมาก

๘.๕ ด้านการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. .... ถึงแม้ศาลรัฐธรรมนูญจะจัดทำร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้วเสร็จภายในกรอบเวลาที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ แต่ในขณะนี้ยังอยู่ในการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ..... สภาผู้แทนราษฎร

ส่วนที่ ๓

รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน

ลับ

รายงานของผู้สอบบัญชีและงบการเงิน
สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2549 และ 2548

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

ลับ

รายงานของผู้สอบบัญชี

เสนอ คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ตรวจสอบงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549 งบแสดงผลการดำเนินงานและงบกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้รับผิดชอบต่อความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลในงบการเงินเหล่านี้ ส่วนสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเป็นผู้รับผิดชอบในการแสดงความเห็นต่องบการเงินดังกล่าวจากผลการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินได้ปฏิบัติงานตรวจสอบตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่รับรองทั่วไป ซึ่งกำหนดให้สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินต้องวางแผนและปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ความเชื่อมั่นอย่างมีเหตุผลว่างบการเงินแสดงข้อมูลที่ขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญหรือไม่ การตรวจสอบรวมถึงการใช้วิธีการทดสอบหลักฐานประกอบรายการทั้งที่เป็นจำนวนเงินและการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงิน การประเมินความเหมาะสมของหลักการบัญชีที่สำนักงานฯใช้และประมาณการเกี่ยวกับรายการทางการเงินที่เป็นสาระสำคัญซึ่งผู้บริหารของสำนักงานฯเป็นผู้จัดทำขึ้น ตลอดจนการประเมินถึงความเหมาะสมของการแสดงรายการที่นำเสนอในงบการเงินโดยรวม สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเชื่อว่าการตรวจสอบดังกล่าวให้ข้อสรุปที่เป็นเกณฑ์อย่างเหมาะสมในการแสดงความเห็นของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดินเห็นว่า งบการเงินข้างต้นนี้แสดงฐานะการเงิน ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549 ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสด สำหรับปีสิ้นสุดวันเดียวกันของแต่ละปีของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญโดยถูกต้องตามที่ควรในสาระสำคัญตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และตามหลักการบัญชีที่กระทรวงการคลังกำหนด

(นางสาวลักขณา บุญยมโนนุกูล)
ผู้อำนวยการสำนักงาน

(นางสาวศิริพร รอดศรีจันทร์)
ผู้อำนวยการกลุ่ม

สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน
Office of the Auditor General
วันที่ 15 สิงหาคม 2551

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	หมายเหตุ	2550 (บาท)	2549 (บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	3	84,379,231.27	76,819,455.35
ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ		10,500.00	-
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		386,024.83	383,800.84
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	4	360,000.00	912,110.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		85,135,756.10	78,115,366.19
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	5	39,901,832.03	48,173,805.77
สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ	6	54,044.48	82,242.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		39,955,876.51	48,256,048.25
รวมสินทรัพย์		125,091,632.61	126,371,414.44
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	8	1,376,077.44	1,653,910.47
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	9	581,832.82	709,056.69
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	10	325,910.83	330,705.80
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	11	172,955.00	248,734.40
รวมหนี้สินหมุนเวียน		2,456,776.09	2,942,407.36
รวมหนี้สิน		2,456,776.09	2,942,407.36
สินทรัพย์สุทธิ		122,634,856.52	123,429,007.08
สินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน			
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	12	122,634,856.52	123,429,007.08
รวมสินทรัพย์สุทธิ/ส่วนทุน		122,634,856.52	123,429,007.08

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

.....เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
(นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)

.....ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ
(นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล)

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงผลการดำเนินงาน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	หมายเหตุ	2550 (บาท)	2549 (บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	13	102,904,481.06	159,979,133.02
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		102,904,481.06	159,979,133.02
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	14	64,530,173.76	67,582,532.66
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	15	28,055,782.04	25,429,920.97
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และค่าตัดจำหน่าย	16	11,238,603.15	6,639,173.00
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		103,824,558.95	99,651,626.63
รายได้สูงกว่า(ต่ำกว่า)ค่าใช้จ่ายสุทธิ		(920,077.89)	60,327,506.39

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

งบกระแสเงินสด

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

	2550 (บาท)	2549 (บาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูงกว่า(ต่ำกว่า)ค่าใช้จ่าย	(920,077.89)	40,471,882.69
ปรับ กระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์	11,210,405.15	10,550,247.40
ค่าตัดจำหน่าย	28,198.00	35,098.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	161,047.44	1.00
(เพิ่มขึ้น) ในลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ	(10,500.00)	-
(เพิ่มขึ้น) ในวัสดุสำนักงานคงเหลือ	(2,223.99)	(89,561.30)
ลดลง (เพิ่มขึ้น) ในสินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	552,110.00	(329,610.00)
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในเจ้าหนี้	(277,833.03)	1,201,841.74
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(127,223.87)	360,757.08
(ลดลง) ในภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(4,794.97)	(131,919.10)
เพิ่มขึ้น (ลดลง) ในหนี้สินหมุนเวียนอื่น	(75,779.40)	135,369.90
เพิ่มขึ้นในการปรับปรุงรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม	125,927.33	-
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	10,659,254.77	52,204,107.41
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อจัดซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(3,099,478.85)	(18,307,588.20)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(3,099,478.85)	(18,307,588.20)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดเพิ่มขึ้นสุทธิ	7,559,775.92	33,896,519.21
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	76,819,455.35	42,922,936.14
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันปลายงวด	84,379,231.27	76,819,455.35

หมายเหตุประกอบงบการเงินเป็นส่วนหนึ่งของงบการเงินนี้

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
หมายเหตุประกอบงบการเงิน
สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2550 และ 2549

1. การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณและการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

1. รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ
2. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่งและคำวินิจฉัยต่างๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ
3. สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ
4. ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงรับโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. นโยบายทางการบัญชี

2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง

2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลังไม่บันทึกเป็นรายได้ของสำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ.2542 ข้อ 5)

2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็น งบประจำ และ งบลงทุน ดังนี้

2.4.1 งบประจำ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

(ก) เงินเดือน และ ค่าจ้างประจำ

(ข) ค่าจ้างชั่วคราว

(ค) ค่าตอบแทน ใช้สอยและวัสดุ

(ง) ค่าสาธารณูปโภค

(จ) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่ำกว่า 30,000.- บาท

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

(ก) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000.- บาท

(ข) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ

ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการตั้งแต่ 30,000.- บาท

ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามาจากส่วนราชการ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ และครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	อัตราร้อยละ 20.00

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงานคงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณโดยใช้วิธีเข้าก่อนออกก่อน

3. **เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เงินสด	9,470.50	17,379.11
เงินฝากธนาคาร กรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาสามยอด		
ประเภทกระแสรายวัน	7,653,701.11	41,539,519.00
ประเภทออมทรัพย์	76,716,059.66	35,262,557.24
รวม	84,379,231.27	76,819,455.35

4. **สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย

	2550	2549
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	360,000.00	847,500.00
ลูกหนี้อื่น	-	64,610.00
รวม	360,000.00	912,110.00

5. **ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
อาคารและส่วนปรับปรุง		
ส่วนปรับปรุงอาคาร	1,481,568.00	1,481,568.00
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	463,399.00	385,078.00
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	1,018,169.00	1,096,490.00
อุปกรณ์		
ครุภัณฑ์	84,921,276.08	89,068,788.83
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	46,037,613.05	41,991,473.06
ครุภัณฑ์ (สุทธิ)	38,883,663.03	47,077,315.77
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ (สุทธิ)	39,901,832.03	48,173,805.77

6. **สินทรัพย์ที่ไม่มีตัวตนสุทธิ** ประกอบด้วย

	2550	2549
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	186,997.48	186,997.48
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม	132,953.00	104,755.00
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	54,044.48	82,242.48

7. **กระทบยอดรายการเคลื่อนไหวสินทรัพย์ถาวรที่มีตัวตน**

หน่วย : บาท

	อาคาร	**อุปกรณ์**	**รวม**
ยอดยกมาเมื่อ 1 ต.ค. 2549	1,096,490.00	47,077,315.77	**48,173,805.77**
บวก ยอดที่เพิ่มขึ้น :			
จากการซื้อ	-	3,099,478.85	**3,099,478.85**
อื่น ๆ		7,082,373.16	**7,082,373.16**
หัก ยอดที่ลดลง :			
จากการจำหน่าย	-	7,246,991.60	**7,246,991.60**
ค่าเสื่อมราคา	78,321.00	11,128,513.15	**11,206,834.15**
ยอดยกไป ณ 30 ก.ย. 2550	1,018,169.00	38,883,663.03	39,901,832.03

8. **เจ้าหนี้** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการ	811,117.44	1,469,291.92
เจ้าหนี้ค่าซื้อสินค้าและบริการหน่วยงานราชการ	564,960.00	-
เจ้าหนี้อื่น	-	184,618.55
รวม	1,376,077.44	1,653,910.47

9. **ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย** ประกอบด้วย

	2550	2549
ค่าสาธารณูปโภคค้างจ่าย	553,642.82	629,746.69
ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น	28,190.00	79,310.00
รวม	581,832.82	709,056.69

10. **ภาษีหัก ณ ที่จ่าย** ประกอบด้วย

	2550	2549
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	13,148.73	12,115.86
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	311,159.00	316,842.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	1,603.10	1,747.94
รวม	325,910.83	330,705.80

11. **หนี้สินหมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย

	2550	2549
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	138,952.00	151,910.40
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี	15,000.00	37,500.00
เงินประกันผลงาน	15,750.00	56,750.00
เงินรับฝากประกันสังคม	3,253.00	2,574.00
รวม	172,955.00	248,734.40

12. **รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	123,429,007.08	82,957,124.39
บวก รายการปรับปรุงเงินรับคืนปีก่อน	125,927.33	-
	123,554,934.41	82,957,124.39
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายงวดนี้	(920,077.89)	40,471,882.69
รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	122,634,856.52	123,429,007.08

13. **รายได้จากเงินงบประมาณ** ประกอบด้วย

	2550	2549
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	52,664,200.00	86,990,000.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	45,808,200.00	54,858,300.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง	1,669,000.00	14,004,000.00
งบกลาง	2,763,081.06	4,126,833.02
รวม	102,904,481.06	159,979,133.02

14. **ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร** ประกอบด้วย

	2550	2549
เงินเดือนตุลาการและข้าราชการ	22,044,311.68	29,574,840.72
เงินประจำตำแหน่ง	9,050,133.33	11,095,761.79
ค่าจ้างประจำ	1,485,360.00	1,383,650.00
เงินเพิ่มพิเศษ	13,622,351.52	8,744,070.97
บำเหน็จ	8,217,388.55	229,623.10
บำเหน็จดำรงชีพ	-	200,000.00
บำนาญ	498,349.56	573,977.87
เงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ	24,912.00	24,912.00
ค่าจ้างชั่วคราว	7,320,629.92	17,571,404.26
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	2,266,737.20	2,240,925.65
รวม	64,530,173.76	71,639,166.36

15. **ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร** ประกอบด้วย

หน่วย : บาท

	2550	2549
ค่าตอบแทน	982,408.00	1,070,415.64
ค่าใช้สอย	18,955,462.68	28,687,462.40
ค่าวัสดุ	2,540,260.36	2,609,566.09
ครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์	382,549.54	410,580.40
ค่าสาธารณูปโภค	3,284,054.02	3,704,713.04
ค่าใช้จ่ายงานวิจัย	1,750,000.00	800,000.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	161,047.44	1.00
รวม	28,055,782.04	37,282,738.57

16. **ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และค่าตัดจำหน่าย** ประกอบด้วย

	2550	2549
ค่าเสื่อมราคา		
อาคาร	78,321.00	78,321.00
อุปกรณ์	11,132,084.15	10,471,926.40
	11,210,405.15	10,550,247.40
ค่าตัดจำหน่าย		
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	28,198.00	35,098.00

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

รายงานงบการเงินประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑
สิ้นสุด ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๑

(อยู่ระหว่างการตรวจสอบของสำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน)

รายงานงบการเงิน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงฐานะการเงิน
ณ วันที่ 30 กันยายน 2551 และ 2550

	หมายเหตุ	2551 (บาท)	2550 (บาท)
สินทรัพย์			
สินทรัพย์หมุนเวียน			
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด	(3)	181,679,792.05	84,379,231.27
ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ			10,500.00
วัสดุสำนักงานคงเหลือ		270,870.84	386,024.83
สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(4)	1,298,257.99	360,000.00
รวมสินทรัพย์หมุนเวียน		183,248,920.88	85,135,756.10
สินทรัพย์ไม่หมุนเวียน			
ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ	(5)	32,738,572.90	39,901,832.03
สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	(6)	202,610.48	54,044.48
รวมสินทรัพย์ไม่หมุนเวียน		32,941,183.38	39,955,876.51
รวมสินทรัพย์		216,190,104.26	125,091,632.61
หนี้สิน			
หนี้สินหมุนเวียน			
เจ้าหนี้	(8)	1,979,603.31	1,376,077.44
ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(9)	392,716.61	581,832.82
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(10)	212,181.85	325,910.83
หนี้สินหมุนเวียนอื่น	(11)	1,378,799.00	172,955.00
รวมหนี้สินหมุนเวียน		3,963,300.77	2,456,776.09
รวมหนี้สิน		3,963,300.77	2,456,776.09
สินทรัพย์สุทธิ		212,226,803.49	122,634,856.52
สินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน			
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสม	(12)	212,226,803.49	122,634,856.52
รวมสินทรัพย์สุทธิ / ส่วนทุน		212,226,803.49	122,634,856.52

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบแสดงผลการดำเนินงาน
สำหรับสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2551 และ 2550

	หมายเหตุ	2551 (บาท)	2550 (บาท)
รายได้จากการดำเนินงาน			
รายได้จากรัฐบาล			
รายได้จากเงินงบประมาณ	(13)	200,180,332.45	102,904,481.06
รวมรายได้จากการดำเนินงาน		200,180,332.45	102,904,481.06
ค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน			
ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร	(14)	63,654,340.50	64,530,173.76
ค่าใช้จ่ายด้านดำเนินงาน	(15)	34,942,945.76	28,055,782.04
ค่าเสื่อมราคา และค่าตัดจำหน่าย	(16)	11,887,872.50	11,238,603.15
รวมค่าใช้จ่ายจากการดำเนินงาน		110,485,158.76	103,824,558.95
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสุทธิ		89,695,173.69	(920,077.89)

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
งบกระแสเงินสด
สำหรับปีสิ้นสุด วันที่ 30 กันยายน 2551 และ 2550

	2551 (บาท)	2550 (บาท)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน		
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่าย	89,424,302.85	(920,077.89)
ปรับกระทบยอดเป็นกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน		
ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์	11,847,048.50	11,210,405.15
ค่าตัดจำหน่าย	40,824.00	28,198.00
ขาดทุนจากการจำหน่ายสินทรัพย์	87,154.83	164,618.44
(เพิ่ม)/ลด ลูกหนี้เงินยืมทดรองราชการ	10,500.00	(10,500.00)
(เพิ่ม)/ลด วัสดุสำนักงานคงเหลือ	115,153.99	(2,223.99)
(เพิ่ม)/ลด สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น	(938,257.99)	552,110.00
เพิ่ม/(ลด) ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย	(110,883.79)	127,223.87
เพิ่ม/(ลด) เจ้าหนี้	603,525.87	277,833.03
เพิ่ม/(ลด) ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	(113,728.98)	(4,794.97)
เพิ่ม/(ลด) หนี้สินอื่น ๆ	1,205,844.00	(75,779.40)
เพิ่ม/(ลด) ปรับปรุงรายรับสูงกว่ารายจ่ายสะสม	(229,154.05)	125,927.33
เงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน	101,942,329.23	10,659,254.77
กระแสเงินสดจากกิจกรรมลงทุน		
เงินสดจ่ายเพื่อซื้อที่ดิน อาคารและอุปกรณ์	(4,770,944.20)	(3,099,478.85)
กระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมลงทุน	(4,770,944.20)	(3,099,478.85)
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด เพิ่มขึ้น/(ลดลง) สุทธิ	97,300,560.78	7,559,775.92
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันต้นงวด	84,379,231.27	76,819,455.35
เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสดคงเหลือ ณ วันสิ้นงวด	**181,679,792.05**	**84,379,231.27**

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

หมายเหตุประกอบงบการเงิน

สำหรับปีสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน 2551

---

1. การจัดตั้งและลักษณะการดำเนินงาน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 270 กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญมีหน่วยธุรการของศาลรัฐธรรมนูญเป็นอิสระ โดยมีเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญเป็นผู้บังคับบัญชา... และให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติประกอบกับพระราชบัญญัติสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2542 มาตรา 4 กำหนดให้สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่

1.1 รับผิดชอบงานธุรการของศาลรัฐธรรมนูญ

1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูล คำสั่ง และคำวินิจฉัยต่าง ๆ เกี่ยวกับงานของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

1.3 สนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยและเผยแพร่กิจการของศาลรัฐธรรมนูญ

1.4 ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญมอบหมาย

โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีงบประมาณ 2541 ในระยะเริ่มแรกก่อนที่สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจะดำเนินการตามบทบัญญัติข้างต้น สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาได้ให้ความช่วยเหลือเบิกจ่ายและบริหารงบประมาณให้ และเมื่อสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญจัดตั้งกฎหมายรองรับ จึงโอนงบประมาณและครุภัณฑ์จากสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภามาบริหารเองเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2542

2. นโยบายทางการบัญชี

2.1 การบันทึกบัญชีถือปฏิบัติตามเกณฑ์คงค้าง

2.2 รอบระยะเวลาบัญชีเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม และสิ้นสุดวันที่ 30 กันยายน ของปีถัดไป

2.3 รายได้ที่เกิดขึ้นเป็นรายได้แผ่นดินและต้องมีการนำส่งคลัง ไม่บันทึกเป็นรายได้ของสำนักงาน (ตามระเบียบศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยการงบประมาณ พ.ศ. 2542 ข้อ 5)

2.4 งบประมาณรายจ่ายจำแนกเป็นงบประจำ และงบลงทุน ดังนี้

2.4.1 งบประจำ หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะเป็นค่าใช้จ่าย ดังนี้

(1) เงินเดือน และค่าจ้างประจำ

(2) ค่าจ้างชั่วคราว

(3) ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ

(4) ค่าสาธารณูปโภค

(5) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่อหน่วยต่ำกว่า 5,000 บาท

2.4.2 งบลงทุน หมายถึง รายจ่ายที่มีลักษณะการจ่าย ดังนี้

(1) ค่าครุภัณฑ์ที่มีวงเงินแต่ละรายการต่อหน่วยไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท

(2) ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

2.5 อาคารและส่วนปรับปรุง ครุภัณฑ์และค่าเสื่อมราคา วัสดุสำนักงานคงเหลือ

ครุภัณฑ์บันทึกบัญชีราคาทุนนับแต่วันได้มาโดยมีวงเงินแต่ละรายการต่อหน่วยไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท ค่าเสื่อมราคาคำนวณโดยวิธีเส้นตรงตามอายุการใช้งานโดยประมาณ ดังนี้

- อาคารและส่วนปรับปรุง	อัตราร้อยละ 5
- ครุภัณฑ์สำนักงาน	อัตราร้อยละ 12.50
- ครุภัณฑ์สำนักงานประเภทโทรศัพท์เคลื่อนที่	อัตราร้อยละ 20
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะประจำตำแหน่ง	อัตราร้อยละ 16.67
- ครุภัณฑ์ยานพาหนะสำนักงานและที่จัดหามาจากส่วนราชการ ครุภัณฑ์ไฟฟ้าและวิทยุ ครุภัณฑ์โฆษณาและเผยแพร่ ครุภัณฑ์คอมพิวเตอร์	อัตราร้อยละ 20

วัสดุสำนักงานบันทึกเป็นค่าใช้จ่าย ณ วันที่จัดหา จะตัดโอนเป็นวัสดุสำนักงานคงเหลือ ณ วันสิ้นปีงบประมาณ

ในปีงบประมาณ 2545 สำนักงานได้เปลี่ยนแปลงประมาณการอายุการใช้งานของครุภัณฑ์สำนักงานจาก 5 ปี เป็น 8 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและนโยบายบัญชีสำหรับหน่วยงานภาครัฐฉบับที่ 1 โดยวิธีเปลี่ยนทันที และในปีงบประมาณ 2551 สำนักงานได้เปลี่ยนแปลงประมาณการอายุการใช้งานของครุภัณฑ์สำนักงานประเภทโทรศัพท์เคลื่อนที่จาก 8 ปี เป็น 5 ปี เพื่อให้เหมาะสมกับอายุการใช้งานจริง โดยวิธีเปลี่ยนทันที

3. **เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด** *ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

	2551	2550
เงินสด	102.45	9,470.50
เงินฝากธนาคารกรุงไทย กระแสรายวัน - สามยอด	5,834,316.11	7,653,701.11
เงินฝากธนาคารกรุงไทย ออมทรัพย์ - สามยอด	175,845,373.49	76,716,059.66
รวม	**181,679,792.05**	**84,379,231.27**

4. **สินทรัพย์หมุนเวียนอื่น** *ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ค่าใช้จ่ายจ่ายล่วงหน้า	1,298,257.99	360,000.00
รวม	**1,298,257.99**	**360,000.00**

5. **ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์สุทธิ** *ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

อาคารและส่วนปรับปรุง	2551	2550
ส่วนปรับปรุงอาคาร	1,481,568.00	1,481,568.00
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	541,720.00	463,399.00
ส่วนปรับปรุงอาคาร (สุทธิ)	939,848.00	1,018,169.00

อุปกรณ์	2551	2550
ครุภัณฑ์	80,094,591.96	84,921,276.08
หัก ค่าเสื่อมราคาสะสม	48,295,867.06	46,037,613.05
ครุภัณฑ์ (สุทธิ)	31,798,724.90	38,883,663.03
ที่ดินอาคารและอุปกรณ์สุทธิ	**32,738,572.90**	**39,901,832.03**

6. **สินทรัพย์ไม่มีตัวตนสุทธิ** *ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

สินทรัพย์ไม่มีตัวตน	2551	2550
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	376,387.48	186,997.48
หัก ค่าตัดจำหน่ายสะสม	173,777.00	132,953.00
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ (สุทธิ)	202,610.48	54,044.48
สินทรัพย์ไม่มีตัวตนสุทธิ	**202,610.48**	**54,044.48**

7. กระทบยอดรายการเคลื่อนไหวสินทรัพย์ถาวรที่มีตัวตน *หน่วย : บาท*

	อาคาร	อุปกรณ์	รวม
ยอดยกมาเมื่อ 1 ต.ค. 2550	1,018,169.00	38,883,663.03	39,901,832.03
บวก ยอดที่เพิ่มขึ้น :			
จากการซื้อ		4,770,944.20	4,770,944.20
อื่น ๆ		9,510,473.49	9,510,473.49
หัก ยอดที่ลดลง :			
จากการจำหน่าย		9,597,628.32	9,597,628.32
ค่าเสื่อมราคา	78,321.00	11,768,727.50	11,847,048.50
ยอดยกไป ณ 30 ก.ย. 2551	939,848.00	31,798,724.90	32,738,572.90

8. เจ้าหนี้ ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ		811,117.44
เจ้าหนี้ค่าสินค้า และบริการ หน่วยงานราชการ	1,979,603.31	564,960.00
รวม	1,979,603.31	1,376,077.44

9. ค่าใช้จ่ายค้างจ่าย ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ค่าสาธารณูปโภค	381,901.61	553,642.82
ค่าใช้จ่ายค้างจ่ายอื่น	10,815.00	28,190.00
รวม	392,716.61	581,832.82

10. ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 53)	21,583.28	13,148.73
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 1)	188,758.00	311,159.00
ภาษีหัก ณ ที่จ่าย (ภงด. 3)	1,840.57	1,603.10
รวม	212,181.85	325,910.83

*11. **หนี้สินหมุนเวียนอื่น** ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

	2551	2550
เงินรับฝาก - ประกันสังคม	3,323.00	3,253.00
เงินค้ำประกันสัญญา เกิน 1 ปี		15,000.00
เงินค้ำประกันสัญญา ไม่เกิน 1 ปี	89,002.00	138,952.00
เงินค้ำประกันผลงาน		15,750.00
เงินค้ำประกันอื่น	1,275,000.00	
รายได้แผ่นดินอื่นรอนำส่ง	11,474.00	
รวม	**1,378,799.00**	**172,955.00**

*12. **รายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายสะสม*** *หน่วย : บาท*

	2551	2550
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายยกมาต้นงวด	122,634,856.52	123,429,007.08
บวก/หัก รายการปรับปรุงปีก่อน	(103,226.72)	125,927.33
	122,531,629.80	123,554,934.41
บวก รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายงวดปี	89,695,173.69	(920,077.89)
รายได้สูง (ต่ำ) กว่าค่าใช้จ่ายสะสมปลายงวด	**212,226,803.49**	**122,634,856.52**

*13. **รายได้จากเงินงบประมาณ** ประกอบด้วย* *หน่วย : บาท*

	2551	2550
งบรายจ่ายอื่น		
ค่าใช้จ่ายในด้านบุคลากร	74,256,900.00	52,664,200.00
ค่าใช้จ่ายในการจัดการและบริหารองค์กร	59,264,500.00	45,808,200.00
ค่าใช้จ่ายในลักษณะค่าครุภัณฑ์ ที่ดิน และ	64,213,600.00	1,669,000.00
งบกลาง	2,445,332.45	2,763,081.06
รวม	**200,180,332.45**	**102,904,481.06**

14. ค่าใช้จ่ายด้านบุคลากร ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
เงินเดือนตุลาการ ข้าราชการ	28,344,031.85	22,044,311.68
เงินประจำตำแหน่ง	8,956,491.81	9,050,133.33
ค่าจ้างประจำ	1,782,960.00	1,485,360.00
เงินเพิ่มพิเศษ	12,659,899.82	13,622,351.52
บำเหน็จ	198,237.85	8,217,388.55
บำนาญ	474,331.79	498,349.56
เงินช่วยค่าครองชีพผู้รับเบี้ยหวัดบำนาญ	23,728.61	24,912.00
ค่าจ้างชั่วคราว	9,241,750.72	7,320,629.92
ค่าใช้จ่ายสวัสดิการ	1,972,908.05	2,266,737.20
รวม	**63,654,340.50**	**64,530,173.76**

15. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ค่าตอบแทน	447,450.00	982,408.00
ค่าใช้สอย	26,952,129.50	18,955,462.68
ค่าวัสดุ	2,916,978.47	2,540,260.36
ค่าสาธารณูปโภค	3,197,015.96	382,549.54
ค่าใช้จ่ายงานวิจัย	1,050,000.00	3,284,054.02
ค่าครุภัณฑ์ต่ำกว่าเกณฑ์	292,217.00	1,750,000.00
ค่าจำหน่ายครุภัณฑ์ Interface	87,154.83	161,047.44
รวม	**34,942,945.76**	**28,055,782.04**

16. ค่าเสื่อมราคาครุภัณฑ์และค่าตัดจำหน่าย ประกอบด้วย *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ค่าเสื่อมราคา		
อาคาร	78,321.00	78,321.00
อุปกรณ์	11,768,727.50	11,132,084.15
	11,847,048.50	**11,210,405.15**

	2551	2550
ค่าตัดจำหน่าย		
โปรแกรมคอมพิวเตอร์	40,824.00	28,198.00
	40,824.00	28,198.00
รวมค่าเสื่อมราคาและค่าตัดจำหน่าย	11,887,872.50	11,238,603.15

17. ภาระผูกพันของหน่วยงาน *หน่วย : บาท*

	2551	2550
ภาระผูกพันแบ่งตามประเภท		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน		
อุปกรณ์	140,000.00	
	140,000.00	
ภาระผูกพันอื่น		
สัญญาจัดซื้อจัดจ้างสินค้าและบริการ	788,194.60	1,887,123.50
	788,194.60	1,887,123.50
	928,194.60	1,887,123.50
ภาระผูกพันแบ่งตามระยะเวลา		
ภาระผูกพันรายจ่ายประเภททุน		
ภายใน 1 ปี	140,000.00	
	140,000.00	
ภาระผูกพันอื่น		
ภายใน 1 ปี	788,194.60	1,887,123.50
	788,194.60	1,887,123.50
	928,194.60	1,887,123.50

ส่วนที่ ๔

สรุปคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๑

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑/๒๕๕๑ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง : พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ศาลอาญาส่งคำโต้แย้งของบริษัทจีอี แคปปิตอล ออโต้ ลีส จำกัด (มหาชน) ผู้ร้องขอคืนของกลางในคดีอาญาหมายเลขแดงที่ ม. ๑๔๓/๒๕๔๖ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

พนักงานอัยการ สำนักงานอัยการสูงสุด เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายวีระพล หรือกล้วย เปี่ยมสัญจร เป็นจำเลยต่อศาลอาญา ในคดีหมายเลขดำที่ ย. ๔๒๗๕/๒๕๔๖ ฐานมียาเสพติดให้โทษประเภท ๑ (เมทแอมเฟตามีน) ไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย โดยฝ่าฝืนต่อกฎหมาย จำนวน ๑๙๐ เม็ด น้ำหนักรวม ๑๗.๘๗๐ กรัม ซึ่งเจ้าพนักงานได้ยึดรถยนต์หมายเลขทะเบียน ลษ - ๗๘๔๘ กรุงเทพมหานคร และโทรศัพท์มือถือหมายเลข ๐๖ – ๐๕๒๖๐๑๔ เป็นของกลาง โดยทรัพย์สินดังกล่าวจำเลยใช้เป็นยานพาหนะและเป็นอุปกรณ์สื่อสารในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และเพื่อเป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดดังกล่าว ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๖ พนักงานอัยการได้ยื่นคำร้องต่อศาลอาญาเป็นคดีหมายเลขดำที่ ม. ๗๕/๒๕๔๖ ขอให้ศาลอาญามีคำสั่งริบรถยนต์และโทรศัพท์มือถือซึ่งเป็นของกลางให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยา เสพติดตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ ศาลอาญาได้ประกาศหนังสือพิมพ์ตามกฎหมายแล้วไม่มีผู้คัดค้าน ศาลอาญาไต่สวนคำร้องเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๔๖ และมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๓ กันยายน ๒๕๔๖ เป็นคดีหมายเลขแดงที่ ม. ๑๔๓/๒๕๔๖ ให้ริบรถยนต์หมายเลขทะเบียน ลษ - ๗๘๔๘ กรุงเทพมหานคร และโทรศัพท์มือถือหมายเลข ๐๖ - ๐๕๒๖๐๑๔ ให้ตกเป็นของกองทุนป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑

นางดาราภรณ์ มณฑานุช ในฐานะผู้เช่าซื้อและครอบครองรถยนต์ของกลาง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ขอคืนรถยนต์ของกลางต่อศาลอาญา เป็นคดีหมายเลขดำ ที่ กย. ๕/๒๕๔๗

ผู้ร้องในฐานะผู้ให้เช่าซื้อรถยนต์ของกลาง ยื่นคำร้องลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗ ขอคืนรถยนต์ของกลางคันเดียวกันต่อศาลอาญาโดยอ้างว่า ผู้ร้องเป็นนิติบุคคลมีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการเช่าซื้อทรัพย์สินและมีกรรมสิทธิ์ในรถยนต์คันซึ่งเป็นของกลางในคดีและถูกศาลอาญามีคำสั่งให้ริบ ผู้ร้องมีฐานะเป็น “เจ้าของ” รถยนต์คันดังกล่าวตามกฎหมายโดยผู้ร้องได้ตกลงให้นางดาราภรณ์ มณฑานุช เป็น “ผู้เช่าซื้อ” ขอโต้แย้งคัดค้านว่า ผู้ร้องไม่ได้มีส่วนร่วมหรือรู้เห็นเป็นใจหรือปล่อยปละละเลยให้นำรถยนต์คันดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิดแต่อย่างใด การริบรถยนต์คันดังกล่าวของผู้ร้องเป็นการขัดต่อหลักการลงโทษบุคคลในทางอาญา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ ไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๗ และมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ เป็นอันใช้บังคับไม่ได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ ประกอบมาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๙

พนักงานอัยการยื่นคำร้องคัดค้านการขอคืนของกลางของนางดาราภรณ์ ฯ และผู้ร้องต่อศาลอาญาว่า การพิจารณาคดีและคำสั่งศาลอาญาในคดีนี้ชอบด้วยกระบวนการพิจารณาตามกฎหมายและหลักแห่งการคุ้มครองสิทธิของบุคคลแล้ว การที่ผู้ร้องทั้งสองขอคืนของกลาง ยังไม่เห็นพ้องด้วย และขอคัดค้านว่าทั้งสองมิได้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในรถยนต์เพราะการยื่นคำร้องขอคืนของกลางที่ศาลริบรถยนต์คันดังกล่าวนั้น เป็นการยื่นคำร้องขอคืนของกลางเพื่อประโยชน์ของจำเลยโดยแท้ และผู้ขอคืนของกลางทั้งสองรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดของจำเลย ทั้งเจตนาใช้สิทธิทางศาลโดยไม่สุจริต

ศาลอาญาไต่สวนคำร้องขอคืนของกลางเมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๕๔๗ ปรากฏว่า

(๑) นางดาราภรณ์ ฯ แถลงขอถอนคำร้อง ศาลอาญาอนุญาตให้ถอนคำร้อง

(๒) ทนายของผู้ร้องแถลงขอให้ศาลอาญาส่งปัญหาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ตามคำร้องขอคืนของกลาง ฉบับลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๗

(๓) พนักงานอัยการแถลงขอให้ศาลอาญาวินิจฉัยปัญหาตามที่ได้ยื่นคัดค้านการขอคืนของกลางไว้เสียก่อนว่า ผู้ขอคืนของกลางไม่มีสิทธิยื่นคำร้องตามพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปราม ผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่

ศาลอาญาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ทั้งเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น กรณีจึงต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ส่วนบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๑ ที่คู่ความร้องขอให้ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยด้วยนั้น เนื่องจากมิใช่บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับศาลรัฐธรรมนูญได้เคยมีคำวินิจฉัยไว้แล้ว จึงไม่ส่งไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในประเด็นดังกล่าว และมีคำสั่งให้รอการพิจารณาคดีไว้ชั่วคราว แล้วส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

๒. ประเด็นเบื้องต้น

มีประเด็นพิจารณาในเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๕ กำหนดให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง วรรคสามและวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

คดีมีปัญหาที่ต้องพิจารณาตามประเด็นในคำร้อง ๓ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสองและวรรคสี่ เป็นบทบัญญัติที่กำหนดกระบวนการทางกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ถูกศาลสั่งริบในคดียาเสพติด สามารถพิสูจน์ได้ว่าตนไม่มีโอกาสทราบ หรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยว่าจะมีการกระทำความผิดและจะมีการนำทรัพย์สินดังกล่าวไปใช้ในการกระทำความผิด หรือได้ใช้เป็นอุปกรณ์ให้ได้รับผลในการกระทำความผิด หรือมีไว้เพื่อใช้ในการกระทำความผิด ใช้สิทธิร้องคัดค้านคำร้องขอให้ริบทรัพย์สินของพนักงานอัยการได้ จึงเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายมีผลใช้บังคับต่อบุคคลเป็นการทั่วไปโดยเสมอกัน ไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอกันในกฎหมายหรือไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน และไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลแต่ประการใด บทบัญญัติดังกล่าวจึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ เป็นหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอให้ศาลมีคำสั่งริบทรัพย์สินตลอดจนการร้องขอคืนทรัพย์สินที่ศาลสั่งริบในคดียาเสพติด ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลมาจากการกระทำความผิดในทางอาญาของบุคคลอื่น มิใช่เป็นการลงโทษบุคคลให้ริบทรัพย์สินที่ถือเป็นการลงโทษบุคคลทางอาญาโดยมิได้มีการกระทำความผิดอันจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ เพราะการที่ศาลจะมีคำสั่งริบทรัพย์สินหรือไม่ ขึ้นอยู่กับเจ้าของทรัพย์สินได้ยื่นคำร้องเข้ามาในคดีและพิสูจน์ให้ได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ และไม่ถือเป็นการปฏิบัติต่อบุคคลเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดหรือเป็นการปฏิบัติต่อผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๓ เพราะกระบวนการริบทรัพย์สินดังกล่าวจะเริ่มดำเนินการได้เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย หรือมีเหตุอันควรเชื่ออย่างสมเหตุสมผล และกระบวนการขอริบทรัพย์สินก็มีมาตรการในการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจอย่างเป็นระบบโดยศาลยุติธรรม เพื่อคุ้มครองเจ้าของทรัพย์สินและบุคคลที่สามมิให้ได้รับการกระทบกระเทือนเกิน

ความจำเป็น ดังนั้น จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๒ และมาตรา ๓๓

ประเด็นที่สาม พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๘ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า กรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง ระยะเวลาที่กำหนดให้บุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินมายื่นคำร้องขอเข้ามาในคดีก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง นั้น แม้กำหนดระยะเวลาการยื่นคำร้องขอคืนของกลางดังกล่าวจะสั้นกว่าที่กำหนดไว้ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ แต่กฎหมายทั้งสองฉบับมีเจตนารมณ์แตกต่างกัน โดยพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพราะถือเป็นภัยร้ายแรงต่อสังคมและประเทศชาติ แม้จะกระทบสิทธิในทรัพย์สินของเจ้าของทรัพย์สินอยู่บ้าง แต่ก็มีมาตรการเยียวยาคุ้มครองผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สิน โดยให้ศาลที่รับคำร้องประกาศในหนังสือพิมพ์ที่มีจำหน่ายแพร่หลายในท้องถิ่นสองวันติดต่อกัน ซึ่งในคดีอาญาทั่วไปกรณีโจทก์มีคำขอให้ริบของกลาง ศาลจะไม่มีคำสั่งให้เรียกบุคคลซึ่งอาจอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินเข้ามาในคดีด้วย ถือเป็นระยะเวลาที่เพียงพอที่จะให้เจ้าของทรัพย์สินได้ทราบถึงการร้องขอให้ยึดทรัพย์สินแล้ว ดังนั้น มาตรการตามบทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นมาตรการที่เหมาะสมและได้สัดส่วนกับอันตรายที่เกิดขึ้นแล้ว

ส่วนกรณีพระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสี่ ที่บัญญัติให้เมื่อศาลสั่งริบทรัพย์สินแล้วมิให้นำประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ มาใช้บังคับ นั้น เนื่องมาจากการที่เจ้าของทรัพย์สินไม่ยื่นคำร้องหรือยื่นคำร้องเข้ามาในคดีแต่ไม่สามารถพิสูจน์ให้ศาลเชื่อได้ ซึ่งถือเป็นความบกพร่องในการป้องกันมิให้นำทรัพย์สินของตนไปเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด เพราะโดยปกติผู้เป็นเจ้าของทรัพย์สินย่อมจะต้องพึงสงวนดูแลรักษาทรัพย์สินของตนตามสมควรแก่มูลค่าแห่งทรัพย์สิน หากให้มีการยื่นคำร้องขอคืนทรัพย์สินของกลางตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๖ ในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีกย่อมทำให้การพิจารณาพิพากษาคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดซึ่งมีความจำเป็นจะต้องใช้ระยะเวลาอันรวดเร็ว เกิดความล่าช้าไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ ที่มุ่งประสงค์ให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสองและวรรคสี่ แม้จะจำกัดสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลอยู่บ้างแต่ก็เป็นไปเท่าที่จำเป็น เพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และไม่กระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๔๘

๔. ผลคำวินิจฉัยศาลของรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓๐ วรรคสอง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๔๘

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒/๒๕๕๑ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ..... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

๑. ข้อเท็จจริงโดยสรุป

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๑ ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และเอกสารประกอบ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สรุปข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบได้ดังนี้

ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ตามมาตรา ๑๓๙ ประกอบกับมาตรา ๓๐๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงส่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ไปยังนายกรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้คำรับรอง ส่วนร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... นั้น ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเห็นว่า การเสนอร่างพระราชบัญญัติขององค์กรอิสระอาจมีผลกระทบต่อการบริหารงานของฝ่ายบริหาร จึงแจ้งให้คณะรัฐมนตรีทราบ

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๖๔/๒๕๕๐ เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้พิจารณาและลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... (ผู้ตรวจการแผ่นดิน เป็นผู้เสนอ) ในวาระที่หนึ่ง ดังนี้

- จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่เข้าประชุม	๘๖ เสียง
- เห็นด้วย	๘๖ เสียง
- ไม่เห็นด้วย	๐ เสียง
- งดออกเสียง	๐ เสียง
- ไม่ลงคะแนน	๐ เสียง

ต่อมาวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีหนังสือแจ้งว่า นายกรัฐมนตรีได้ลงนามรับรองร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... แล้ว สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๖๙/๒๕๕๐ วันศุกร์ที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้พิจารณาและลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และตั้งคณะกรรมาธิการ

วิสามัญขึ้นคณะหนึ่ง จำนวน ๑๕ คน (ซึ่งเป็นชุดเดียวกันกับคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....) ซึ่งที่ประชุมได้มีมติให้นำบทบัญญัติในร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ไปบัญญัติรวมไว้เป็นหมวดหนึ่งแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....

คณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ในวาระที่สอง จำนวน ๘ ครั้ง และพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ในวาระที่สอง จำนวน ๒ ครั้ง จนเสร็จและได้เสนอรายงานการพิจารณาแยกออกเป็นสองฉบับ คือ รายงานการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และรายงานการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๗๔/๒๕๕๐ วันศุกร์ที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ในวาระที่สอง เริ่มต้นด้วยชื่อร่างคำปรารภแล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่สาม เห็นชอบให้ออกใช้เป็นกฎหมายต่อไป

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

๒. ประเด็นข้อพิจารณาเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วมีประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในคราวประชุมครั้งที่ ๗๔/๒๕๕๐ วันศุกร์ที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๓ เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

๓. ประเด็นที่คณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาต่อไปมีว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๐ วรรคหนึ่ง (๑) หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏตามหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่ สว ๐๐๐๓/๖๖๔ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ลงนามโดยนายสมศักดิ์ มนุญปิจุ รองเลขาธิการวุฒิสภา ปฏิบัติราชการแทนเลขาธิการวุฒิสภาว่า ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงชื่อมาประชุมจำนวน ๒๑๒ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น ๒๔๒ คน แต่ตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งมาประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ปรากฏว่า ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๑.๔๐ นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนผู้เข้าประชุม ๘๖ คน เห็นด้วย ๘๖ คน ไม่มีผู้ไม่เห็นด้วย ไม่มีผู้งดออกเสียง และไม่มีผู้ไม่ลงคะแนน จึงมีปัญหาต้องวินิจฉัยก่อนว่า ขณะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนน ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาจึงจะเป็นองค์ประชุม เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๑๕๗ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้ ...”

ในเรื่องนี้เห็นว่า การกำหนดเกี่ยวกับองค์ประชุมของสภานั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโดยชัดเจนในรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่นใดและข้อบังคับการประชุมสภาจะขัดหรือแย้งไม่ได้ ดังนั้น การจะอ้างข้อบังคับการประชุมสภาหรือธรรมเนียมปฏิบัติใดเพื่อมิให้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่อาจกระทำได้ ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม” นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า สามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา

นิติบัญญัติแห่งชาติแต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือและแสดงเจตนาออกมาในรูปของมติที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ผลก็จะเป็นว่า หลังจากเปิดประชุม แม้จะมีสมาชิกอยู่ประชุมเพียงไม่กี่คนก็อาจลงมติและมีเสียงข้างมากได้ ซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และหากถือจำนวนสมาชิกที่ลงชื่อมาประชุมเป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง คงจะไม่ปรากฏเหตุการณ์ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในอดีต รวมทั้งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนี้ด้วย คือ การขอให้นับองค์ประชุมในระหว่างการประชุม โดยสมาชิกที่มีข้อสงสัยว่า องค์ประชุมไม่ครบ และเมื่อปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ ประธานของที่ประชุมก็จะสั่งพักการประชุมหรือให้เลื่อนการประชุมออกไป

ส่วนการอ้างเอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาที่จะไม่ออกเสียง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ นั้น เป็นคนละเรื่องกับองค์ประชุมที่ต้องประกอบด้วยจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสภาและแม้สมาชิกมีเอกสิทธิ์ที่จะออกเสียงเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง หรือไม่ลงคะแนน แต่สมาชิกที่ไม่ประสงค์ออกเสียงต้องอยู่ในที่ประชุมเพื่อแสดงเจตนาให้ปรากฏความเห็นของตนในที่ประชุม

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งมาประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญว่าในการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งมีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๘๖ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๑ คน จึงไม่ครบองค์ประชุมและไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการเป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไป ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๓/๒๕๕๑ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่..) พ.ศ.. ตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๔๑

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๑ ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และเอกสารประกอบเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุม ครั้งที่ ๕๑/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๐ ได้พิจารณาและลงมติรับหลักการในวาระที่หนึ่งแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม ๙๖ คน เห็นด้วย ๙๕ เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ไม่มี ไม่ลงคะแนน ๑ เสียง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่นางจุรี วิจิตรวาทการ กับคณะ เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม ๑๐๑ คน เห็นด้วย ๙๙ เสียง ไม่เห็นด้วย ๑ เสียง งดออกเสียง ๑ เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เป็นผู้เสนอ มีผู้เข้าประชุม ๑๐๑ คน เห็นด้วย ๑๐๐ เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ๑ เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และมีมติให้ตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... สภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๒๕ คน เพื่อพิจารณาในวาระที่สอง ขั้นกรรมาธิการโดยมีกำหนดการแปรญัตติภายใน ๗ วัน และให้ถือเอาร่างของคณะรัฐมนตรีเป็นหลัก ในการพิจารณา คณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ ได้พิจารณาในวาระที่สอง จนแล้วเสร็จ และเสนอรายงานการพิจารณาต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา

สภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๗๑/๒๕๕๐ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในวาระที่สอง เริ่มต้นด้วยชื่อร่าง คำปรารภ แล้วพิจารณาเรียงตามลำดับมาตราจนจบร่าง และลงมติในวาระที่สาม ปรากฏว่ามีจำนวนผู้เข้าประชุม ๑๒๙ คน เห็นด้วย ๑๒๔ เสียง ไม่เห็นด้วย ๑ เสียง งดออกเสียง ๔ เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว ประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า มีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในคราวประชุมครั้งที่ ๗๑/๒๕๕๐ วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๓ เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ และมีคำสั่งแจ้งผู้เกี่ยวข้องทราบเพื่อทำคำชี้แจงเสนอความเห็น ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ดังนี้

๑. สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี มีหนังสือส่งคำชี้แจงของนายกรัฐมนตรีเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นการตราขึ้นโดยถูกต้องตามรัฐธรรมนูญแล้ว

๒. ประธานกรรมการ ป.ป.ช. มีหนังสือชี้แจงว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่มีข้อความใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ

๓. ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา มีหนังสือชี้แจงว่าได้ชี้แจงกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในทุกขั้นตอนโดยละเอียด พร้อมทั้งได้รวบรวมสรรพเอกสารอันเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในทุกขั้นตอนจัดส่งไปพร้อมกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวแล้ว จึงไม่มีความประสงค์เสนอความเห็นหรือชี้แจงเพิ่มเติมแต่ประการใด

๔. สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา มีหนังสือลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ส่งสำเนาลายมือชื่อสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ลงนามมาประชุมในวันพิจารณาขั้นรับหลักการในวาระที่หนึ่ง และในวันประชุมพิจารณาในวาระที่สอง และ วาระที่สาม ของการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ รวมทั้งจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง ณ วันประชุม

ดังกล่าว ตามที่ศาลรัฐธรรมนูญมีหนังสือเรียกเพื่อประกอบการพิจารณา สรุปว่า

วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๔.๐๗ น. (วาระที่หนึ่ง)

- จำนวนลงชื่อมาประชุม ๒๑๗ คน
- จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง ๒๔๙ คน

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๒.๑๔ น. (วาระที่สอง และ วาระที่สาม)

- จำนวนลงชื่อมาประชุม ๒๐๖ คน
- จำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริง ๒๔๐ คน

๕. ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่ประธานวุฒิสภา มีหนังสือด่วนที่สุด ที่ สว (สนช) ๐๐๐๗/๖๗๙ ลงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ชี้แจงเพิ่มเติมในประเด็นเรื่ององค์ประชุมและการออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่า

(๑) องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นไปตามมาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญที่กำหนดให้การประชุมของสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม ประกอบกับข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม” ดังนั้น ในการดำเนินการประชุมของสภาแต่ละครั้งเมื่อมีสมาชิกมาลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาก็ถือว่าเป็นองค์ประชุมและสามารถเริ่มการประชุมได้ และถือจำนวนสมาชิกที่มาลงชื่อประชุม เป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง

(๒) การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใดเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกที่จะออกเสียงลงคะแนนตามมาตรา ๑๓๐ ของรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากรัฐธรรมนูญมิได้มีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ ก็ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ ตามมาตรา ๑๒๖ วรรคสอง และมาตรา ๑๔๐ ของรัฐธรรมนูญได้กำหนดการออกเสียงลงคะแนนในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ และในวาระที่สองขั้นพิจารณาเรียงลำดับมาตรา ให้ถือเสียงข้างมาก และในวาระที่สามต้องมีคะแนนเสียงเห็นชอบด้วยในการที่จะให้ออกใช้เป็นพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองซึ่งเป็นการพิจารณาเรียงตามลำดับมาตรา และมีการออกเสียงลงคะแนนในบางประเด็นตามที่ปรากฏในรายงานการประชุมของสภา ซึ่งมติของสภาในแต่ละประเด็นที่มีการลงมติ ก็ถือเอาเสียงข้างมากของผู้ที่ออกเสียงลงคะแนน ส่วนผู้ที่มาประชุมและไม่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก็จะไม่ปรากฏชื่อของผู้นั้นในการลงคะแนน ซึ่งก็เป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกแต่ละท่าน

ดังนั้น ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว กล่าวคือ ที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ลงมติในวาระที่หนึ่ง

และในวาระที่สอง โดยมีคะแนนเสียงข้างมาก และลงมติในวาระที่สาม โดยมีคะแนนเสียงมากกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๒. ประเด็นศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มีประเด็นพิจารณา ๒ ประเด็น คือ (๑) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และ (๒) ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญ มีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา ๑๔๑ และมาตรา ๑๕๔ ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๕๗ ที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ในส่วนของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ มีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นตามมาตรา ๑๕๔ กล่าวคือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ นั้น เป็นบทบังคับว่า ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ (ยกเว้นกรณีตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ ประกอบมาตรา ๓๐๕ (๓)) ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยไม่มีการตั้งประเด็นปัญหาและความเห็นประกอบ ส่วนตามมาตรา ๑๕๔ ร่างพระราชบัญญัติอื่นจะส่งศาลรัฐธรรมนูญ ตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน หรือนายกรัฐมนตรีเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๐ วรรคหนึ่ง (๑) หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏตามหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา ที่ สว ๐๐๐๓/๖๖๔ ลงวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ ว่า ในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๐ อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงชื่อมาประชุมจำนวน ๒๑๗ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น ๒๔๙ คน และตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งมาประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามเอกสารประกอบ คำร้องหมายเลข ๘ รับฟังเป็นยุติว่า ในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๔.๐๗ นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยร่างที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๙๖ คน เห็นด้วย ๙๕ เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ไม่มี ไม่ลงคะแนน ๑ เสียง ร่างที่นางจุรี วิจิตรวาทการ กับคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๑๐๑ คน เห็นด้วย ๙๙ เสียง ไม่เห็นด้วย ๑ เสียง งดออกเสียง ๑ เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี และร่างที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๑๐๑ คน เห็นด้วย ๑๐๐ เสียง ไม่เห็นด้วย ไม่มี งดออกเสียง ๑ เสียง ไม่ลงคะแนน ไม่มี ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๕ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๐ วรรคหนึ่ง (๑) มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็น (๒) ว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๓. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๕๑ วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ... ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติมีหนังสือลงวันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๕๑ ส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดินในฐานะผู้ใช้อำนาจหน้าที่แทนประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินได้ดำเนินการปรับปรุงพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๔๒ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๑ วรรคสอง และมาตรา ๓๐๒ วรรคสาม เสนอต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุม ครั้งที่ ๖๔/๒๕๕๐ วันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการ ปรากฏผลการลงมติว่า จำนวนผู้เข้าประชุม ๖๔ คน เห็นด้วย ๖๔ เสียง ไม่มีสมาชิกไม่เห็นด้วย งดออกเสียง และไม่ลงคะแนน ที่ประชุมมีมติตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่าง ฯ ต่อมาประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญ ฯ เสนอร่างที่พิจารณาแล้วเสร็จต่อประธานสภานิติบัญญัติ แห่งชาติ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติในคราวประชุมครั้งที่ ๗๑/๒๕๕๐ วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ในวาระที่สอง และลงมติในวาระที่สามเห็นสมควรประกาศใช้เป็นกฎหมาย จำนวน ๑๓๒ เสียง

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีประเด็นเบื้องต้นต้องพิจารณาว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในคราวประชุมครั้งที่ ๗๑/๒๕๕๐ วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๓ เมื่อประธานสภา

นิติบัญญัติแห่งชาติส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องดังกล่าวไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ และให้แจ้งประธานรัฐสภา นายกรัฐมนตรี และประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดินทราบเพื่อทำคำชี้แจงและเสนอความเห็น ซึ่งผู้ได้รับแจ้งดังกล่าวได้ทำคำชี้แจงยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว รวมทั้งคำชี้แจงเพิ่มเติมของสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา และประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติในประเด็นเรื่ององค์ประชุมและการออกเสียงลงคะแนน

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นพิจารณา ๒ ประเด็น คือ ประเด็นที่หนึ่ง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ ประเด็นที่สอง ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา ๑๔๑ และมาตรา ๑๕๔ ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่าตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมาย ตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๕๗ ที่บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ในส่วนของการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยศาลรัฐธรรมนูญตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายนั้น มีการบัญญัติไว้เป็นครั้งแรกในรัฐธรรมนูญฉบับนี้ โดยมีลักษณะพิเศษและแตกต่างจากการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่น กล่าวคือ การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น เป็นบทบังคับในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ ว่า ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยให้รัฐสภาส่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญทุกฉบับ (ยกเว้นกรณีตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๕ ประกอบมาตรา ๓๐๕ (๓)) ที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญโดยกำหนดระยะเวลาให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยให้แล้วเสร็จภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

โดยไม่มีการตั้งประเด็นปัญหาและความเห็นประกอบ ส่วนร่างพระราชบัญญัติอื่นจะส่งศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ตามมาตรา ๑๕๔ เท่านั้น กล่าวคือ ก่อนนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกัน หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ กำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ และข้อความที่ขัดหรือแย้งนั้นเป็นสาระสำคัญ ให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้นเป็นอันตกไป ตามมาตรา ๑๔๑ วรรคสอง ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๐ วรรคหนึ่ง (๑) หรือไม่

ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติลงชื่อมาประชุมจำนวน ๒๑๒ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น ๒๔๒ คน แต่ตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปรากฏว่า ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๑.๑๔ นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ มีจำนวนผู้เข้าประชุม ๖๔ คน เห็นด้วย ๖๔ คน ไม่มีผู้ไม่เห็นด้วย ไม่มีผู้งดออกเสียง และไม่มีผู้ไม่ลงคะแนน จึงมีปัญหาต้องวินิจฉัยก่อนว่า ขณะที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนน ในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่งหรือไม่

สาระสำคัญของบทบัญญัติ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง คือ กำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในรูปของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ รัฐธรรมนูญแห่ง

ราชอาณาจักรไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันล้วนมีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การที่รัฐธรรมนูญกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ด้วย ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ของทั้งสองสภาเป็นไปด้วยความรอบคอบ มีมุมมองที่หลากหลาย และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่าการประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียง ลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

การตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามมาตรา ๒๙๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

คำชี้แจงของประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งส่งมาเพิ่มเติม สรุปได้ว่า ในการดำเนินการประชุมของสภาแต่ละครั้ง เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภาก็ถือเป็นองค์ประชุมและสามารถเริ่มการประชุมได้ และถือจำนวนสมาชิกที่ลงชื่อมาประชุมเป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง และการลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใดเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิกที่จะออกเสียงลงคะแนนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ ซึ่งถ้าผู้ที่มาประชุมไม่ประสงค์จะออกเสียงลงคะแนนก็จะไม่ปรากฏชื่อผู้นั้นในการลงคะแนนซึ่งเป็นเอกสิทธิ์ของสมาชิก นั้น เห็นว่า การกำหนดเกี่ยวกับองค์ประชุมของสภานั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดโดยชัดเจนในรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่นใดและข้อบังคับการประชุมสภาจะขัดหรือแย้งไม่ได้ ดังนั้น การจะอ้างข้อบังคับการประชุมสภาหรือธรรมเนียมปฏิบัติใดเพื่อมิให้ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

ย่อมไม่อาจกระทำได้ ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม” นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า สามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือและแสดงเจตนาออกมาในรูปของมติที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ผลก็จะเป็นว่า หลังจากเปิดประชุม แม้จะมีสมาชิกอยู่ประชุมเพียงไม่กี่คนก็อาจลงมติและมีเสียงข้างมากได้ ซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ส่วนการอ้างเอกสิทธิ์ของสมาชิกสภาที่จะไม่ออกเสียงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๓๐ นั้น เป็นคนละเรื่องกับองค์ประชุมที่ต้องประกอบด้วยจำนวนสมาชิกไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสภา และแม้สมาชิกมีเอกสิทธิ์ที่จะออกเสียงเห็นด้วย ไม่เห็นด้วย งดออกเสียง หรือไม่ลงคะแนน แต่สมาชิกที่ไม่ประสงค์ออกเสียงต้องอยู่ในที่ประชุมเพื่อแสดงเจตนาให้ปรากฏความเห็นของตนในที่ประชุม

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ว่า ในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ เวลา ๑๑.๑๔ นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า ในการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งมีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๖๔ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๑ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่งแล้ว การลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สาม ดังนั้น การตราร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง และกรณีไม่จำต้องวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๔๑ วรรคสอง

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๕/๒๕๕๑ วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑

เรื่อง : ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่โต้แย้งกรณีการแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และกรณีการขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ตามพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ เป็นโจทก์ ได้ยื่นฟ้องพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร จำเลยที่ ๑ กับพวกรวม ๔๗ คน เป็นจำเลยต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๑ เป็นคดีหมายเลขดำที่ อม. ๑/๒๕๕๑ ในฐานความผิดเป็นเจ้าพนักงาน พนักงานและผู้สนับสนุน เจ้าพนักงานและพนักงานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติและละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต เป็นเจ้าพนักงานและพนักงานผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่ซื้อ

ทำ จัดการ หรือรักษาทรัพย์ใด เบียดบังทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือของผู้อื่นโดยทุจริต เป็นพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงาน และพนักงานมีหน้าที่จ่ายทรัพย์ จ่ายทรัพย์นั้นเกินกว่าที่ควรจ่ายเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น เป็นเจ้าพนักงานและสนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่ หรือแสดงว่าตนมีหน้าที่เรียกเก็บ หรือตรวจสอบภาษีอากร ค่าธรรมเนียม หรือเงินอื่นใด โดยทุจริต เรียกเก็บ หรือละเว้นไม่เรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม หรือเงินนั้น หรือกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใด ๆ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีอากร หรือค่าธรรมเนียมนั้น มิต้องเสียหรือเสียน้อยไปกว่าที่จะต้องเสีย เป็นพนักงานและผู้สนับสนุนพนักงานมีหน้าที่ซื้อ ทำ จัดการ หรือรักษาทรัพย์ใด ใช้อำนาจหน้าที่โดยทุจริต อันเป็นการเสียหายแก่องค์กร บริษัทจำกัด ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลหรือหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น เป็นเจ้าพนักงานและพนักงาน และผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานและพนักงานมีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้ามีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น

คณะกรรมการตรวจสอบได้อาศัยอำนาจตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับที่ ๓๐ ข้อ ๑๐ แต่งตั้งอนุกรรมการตรวจสอบและอนุกรรมการไต่สวนโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย ๓ ตัว และ ๒ ตัว (หวยบนดิน) ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งต่อมาคณะรัฐมนตรีมีมติให้ดำเนินการตามโครงการดังกล่าว และสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้ดำเนินการตามมติของคณะรัฐมนตรีไปแล้ว ต่อมาคณะกรรมการตรวจสอบมีมติว่าการกระทำดังกล่าวเป็นความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตตามข้อ ๙ โดยส่งสำนวนให้อัยการสูงสุดดำเนินการต่อไปตามมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ และตามมาตรา ๑๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อให้อัยการสูงสุดฟ้องคดีต่อศาล อัยการสูงสุดได้แจ้งข้อไม่สมบูรณ์ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฯ มาตรา ๑๐ วรรคสอง มายังคณะกรรมการตรวจสอบ พร้อมทั้งตั้งคณะทำงานร่วมกันฝ่ายละ ๕ คน คณะทำงานร่วมได้ประชุมร่วมกันและมีความเห็นไม่ตรงกันตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง และไม่อาจหาข้อยุติได้ตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง คณะกรรมการตรวจสอบได้มีคำสั่งตั้งอนุกรรมการตรวจสอบสำนวนโดยอาศัยอำนาจตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับที่ ๓๐ ข้อ ๑๐ คณะอนุกรรมการตรวจสอบสำนวนมีความเห็นว่า มีหลักฐานพอฟ้องตามข้อกล่าวหาที่ปรากฏในสำนวน คณะกรรมการตรวจสอบจึงมีมติให้ขอสำนวนคืนจากอัยการสูงสุดตามมาตรา ๑๑ วรรคสอง แห่ง พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฯ เพื่อฟ้องคดีต่อไปตามหน้าที่ โดยคณะกรรมการตรวจสอบมีมติว่า ข้อกล่าวหาดังกล่าวมีมูล ความผิดตามมาตรา ๙ (๑) และ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงได้ยื่นฟ้องจำเลยที่ ๑ และพวก รวม ๔๗ คน ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

จากการรวบรวมพยานหลักฐานเรื่องโครงการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย ๓ ตัว และ ๒ ตัว (หวยบนดิน) ของสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล ทำให้กระทรวงการคลังได้รับความเสียหายเป็นเงิน ๒๔,๙๙๘,๔๒๖,๐๖๘.๕๖ บาท กระทรวงมหาดไทยได้รับความเสียหายเป็นเงิน ๑๒,๗๙๒,๑๕๒,๕๘๑.๕๐ บาท จำเลยที่ ๓๑ ถึงที่ ๔๗ ได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ปรากฏตามคำร้องลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๑ โต้แย้งว่า

(๑) โจทก์ไม่มีอำนาจตรวจสอบและฟ้องคดีนี้

(๒) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่องการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ หรือ คตส. นั้นได้จัดทำโดยอำนาจของคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ และครอบอำนาจทั้งหลายขององค์กรต่าง ๆ มีอำนาจยื่นคำร้องต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกรณีที่อัยการสูงสุดมีความเห็นต่างจากมติของ คตส. เป็นการให้อำนาจ คตส. อย่างเด็ดขาดปราศจากการถ่วงดุลย์

(๓) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ และ คตส. เป็นการจัดทำขึ้น หรือตั้งขึ้นเพื่อตรวจสอบเฉพาะการดำเนินงานหรือโครงการที่ได้รับอนุมัติ หรือเห็นชอบโดยบุคคลในคณะรัฐมนตรี หรือคณะรัฐมนตรีเฉพาะคณะที่พ้นจากตำแหน่งโดยผลของการปฏิรูปการปกครอง ฯ เท่านั้น ไม่ใช้บังคับแก่กรณีหรือบุคคลทั่ว ๆ ไป และ คตส. ปฏิบัติหน้าที่ได้ในเวลาที่กำหนดเท่านั้น กรณีจึงเป็นการออกกฎหมายเพื่อจำกัดสิทธิและเสรีภาพที่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเป็นการออกกฎหมายที่ให้มีผลใช้บังคับเป็นการเฉพาะ ไม่ใช่เป็นการทั่วไป โดยมุ่งหมายให้ใช้บังคับเฉพาะแก่กรณี และเฉพาะแก่บุคคลเพื่อคณะบุคคลดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น จึงขัดต่อบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ มาตรา ๖

(๔) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ แต่งตั้งโจทก์ขึ้นโดยให้มีระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเวลา ๑ ปี นับตั้งแต่วันที่ประกาศฉบับนี้ใช้บังคับ คือวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๔๙ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อมาสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เพื่อต่ออายุการปฏิบัติหน้าที่ให้โจทก์ปฏิบัติหน้าที่ได้ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ และเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีองค์กรตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้เป็นการเฉพาะแล้ว การที่รัฐจัดตั้งหรือต่ออายุองค์กรตรวจสอบใดขึ้นมา จะต้องอยู่ภายใต้บังคับหรือต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ ซึ่งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ต้องถือว่าโจทก์สิ้นสภาพไปในวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ตราพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ต่ออายุไปอีกเก้าเดือน ถือเป็นการจัดตั้ง

องค์กรใหม่ให้ทำหน้าที่ตรวจสอบ ซึ่งมิใช่องค์กรตรวจสอบตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญและมีจุดมุ่งหมายที่จะดำเนินการตรวจสอบจำเลยที่ ๑ กับพวก เป็นการเฉพาะเจาะจง ถือเป็นการเลือกปฏิบัติ เป็นการใช้กฎหมายที่ไม่เสมอภาคและไม่เท่าเทียมกัน เพราะไม่ได้มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ขัดต่อหลักนิติรัฐ ขัดหลักสิทธิมนุษยชน ประกอบกับพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ไม่ได้ระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายไว้ตามที่มาตรา ๒๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติไว้ ดังนั้น องค์กร คตส. เดิม ที่ตั้งขึ้นมาให้มีอายุเก้าเดือนจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย การจัดตั้งองค์กรนี้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖

(๕) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ กำหนดให้โจทก์มีอำนาจตรวจสอบตามข้อ ๕ โดยข้อ ๕ (๑) นั้น เป็นการดำเนินงานหรือโครงการที่ได้รับอนุมัติหรือได้รับความเห็นชอบโดยบุคคลในคณะรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรี ชุดที่ ๕๕ แต่ปรากฏว่าโครงการออกสลากการกุศลเลขท้าย ๒ ตัว และ ๓ ตัวนั้น เป็นโครงการที่ได้รับอนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕๔ แต่คณะรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ คือ คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕๕ การดำเนินงานตามโครงการออกสลากการกุศลเลขท้าย ๒ ตัว และ ๓ ตัวนั้น คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕๕ ไม่มีส่วนในการให้ความเห็นชอบหรือให้การอนุมัติ ดังนั้น โจทก์จึงไม่มีอำนาจในการตรวจสอบโครงการออกสลาก ฯ แต่ประการใด

(๖) พิจารณาอำนาจหน้าที่ของโจทก์ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ข้อ ๕ (๒) – (๔) แล้วเห็นว่า ไม่อยู่ในข่ายที่จะตรวจสอบได้

(๗) ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ ข้อ ๙ นั้น เห็นได้ว่า กรณี “อัยการสูงสุดมีความเห็นแตกต่างจากความเห็นของโจทก์” นั้น อัยการสูงสุดจะต้องเข้าไปตรวจสอบข้อเท็จจริงในสำนวนซึ่งต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ยุติแล้ว และเมื่ออัยการสูงสุดได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงในสำนวนแล้วอัยการสูงสุดมีความเห็นว่า จำเลยทั้งหมดหรือจำเลยคนใดคนหนึ่งไม่ได้กระทำความผิดตามที่คณะกรรมการตรวจสอบ ฯ กล่าวหา และมีคำสั่งไม่ฟ้องจำเลยทั้งหมดหรือจำเลยคนใดคนหนึ่ง จึงจะถือว่าเป็นความเห็นที่แตกต่างตามที่ระบุไว้ในข้อ ๙ การที่อัยการสูงสุดมีความเห็นว่าข้อเท็จจริงยังไม่ชัดเจน ขอให้โจทก์ดำเนินการสอบข้อเท็จจริงเพิ่มเติมนั้นแสดงว่าอัยการสูงสุดยังไม่ได้มีความเห็นว่า จำเลยทุกคนกระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวหา โจทก์จึงยังไม่มีอำนาจทำความเห็นยืนยันความเห็นเดิม และไม่มีอำนาจฟ้องคดีจำเลยทุกคนเป็นคดีนี้ และไม่มีอำนาจนำมาตรา ๙๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันการปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาใช้บังคับในการดำเนินคดีกับจำเลยทุกคน

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้พิจารณาคำฟ้อง คำร้องขอแก้ไขเพิ่มเติมคำฟ้องครั้งที่ ๑ ลงวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๑ และคำร้องของจำเลยที่ ๓๑ ถึงจำเลยที่ ๔๗ ลงวันที่ ๓ เมษายน ๒๕๕๑ แล้วเห็นว่า คำร้องของจำเลยที่ ๓๑ ถึงที่ ๔๗ เป็นการโต้แย้งว่าประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ถ้าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บทบัญญัตินั้นก็เป็นอันใช้บังคับมิได้ โจทก์ไม่มีอำนาจตรวจสอบและไม่มีอำนาจฟ้อง เป็นกรณีที่ศาลต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นบังคับแก่คดี ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงส่งความเห็นมาเพื่อศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประธานศาลรัฐธรรมนูญแต่งตั้งคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญทั้งคณะเป็นตุลาการประจำคดีตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และมีประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาในประเด็นตามคำร้องที่ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่แล้วเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ทั้งสองฉบับดังกล่าวมีสถานะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กรณีตามคำร้องมีปัญหาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ทั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะต้องใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวบังคับแก่คดีในขั้นตอนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้องอันจะทำให้ผู้ถูกฟ้องตกเป็นจำเลยในคดีอาญาและมีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกฟ้องอีกด้วย มีเหตุที่จะต้องส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ วรรคหนึ่ง จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๗

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง เอกสารประกอบคำร้อง คำร้องคัดค้าน และคำร้องโต้แย้งแล้ว เห็นว่า คดีนี้มีพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้แล้ว

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับที่ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ นั้น เป็นกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐและว่าด้วยการขยายระยะเวลาการทำหน้าที่ขององค์กรดังกล่าว เมื่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้ทำหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ประกอบกับเพื่อให้เกิดความรวดเร็วของกระบวนการยุติธรรมที่ต้องดำเนินต่อไปภายหลังที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยแล้ว เห็นควรพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายทั้งสองฉบับตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทุกบทมาตรา จึงกำหนดประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

คำวินิจฉัย

ประเด็นที่ ๑ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำปรารภในพระบรมราชโองการประกาศแต่งตั้งหัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกาศ ณ วันที่ ๒๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ สรุปความว่า การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลอันมีพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งแบ่งฝ่ายสลาย

ความรู้สึกรู้รักสามัคคีของคนในชาติ... ประชาชนส่วนใหญ่เคลือบแคลงสงสัยว่าการบริหารราชการแผ่นดินส่อไปในทางทุจริต ประพฤติมิชอบอย่างกว้างขวาง หน่วยงานอิสระถูกการเมืองครอบงำ ทำให้การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเกิดปัญหาและอุปสรรคหลายประการ

เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าประเทศไทยถูกคุกคามและบ่อนทำลายให้เสื่อมโทรมด้วยปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐมาโดยตลอด เป็นต้นเหตุสำคัญของปัญหาความยากจนและคุณภาพชีวิตที่ตกต่ำของประชาชนส่วนใหญ่ ทั้งยังขัดขวางและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน ปัญหาดังกล่าวนี้ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยระบบงานยุติธรรมปกติที่ออกแบบมาสำหรับอาชญากรรมสามัญทั่วไปได้ โดยเฉพาะในขั้นตอนสืบสวนสอบสวน ก่อนการพิจารณาคดีของฝ่ายตุลาการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ยังไม่มีอิสระและอำนาจเพียงพอที่จะตรวจสอบหรือดำเนินคดีต่อผู้มีฐานะและอำนาจระดับสูงเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สภาพปัญหาดังกล่าวทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงขนาดที่อาจกระทบต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของประเทศ นับว่าเป็นปัญหาเฉพาะสำหรับประเทศไทยที่จำเป็นต้องมีมาตรการที่เหมาะสมเป็นพิเศษขึ้นเพื่อแก้ไข ซึ่งประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ก็เป็นมาตรการหนึ่งที่จำเป็นต้องมี ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการยุติธรรมของประเทศสามารถทำหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ในการตรวจสอบและปราบปรามการทุจริตประพฤติมิชอบของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ระดับสูงของประเทศได้จริง

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ แล้วเห็นว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ เป็นกฎหมายที่จัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ซึ่งเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ เป็นการแบ่งเบาภารกิจของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน ตลอดจนองค์กรหรือหน่วยงานอื่นที่มีอำนาจในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยให้ คตส. มีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ในข้อ ๕ ถึงข้อ ๘ ของประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ดังกล่าว ให้ คตส. ใช้อำนาจตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประมวลรัษฎากรในส่วนของกรมสรรพากรเฉพาะที่เกี่ยวกับการยึด อายัด และการขายทอดตลาดทรัพย์สิน ซึ่งเป็นอำนาจการตรวจสอบ ไต่สวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน ตลอดจนยึดหรืออายัดทรัพย์สินเป็นการชั่วคราว มิได้มีอำนาจในการวินิจฉัยหรือชี้ขาดตัดสินคดีอันเป็นอำนาจทางตุลาการแต่อย่างใด

เห็นได้ว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับดังกล่าวมุ่งเน้นที่การตรวจสอบการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่หรือทุจริตต่อหน้าที่หรือร่ำรวยผิดปกติ ซึ่งเป็นขั้นตอนก่อนการฟ้องคดีเท่านั้น มิได้มีเนื้อหาส่วนใดก้าวก่ายหรือแทรกแซงการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล ผู้ที่ถูกตรวจสอบและ

ดำเนินคดีตามกฎหมายฉบับนี้ยังคงมีสิทธิต่อสู้คดีในชั้นศาลได้อย่างเต็มที่ ทั้งในการตรวจสอบการใช้อำนาจหรือการทุจริตประพฤติมิชอบของบุคคลตามประกาศนี้ จะกระทำได้ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยเท่านั้น กระบวนการตรวจสอบในชั้นก่อนฟ้องตามประกาศดังกล่าวจึงมิได้ฝ่าฝืนหรือขัดแย้งต่อหลักนิติธรรม หรือสิทธิมนุษยชนแต่ประการใด

สำหรับปัญหาว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับดังกล่าวมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไปและไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่ง หรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจงหรือไม่ นั้น เห็นว่า ในการทำหน้าที่ของ คตส. บุคคลที่จะได้รับผลกระทบในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐย่อมได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจรัฐ คือ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ตลอดจนบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ากระทำการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือกระทำการที่ทุจริตหรือประพฤติมิชอบ หรือกระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ บุคคลใดที่เข้าเกณฑ์ดังกล่าวย่อมเข้าข่ายที่ถูกตรวจสอบได้ ดังนั้น ประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับดังกล่าวจึงเป็นกฎหมายที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป และมิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับ แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกรณีใดกรณีหนึ่ง เป็นการเจาะจง

สำหรับปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับดังกล่าว เห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๖ ได้บัญญัติรับรองให้ประกาศดังกล่าวมีผลใช้บังคับได้โดยชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญไว้ชั้นหนึ่งแล้ว และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ยังมีบทเฉพาะกาลตามมาตรา ๓๐๙ บัญญัติให้ถือว่าชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ อีกชั้นหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพื่อให้ระบบตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ดังกล่าวดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเปลี่ยนระบบบริหารราชการแผ่นดิน โดยไม่ขาดตอน ในทำนองเดียวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่งที่บัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗” บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับความต่อเนื่องของการทำหน้าที่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้ทำหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะมีองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ มิได้มีบทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ไม่ว่าจะเป็นบทมาตราใด

ประเด็นที่สอง พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มิได้เป็นการจัดตั้งองค์กรตรวจสอบอื่นใดขึ้นใหม่ เป็นเพียงแต่การขยายระยะเวลาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปอีกระยะหนึ่งตามความจำเป็น เพื่อให้ คตส. สามารถทำหน้าที่ที่ค้างอยู่ให้เสร็จสิ้นไปได้ตามวัตถุประสงค์ของกฎหมายและรัฐธรรมนูญ โดยบัญญัติให้ คตส. ดำเนินการต่อไปได้เฉพาะ “การตรวจสอบหรือสอบสวนเรื่องที่ดำเนินการอยู่แล้ว (และ) ยังไม่แล้วเสร็จ” เท่านั้น จะรับเรื่องใหม่อื่นใดมาตรวจสอบหรือสอบสวนเพิ่มขึ้นอีกมิได้ ทั้งระยะเวลาในการดำเนินการของ คตส. ที่ขยายให้ก็จำกัดระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นระยะเวลาเพียงเก้าเดือนเท่านั้น อันเป็นระยะเวลาที่มิได้เนิ่นนานจนเกินสมควรแก่กรณีแต่อย่างใด การตราพระราชบัญญัตินี้เป็นที่ประจักษ์ชัดแก่สุจริตชนทั่วไปว่ามิได้มีเจตนาซ่อนเร้นไปในทางมิชอบหรือเพื่อกลั่นแกล้งบุคคลใด เป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติที่อยู่ในกรอบแห่งความจำเป็นและพอเหมาะพอควรแก่กรณี ทั้งมิได้มีผลกระทบต่อการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแต่ประการใด พระราชบัญญัติฉบับนี้จึงไม่มีส่วนใดที่ไปขัดหรือแย้งต่อหลักนิติธรรมหรือกระทบต่อสิทธิมนุษยชนจนกล่าวได้ว่าขัดหรือแย้งต่อบทมาตราใดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นอกจากนี้มีมาตรา ๓๐๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ยังได้บัญญัติรับรองไว้ในบทเฉพาะกาลอีกชั้นหนึ่งด้วยว่า “บรรดาการใดๆที่ได้รับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ว่าเป็นการชอบด้วยกฎหมายและรัฐธรรมนูญ รวมทั้งการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าวไม่ว่าก่อนหรือหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ ให้ถือว่าการนั้นและการกระทำนั้นชอบด้วยรัฐธรรมนูญนี้”

เมื่อประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้รับการรับรองไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๖ ว่าชอบด้วยกฎหมายและชอบด้วยรัฐธรรมนูญแล้ว การตราพระราชบัญญัติที่เป็นปัญหาในคดีนี้จึงเป็นเพียงการกระทำที่เกี่ยวเนื่องกับกรณีดังกล่าว แม้พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ฉบับนี้ได้ประกาศใช้บังคับภายหลังวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ก็ต้องได้รับการรับรองตามบทเฉพาะกาลมาตรา ๓๐๙ ของรัฐธรรมนูญนี้ว่าเป็นการกระทำที่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ข้ออ้างที่ว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครอง ฯ ไม่ได้ระบุบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙ บัญญัติไว้นั้น เห็นว่าตามหลักการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา ๒๑๑ ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดี เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

ดังนั้น จึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของ คตส. ออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ มิได้มีบทบัญญัติใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตราใดเลย

ส่วนคำโต้แย้งอื่น เมื่อวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งสองฉบับไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแล้ว ไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นอื่นอีก

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ขยายระยะเวลาดำเนินการของคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) ออกไปถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๖-๗/๒๕๕๑ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานวุฒิสภา และประธานสภาผู้แทนราษฎร ส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดเกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา รวม ๗๗ คน และประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๑๕๑ คน เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคหก ประกอบมาตรา ๑๕๔ (๑) เกี่ยวกับคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ หรือไม่ รวม ๒ คำร้อง

คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภาส่งความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา มีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เนื้อหาของคำแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญา หรือมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ลงวันที่ ๒๓ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๖๙ และมีผลเป็นการยกเลิกข้อสงวนในการติดตามเอาปราสาทพระวิหารกลับคืนมาและมีผลเป็นการยอมรับว่าปราสาทพระวิหารเป็นของประเทศกัมพูชา กรณีจึงต้องถือว่าข้อตกลงตามคำแถลงการณ์ร่วมมีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยอย่างชัดเจน นอกจากนี้การที่รัฐบาลไทยสนับสนุนให้ประเทศกัมพูชาเสนอขึ้นทะเบียนมรดกโลกเพียงประเทศเดียวตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศไปลงนามนั้น การขึ้นทะเบียนตัวเขาพระวิหารไม่ได้ขึ้นทะเบียนเฉพาะตัวปราสาท แต่จะต้องมีการประกาศเขตพื้นที่อนุรักษ์รอบตัวโบราณสถาน ซึ่งเป็นพื้นที่ในเขตไทย การจะอนุญาตให้ก่อสร้าง หรือห้ามก่อสร้าง หรือการควบคุมใด ๆ ก็เป็นอำนาจอธิปไตยของไทย หากยินยอมให้กัมพูชาดำเนินการฝ่ายเดียวก็เท่ากับว่าไทยทำ “ความตกลง” ยอมสูญเสียอำนาจอธิปไตยเหนือแผ่นดินไทยด้วย ดังนั้น แม้ว่าข้อตกลงดังกล่าวจะใช้คำว่า “คำแถลงการณ์ร่วม” เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา” ก็ตาม ก็มีสถานะเป็น “หนังสือสัญญา” ตามมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ทุกประการ

เมื่อคำแถลงการณ์ร่วม ไทย-กัมพูชา ดังกล่าวข้างต้นเป็น “หนังสือสัญญา” ตามนัยของมาตรา ๑๙๐ วรรคสองของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ การไปลงนามของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศหาได้ดำเนินการให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๑๙๐ การดำเนินการของกระทรวงการต่างประเทศโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ (นายนพดล ปัทมะ) และมติคณะรัฐมนตรีซึ่งนำโดยนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๕๑ จึงมีปัญหาว่า คำแถลงการณ์ร่วมระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา เพื่อขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก เป็นหนังสือสัญญาที่มีผลเปลี่ยนแปลงอำนาจอธิปไตยแห่งรัฐ หรือเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่อาณาเขตประเทศไทย ตามมาตรา ๑๙๐ วรรคสอง และไม่ได้ดำเนินการให้ชอบด้วยกระบวนการรัฐธรรมนูญ ซึ่งต้องนำเสนอต่อรัฐสภา ตามมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กล่าวคือ มิได้ขอความเห็นชอบจากรัฐสภา คณะรัฐมนตรีมิได้ให้ข้อมูลและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และต้องชี้แจงต่อรัฐสภาเกี่ยวกับหนังสือสัญญานี้ การลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ดังกล่าวจึงเป็นการกระทำที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญ

คำร้องที่สอง ประธานสภาผู้แทนราษฎรส่งความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร มีข้อเท็จจริงสรุปได้ว่า เอกสาร Joint Communiqu” หรือคำแถลงการณ์ร่วม มีลักษณะเป็นหนังสือสัญญา ซึ่งคณะรัฐมนตรีต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ เนื่องจากเนื้อหาข้อตกลงในเอกสารดังกล่าวรวมทั้งการแสดงออกของนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศมีผลทำให้เป็นการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยหรืออาจมีผลให้ถูกยกขึ้นเป็นข้ออ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทยได้ นับตั้งแต่คณะรัฐมนตรีมีมติเกี่ยวกับการกำหนดเส้นแนวเขตบริเวณประสาทพระวิหาร เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๕ ก็ไม่ปรากฏว่ามีคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลใดของประเทศไทยมีมติเกี่ยวกับพื้นที่เขตรอบของปราสาทพระวิหาร ณ บริเวณ N. ๑ ในแผนที่แนบท้ายอีกเลย การที่นายนพดล ฯ อ้างว่ารัฐบาลไทย ยกพื้นที่ N. ๑ ให้กัมพูชาแล้วจึงไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ในเอกสารคำแถลงการณ์ร่วมยังมีข้อตกลงเกี่ยวกับการร่วมกันบริหารจัดการพื้นที่รอบปราสาทด้านทิศเหนือและทิศตะวันตก ซึ่งระบุโดยเครื่องหมาย N. ๓ ระหว่างไทยกับกัมพูชา หรือผู้ที่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาลของแต่ละประเทศ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่ในอาณาเขตไทย จึงเท่ากับเป็นข้อตกลงที่ให้กัมพูชามีอำนาจบริหารจัดการบนพื้นที่แผ่นดินไทย ภายใต้การขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแต่เพียงฝ่ายเดียวของกัมพูชา อันเป็นอำนาจปกครองของรัฐบาลไทยและเป็นอำนาจอธิปไตยของประเทศไทย นอกจากนั้น ไทยกับกัมพูชาได้จัดตั้งคณะกรรมการร่วมเพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณปราสาทพระวิหาร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ซึ่งอาจมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญอีกด้วย ที่สำคัญจะมีผลกระทบต่อสังคมของประเทศอย่างมากด้วย

ด้วยเหตุนี้เนื้อความของคำแถลงการณ์ร่วม ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งลงนามโดยนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในฐานะตัวแทนของราชอาณาจักรไทย กับตัวแทนของราชอาณาจักรกัมพูชา จึงเป็นพันธกรณีระหว่างตัวแทนของทั้งสองประเทศ เอกสารดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามความหมายของมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มิใช่เป็นเพียงแถลงการณ์ตามที่นายนพดล ฯ กล่าวอ้าง

ด้วยเหตุดังกล่าวข้างต้นจึงเห็นว่าคำแถลงการณ์ร่วมเป็นหนังสือสัญญา ตามมาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐และการกระทำของคณะรัฐมนตรีและนายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ที่ได้ดำเนินการเกี่ยวกับข้อตกลงและเงื่อนไขในเอกสาร รวมทั้งการลงนามในคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวของนายนพดล ฯ เป็นการกระทำที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของมาตรา ๑๙๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคำร้องทั้งสองมาชี้แจงและให้ถ้อยคำพร้อมเอกสารประกอบได้แก่ นายนพดล ปัทมะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และนายกฤต ไกรจิตติ อธิบดีกรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องที่หนึ่งของประธานวุฒิสภาที่มีสมาชิกวุฒิสภาร่วมกันเสนอความเห็นต่อประธานวุฒิสภา มีจำนวน ๗๗ คน และคำร้องที่สองของประธานสภาผู้แทนราษฎรที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันเสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร มีจำนวน ๑๕๑ คน แล้วเห็นว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ร่วมกันเสนอความเห็นในแต่ละคำร้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคหก ประกอบมาตรา ๑๕๔ (๑) จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องทั้งสองไว้วินิจฉัยชี้ขาดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๗ และเนื่องจากคำร้องทั้งสองคำร้องดังกล่าวเป็นเรื่องที่มีประเด็นในการพิจารณาวินิจฉัยอย่างเดียวกัน จึงให้รวมการพิจารณาเข้าด้วยกัน

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นที่ต้องวินิจฉัยชี้ขาด ๒ ประเด็น และพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง คำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา หรือ Joint Communiqu" ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำว่า "หนังสือสัญญา" ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ หมายถึง ความตกลงระหว่างประเทศทุกประเภทที่จัดทำขึ้นระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบที่เป็นลายลักษณ์อักษร และอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะถูกบันทึกไว้ในเอกสารฉบับเดียวหรือหลายฉบับที่เกี่ยวพันกัน และไม่ว่าจะเรียกชื่อว่าอย่างไร อันเป็นความหมายที่ตรงกันกับคำว่า "treaty" ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ และตรงกับที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยให้ความหมายไว้แล้วใน คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๔๒ และคำวินิจฉัยที่ ๓๓/๒๕๔๓

คำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ ประกอบด้วยการกระทำระหว่างรัฐต่อรัฐ เป็นลายลักษณ์อักษร โดยผู้มีอำนาจทำหนังสือสัญญาของทั้งสองประเทศ ซึ่งปกติคำแถลงการณ์ร่วมที่ไม่ประสงค์จะให้มีผลทางกฎหมายนั้นไม่มีความจำเป็นต้องลงนาม แต่ในคำแถลงการณ์ร่วมนี้ฝ่ายไทยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้ลงนาม นอกจากนี้คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวยังมุ่งให้เกิดผลทางกฎหมาย โดยพิจารณาจากพันธกรณีที่ทั้งสองฝ่ายจะจัดทำแผนบริหารจัดการพื้นที่ร่วมกัน คำแถลงการณ์ร่วมนี้จึงเข้าองค์ประกอบของลักษณะความตกลงระหว่างประเทศ โดยทั้งสองฝ่ายต่างสงวนสิทธิซึ่งกันและกัน เมื่อคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวมิได้กำหนดให้อยู่ภายใต้กฎหมายภายในของรัฐใดรัฐหนึ่ง จึงต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศ

เมื่อคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวเป็นหนังสือบันทึกข้อตกลงอันเป็นผลมาจากการประชุมร่วมกันระหว่างผู้ที่มีอำนาจทำความตกลงระหว่างประเทศผูกพันประเทศไทยและกัมพูชาได้ โดยได้ประชุมทำความตกลงกันในรูปแบบและลักษณะของการประชุมเพื่อทำความตกลงระหว่างประเทศ และผู้มีอำนาจทำการแทนประเทศทั้งสองก็ทำความตกลงกันได้ ๖ ข้อ ดังที่บันทึกไว้ในคำแถลงการณ์ร่วมนั้น ด้วยเหตุนี้ คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจึงเข้าลักษณะเป็น "หนังสือสัญญา" ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ แล้ว

ประเด็นที่สอง หากคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา หรือ Joint Communiqu" ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ แล้ว คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง บัญญัติว่า “หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว” ซึ่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ได้บัญญัติถึงหนังสือสัญญารวม ๕ ประเภทที่ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนที่คณะรัฐมนตรีจะอนุมัติให้มีการลงนามในหนังสือสัญญานั้นให้มีผลผูกพันประเทศไทย คือ

๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญานั้น

๔) หนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง

๕) หนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ

การที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง กำหนดประเภทของหนังสือสัญญาที่คณะรัฐมนตรีจะต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภานั้น ก็เนื่องจากหนังสือสัญญานั้นเป็นหนังสือสัญญาที่มีความสำคัญ ก่อนที่หนังสือสัญญานั้นจะมีผลผูกพันกับประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่เป็นคู่สัญญาสมควรได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบทั้งโดยคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นฝ่ายบริหารที่มีอำนาจหน้าที่ในการทำหนังสือสัญญาดังกล่าว และโดยรัฐสภาซึ่งเป็นฝ่ายนิติบัญญัติและเป็นตัวแทนของประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยด้วย ซึ่งเมื่อพิจารณาประเภทของหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสองแล้ว เห็นว่า คำว่า “หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลง....” นั้น ใช้กับหนังสือสัญญารวม ๒ ประเภท คือหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งแม้ว่าถ้อยคำที่ใช้กับหนังสือสัญญาทั้งสองประเภทนี้ จะบัญญัติว่าหากเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลง อันดูเหมือนว่าจะต้องปรากฏชัดในข้อบทหนังสือสัญญาว่ามีบทเปลี่ยนแปลง อาณาเขตไทยหรือพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจจึงต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภา แต่หากแปลความเช่นว่านั้น ก็จะไม่เกิดผลตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญที่มุ่งจะตรวจสอบควบคุมการทำหนังสือสัญญาก่อนที่ฝ่ายบริหารจะไปลงนามให้มีผลผูกพัน

ประเทศ ซึ่งจะเกิดปัญหาตามมาภายหลังได้ จึงต้องแปลความว่าหากหนังสือสัญญาใดที่คณะรัฐมนตรีจะไปดำเนินการทำกับประเทศอื่นหรือกับองค์การระหว่างประเทศ มีลักษณะของหนังสือสัญญาที่อาจมีผลเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรืออาจมีผลเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศก็ต้องนำหนังสือสัญญานั้นขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง และวรรคสาม

ส่วนหนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญานั้นมีความชัดเจนของถ้อยคำอยู่แล้ว แต่สำหรับหนังสือสัญญาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง และหนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุนหรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ นั้น เป็นเรื่องที่ผู้ทำหนังสือสัญญาจะต้องใคร่ครวญให้รอบคอบก่อนที่จะดำเนินการทำหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยต้องพิจารณาว่าหากกระทำไปแล้วจะก่อให้เกิดผลกระทบหรือมีผลผูกพันตามประเภทของหนังสือสัญญาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสองบัญญัติไว้หรือไม่ แล้วตัดสินใจว่าจะต้องขอความเห็นชอบของรัฐสภาก่อนหรือไม่

ส่วนเรื่องอาณาเขตของประเทศนั้น ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในบริเวณที่ยังมีข้อขัดแย้งกันอยู่ระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศ การดำเนินการและการพิจารณาวินิจฉัยในเรื่องนี้จึงต้องกระทำอย่างรอบคอบ หากเป็นกรณีที่อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศแล้วย่อมจะต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง ด้วย

สำหรับคำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ นั้น แม้จะไม่ได้ปรากฏสาระสำคัญอย่างชัดเจนว่าเป็นหนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่อันเป็นอาณาเขตของประเทศไทยก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาข้อบทที้งหมดในคำแถลงการณ์ร่วมประกอบกับแผนที่หรือแผนผังแนบท้ายซึ่งจัดทำขึ้นโดยประเทศกัมพูชาแต่เพียงฝ่ายเดียว อันประกอบเป็นส่วนหนึ่งของคำแถลงการณ์ร่วมแล้ว จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าแผนที่ดังกล่าวได้กล่าวอ้างถึงพื้นที่ N.๑ N.๒ และ N.๓ โดยที่ไม่ได้มีการกำหนดเขตของพื้นที่ N.๑ N.๒ และ N.๓ ให้ชัดเจนว่ามีบริเวณครอบคลุมส่วนใดของประเทศใดเป็นจำนวนเท่าใด ซึ่งเป็นการสุ่มเสี่ยงต่อผลกระทบในเรื่องอาณาเขตของประเทศไทยอันเป็นปัญหาที่ละเอียดอ่อนและอาจก่อให้เกิดข้อพิพาทระหว่างประเทศต่อไปภายหน้าได้ประกอบ กับการที่ประเทศกัมพูชาขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกนั้น มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ที่เป็นประเด็นโต้เถียงกันในเรื่องของเส้นเขตแดนและขอบเขตที่ปราสาทตั้งอยู่ ทั้งเป็นประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันทั้งทางด้านสังคมและการเมืองมาโดยตลอด การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้ดำเนินการเจรจากับประเทศกัมพูชาก่อนที่จะได้มีการลงนามคำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าว พึงเล็งเห็นได้ว่า หากลงนามคำแถลงการณ์ร่วมไป ก็อาจก่อให้เกิดการแตกแยกกันทางด้านความคิดเห็นของคนในสังคมทั้งสองประเทศ อีกทั้งอาจก่อให้เกิดวิกฤติแก่ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชา อันมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมอย่างกว้างขวาง

คำแถลงการณ์ร่วมดังกล่าวจึงเป็นหนังสือสัญญาที่อาจมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตประเทศไทย จึงเป็นหนังสือสัญญาที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง กำหนดให้ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า คำแถลงการณ์ร่วมไทย – กัมพูชา หรือ Joint Communiqu" ฉบับลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๕๕๑ เป็นหนังสือสัญญาที่อาจมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตของประเทศ ทั้งยังมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมของประเทศอย่างกว้างขวางอีกด้วย ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๐ วรรคสอง

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๘/๒๕๕๑ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : นายกรัฐมนตรีขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. ....

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

นายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) ผู้ร้อง อาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๒) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า

๑. ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... นี้ สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินได้เสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาพร้อมกันกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๑ ว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ผ่านกระบวนการตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นอันตกไป ดังนั้น ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... อาจมีประเด็นปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการตราเช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว จึงได้ตรวจสอบถึงกระบวนการตราร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในขั้นตอนต่าง ๆ ว่าเป็นไปโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีมีหนังสือสอบถามไปยังสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาเกี่ยวกับผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ในชั้นการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

๒. รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม ...”

ข้อเท็จจริงปรากฏตามหนังสือสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาที่ สว ๐๐๐๗/๑๘๗๑ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๑ ชี้แจงเกี่ยวกับการลงมติในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตามข้อ ๓ ปรากฏว่า ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ อันเป็นวันออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่ลงชื่อมาประชุม จำนวน ๑๙๙ คน จากจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติที่มีอยู่จริงในขณะนั้น จำนวน ๒๔๑ คน แต่ในวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๒.๒๕ นาฬิกา อันเป็นเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนรับหลักการ

มีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเข้าประชุมแสดงตน ๕๐ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือไม่ถึง ๑๒๑ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือเป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง แล้วการลงมติในวาระที่หนึ่งจึงเป็นการลงมติโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อาจมีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีลักษณะทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ที่ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยไว้ตามคำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๑

นอกจากนี้ การที่ผู้ตรวจการแผ่นดินได้เสนอร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งได้ปรับปรุงให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๒ ที่กำหนดให้คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้ตรวจการแผ่นดินให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน และกำหนดให้มีสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินเป็นหน่วยงานที่เป็นอิสระในการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการดำเนินการอื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และได้เสนอไปเพื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒/๒๕๕๑ ว่า ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เป็นผลให้ตกไปนั้น ก็อาจมีผลทำให้ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ซึ่งเป็นกฎหมายที่เกี่ยวเนื่องกันไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้

๓. ผู้ร้องจึงอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๒) ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ข้อ ๑ ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

ข้อ ๒ ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันต้องตกไปตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... หรือไม่

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๒) หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... และให้ความเห็นชอบกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในคราวประชุม ครั้งที่ ๗๔/๒๕๕๐ วันศุกร์ที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถือว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติทำหน้าที่รัฐสภา ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง ได้ให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว การที่นายกรัฐมนตรีมีความเห็นก่อนที่จะนำร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธย โดยเห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีปัญหาว่าตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ และส่งความเห็นมาเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๒)

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นการวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และจะต้องตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม หรือไม่

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ มีประเด็นที่ต้องวินิจฉัยว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่ง ขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ องค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๙๓ หรือไม่

พิจารณาแล้วบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในลักษณะของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการประชุมสภาที่ใช้อยู่ในนานาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับตลอดมา ล้วนแต่มีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นองค์ประชุม การที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ของสภาเป็นไปด้วยความ

รอบคอบ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุมจะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม” นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติสามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติเรื่องใด ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง

พิจารณาแล้วเห็นว่า ในการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติวันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๒.๒๕ นาฬิกา อันเป็นเวลาออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๕๐ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ๑๒๑ คน จึงมีจำนวนสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือว่าการลงมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยกฎหมายได้ และเมื่อการประชุมเพื่อลงมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ

เป็นการประชุมโดยไม่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลให้กระบวนการในการตราร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและไม่สามารถนำไปสู่การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไปได้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงไม่มีอำนาจที่จะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวในวาระที่สองและวาระที่สามได้ ดังนั้น จึงถือได้ว่า การตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตา ๑๕๔ วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และเมื่อร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสามแล้ว กรณีไม่จำต้องวินิจฉัย คำขอ ข้อ ๒ ของผู้ร้อง ว่าร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... เป็นอันต้องตกไปตามร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... หรือไม่ เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐ ธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๙/๒๕๕๑ วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภา ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

นายประสาร มฤคพิทักษ์ สมาชิกวุฒิสภากับคณะรวม ๓๖ คน มีหนังสือเสนอประธานวุฒิสภา อาศัยสิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ (๗) ประกอบมาตรา ๙๑ โดยมีจำนวนสมาชิกวุฒิสภาไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดที่มีอยู่ของแต่ละสภา เห็นว่า การดำรงตำแหน่งของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้สิ้นสุดลงเฉพาะตัวแล้วตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ (๗) โดยนายไชยา สะสมทรัพย์ เข้ารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบของตนเองและคู่สมรส เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ กรณีเข้ารับตำแหน่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช.

จากการตรวจสอบบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของนายไชยา ฯ ปรากฏว่า นางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรส มีรายการเงินลงทุนที่เป็นหุ้นในบริษัท ทรัพย์ฮกเฮง จำกัด จำนวน ๒๕,๐๐๐ หุ้น หุ้นละ ๑๐๐ บาท เป็นเงิน ๒,๕๐๐,๐๐๐ บาท จากทุนจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัท ฯ (หุ้นจดทะเบียนทั้งหมดของบริษัท ฯ จำนวน ๕๐,๐๐๐ หุ้น หุ้นละ ๑๐๐ บาท เป็นเงิน ๕,๐๐๐,๐๐๐ บาท) คิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของทุนจดทะเบียนทั้งหมด ซึ่งเป็นการถือหุ้นเกินกว่าร้อยละ ๕ ของจำนวนหุ้นทั้งหมด ที่จำหน่ายได้ในบริษัท ฯ แต่ไม่ปรากฏว่า ตั้งแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข นายไชยา ฯ ได้แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบว่าประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการที่คู่สมรสถือหุ้นในบริษัทดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ ประกอบพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๙๑ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ ... (๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙” และวรรคสาม บัญญัติว่า “ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๑ และมาตรา ๙๒ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตาม (๒) (๓) (๕) หรือ (๗) หรือวรรคสอง โดยให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย” มาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภามีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานแห่งสภาที่ตนเป็นสมาชิก ว่าสมาชิกภาพของสมาชิกคนใดคนหนึ่งแห่งสภานั้นสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๐๖ (๓) (๔) (๕) (๖) (๗) (๘) (๑๐) หรือ (๑๑) หรือมาตรา ๑๑๙ (๓) (๔) (๕) (๗) หรือ (๘) แล้วแต่กรณี และให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับคำร้องส่งคำร้องนั้น ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกผู้นั้นสิ้นสุดลงหรือไม่”

โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคสาม บัญญัติให้นำบทบัญญัติมาตรา ๙๑ มาใช้บังคับกับการสิ้นสุดของความเป็นรัฐมนตรีตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ด้วย ดังนั้น สมาชิกวุฒิสภาตามจำนวนที่รัฐธรรมนูญกำหนดจึงมีสิทธิเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เมื่อมีกรณีปรากฏว่าความเป็นรัฐมนตรีของรัฐมนตรีคนใดสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) โดยการเข้าชื่อของสมาชิกวุฒิสภาต้องดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรา ๙๑ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ สมาชิกวุฒิสภาที่เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา กรณีตามคำร้องผู้ร้องซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวนสามสิบหกคน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลง กรณีจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๙๑ เมื่อประธานวุฒิสภาส่งคำร้องดังกล่าวมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยเรื่องนี้ได้ ที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญไม่ได้ให้สิทธิแก่สมาชิกวุฒิสภาเข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภาให้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย และประธานวุฒิสภาไม่มีอำนาจยื่นคำร้องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) จึงไม่อาจรับฟังได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) บัญญัติว่า “ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ... (๗) กระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ มาตรา ๒๖๘ หรือมาตรา ๒๖๙” และมาตรา ๒๖๙ บัญญัติว่า “นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติ ในกรณีที่นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวต่อไป ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้น ในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะกระทำการใดอันมีลักษณะเป็นการเข้าไปบริหารหรือจัดการใด ๆ เกี่ยวกับหุ้นหรือกิจการของห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทตามวรรคหนึ่ง มิได้

บทบัญญัติมาตรานี้ให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๙ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙ มีเจตนารมณ์ให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีต้องแจ้งความประสงค์ในการรับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. เพื่อป้องกันมิให้นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี มีผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อประโยชน์สาธารณะกับการประกอบธุรกิจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและครอบครัว อันเป็นการควบคุมผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มาตรา ๒๖๙ วรรคหนึ่ง จึงบัญญัติไว้ชัดเจนว่า ให้เป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีต้องแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท และการได้รับประโยชน์จากการถือครองหุ้นจำนวนที่เกินตามที่กฎหมายกำหนดต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และต้องแจ้งการโอนหุ้นให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นตามที่กฎหมายกำหนด และมาตรา ๒๖๙ วรรคสาม ให้นำบทบัญญัติดังกล่าวมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย

โดยที่มาตรา ๒๖๙ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติหลักการไว้เช่นเดียวกับมาตรา ๒๐๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ในการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือครองหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๒๐๙ และเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นกฎหมายที่นำมา

ใช้บังคับกับการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๖๙ ด้วย

พระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ ได้บัญญัติให้รัฐมนตรีต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท หรือไม่คงไว้ซึ่งความเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัท เว้นแต่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดได้ไม่เกินร้อยละห้าของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือรัฐมนตรีเป็นผู้ถือหุ้นได้ไม่เกินร้อยละห้าของจำนวนหุ้นทั้งหมดที่จำหน่ายได้ในบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัด ในกรณีที่รัฐมนตรีเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในส่วนที่เกินร้อยละห้า และรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์จากจำนวนหุ้นที่เกินดังกล่าว มาตรา ๕ กำหนดให้รัฐมนตรีต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี และโอนหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น ให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ และจะต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบอีกครั้งภายในสิบวันนับแต่วันที่ได้โอนหุ้นให้นิติบุคคลนั้น ซึ่งแม้ว่าพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๕ จะไม่มีบทบัญญัติให้รัฐมนตรีแจ้งความประสงค์ที่จะรับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะก็ตาม แต่การที่รัฐมนตรีจะต้องแจ้งความประสงค์รับประโยชน์สำหรับการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะนั้น เป็นกรณีที่รัฐธรรมนูญให้นำบทบัญญัติสำหรับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมาใช้บังคับ เมื่อบทบัญญัติสำหรับนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างไร ก็ย่อมจะนำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะได้ด้วย ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายบัญญัติเป็นการเฉพาะในกรณีดังกล่าวอีก เมื่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๙ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้นั้นที่จะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ดังนั้น รัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ด้วย

ประเด็นโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า คณะกรรมการ ป.ป.ช. นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ และพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ มาตรา ๔ และมาตรา ๕ มาใช้บังคับให้เป็นผลร้ายแก่คู่สมรสของผู้ถูกร้อง และประเด็นที่ว่ารัฐมนตรี ไม่มีหน้าที่ในการแจ้งการเป็นหุ้นส่วนและหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทในจำนวนที่เกินกว่ากฎหมายบัญญัติต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ของคู่สมรสของนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีจึงเป็นหน้าที่ของคู่สมรสนั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ วรรคสาม บัญญัติให้การแจ้งถือครองหุ้นและการรับประโยชน์จากการถือครองหุ้นของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี มาใช้บังคับกับคู่สมรสของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย จึงเป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบถึงการถือครองหุ้น และ

การได้รับประโยชน์จากการถือหุ้นของคู่สมรสรัฐมนตรีตามมาตรา ๒๖๙ ประกอบมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ และคณะกรรมการ ป.ป.ช. ได้พิจารณาดำเนินการตามอำนาจหน้าที่มิได้นำกฎหมายใช้บังคับเพื่อให้เป็นผลร้ายแก่คู่สมรสของผู้ถูกร้องแต่อย่างใด ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องในประเด็นนี้จึงฟังไม่ขึ้น

ประเด็นโต้แย้งในประการต่อมามีว่า ผู้ถูกร้องได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินตามมาตรา ๒๕๙ ประกอบมาตรา ๒๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว ย่อมถือได้ว่าการแจ้งข้างต้น ผู้ถูกร้องได้แจ้งเป็นหนังสือต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ ด้วย และประธานกรรมการ ป.ป.ช. ได้รับทราบการเป็นผู้ถือหุ้นของนางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขแล้ว ผู้ถูกร้องจึงมิได้มีเจตนาหรือจงใจกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙

พิจารณาแล้วเห็นว่า การยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๕๙ นั้น รัฐมนตรีมีหน้าที่ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่ง ส่วนมาตรา ๒๖๙ บัญญัติว่า ในกรณีที่รัฐมนตรีผู้ใดประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดต่อไป ให้รัฐมนตรีผู้นั้นแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้ง และให้รัฐมนตรีผู้นั้นโอนหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทดังกล่าวให้นิติบุคคลซึ่งจัดการทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติโดยให้นำมาใช้บังคับกับคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีด้วย และให้นำบทบัญญัติมาตรา ๒๕๙ วรรคสาม มาใช้บังคับโดยอนุโลม ดังนั้น หากรัฐมนตรีประสงค์จะได้รับประโยชน์ตามมาตรา ๒๖๙ ทั้งตนเองและคู่สมรส ผู้ถูกร้องในฐานะรัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องในประเด็นนี้ฟังไม่ขึ้น เนื่องจากการยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินของตน คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. ทุกครั้งที่เข้ารับตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา ๒๕๙ กับการแจ้งต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ตามมาตรา ๒๖๙ เป็นคนละกรณีกัน ส่วนข้อโต้แย้งที่ว่า ผู้ถูกร้องมิได้มีเจตนาหรือจงใจกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ นั้น เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้รับทราบหลักการเพิ่มเติมถึงการมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะเข้าถือประโยชน์จากการเป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจากนายศราวุธ เมนะเศวต เลขาธิการคณะกรรมการ ป.ป.ช. แล้ว แต่ผู้ถูกร้องมิได้ดำเนินการแจ้งความประสงค์ที่จะรับประโยชน์

จากการถือหุ้นเกินจำนวนที่กฎหมายกำหนดของคู่สมรสต่อประธานกรรมการ ป.ป.ช. ภายในกำหนดระยะเวลา ถือว่าเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนกฎหมายโดยเจตนาข้อโต้แย้งดังกล่าวจึงฟังไม่ขึ้นเช่นเดียวกัน

สำหรับประเด็นโต้แย้งของผู้ถูกร้องที่ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ เป็นการจำกัดสิทธิในการเป็นหุ้นส่วนหรือการเป็นผู้ถือหุ้นในห้างหุ้นส่วน หรือบริษัทของนายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี คู่สมรส และบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี จึงถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิในเรื่องทรัพย์สินซึ่งรัฐธรรมนูญได้รับรองหรือคุ้มครองไว้ นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า เป็นกรณีที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ มีข้อความขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ ประกอบมาตรา ๔๑ ประเด็นนี้เป็นบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญทั้งสิ้น ซึ่งไม่อาจจะขัดหรือแย้งกันได้

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นที่ยุติได้ว่า ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ และได้ยื่นบัญชีแสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินพร้อมเอกสารประกอบของตนเองและคู่สมรสต่อคณะกรรมการ ป.ป.ช. เมื่อวันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ กรณีเข้ารับตำแหน่งดังกล่าว และไม่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้แจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบว่าประสงค์จะได้รับประโยชน์จากการที่นางจุไร สะสมทรัพย์ คู่สมรสของผู้ถูกร้องถือหุ้นในบริษัททรัพย์ฮกเฮง จำกัด เกินกว่าร้อยละห้าของจำนวนหุ้น ที่จำหน่ายได้ในบริษัทภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ผู้ถูกร้องได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ แม้ว่าในปัจจุบันพระราชบัญญัติการจัดการหุ้นส่วนและหุ้นของรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๓ ยังมิได้มีการบัญญัติให้รวมถึงการถือครองหุ้นและได้รับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของรัฐมนตรี แต่เมื่อรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๖๙ บัญญัติให้เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีผู้นั้นที่จะต้องแจ้งให้ประธานกรรมการ ป.ป.ช. ทราบ ดังนั้น รัฐมนตรีจึงมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์จะรับประโยชน์จากกรณีดังกล่าวของคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยกรณีจึงถือว่าการกระทำของผู้ถูกร้องในฐานะรัฐมนตรีเป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๙ เป็นการกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙

มีกรณีต้องวินิจฉัยต่อไปว่า ผู้ถูกร้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อใด เห็นว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี เพราะรัฐธรรมนูญมาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) บัญญัติให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อกระทำการอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๙ ซึ่งหมายถึงว่า เมื่อมีเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งตามที่กำหนดไว้เกิดขึ้น ความเป็นรัฐมนตรีย่อมต้องสิ้นสุดลงทันที ไม่ใช่สิ้นสุดลงในวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ส่วนมาตรา ๙๒ นั้น เป็นการบัญญัติถึงการออกจากตำแหน่งไว้ เพื่อแก้ปัญหาอันเกี่ยวกับกิจการที่รัฐมนตรีได้ทำไปหลังจากความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงแล้วจนถึงวันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ไม่ให้

กระทบกระเทือนกิจการที่กระทำไปในระหว่างนั้น หากความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย ย่อมไม่มีความจำเป็นต้องบัญญัติรับรองกิจการที่ทำไปก่อนการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายไชยา สะสมทรัพย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๙ ตั้งแต่วันที่พ้นกำหนดสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรี

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๐/๒๕๕๑ วันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ผู้ตรวจการแผ่นดิน เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ผู้ตรวจการแผ่นดินได้รับคำร้องเรียนจากสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรและสถาบันพระปกเกล้า ขอให้เสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบคำร้อง สรุปได้ว่า

๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา” เรียกโดยย่อว่า “ก.ร.” ประกอบด้วยประธานรัฐสภาเป็นประธานกรรมการ รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานกรรมการ...” ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง (๑) และ (๓) บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ และไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ เป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ ปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ในธุรกิจการงานตามปกติ เว้นแต่ในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ทั้งนี้ ตามมาตรา ๒๖๕ วรรคสอง นอกจากนี้ มาตรา ๒๖๖ (๑) (๒) และ (๓) ได้บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ การบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน

เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำ และมิใช่ข้าราชการการเมือง จึงมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญว่าบทบัญญัติมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง ของพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา จะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่

๒. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้มีสภาสถาบันพระปกเกล้า ประกอบด้วย

(๑) ประธานรัฐสภาเป็นประธานสภาสถาบัน

(๒) รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานสภาสถาบัน

(๓) กรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และเลขาธิการวุฒิสภา

(๔) กรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสองคน และกรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาจำนวนหนึ่งคน

(๕) กรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิจำนวนสิบเอ็ดคนซึ่งจะได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แต่งตั้งโดยคำแนะนำของประธานสภาสถาบัน รองประธานสภาสถาบัน และกรรมการสภาสถาบันตาม (๓) และ (๔) และ

(๖) เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการของสภาสถาบัน”

เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ สถาบันพระปกเกล้าได้มีหนังสือเชิญประชุมไปถึงผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรมีหนังสือลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๕๑ แจ้งว่า เนื่องจากสถาบันพระปกเกล้าเป็นหน่วยงานของรัฐอยู่ในกำกับดูแลของประธานรัฐสภา การทำหน้าที่กรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าอาจขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ ดังนั้น จึงมีปัญหาในประเด็นข้อกฎหมายว่าบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะขัดต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่

๓. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๒๓ บัญญัติให้มีสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง เป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า ซึ่งสถาบันพระปกเกล้าได้พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) ซึ่งกำหนดให้หัวหน้าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองโดยตำแหน่ง หากหัวหน้าพรรคการเมืองดังกล่าวเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ด้วย และไม่ประสงค์จะส่งผู้แทนก็จะมีปัญหาว่าหัวหน้าพรรคการเมืองที่เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอยู่ด้วยจะเป็นสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองได้โดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ หรือไม่ รวมทั้งกรณีตามมาตรา ๗ (๕) ซึ่งกำหนดให้ประธานคณะกรรมาธิการกิจการวุฒิสภา และประธาน

คณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาซึ่งเป็นสมาชิกวุฒิสภาเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน เข้ามาเป็นสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองด้วยก็จะมีปัญหาในลักษณะเดียวกันว่า บทบัญญัติดังกล่าวจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ หรือมาตรา ๒๖๖ หรือไม่

ผู้ตรวจการแผ่นดินจึงเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญขอให้พิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖ หรือไม่

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติทั้งสามฉบับดังกล่าวที่ผู้ตรวจการแผ่นดินเสนอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๔๕ (๑) และข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๘)

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นแรก บทบัญญัติแห่งกฎหมายดังต่อไปนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือไม่

๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา)

๒. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔)

๓. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ เป็นบทบัญญัติที่มีเจตนารมณ์ป้องกันมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในฐานะผู้แทนปวงชน ชาวไทยมีการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ ในการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายนิติบัญญัติซึ่งเป็นองค์กรที่

มีหน้าที่ในการตรากฎหมาย รวมทั้งควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีหรือฝ่ายบริหาร ให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐและนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อรัฐสภา โดยบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติข้อห้ามไว้อย่างชัดเจนว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ดำรงตำแหน่งหรือหน้าที่ใดในหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือตำแหน่งสมาชิกสภาท้องถิ่น ผู้บริหารท้องถิ่น หรือข้าราชการส่วนท้องถิ่น... และไม่รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ จากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ ... รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคหนึ่ง มิใช่เป็นบทบังคับเด็ดขาด เพราะรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง ได้บัญญัติข้อยกเว้นไว้ให้ในกรณีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารับเบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินปี พระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมิให้ใช้บังคับในกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมาธิการของรัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร หรือวุฒิสภา หรือกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้น หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภารับหรือดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็จะได้รับการยกเว้นตามมาตรา ๒๖๕ วรรคสอง

ในประเด็นว่า

๑. พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือไม่ นั้น

เห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๙ บัญญัติให้ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นประธานรัฐสภา และประธานวุฒิสภาเป็นรองประธานรัฐสภา โดยที่ตำแหน่งประธานรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรองประธานรัฐสภาแต่งตั้งจากผู้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภา การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า คณะกรรมการข้าราชการฝ่ายรัฐสภา (ก.ร.) ประกอบด้วยประธานรัฐสภาเป็นประธาน ก.ร. รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธาน ก.ร. นั้น จึงเป็นการแต่งตั้งให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภาเป็นกรรมการ ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ ประกอบกับมาตรา ๑๓ บัญญัติให้ ก.ร. มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมดูแลให้การเป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ การตีความและวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการออกกฎ ก.ร. เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้ เป็นต้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของ ก.ร. ดังกล่าวเป็นการดำเนินการเพื่อให้การบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติเป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงเป็นการตอบสนองต่อการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ การที่พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ประธานรัฐสภา

เป็นประธาน ก.ร. และรองประธานรัฐสภาเป็นรองประธาน ก.ร. จึงเป็นการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวให้ดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงต้องด้วยข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง

๒. พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือไม่ นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ บัญญัติให้มีสภาสถาบันพระปกเกล้า ประกอบด้วย (๑) ประธานรัฐสภาเป็นประธานสภาสถาบัน (๒) รองประธานรัฐสภาเป็นรองประธานสภาสถาบัน (๓) กรรมการสภาสถาบันโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และเลขาธิการวุฒิสภา และ (๔) กรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎรจำนวนสองคน และกรรมการสภาสถาบันซึ่งเลือกจากประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาจำนวนหนึ่งคน ร่วมเป็นกรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าด้วยนั้น

โดยที่มาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว บัญญัติให้สถาบันพระปกเกล้าเป็นนิติบุคคลอยู่ในกำกับดูแลของประธานรัฐสภา และมาตรา ๙ บัญญัติให้สภาสถาบันมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแลกิจการทั่วไปของสถาบัน โดยเฉพาะอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการดำเนินงานของสถาบัน กำหนดนโยบายและควบคุมดูแลการบริหารเงินกองทุนและพิจารณาจัดสรรทุนสำหรับกิจกรรมต่าง ๆ อนุมัติแผนหลักและแผนการดำเนินงานของสถาบัน ออกข้อบังคับว่าด้วยการจัดแบ่งส่วนงาน และการบริหารงานของสถาบัน ออกข้อบังคับและวางระเบียบเกี่ยวกับการเงินและทรัพย์สินของสถาบัน อนุมัติงบประมาณรายจ่ายของสถาบัน อนุมัติให้ประกาศนียบัตร สัมฤทธิบัตรและวุฒิบัตรของสถาบันออกข้อบังคับว่าด้วยการบริหารงานบุคคล รวมทั้งแต่งตั้งและถอดถอนเลขาธิการและรองเลขาธิการ เป็นต้น อำนาจหน้าที่และภารกิจของกรรมการสภาสถาบันพระปกเกล้าดังกล่าว จึงเป็นไปเพื่อส่งเสริม และสนับสนุนการบริหารราชการของฝ่ายนิติบัญญัติ การเป็นกรรมการสภาสถาบันของประธานรัฐสภา รองประธานรัฐสภา ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำสภาผู้แทนราษฎร และประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาตาม พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) และ (๔) จึงเป็นการแต่งตั้งบุคคลดังกล่าวให้ดำรงตำแหน่งกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งในการบริหารราชการแผ่นดิน จึงต้องด้วยข้อยกเว้นให้กระทำได้ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง

๓. พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ หรือไม่ นั้น

เห็นว่า พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๔ บัญญัติให้ประธานรัฐสภาเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และมาตรา ๗ บัญญัติให้สภาพัฒนาการเมืองประกอบด้วยสมาชิก ดังต่อไปนี้ ...(๓) สมาชิกซึ่งมาจากหัวหน้าพรรคการเมืองหรือผู้แทนหัวหน้าพรรคการเมืองซึ่งมีสมาชิกในสังกัดเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกพรรคการเมืองพรรคละหนึ่งคน และ (๕) สมาชิกซึ่งมาจากประธานคณะกรรมาธิการกิจการวุฒิสภา และประธานคณะกรรมาธิการสามัญประจำวุฒิสภาตามข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา ซึ่งเลือกกันเองให้เหลือหนึ่งคน และมาตรา ๒๓ บัญญัติให้มีสำนักงานสภาพัฒนาการเมืองเป็นหน่วยงานอิสระในสถาบันพระปกเกล้า จึงอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของประธานรัฐสภา สภาพัฒนาการเมืองจึงเป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายนิติบัญญัติด้วย ดังนั้น ถึงแม้ว่าบทบัญญัติมาตรา ๗ (๓) และ (๕) ของพระราชบัญญัตินี้จะแต่งตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกสภาพัฒนาการเมืองก็สามารถกระทำได้ ตามข้อยกเว้นของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคสอง

ประเด็นที่สอง การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ จะถือเป็นกรณีที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่น หรือของพรรคการเมืองไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อม ในเรื่องการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ รวมทั้งการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือนและการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมิใช่ข้าราชการการเมืองอันเป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๖ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๖ ได้บัญญัติการกระทำอันต้องห้ามมิให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาใช้สถานะหรือตำแหน่งการเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงเพื่อประโยชน์ของตนเอง ของผู้อื่นหรือของพรรคการเมือง ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ กิจการที่รัฐถือหุ้นใหญ่ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ในเรื่องการบรรจุ แต่งตั้ง โยกย้าย โอน เลื่อนตำแหน่ง เลื่อนเงินเดือน และการพ้นจากตำแหน่งของข้าราชการซึ่งมีตำแหน่งหรือเงินเดือนประจำและมิใช่ข้าราชการการเมือง

เห็นว่า การที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินในหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐสภาและภายใต้การกำกับดูแลของประธานรัฐสภา ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ แม้จะมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการ การบริหารงานบุคคลและบริหารงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว แต่ก็เป็นการดำเนินงานเพื่อประโยชน์และตอบสนองต่อภารกิจของหน่วยงานฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา การใช้อำนาจหน้าที่หรือการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาในฐานะกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินภายใต้ขอบเขตของบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าว มิได้เป็นการใช้สถานะหรือตำแหน่งเข้าไปก้าวก่ายหรือแทรกแซงการปฏิบัติราชการหรือการดำเนินงานในหน้าที่ประจำของข้าราชการหรือการบริหารงานบุคคลของฝ่ายอื่น ทั้งการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวก็เพื่อประโยชน์ของหน่วยงานที่อยู่ความรับผิดชอบหรือกำกับดูแลของรัฐสภาหรือประธานรัฐสภา จึงเห็นว่าการที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการในการบริหารราชการแผ่นดินของฝ่ายนิติบัญญัติตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ นั้น ไม่เป็นการขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๖

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๑) พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๘ มาตรา ๖ วรรคหนึ่ง (เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเป็นประธาน ก.ร. ของประธานรัฐสภา และการเป็นรองประธาน ก.ร. ของรองประธานรัฐสภา) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖

(๒) พระราชบัญญัติสถาบันพระปกเกล้า พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๘ (๑) (๒) (๓) (เฉพาะกรณีผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร) และ (๔) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖

(๓) พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ (๓) และ (๕) ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๖

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๑/๒๕๕๑ วันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองส่งคำโต้แย้งของจำเลย (พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ ๑ และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ ๒) เพื่อ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

สำนักงานศาลยุติธรรมได้ส่งความเห็นของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และข้อโต้แย้งของจำเลยทั้งสอง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๑ โดยมีลำดับความเป็นมา ดังนี้

๑. อัยการสูงสุด เป็นโจทก์ ได้ยื่นฟ้องพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ที่ ๑ และคุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ ๒ เป็นจำเลย ต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฐานความผิดเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ร่วมกันเป็นคู่สัญญาหรือมีส่วนได้เสียในสัญญาที่ทำกับหน่วยงานของรัฐที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีอำนาจกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี และเป็นเจ้าพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงานมีหน้าที่จัดการหรือดูแลกิจการใด เข้าไปมีส่วนได้เสียเพื่อประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นเนื่องด้วยกิจการนั้น เป็นเจ้าพนักงานและผู้สนับสนุนเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ซึ่งคณะกรรมการตรวจสอบ (คตส.) มีมติว่าข้อกล่าวหามีมูลความผิดตามมาตรา ๙ (๑) และ (๒) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงขอให้ลงโทษจำเลยทั้งสองตาม

๑.๑ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔, ๑๐๐ และ ๑๒๒ ประกาศคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เรื่อง กำหนดตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ต้องห้ามมิให้ดำเนินกิจการตามความในมาตรา ๑๐๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ พ.ศ. ๒๕๔๔

๑.๒ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๓, ๘๓, ๘๖, ๙๐, ๙๑, ๑๕๒ และ ๑๕๗ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๐๒ มาตรา ๘ และ ๑๓ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ ๖) พ.ศ. ๒๕๒๖ มาตรา ๔

๑.๓ ประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ ๓๐ เรื่อง การตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๙

๒. จำเลยทั้งสองยื่นคำโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะใช้บังคับแก่คดีนี้ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ขอให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

๓. ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พิจารณาคำร้องของจำเลยทั้งสองแล้วให้ส่งศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง และขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓ หรือไม

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ตุลาการประจำคดีพิจารณาแล้ว เห็นว่า บทบัญญัติมาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งจำเลยในฐานะผู้ร้องโต้แย้งนั้น เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดี ประกอบกับยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินี้ จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีนี้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นผู้ส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า บทบัญญัติมาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ ต้องด้วยมาตรา ๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ ซึ่งมาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย...ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้” ประเด็นการพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญจึงจำกัดอยู่เฉพาะการขัดหรือแย้งต่อ “รัฐธรรมนูญนี้” ซึ่งหมายถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เท่านั้น แต่โดยที่บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญฉบับอื่น ๆ ที่อ้างว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวไปขัดหรือแย้งนั้น มีเนื้อความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรวมพิจารณาวินิจฉัยไปด้วยกันได้

เมื่อบทบัญญัติมาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มีข้อความอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงไม่ต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นข้อโต้แย้งที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๕๐ หรือไม่ อีก

สำหรับบทบัญญัติมาตรา ๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค บรรดาที่ชนชาวไทยเคยได้รับตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยมีอยู่แล้วแบบรวม ๆ ในมาตราเดียว ไม่ได้บัญญัติรายละเอียดแยกเป็นรายมาตรา ส่วนมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า เมื่อไม่มีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้บังคับแก่กรณีใด ให้วินิจฉัยกรณีนั้นไปตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เนื่องจากรัฐธรรมนูญฉบับนี้เป็นรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวไม่ได้บัญญัติเรื่องการวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ ไว้อย่างครบถ้วนเหมือนรัฐธรรมนูญฉบับถาวร ดังนั้น เมื่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค รวมทั้งการวินิจฉัยในกรณีต่าง ๆ ไว้ครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องพิจารณาวินิจฉัยประเด็นข้อโต้แย้งที่ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓ และมาตรา ๓๘ วรรคหนึ่ง หรือไม่ อีก

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า เหตุผลในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ เป็นผลสืบเนื่องมาจากบทบัญญัติในมาตรา ๓๐๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติให้คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยบทบัญญัติในมาตรา ๓๒๙ บัญญัติให้ตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตให้แล้วเสร็จในสองปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งในส่วนสาระสำคัญของกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ต้องมีสาระสำคัญเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นการร่ำรวยผิดปกติและการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำอันเป็นการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลกับประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งหลักเกณฑ์ วิธีการ และกระบวนการไต่สวนข้อเท็จจริงเกี่ยวกับข้อกล่าวหา เป็นต้น อันเป็นการกำหนดระยะเวลาในการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำหนดสาระสำคัญในเบื้องต้นตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงเป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และกำหนดสาระสำคัญและวิธีการตรากฎหมายดังกล่าวไว้เป็นการเฉพาะในรัฐธรรมนูญแล้ว โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๒ ก็ได้รับรองให้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ ๒๕๔๒ มีผลใช้บังคับต่อไป ดังนั้น จึงไม่จำต้องระบุบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจในการตรากฎหมายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๙ วรรคสอง อีกแม้ว่าบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จะให้การรับรองและยืนยันในเรื่องสิทธิและเสรีภาพของบุคคลไว้ในมาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๔๓ ก็ตาม แต่บทบัญญัติในมาตรา ๒๙ ก็ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นไว้ว่าการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งกระทำเท่าที่จำเป็นมีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป ไม่มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง และจะกระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นมิได้ โดยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ เป็นการอธิบายหรือให้ความหมายของคำต่าง ๆ ที่ใช้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ให้มีความชัดเจนภายในกรอบวัตถุประสงค์ของกฎหมาย เช่น คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง” คำว่า “ผู้ดำรงตำแหน่งระดับสูง” เป็นต้น เพื่อให้การปฏิบัติตามกฎหมายเป็นไปโดยถูกต้องตรงกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมาย มาตรา ๑๐๐ เป็นบทบัญญัติในหมวด ๙ ว่าด้วยการขัดกันระหว่าง

ประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐดำเนินกิจการใน ๔ ลักษณะ เป็นบทบัญญัติกำหนดการกระทำอันเป็นความผิด เพื่อป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้นั้นใช้อำนาจหน้าที่ของตนไปในทางอันจะนำมาซึ่งการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม โดยวรรคสามให้นำบทบัญญัติในวรรคหนึ่งมาใช้บังคับกับคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวด้วย เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่มีช่องว่างให้ผู้กระทำผิดหลบเลี่ยงได้ ทั้งนี้เพราะเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นมีเหตุผลและความชอบธรรมรองรับอยู่แล้ว เนื่องจากการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการกำกับ ดูแล ควบคุม ตรวจสอบ หรือดำเนินคดี พร้อมทั้งคู่สมรสของเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นย่อมเป็นบุคคลที่อยู่ในฐานะที่จะดำเนินการหรือกระทำการให้เกิดขึ้นได้โดยง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งในระดับสูงซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในระบบราชการอย่างกว้างขวาง และที่บัญญัติเช่นนี้เพื่อมิให้มีผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อความเหมาะสม และเหมาะกับสภาพปัญหาของประเทศชาติ บทบัญญัติมาตรา ๑๐๐ นี้มีสาระสำคัญตามที่มาตรา ๓๓๑ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๕ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๒๖๗ ส่วนมาตรา ๑๒๒ ซึ่งเป็นบทกำหนดโทษสำหรับผู้ฝ่าฝืนถือว่าเป็นบทบัญญัติที่จำเป็นต้องมีเพื่อทำให้กฎหมายมีสภาพบังคับใช้ได้จริง และมาตรการบังคับดังกล่าวก็อยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมทางกฎหมาย โดยวรรคสองยังบัญญัติทางแก้ไขเพื่อความเป็นธรรมไว้ด้วยว่า หากเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใดพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้รู้เห็นยินยอมด้วยในการที่คู่สมรสของตนดำเนินกิจการตามมาตรา ๑๐๐ วรรคหนึ่ง ให้ถือว่าผู้นั้นไม่มีความผิด จึงเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ เพราะมิได้จำกัดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเกินสมควรและมิได้กระทบต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่มีผลใช้บังคับเป็นการทั่วไป มิได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง มิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ เพราะเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่จำเลยกระทำการดังที่กล่าวหา มิใช่บทบัญญัติที่มีผลย้อนหลังไปลงโทษทางอาญาแก่บุคคล กับทั้งไม่ได้เป็นบทสันนิษฐานความผิดอันจะเป็นภาระให้จำเลยพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนเอง แต่โจทก์ยังต้องมีภาระพิสูจน์การกระทำและเจตนาของจำเลยให้ครบองค์ประกอบความผิดเช่นเดียวกับความผิดอาญาทั่ว ๆ ไปนั่นเอง และมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๓ ซึ่งมีเจตนารมณ์เพื่อประกันเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล เพราะมิได้ล่วงละเมิดเสรีภาพในการประกอบอาชีพจนเกินความพอเหมาะพอควรแก่กรณีแต่อย่างใด อีกทั้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญทั้งสามมาตราดังกล่าวก็สอดคล้องกับหลักนิติธรรม หลักนิติรัฐ และหลักธรรมาภิบาล อันเป็นหลักการสำคัญของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๔ มาตรา ๑๐๐ และมาตรา ๑๒๒ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๒๙ มาตรา ๓๙ และมาตรา ๔๓

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๒-๑๓/๒๕๕๑ วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

เรื่อง : คณะกรรมการการเลือกตั้งขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องของสมาชิกวุฒิสภาและประธานกรรมการการเลือกตั้งส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยการสิ้นสุดความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) รวมสองคำร้อง

เนื่องจากคำร้องทั้งสองมีประเด็นในการพิจารณาเกี่ยวข้องกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๕๑ ให้รวมการพิจารณาคำร้องทั้งสองเข้าด้วยกัน

คำร้องที่หนึ่ง ประธานวุฒิสภามีหนังสือ ส่งคำร้องของนายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ สมาชิกวุฒิสภาและคณะสมาชิกวุฒิสภา รวม ๒๙ คน ผู้ร้องที่ ๑ ฉบับลงวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๑ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรี (นายสมัคร สุนทรเวช) สิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และวรรคสาม และมาตรา ๒๖๗ ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า

ผู้ถูกร้องเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในฐานะนายกรัฐมนตรี จึงอยู่ในบังคับของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๖๗ ที่บัญญัติไว้ว่า นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีจะดำรงตำแหน่งใดในห้างหุ้นส่วน บริษัท หรือองค์การที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบุคคลใดก็มิได้ด้วย แต่ปรากฏว่าผู้ถูกร้องได้เป็นพิธีกรให้กับบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หลายรายการ ซึ่งคำว่า “พิธีกร” เป็นการดำรงตำแหน่งใดหรือเป็นลูกจ้างซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ ผู้ถูกร้องทราบเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ ดีอยู่แล้ว แต่ยังคงปฏิบัติขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าวอยู่ตลอดเวลา และได้มายุติบทบาทพิธีกรต่อเมื่อมีผู้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมิได้มีอำนาจที่จะตักเตือน เนื่องจากรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ (๗) กำหนดให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเมื่อได้กระทำการต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ เพื่อดำเนินการตรวจสอบความสิ้นสุดลงซึ่งความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องในฐานะนายกรัฐมนตรี ผู้ร้องที่ ๑ จึงใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๑ ให้ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรี ในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงแล้วหรือไม่

คำร้องที่สอง ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ส่งคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ผู้ร้องที่ ๒ ฉบับลงวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๕๑ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดว่า ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๙๑ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และมาตรา ๒๖๗ ข้อเท็จจริงตามคำร้องและเอกสารประกอบสรุปได้ว่า

เมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๑ นายเรืองไกร ลีกิจวัฒนะ ได้มีหนังสือร้องเรียนต่อประธานกรรมการการเลือกตั้งว่า ผู้ถูกร้องขณะดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ได้ร่วมเป็นพิธีกรในรายการ “ชิมไปบ่นไป” และรายการอื่น ๆ ของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด อันเป็นบริษัทของเอกชนที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไร หรือรายได้มาแบ่งปันกัน ซึ่งปรากฏต่อสาธารณชนหลายครั้งทางสื่อมวลชน อันเป็นการกระทำอันต้องห้ามตามมาตรา ๒๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งทำให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามมาตรา ๑๘๒ (๗) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ นับแต่วันที่กระทำการอันต้องห้าม

ผู้ร้องที่ ๒ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนแล้ว ข้อเท็จจริงรับฟังได้ความว่า บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ก่อตั้งในปี ๒๕๓๗ มีนายศักดิ์ชัย แก้ววรรณีสกุล เป็นกรรมการผู้จัดการ โดยมีวัตถุประสงค์รับจ้างจัดทำรายการต่าง ๆ เพื่อการโฆษณา การบันเทิง ประชาสัมพันธ์ และการส่งเสริมการขายทางสถานีวิทยุกระจายเสียง โทรทัศน์ สิ่งตีพิมพ์ และสื่อโฆษณาทุกชนิด ในปี ๒๕๔๓ นายศักดิ์ชัย แก้ววรรณีสกุล ได้เชิญผู้ถูกร้องเข้าทำหน้าที่พิธีกรในรายการ”ชิมไป บ่นไป” ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไอทีวี ซึ่งผู้ถูกร้องได้รับทำหน้าที่พิธีกรดังกล่าวเรื่อยมา โดยได้รับค่าตอบแทนการเป็นพิธีกรครั้งละ ๕,๐๐๐ บาท และบางครั้งได้รับเงินเพิ่มซึ่งเป็นค่าจัดซื้อวัตถุดิบในการทำอาหารที่ออกรายการประมาณครั้งละ ๑,๐๐๐ - ๒,๐๐๐ บาท และในขณะที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรียังได้รับทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการ”ชิมไป บ่นไป” และรายการยกโขยง ๖ โมงเช้า ให้แก่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด แต่ไม่ปรากฏพยานหลักฐานว่า ผู้ถูกร้องได้รับเงินค่าตอบแทนจากบริษัทหรือไม่ สำหรับรายการ “ชิมไป บ่นไป” ได้มีการนำรูปใบหน้านายกรัฐมนตรีและรูปจมูกชมพู่โดยเขียนชื่อผู้ถูกร้องลงโฆษณาเป็นสัญลักษณ์ทางการค้ารูปการ์ตูน ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ประจำรายการที่มีผลในการจดจำของผู้ชมโดยทั่วไป ทั้งนี้รูปการ์ตูนดังกล่าวจะมีปรากฏในรายการเป็นระยะ ๆ อยู่ตลอด คณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเสียงข้างมาก จึงเห็นควรส่งเรื่องที่ผู้ถูกร้องเข้าไปทำหน้าที่เป็นพิธีกรในรายการ”ชิมไป บ่นไป” และรายการยกโขยง ๖ โมงเช้า ของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัยว่า การเป็นพิธีกรในรายการดังกล่าวเป็นการดำรงตำแหน่งในห้างหุ้นส่วนบริษัท หรือองค์การที่ดำเนินการโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน อันจะทำให้ความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามความในมาตรา ๑๘๒ (๗) และมาตรา ๒๖๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

ผู้ร้องที่ ๒ ได้พิจารณาแล้ว เห็นด้วยกับความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวน จึงมีมติให้ส่งเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อพิจารณาวินิจฉัยว่าความเป็นนายกรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องทั้งสองเรื่องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และมาตรา ๒๖๗ ประกอบมาตรา ๑๘๒ วรรคสาม และมาตรา ๙๑ หรือไม่

กรณีตามคำร้องปรากฏว่า ผู้ร้องที่ ๑ เป็นสมาชิกวุฒิสภาจำนวน ๒๙ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภาได้เข้าชื่อร้องต่อประธานวุฒิสภา และผู้ร้องที่ ๒ เป็นคณะกรรมการการเลือกตั้ง ได้ส่งคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงหรือไม่ กรณีจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคสาม ประกอบมาตรา ๙๑ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องดังกล่าว

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) ประกอบมาตรา ๒๖๗ เพราะเหตุผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใดในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทที่ดำเนินธุรกิจโดยมุ่งหาผลกำไรหรือรายได้มาแบ่งปันกัน หรือเป็นลูกจ้างของบริษัทดังกล่าว หรือไม่

ปัญหาประการแรกที่ต้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องเป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ ซึ่งบัญญัติห้ามนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นลูกจ้างของบุคคลใดเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเป็นไปโดยชอบ ป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์ อันจะก่อให้เกิดสถานการณ์ขาดจริยธรรมซึ่งยากต่อการตัดสินใจทำให้ต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่ง ระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับประโยชน์สาธารณะ เมื่อผู้ดำรงตำแหน่งคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์สาธารณะ การขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนตัวกับการใช้อำนาจในตำแหน่งหน้าที่จึงขัดกันในลักษณะที่ประโยชน์ส่วนตัวจะได้มาจากการเสียไปซึ่งประโยชน์สาธารณะ

การทำให้เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญดังกล่าวบรรลุผลจึงมิใช่แปลความคำว่า “ลูกจ้าง” ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ เพียงหมายถึงลูกจ้างตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน หรือตามกฎหมายภาษีอากร เท่านั้น เพราะกฎหมายแต่ละ

ฉบับย่อมมีเจตนารมณ์แตกต่างกันไปตามเหตุผลแห่งการบัญญัติกฎหมายนั้น ๆ ทั้งกฎหมายดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีศักดิ์ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ และยังมีเจตนารมณ์เพื่อป้องกันการกระทำที่เป็นการขัดกันแห่งผลประโยชน์แตกต่างจากกฎหมายดังกล่าวอีกด้วย ดังนั้น คำว่า “ลูกจ้าง” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ จึงมีความหมายกว้างกว่าคำนิยามของกฎหมายอื่น โดยต้องแปลความตามความหมายทั่วไป ซึ่งตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมายของคำว่า “ลูกจ้าง” ว่าหมายถึง “ผู้รับจ้างทำการงาน ; ผู้ซึ่งตกลงทำงานให้นายจ้างโดยได้รับค่าจ้างไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร” โดยมิได้คำนึงว่าจะมีการทำสัญญาจ้างเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ หรือได้รับค่าตอบแทนเป็นค่าจ้าง สินจ้าง หรือค่าตอบแทนในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินอย่างอื่น หากมีการตกลงเป็นผู้รับจ้างทำการงานแล้ว ย่อมอยู่ในความหมายของคำว่า “ลูกจ้าง” ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ ทั้งสิ้น

ข้อเท็จจริงได้ความจากการไต่สวนผู้ถูกร้องว่า หลังจากผู้ถูกร้องเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว ผู้ถูกร้องยังคงเป็นพิธีกรในรายการ”ชิมไป บ่นไป” และ “ยกโขยง ๖ โมงเช้า” ให้แก่บริษัท เฟซ มีเดีย จำกัด เมื่อพิเคราะห์ถึงลักษณะกิจการงานที่บริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ได้กระทำร่วมกันกับผู้ถูกร้องมาโดยตลอดเป็นเวลาหลายปี โดยบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด ทำเพื่อมุ่งค้าหากำไร มิใช่เพื่อการกุศลสาธารณะ และผู้ถูกร้องก็ได้รับค่าตอบแทนอย่างสมฐานะและภารกิจ เมื่อได้กระทำในระหว่างที่ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็นการกระทำและนิติสัมพันธ์ที่อยู่ในขอบข่ายที่มาตรา ๒๖๗ ประสงค์จะป้องปรามเพื่อมิให้เกิดผลประโยชน์ทับซ้อนกับภาคธุรกิจเอกชนแล้ว กรณีถือได้ว่าผู้ถูกร้อง เป็นลูกจ้างของบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด เป็นการกระทำ อันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ ความเป็นรัฐมนตรีของผู้ถูกร้องจึงสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) โดยไม่จำต้องวินิจฉัยในปัญหาว่า ผู้ถูกร้องดำรงตำแหน่งใด ในบริษัทเฟซ มีเดีย จำกัด หรือไม่อีก

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้องกระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ มีผลให้ความเป็นรัฐมนตรีของนายสมัคร สุนทรเวช นายกรัฐมนตรีผู้ถูกร้องสิ้นสุดลงเฉพาะตัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ วรรคหนึ่ง (๗) และเมื่อศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า นายกรัฐมนตรี ผู้ถูกร้อง กระทำการอันต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๗ เป็นเหตุให้ความเป็นรัฐมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัว และเมื่อความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีสิ้นสุดลงตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๒ จึงเป็นเหตุให้รัฐมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๐ วรรคหนึ่ง (๑) แต่ด้วยความเป็นรัฐมนตรีของนายกรัฐมนตรีเป็นการสิ้นสุดลงเฉพาะตัว ทำให้รัฐมนตรีในคณะรัฐมนตรีที่เหลือ จึงอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าคณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๘๑

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๔/๒๕๕๑ วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๕๑

เรื่อง : สมาชิกวุฒิสภาเสนอความเห็นเพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด ว่าการเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานวุฒิสภาส่งคำร้องซึ่งเป็นความเห็นของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๓๐ คน (ผู้ร้อง) ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า การแปรญัตติเพิ่มเติมงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก และให้การแปรญัตติหรือการกระทำฝ่าฝืนนั้น สิ้นผลไป ข้อเท็จจริงตามคำร้องดังกล่าว รวม ๕ ข้อ สรุปได้ว่า

ข้อ ๑ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ในวาระที่สอง มีการตัดลดงบประมาณลง ๔๕,๐๐๙,๕๘๕,๗๐๐ บาท แต่มีการตั้งงบประมาณเพิ่มกลับมาเท่าจำนวนดังกล่าว โดยมติคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นผู้ใช้งบประมาณและมีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย ดังนั้น จึงต้องห้ามในการแปรญัตติหรือกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผล หรือมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคห้า และวรรคหก

ข้อ ๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง คือ นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี ถูก คตส. ยื่นฟ้องเป็นคดีอาญาต่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในคดีการออกสลากพิเศษแบบเลขท้าย ๓ ตัวและ ๒ ตัว และศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองประทับฟ้องไว้แล้ว การที่บุคคลดังกล่าวยังคงปฏิบัติหน้าที่ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๓ การนำเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่มีเอกสารประกอบตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๗ โดยเฉพาะในส่วนที่มีการแปรญัตติปรับเพิ่มไม่มีข้อความและรายละเอียด จึงขัดต่อรัฐธรรมนูญ

ข้อ ๔ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายงบกลางขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๗ วรรคสอง

ข้อ ๕ การจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ปรากฏแผนงานและโครงการที่มีวัตถุประสงค์ในการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๕ และมาตรา ๗๖ จึงไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ

เพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญได้ให้ผู้ร้อง และผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้แทนสำนักงบประมาณ มาชี้แจงพร้อมยื่นเอกสารประกอบ

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญ ตรวจคำร้องแล้ว เห็นว่า จำนวนสมาชิกวุฒิสภาที่ร่วมกันเสนอความเห็นมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของวุฒิสภา จึงเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด สำหรับประเด็นตามคำร้องดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญ พิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้อง ข้อ ๑ ที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคห้า และข้อ ๒ ถึงข้อ ๕ มิใช่กรณีที่อยู่ในอำนาจพิจารณาวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด คงมีประเด็นตามคำร้อง ข้อ ๑ เฉพาะในส่วนที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก เท่านั้นที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคเจ็ด จึงมีคำสั่งให้รับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยเฉพาะในประเด็นข้อ ๑ ในส่วนที่กล่าวอ้างว่า มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นพิจารณาวินิจฉัยว่า การเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ มีการกระทำฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก หรือไม่

พิจารณาแล้ว กระบวนการจัดทำและพิจารณาอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณให้ฝ่ายบริหาร (คณะรัฐมนตรี) เป็นผู้มีอำนาจจัดทำงบประมาณรายจ่าย เพราะเป็นผู้ดำเนินการจัดเก็บภาษีอากรและรายได้อื่น เพื่อนำมาใช้ในการบริหารประเทศ ส่วนฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) เป็นผู้มีอำนาจอนุมัติงบประมาณรายจ่ายตามที่คณะรัฐมนตรีเสนอ เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณแล้ว จะมอบนโยบายให้กระทรวงและหน่วยงานของรัฐไปกำหนดยุทธศาสตร์และเป้าหมายให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี โดยต้องพิจารณาจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเสนอรัฐมนตรี ให้ความเห็นชอบก่อนส่งให้สำนักงบประมาณจัดทำข้อเสนองบประมาณรายจ่ายประจำปีเสนอต่อคณะรัฐมนตรี และเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบแล้ว สำนักงบประมาณจะดำเนินการจัดพิมพ์ร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาเห็นชอบอีกครั้งหนึ่งก่อนนำเสนอต่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไปเป็นสามวาระ ในวาระที่หนึ่งเป็นขั้นรับหลักการ เมื่อรับหลักการแล้ว สภาผู้แทนราษฎรจะตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณในวาระที่สอง โดยมีอำนาจพิจารณา

รายละเอียดและปรับลดงบประมาณของกระทรวงและหน่วยงานของรัฐในรายการต่าง ๆ เมื่อปรับลดได้จำนวนเท่าใด คณะรัฐมนตรีจะขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายโดยมอบหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายให้แก่กระทรวงหรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมส่งไปยังสำนักงบประมาณ เพื่อรวบรวมเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรีก่อนนำเสนอให้คณะกรรมาธิการวิสามัญของสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาเสร็จแล้ว จะเสนอรายงานพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีที่ผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมาธิการวิสามัญให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเรียงลำดับมาตราในวาระที่สอง จากนั้นจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่สามก่อนส่งให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไป

ข้อเท็จจริงจากคำร้องและเอกสารประกอบ รวมทั้งการชี้แจงของผู้ร้องและผู้เกี่ยวข้อง (ผู้แทนสำนักงบประมาณ) ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ความว่า คณะรัฐมนตรีเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ โดยตั้งวงเงินไว้จำนวน ๑,๘๓๕,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท สภาผู้แทนราษฎรมีมติในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการ และตั้งคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวน ๖๓ คน สำนักงบประมาณมีหนังสือแจ้งส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ที่ยังมีความจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณให้จัดทำคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายเฉพาะรายการที่มีความจำเป็นเร่งด่วนอย่างแท้จริง และสอดคล้องกับนโยบายที่สำคัญของรัฐบาลตามแนวทางและหลักเกณฑ์การเสนอขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้ความเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าวแล้ว ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ส่งคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายที่รัฐมนตรีเจ้าสังกัดให้ความเห็นชอบไปยังสำนักงบประมาณเพื่อรวบรวมวิเคราะห์ สรุปผลเสนอขออนุมัติจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามรายการและจำนวนที่สำนักงบประมาณนำเสนอ จำนวน ๑๑๘,๗๔๙,๑๐๐,๐๐๐ บาท โดยมิได้มีการเปลี่ยนแปลงในรายการใด และมอบหมายให้สำนักงบประมาณนำเสนอต่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณา คณะกรรมาธิการวิสามัญมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่าย คือ คำนึงถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องกับแผนการบริหารราชการแผ่นดินและแผนกระทรวงที่จัดทำไว้และความเห็นของสำนักงบประมาณเกี่ยวกับการจัดเรียงลำดับความสำคัญของรายการซึ่งให้ความสำคัญลำดับแรกในรายการที่มีข้อผูกพันตามข้อกฎหมายที่รัฐบาลได้มีมติไปแล้ว คณะกรรมาธิการวิสามัญเห็นชอบรายการที่สำนักงบประมาณได้เสนอไว้ตามคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในวงเงิน ๔๕,๐๐๙,๕๘๕,๗๐๐ บาท ซึ่งมีจำนวนเท่ากับที่คณะกรรมาธิการวิสามัญปรับลดวงเงินในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ และได้เสนอความเห็นพร้อมร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายโดยตั้งวงเงินงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ จำนวนทั้งสิ้น ๑,๘๓๕,๐๐๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท ให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในวาระที่สองและวาระที่สามต่อไป

เห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติเกี่ยวกับคณะรัฐมนตรีว่า ให้นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประกอบเป็นคณะรัฐมนตรีก็ได้ และรัฐธรรมนูญมิได้บัญญัติให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ที่ได้รับแต่งตั้งต้องสิ้นสุดสมาชิกภาพลงด้วยเหตุที่เป็นนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรี รัฐมนตรี ซึ่งแต่งตั้งจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจึงมีฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเฉพาะตัวอีกด้วย เพียงแต่ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีในขณะเดียวกัน จะออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรงตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้นมิได้ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๗๗ วรรคสอง เมื่อคณะรัฐมนตรีมีอำนาจในการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายต่อรัฐสภาและเสนอคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญ การเสนอเรื่องดังกล่าวเป็นการกระทำโดยคณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นองค์กรฝ่ายบริหารที่มีอำนาจตัดสินใจกระทำในรูปของมติคณะรัฐมนตรี โดยการตัดสินใจของรัฐมนตรีที่ประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มิได้กระทำในฐานะเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่า การเสนอคำขอเพิ่มงบประมาณรายจ่ายของคณะรัฐมนตรีที่จัดทำขึ้นโดยส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๑๑๘,๗๔๙,๑๐๐,๐๐๐ บาท และการพิจารณาของคณะกรรมาธิการวิสามัญที่ให้ปรับลงเหลือจำนวน ๔๕,๐๐๙,๕๘๕,๗๐๐ บาท นั้น ได้ดำเนินการไปตามกระบวนการจัดทำและอนุมัติงบประมาณดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้ว ส่วนที่ผู้ร้องให้ข้อเท็จจริงในการชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญว่า งบประมาณรายจ่ายที่ตั้งเพิ่มเป็นการแปรญัตติเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น ไม่ปรากฏพยานหลักฐานใดแสดงให้เห็นได้ว่าเป็นการตั้งเพิ่มเพื่อประโยชน์ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ใดหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสัดส่วนในเขตใด และสมาชิก สภาผู้แทนราษฎรหรือกรรมาธิการวิสามัญจะมีส่วนในขั้นตอนการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ขอเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอย่างไร กรณีจึงฟังไม่ได้ว่า มีการกระทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมาธิการคนใดเข้าไปมีส่วนในการใช้งบประมาณรายจ่ายที่ขอเพิ่มเติมดังกล่าวไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันจะเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า การเพิ่มงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ ไม่ปรากฏว่ามีการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๖๘ วรรคหก

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๕/๒๕๕๑ วันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ศาลฎีกาส่งคำโต้แย้งของโจทก์ (นายสมเกียรติ บุญศิริ กับพวกรวม ๑๐ คน) ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย ว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และ พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

สำนักงานศาลยุติธรรมมีหนังสือลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๗ ส่งความเห็นของศาลฎีกาและคำโต้แย้งของโจทก์ที่ ๑ ถึงที่ ๑๐ (นายสมเกียรติ บุญศิริ ที่ ๑ นางลัดดาวัลย์ บุญศิริ ที่ ๒ นายวิชัย บุญศิริ ที่ ๓ นายสมนึก บุญศิริ ที่ ๔ นายสมบัติ บุญศิริ ที่ ๕ นายสมศักดิ์ บุญศิริ ที่ ๖ นางสาวพิมพ์กมล บุญศิริ ที่ ๗ นางสาวคนึงนุช บุญศิริ ที่ ๘ นางสาวภัทริน บุญศิริ ที่ ๙ และนายดำรงค์ บุญศิริ ที่ ๑๐) ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดขอนแก่น เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ หรือไม่ โดยมีข้อเท็จจริงสรุปได้ดังนี้

นายสมเกียรติ บุญศิริ ที่ ๑ กับพวกรวม ๑๐ คน เป็นโจทก์ ฟ้องผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น เป็นจำเลยต่อศาลจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดขอนแก่น ได้ลงนามในคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ ๒๑๑๖/๒๕๒๕ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๒๕ ให้ถอนสัญชาติไทยของโจทก์ทั้งสิบตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ และให้นายอำเภอจำหน่ายชื่อโจทก์ทั้งสิบออกจากทะเบียนบ้าน โดยอ้างว่าโจทก์ที่ ๑ และที่ ๒ เป็นคนญวนอพยพ ทำให้โจทก์ทั้งสิบได้รับความเสียหาย โดยกล่าวในคำฟ้องว่า โจทก์ที่ ๑ เกิดที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕ ส่วนโจทก์ที่ ๒ เกิดที่

ตำบลนาหว้า อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๗ โจทก์ที่ ๑ และที่ ๒ อยู่กินฉันสามีภริยาตลอดมาและมีบุตรด้วยกัน ๘ คน คือโจทก์ที่ ๓ ถึงที่ ๑๐ เมื่อโจทก์ทั้งสิบเกิดในประเทศไทย จึงเป็นบุคคลสัญชาติไทย คำสั่งถอนสัญชาติโจทก์ทั้งสิบจึงไม่ชอบด้วยกฎหมาย ขอให้ศาลพิพากษาให้โจทก์ทั้งสิบมีสัญชาติไทย และสั่งให้จำเลยเพิกถอนคำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ ๒๑๑๖/๒๕๒๕ และให้ใส่ชื่อและสัญชาติไทยของโจทก์ทั้งสิบในทะเบียนบ้าน หากไม่ปฏิบัติตามให้ถือคำพิพากษาแทนการแสดงเจตนา

ศาลจังหวัดขอนแก่นมีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๔ โดยพิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่โจทก์และจำเลยนำสืบแล้วเห็นว่า คำสั่งจังหวัดขอนแก่นที่ ๒๑๑๖/๒๕๒๕ ให้ถอนสัญชาติโจทก์ทั้งสิบชอบด้วยกฎหมายแล้ว พิพากษายกฟ้องโจทก์

โจทก์ทั้งสิบยื่นอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาศาลจังหวัดขอนแก่น และศาลอุทธรณ์ภาค ๔ มีคำพิพากษาเมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๔๖ ว่า ที่ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโจทก์ชอบแล้ว อุทธรณ์ของโจทก์ทั้งสิบฟังไม่ขึ้น พิพากษายืน

โจทก์ทั้งสิบยื่นฎีกาและยื่นคำร้องลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๖ ขอให้ศาลฎีกาส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๒ นอกจากนี้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ประกอบกับพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐

ศาลฎีกาพิเคราะห์แล้วเห็นว่า ในคำฟ้องฎีกา โจทก์ทั้งสิบยกข้อต่อสู้ว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ข้อ ๑ ที่จำเลยอ้างเป็นเหตุถอนสัญชาติไทยของโจทก์ที่ ๓ ถึงที่ ๗ และประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ข้อ ๒ ที่จำเลยยกขึ้นเป็นข้ออ้างว่า โจทก์ที่ ๘ ถึงที่ ๑๐ ไม่ได้สัญชาติไทย รวมทั้งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ (ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕) และ พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ บัญญัติให้พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ มีผลใช้บังคับกับผู้ที่เกิดก่อนวันที่พระราชบัญญัติดังกล่าวใช้บังคับด้วยนั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ เพราะเหตุว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวมีผลให้บุคคลที่เกิดในประเทศไทยไม่ได้สัญชาติไทยตามหลักดินแดน และยังขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ เพราะมีผลย้อนหลังไปกระทบกระเทือนต่อสิทธิที่จะมีสัญชาติไทยของโจทก์ทั้งสิบอีกด้วย ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวด้วยความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้โจทก์ทั้งสิบมิได้ยกขึ้นว่ากล่าวในศาลล่างทั้งสอง โจทก์ทั้งสิบย่อมยกขึ้นว่ากล่าวในชั้นฎีกาได้ และบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวศาลฎีกาจะต้องใช้บังคับแก่คดีนี้ เมื่อมีข้อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ทั้งยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ศาลฎีกาจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๑๖

มิถุนายน ๒๕๔๗ ให้ส่งข้อโต้แย้งของโจทก์ทั้งสิบเฉพาะข้อที่ว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ รวมทั้งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ เพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้ว มีคำสั่งให้รับคำร้องไว้ดำเนินการตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ ข้อ ๑๒ และรับไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ ต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง วรรคสาม และวรรคสี่ บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และให้บทบัญญัติ มาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสามและวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ โดยบรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องนี้ได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว โดยบทบัญญัติมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว

๑. ประเด็นที่ว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ข้อ ๑ และข้อ ๒ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่ นั้น เห็นว่า ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้ถูกยกเลิกไปแล้วโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓ ตั้งแต่วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ก่อนที่จะมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ กรณีจึงไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายอันจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ จึงไม่จำต้องวินิจฉัยในประเด็นนี้

๒. ประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่ นั้น เห็นว่า ในระหว่างพิจารณาคำร้องนี้ได้มีพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๑ มีผลทำให้ความในวรรคสองและวรรคสามของมาตรา ๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ถูกยกเลิกและใช้ความใหม่แทนแล้วโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๕๑ มาตรา ๗ กรณีเป็นการโต้แย้งบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ไม่มีผลใช้บังคับแล้ว แต่โดยที่ความในวรรคสองของมาตรา ๗ ทวิ ยังคงเหมือนเดิม เพียงแต่เพิ่มข้อความว่า “หรือเป็นการทั่วไป” ซึ่งถือว่า

เป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณยิ่งกว่าเดิมศาลรัฐธรรมนูญจึงรับวินิจฉัยให้ ส่วนความในวรรคสามของมาตรา ๗ ทวิ มีการแก้ไขมากและหลักการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่รับวินิจฉัยให้

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องวินิจฉัยจึงมีว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า การกำหนดหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการให้สัญชาติและการเสียสัญชาติแก่บุคคล จะมีขอบเขตเพียงใดถือเป็นนโยบายของรัฐแต่ละรัฐ ซึ่งเป็นอำนาจอธิปไตยของรัฐโดยการตราเป็นกฎหมายใช้บังคับตราบเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญและข้อตกลงระหว่างประเทศ สำหรับบทบัญญัติ มาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งมีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนั้น เป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์ยกเว้นการได้สัญชาติไทยโดยการเกิดตามหลักดินแดนตามมาตรา ๗ (๒) อันเป็นหลักเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นตามความจำเป็นและเหมาะสมแก่สภาพและสถานะทางด้านประวัติศาสตร์ ความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเป็นบทบัญญัติที่ใช้บังคับกับบุคคลทั่วไปโดยเสมอกัน ไม่ได้ยกเว้นให้ใช้บังคับกับบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือกรณีใดกรณีหนึ่งโดยเฉพาะอันจะทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคหรือไม่ได้รับความคุ้มครองอย่างเท่าเทียมกันในการได้หรือเสียสัญชาติตามกฎหมาย อีกทั้งไม่ได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ นอกจากนั้นมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อันจะเป็นความผิดอาญา กรณีไม่มีประเด็นปัญหาให้พิจารณาวินิจฉัยว่า เป็นบทบัญญัติที่ลงโทษบุคคลทางอาญาโดยไม่มีความผิด ไม่มีโทษและไม่มีกฎหมาย หรือเป็นกฎหมายที่ลงโทษทางอาญาบุคคลย้อนหลังหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

ส่วนมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น เป็นบทบัญญัติที่ยกเว้นหลักการที่บุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง จะไม่ได้รับสัญชาติไทย โดยให้อำนาจแก่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยใช้ดุลพินิจสั่งเป็นการเฉพาะรายให้บุคคลที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่งได้สัญชาติไทยตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด ดังนั้น หากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะพิจารณาให้สัญชาติไทยแก่บุคคลใดตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง รัฐมนตรีจะต้องใช้มาตรฐาน

เดียวกัน คือ หลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด บทบัญญัติมาตรา ๗ ทวิ วรรคสองดังกล่าวใช้บังคับเป็นการทั่วไป เป็นการขยายโอกาสให้บุคคลทุกคนที่ไม่ได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง สามารถยื่นขอสัญชาติไทยได้โดยเสมอกัน ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่เลือกปฏิบัติต่อบุคคล กรณีถือได้ว่าเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ นอกจากนั้น มาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่กำหนดองค์ประกอบการกระทำที่เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้อันจะเป็นความผิดอาญา ย่อมไม่มีกรณีที่จะพิจารณาว่าเป็นบทบัญญัติที่ลงโทษบุคคลทางอาญาโดยไม่มีความผิด ไม่มีโทษและไม่มีกฎหมาย หรือเป็นกฎหมายที่ลงโทษทางอาญาบุคคลย้อนหลังหรือไม่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

๓. ประเด็นที่ว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่ให้นำมาตรา ๗ ทวิ แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดหลักเกณฑ์การไม่ได้สัญชาติไทยโดยการเกิดและข้อยกเว้น มาใช้บังคับกับผู้ที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ ซึ่งเป็นวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับด้วย เว้นแต่ผู้ได้สัญชาติไทยโดยคำสั่งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๓๓๗ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ อยู่แล้วก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ การที่มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๗ ทวิ ไปใช้บังคับย้อนหลังดังกล่าว แม้ส่งผลกระทบต่อบุคคลทั้งด้านบวกและด้านลบ แต่ก็เป็นการใช้บังคับทั่วไป ไม่ได้มุ่งหมายให้ใช้บังคับแก่กรณีใดกรณีหนึ่งหรือแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นการเจาะจง หรือทำให้บุคคลไม่ได้รับความเสมอภาคกันตามกฎหมาย หรือไม่ได้รับความคุ้มครองโดยกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในการได้หรือไม่ได้สัญชาติไทย กรณีจึงไม่เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ นอกจากนั้น แม้มาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง ให้ใช้บังคับมาตรา ๗ ทวิ ย้อนหลังดังกล่าว อาจเป็นผลร้ายแก่บุคคลบางรายที่เกิดในราชอาณาจักรไทย ก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ แต่ก็ไม่ได้เป็นบทบัญญัติที่กำหนดการกระทำอันเป็นความผิดหรือกำหนดโทษทางอาญาอันจะทำให้บุคคลต้องรับโทษทางอาญาในการกระทำก่อนที่จะมีกฎหมายใช้บังคับแต่อย่างใด กรณีมิได้เป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับย้อนหลังไปเอาผิดหรือลงโทษทางอาญาแก่บุคคล จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

ส่วนมาตรา ๑๑ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ นั้น เป็นข้อยกเว้นของมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ บุคคลที่เกิดในราชอาณาจักรไทยก่อนวันที่พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ ใช้บังคับ คือ ก่อนวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๕ แต่ไม่ได้สัญชาติไทยตามวรรคหนึ่ง อาจได้สัญชาติไทยตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจะสั่งให้ได้สัญชาติไทยเป็นการทั่วไปหรือเป็นการเฉพาะรายก็ได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะรัฐมนตรีกำหนด อันเป็นบทบัญญัติที่เป็นคุณแก่บุคคลตามมาตรา ๑๑ วรรคหนึ่ง กรณีเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ใช้บังคับกับบุคคลเป็นการทั่วไป มิได้เป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล และมิได้เป็นกฎหมายที่มีผลย้อนหลังไปเอาผิดหรือลงโทษทางอาญาแก่บุคคลแต่อย่างใด จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังที่กล่าวมา ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า พระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่งและวรรคสอง ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๑๑ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และ มาตรา ๓๙ วรรคหนึ่ง

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๖/๒๕๕๑ วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของนาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะรวม ๓๐ คน ผู้ร้อง สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า

๑. ผู้ร้องเสนอความเห็นต่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เพื่อส่งความเห็นดังกล่าวไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยต่อไป โดยมีความเห็นดังนี้

๑.๑ ร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ เนื่องจากร่างพระราชบัญญัตินี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน ต้องห้ามมิให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอ เว้นแต่จะได้รับความเห็นชอบจากนายกรัฐมนตรี ซึ่งแรกเริ่มที่มีการเสนอร่างพระราชบัญญัตินี้ รัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีก็มีความเห็นว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน จึงได้มีหนังสือมายังประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติทักท้วงการเสนอร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว หลังจากนั้นปรากฏว่ามีสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางท่านได้เข้าพบนายกรัฐมนตรี และต่อมารัฐบาลโดยนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือขอถอนหนังสือทักท้วงดังกล่าว เมื่อร่างกฎหมายนี้เป็นร่างพระราชบัญญัติเกี่ยวด้วยการเงิน กรณีจึงต้องห้ามมิให้สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติเสนอร่างกฎหมายนี้ต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เว้นแต่จะได้ส่งไปให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาและให้ความเห็นชอบก่อน แต่ปรากฏว่าไม่มีการส่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปให้นายกรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบแต่ประการใด การถอนหนังสือจึงไม่มีผลตามกฎหมายว่าเป็นการให้ความเห็นชอบของนายกรัฐมนตรี จึงเป็นร่างกฎหมายที่ต้องห้ามมิให้เสนอและพิจารณาโดยสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

อนึ่ง ในชั้นกรรมาธิการมีการแปรญัตติและมีการแก้ไขเพิ่มเติมร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว และ ทำให้ร่างพระราชบัญญัตินี้มีลักษณะเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งต้องมีการดำเนินการให้เป็นไปตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ คือ การให้นายกรัฐมนตรีรับรอง แต่ปรากฏว่ามีการรวบรัด ไม่มีการดำเนินการดังกล่าวให้ถูกต้องตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ ดังนั้น การที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวด้วยการเงินในลักษณะดังกล่าว จึงไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๑.๒ ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ... ขัดต่อรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ

(๑) รัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่าจะยึดมั่นในคุณธรรม ศีลธรรมและจริยธรรมตลอดจนจะยึดมั่นในหลักปรัชญาพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลมีหน้าที่ต้องดำเนินการตรากฎหมายให้เป็นไปตามที่แถลงนโยบายไว้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๕ แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้ขัดกับนโยบายของรัฐบาลที่มีผลใช้บังคับตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๕

(๒) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๘ (๑) บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศอย่างยั่งยืน โดยต้องส่งเสริมการดำเนินตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นร่างกฎหมายที่มีผลเป็นการทำลายสังคม เศรษฐกิจ และความมั่นคงของประเทศ ทำให้ประชาชนลุ่มหลงและงมงายในอบายมุข ขัดกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและทำลายผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมด้วย

(๓) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๗๙ บัญญัติให้รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนามาใช้ เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะทำให้รัฐบาลกลายเป็นเจ้ามือหวยและแสวงหาผลประโยชน์จากความลุ่มหลงงมงายและความเพ้อฝันของประชาชน มอมเมาประชาชนให้เสื่อมเสียคุณธรรมและทำลายคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วประเทศ

(๔) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๓ บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่การที่รัฐจะเป็นเจ้ามือหวยบนดินเสียเองตามร่างกฎหมายฉบับนี้เป็นการทำลายแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างถึงแก่น เพราะยุยงส่งเสริมสนับสนุนมอมเมาประชาชนให้ลุ่มหลงงมงายและฝักใฝ่ในอบายมุข ไม่รู้จักความพอเพียง ไม่รู้จักเหตุผล ไม่รู้จักความพอประมาณ

(๕) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๔ (๒) บัญญัติให้สนับสนุนให้มีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่กับการประกอบกิจการ ซึ่งหมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกอบสัมมาอาชีพ ที่ยึดคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้จะทำให้รัฐเป็นเจ้ามือหวย ส่งเสริมให้

ประชาชนเล่นหวย มอมเมาให้ประชาชนเล่นหวย เป็นการทำลายคุณธรรม ศีลธรรม และจริยธรรม

(๖) รัฐธรรมนูญ มาตรา ๘๗ บัญญัติให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการต่าง ๆ แต่รัฐบาลโดยหน่วยงานของรัฐกลับฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ สมรู้ และสมยอม ยืมมือสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติบางคนให้เสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ แทนที่รัฐบาลจะเป็นฝ่ายเสนอเสียเอง โดยมีผลประโยชน์ทับซ้อนดังที่ปรากฏเป็นข่าวว่าสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลได้จ่ายเงินค่าตอบแทนในลักษณะค่าวิจัยให้กับผู้ใกล้ชิดของสมาชิกบางคนที่เสนอร่างกฎหมายนี้เป็นค่าตอบแทน เป็นการกระทำที่จงใจหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแสดงความคิดเห็นในกิจการที่กระทบต่อผลประโยชน์ของประชาชนทั้งชาติ

(๗) ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นร่างกฎหมายที่ฉ้อฉลงบประมาณแผ่นดินและหลีกเลี่ยงการใช้จ่ายเงินงบประมาณแผ่นดินให้เป็นการใช้จ่ายเงินตามอำเภอใจ ซึ่งขัดต่อหลักกฎหมายทั่วไปและขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากรายได้ทั้งปวงที่เป็นของรัฐจะต้องนำส่งกระทรวงการคลัง และหากจะมีการใช้จ่ายเงินของแผ่นดิน รัฐธรรมนูญบัญญัติบังคับให้ตราเป็นกฎหมายงบประมาณ ซึ่งต้องผ่านการพิจารณาของรัฐสภาก่อนเป็นรายปีหรือรายครั้งไป แต่ร่างกฎหมายฉบับนี้มีบทบัญญัติให้นำรายได้ซึ่งเป็นของรัฐเอาไปใช้จ่ายโดยตรง โดยไม่ต้องนำเงินส่งกระทรวงการคลัง เป็นการหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ ทำให้มีการใช้จ่ายเงินแผ่นดินได้ตามอำเภอใจโดยไม่ต้องมีการตราเป็นกฎหมายงบประมาณ และหลีกเลี่ยงไม่ให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นชอบการใช้จ่ายเงินนั้นตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ จึงเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญในลักษณะที่ใช้เล่ห์กลอุบายฉ้อฉลเงินแผ่นดิน

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) หรือไม่

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่ บัญญัติว่า เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้ว ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยตามมาตรา ๑๕๐ หรือร่างพระราชบัญญัติใดที่รัฐสภาลงมติยืนยันตามมาตรา ๑๕๑ ก่อนที่นายกรัฐมนตรีจะนำร่างพระราชบัญญัตินั้นขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายอีกครั้งหนึ่ง (๑)

หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของทั้งสองสภา เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้เสนอความเห็นต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภา หรือประธานรัฐสภา แล้วแต่กรณี แล้วให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าวส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อวินิจฉัย และแจ้งให้นายกรัฐมนตรีทราบโดยไม่ชักช้า ...” และมาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกตามมาตรา ๑๒๗”

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๓๐ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ในขณะนั้นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีจำนวน ๒๕๐ คน) เข้าชื่อเสนอความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) และให้ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และเลขาธิการวุฒิสภา ชี้แจงแสดงความเห็นซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้ชี้แจงต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นการวินิจฉัยว่า (๑) ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ (๒) ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ และจะต้องตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม หรือไม่

ประเด็นแรก ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา จึงจะเป็นองค์ประชุม

เว้นแต่ในกรณีการพิจารณาระเบียบวาระกระทู้ถามตามมาตรา ๑๕๖ และมาตรา ๑๕๗ สภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาจะกำหนดเรื่ององค์ประชุมไว้ในข้อบังคับเป็นอย่างอื่นก็ได้

ข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙

ข้อ ๑๘ "ให้สมาชิกผู้มาประชุมลงชื่อในสมุดที่จัดไว้ก่อนเข้าประชุมทุกคราว และเมื่อมีสัญญาณให้เข้าประชุม ให้สมาชิกเข้านั่งในที่ที่จัดไว้

เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม เมื่อประธานขึ้นบัลลังก์ให้ผู้ที่อยู่ในที่ประชุมสภายืนขึ้นจนกว่าประธานจะได้นั่งลง"

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีบทบาทและอำนาจในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ตามหลักการตรวจสอบก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมายในมาตรา ๑๔๑ และมาตรา ๑๕๔ ซึ่งเป็นการตรวจสอบร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญและร่างพระราชบัญญัติอื่นที่รัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วว่า ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และตามหลักการตรวจสอบภายหลังประกาศใช้เป็นกฎหมายตามมาตรา ๒๑๑ มาตรา ๒๑๒ มาตรา ๒๔๕ และมาตรา ๒๕๗ ที่บัญญัติให้ศาลที่พิจารณาคดี บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพ ผู้ตรวจการแผ่นดิน และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้ว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้แล้วมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยไม่อาจหยิบยกประเด็นความไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกระบวนการตรากฎหมายฉบับนั้นให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยได้อีก

การขอให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติอื่นที่มิใช่ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ก่อนประกาศใช้เป็นกฎหมาย เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๕๔ กล่าวคือ ก่อนนำร่างพระราชบัญญัติขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายเพื่อทรงลงพระปรมาภิไธย หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา หรือสมาชิกของทั้งสองสภารวมกันมีจำนวนตามที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้ หรือนายกรัฐมนตรี เห็นว่าร่างพระราชบัญญัติใดมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หรือตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญให้ประธานแห่งสภาที่ได้รับความเห็นดังกล่าว หรือนายกรัฐมนตรีส่งความเห็นนั้นไปยังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัย

บทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างพระราชบัญญัติทั้งในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือไม่ ประการหนึ่ง และร่างพระราชบัญญัตินั้นมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ อีกประการหนึ่ง หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้น มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญ หรือร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไปตามมาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

ในประเด็นว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้น มีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๙๓ หรือไม่

รัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในลักษณะของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการประชุมสภาที่ใช้อยู่ในนานาประเทศ และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่าง ๆ ที่ใช้บังคับตลอดมา ล้วนมีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญจึงจะเป็นองค์ประชุม การที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของสภาเป็นไปด้วยความรอบคอบ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภาย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิกเข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุมจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรก ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ที่กำหนดว่า “เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม”

นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติสามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติเรื่องใด ๆ ซึ่งเป็นผลมาจากการประชุมปรึกษาหารือของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง กล่าวคือ จะต้องมีสมาชิกมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น เพราะองค์ประชุมมิได้มีความหมายแต่เพียงว่า เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมครบและเปิดการประชุมแล้ว หลังจากนั้นสมาชิกจะอยู่ร่วมประชุมหรือไม่ ก็ได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงจำนวนสมาชิกในที่ประชุมอีกต่อไป หากเป็นเช่นนั้นแล้ว ผลก็จะเป็นว่า หลังจากเปิดประชุม แม้จะมีสมาชิกอยู่ประชุมเพียงไม่กี่คนก็อาจลงมติและมีเสียงข้างมากได้ ซึ่งมิใช่เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และหากถือจำนวนสมาชิกที่ลงชื่อมาประชุมเป็นองค์ประชุมของสภาจนเสร็จสิ้นการประชุมในแต่ละครั้ง คงจะไม่ปรากฏเหตุการณ์ดังเช่นที่เกิดขึ้นในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในอดีต รวมทั้งในสภานิติบัญญัติแห่งชาติชุดนี้ด้วย คือ การขอให้นับองค์ประชุมในระหว่างการประชุมโดยสมาชิกที่มีข้อสงสัยว่า องค์ประชุมไม่ครบ และเมื่อปรากฏว่าองค์ประชุมไม่ครบ ประธานของที่ประชุมก็จะสั่งพักการประชุมหรือให้เลื่อนการประชุมออกไป

เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งเลขาธิการวุฒิสภาส่งและชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญว่า ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๗/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๗.๒๔ นาฬิกา อันเป็นวันเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งนายสังศิต พิริยะรังสรรค์ และคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุม ๑๕๕ คน ซึ่งครบองค์ประชุม ต่อมาในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๑/๒๕๕๐ วันพุธที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๕๐ เวลา ๑๙.๓๗ นาฬิกา อันเป็นวันเวลาที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ และคณะ เป็นผู้เสนอ มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๔๙ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๕ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม แต่ข้อเท็จจริงสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ส่งร่างพระราชบัญญัติฉบับของนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ ให้คณะกรรมาธิการวิสามัญที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับของนายสังศิต พิริยะรังสรรค์ ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้แต่งตั้งขึ้นก่อนหน้านั้นพิจารณา เพื่อให้รวมพิจารณาร่างทั้งสองฉบับเข้าด้วยกัน เมื่อคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ที่นายสังศิต พิริยะรังสรรค์ และนายวิริยะ นามศิริพงศ์พันธุ์ เป็นผู้เสนอ เสร็จแล้ว จึงเสนอให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๖๗/๒๕๕๐ เป็นพิเศษ วันพุธที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ปรากฏว่า การออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สอง

ร่างมาตรา ๓ มีจำนวนผู้เข้าประชุมเพียง ๙๒ คน ส่วนร่างมาตรา ๔ มีจำนวนผู้เข้าประชุมเพียง ๙๓ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๑ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และการออกเสียงลงคะแนนในวาระที่สาม ในเวลา ๑๒.๐๗ นาฬิกา มีจำนวนสมาชิกผู้เข้าประชุมเพียง ๑๑๒ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๑ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ได้ ดังนั้น จึงถือว่าการตราร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และเมื่อร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม แล้ว กรณีคำขออื่นไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๗/๒๕๕๑ วันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๑

เรื่อง : ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ส่งความเห็นของนายวรัชย์ ชวพงษ์ สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ กับคณะรวม ๕๑ คน ผู้ร้อง สรุปข้อเท็จจริงได้ว่า

๑. การตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... มีบทบัญญัติบางมาตราเป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในครอบครัวตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๕ แต่ในคำปรารภของร่างพระราชบัญญัตินี้มิได้ระบุบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ให้อำนาจจำกัดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้ด้วย จึงเป็นการตราร่างพระราชบัญญัติโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ วรรคสอง

๒. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ และข้อความดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ กล่าวคือ การจำกัดเสรีภาพของ "เจ้าหน้าที่ของรัฐ" "คู่สมรส" และ "ญาติ" ตามร่างพระราชบัญญัตินี้เกินความจำเป็นและกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๒ รวมตลอดจนกระทบกระเทือนต่อสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในครอบครัวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๕ ขัดต่อหลักที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนในคดีอาญาว่าบุคคลไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๙ วรรคสอง กระทบในสาระสำคัญแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๑ รวมทั้งกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพในการประกอบกิจการหรือประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๓

(๑) คำว่า “เจ้าหน้าที่ของรัฐ” ไม่ได้มีความหมายเฉพาะบุคลากรของรัฐ อันได้แก่ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ พนักงานของรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐ หรือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น แต่ยังรวมไปถึงบุคคลนอกภาครัฐซึ่งเป็นเอกชนที่ได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการหรืออนุกรรมการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐด้วย ทั้งที่หน่วยงานภาครัฐต้องอาศัยบุคคลดังกล่าวมาช่วยงานของทางราชการ มาตรการที่จำกัดสิทธิและเสรีภาพบุคคลที่ยอมตนเข้ามาเป็นกรรมการ หรืออนุกรรมการเหล่านี้ เป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลเกินความจำเป็น

(๒) คำว่า “คู่สมรส” และ “ญาติ” ตามร่างพระราชบัญญัตินี้มีความหมาย รวมไปถึงผู้อยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยไม่จดทะเบียนสมรส และไม่ว่าจะเกี่ยวพันทางนิตินัยหรือพฤตินัย ซึ่งเป็นการก้าวล่วงและละเมิดหลักการสำคัญ

(๓) คำว่า “ญาติ” ซึ่งถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามร่างพระราชบัญญัตินี้มีความหมายกว้างขวางถึง ๘ ประเภท และอาจนับรวมได้ถึง ๘๔ คน

(๔) การจำกัดเสรีภาพตามมาตรา ๕ วรรคห้า นั้น จะเห็นได้ว่าเป็นกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐมิได้กระทำเอง แต่คู่สมรสและบุตรไม่ว่าโดยนิตินัยหรือพฤตินัยเป็นผู้กระทำ กฎหมายให้ถือว่าเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนไม่ได้รู้เห็นเป็นใจหรือยินยอม เป็นการสันนิษฐานว่าบุคคลมีความผิดไว้ก่อน อันเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ทางปฏิเสธให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นข้อสันนิษฐานที่กระทำต่อเสรีภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐเกินจำเป็นเกินสมควรแก่เหตุและขัดต่อมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๙ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ

(๕) ร่างพระราชบัญญัตินี้ใช้ครอบคลุมไปถึงผู้ที่มิใช่เจ้าหน้าที่ของรัฐ คู่สมรส หรือญาติด้วย ดังปรากฏในมาตรา ๖ ที่ให้สันนิษฐานว่า บุคคลใดรับประโยชน์จากการกระทำของเจ้าหน้าที่ของรัฐ คู่สมรส หรือญาติของเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ถือว่ามีความผิดทันที เพราะร่างพระราชบัญญัติให้ถือว่าบุคคลนั้นมีส่วนร่วมในการกระทำ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าไม่ได้รู้เห็นหรือยินยอม อันเป็นการผลักภาระการพิสูจน์เชิงปฏิเสธไปให้บุคคลซึ่งอยู่นอกภาครัฐหรือเอกชน แต่ได้ประโยชน์ด้วย ทั้ง ๆ ที่ผู้นั้นอาจไม่ได้ขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐกระทำการดังกล่าว

(๖) การรับของขวัญ ของที่ระลึก เงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินได้ ตามมาตรา ๘ มิได้ห้ามเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ แต่ห้ามเลยไปถึงคู่สมรสและญาติอาจมีถึง ๘๔ ซึ่งเป็นการจำกัดเสรีภาพที่เกินจำเป็นและเกินสมควรแก่เหตุ

ศาลรัฐธรรมนูญตรวจคำร้องแล้วให้บุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ นายกรัฐมนตรี ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา และผู้แทนเลขาธิการวุฒิสภา ส่งเอกสารและชี้แจงแสดงความเห็นแล้ว

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) หรือไม่

คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสี่บัญญัติว่า เมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ร้องเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ จำนวน ๕๑ คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสิบของสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (ในขณะนั้นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ มีจำนวน ๒๕๐ คน) เข้าชื่อเสนอความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและมีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ กรณีจึงเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑) เมื่อประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติส่งคำร้องมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคหนึ่ง (๑)

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดประเด็นการวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ และร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่ และจะต้องตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม หรือไม่ ในประเด็นแรกว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือไม่ นั้นมีประเด็นเบื้องต้นที่ต้องวินิจฉัยก่อนว่า การออกเสียงลงคะแนนของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๒๙๓ หรือไม่

พิจารณาแล้วบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง นี้ มีสาระสำคัญ คือ การกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาที่มีจำนวนมากเพียงพอที่จะมาร่วมกันแสดงความคิดเห็นและแสดงเจตนาในลักษณะของมติที่ประชุมในการพิจารณาร่างกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันเป็นหลักการประชุมสภาที่ใช้อยู่ในนานาประเทศ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับต่างๆ ที่ใช้บังคับตลอดมา ล้วนแต่มีบทบัญญัติว่าด้วยองค์ประชุมของสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภา ตามจำนวนที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ จึงเป็นองค์ประชุม การที่รัฐธรรมนูญทุกฉบับกำหนดจำนวนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาที่ประกอบกันเป็นองค์ประชุมไว้ก็เพื่อให้การประชุมพิจารณาเรื่องต่างๆ ของสภาเป็นไปด้วยความรอบคอบ และมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาในส่วนที่เกี่ยวกับการตรากฎหมายนั้น กฎหมายที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา เมื่อพระมหากษัตริย์ทรงลงพระปรมาภิไธยและประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วย่อมมีผลใช้บังคับกับประชาชนทุกคนในประเทศ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบในการพิจารณาทุกวาระ และเมื่อรัฐธรรมนูญกำหนดองค์ประชุมไว้ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของแต่ละสภา ย่อมมีความหมายว่า การประชุมสภาผู้แทนราษฎรและการประชุมวุฒิสภาที่มีจำนวนสมาชิก เข้าร่วมประชุมไม่ครบองค์ประชุมจะถือว่าเป็นการใช้อำนาจนิติบัญญัติโดยองค์กรสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาไม่ได้ และหากมีการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรและที่ประชุมวุฒิสภาที่ไม่ครบองค์ประชุม จะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกในสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญไม่ได้

สำหรับการตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... นั้น รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๙๓ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ทำหน้าที่รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้จนกว่าจะมีการประชุมรัฐสภาเป็นครั้งแรกในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจนิติบัญญัติแทนสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา การออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติจึงต้องเป็นการออกเสียงลงคะแนนในที่ประชุมที่ครบองค์ประชุม จึงจะถือว่าเป็นการออกเสียงลงคะแนนที่ชอบด้วยบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเช่นกัน

ส่วนข้อบังคับการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๙ ข้อ ๑๘ วรรคสอง ที่กำหนดว่า "เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม" นั้น เป็นเพียงบทบัญญัติเกี่ยวกับการเปิดประชุมว่า การประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติสามารถดำเนินการได้เมื่อมีสมาชิกลงชื่อมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ แต่ภายหลังเปิดการประชุมแล้ว ในขั้นตอนของการลงมติเรื่องใด ๆ ซึ่งเป็นผลมา

จากการประชุมปรึกษาหารือของที่ประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ องค์ประชุมจะต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง หรือรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง

พิจารณาแล้วเห็นว่า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติตามเอกสารบันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ซึ่งเลขาธิการวุฒิสภาส่งและชี้แจงเพื่อประกอบการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญว่า ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๑/๒๕๕๐ เป็นพิเศษ ในวันพุธที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๐ อันเป็นวันที่สภานิติบัญญัติแห่งชาติออกเสียงลงคะแนนในวาระที่หนึ่งขั้นรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... มีสมาชิกเข้าประชุมเพียง ๗๘ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๐ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๙ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นรัฐธรรมนูญที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้นได้

ต่อมารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้ตราขึ้นใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ สภานิติบัญญัติแห่งชาติได้มีการประชุมพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ในวาระที่สาม คือ ในคราวประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๕๔/๒๕๕๐ วันพฤหัสบดี ที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๕๐ มีสมาชิกมาประชุมเพียง ๙๕ คน ไม่ถึงกึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติในขณะนั้น คือ ไม่ถึง ๑๒๕ คน จึงไม่ครบองค์ประชุม และไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมดังกล่าวเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒๖ วรรคหนึ่ง ได้

ดังนั้น เมื่อองค์ประชุมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติไม่ครบองค์ประชุมและไม่อาจถือการออกเสียงลงคะแนนที่ไม่ครบองค์ประชุมเป็นการลงมติของสภานิติบัญญัติแห่งชาติโดยชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงถือว่าการตราร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ อันมีผลให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม ซึ่งบัญญัติว่า หากศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้ ให้ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป และเมื่อร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... เป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสามแล้ว กรณีคำขออื่น ไม่จำต้องวินิจฉัย เพราะไม่อาจทำให้ผลของคำวินิจฉัยเปลี่ยนแปลงไป

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวม พ.ศ. .... ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญและเป็นอันตกไปตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๕๔ วรรคสาม

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๘/๒๕๕๑ วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : อัยการสูงสุดของให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

๑.๑ อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๕๑ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) (๒) และมาตรา ๙๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ โดยมีคำขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย ดังนี้

(๑) มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยนางอนงค์วรรณ เทพสุทิน หัวหน้าพรรค เนื่องจากนายสุนทร วิลาวัลย์ กรรมการบริหารพรรคและเป็นรองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งเป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) และ (๒) ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

(๒) มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคตามบัญชีรายชื่อเอกสารท้ายคำร้องหมายเลข ๒ ทั้งหมด หรือจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคที่เป็นผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบการกระทำของผู้สมัคร มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรมตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒ ผู้ถูกร้อง ยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหาลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ โดยขอให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยชี้ขาดทั้งปัญหาข้อเท็จจริงและปัญหาข้อกฎหมาย รวมทั้งโต้แย้งการมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องไว้พิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) และ (๒) และมาตรา ๙๕ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้ว เห็นว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) และ (๒) และมาตรา ๙๕ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๗ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญได้พิจารณาคำร้อง คำร้องแก้ไขเพิ่มเติม คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสารประกอบ คำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา รวมทั้งได้ตรวจพยานหลักฐานของคู่กรณีแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณี ร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๗ และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

ก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาวินิจฉัยตามประเด็นแห่งคดี มีประเด็นที่ผู้ถูกร้องโต้แย้งเกี่ยวกับ ความมีผลบังคับใช้ของข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ว่าศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจนำข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำ คำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ มาใช้ในการสั่งรับคำร้องของผู้ร้องที่ขอให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตยไว้พิจารณาวินิจฉัยและดำเนินกระบวนพิจารณาต่อไปได้ เพราะพ้นระยะเวลาการบังคับใช้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๐ วรรคห้า และการที่ศาลรัฐธรรมนูญรับคำร้องไว้พิจารณาไม่ต้องด้วยข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๑๗ (๑๗) นั้น

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐๐ วรรคห้า บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยได้ในระหว่างที่ยังไม่ได้มีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ โดยให้ตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และศาลรัฐธรรมนูญก็ได้ออกข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วย

วิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ เพื่อใช้ในการพิจารณาวินิจฉัยคดีและใช้ข้อกำหนดดังกล่าวในการพิจารณาวินิจฉัยคดีมาโดยตลอด และข้อกำหนดดังกล่าวในหมวด ๒ อำนาจศาล ข้อ ๑๗ (๑๗) ก็เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับอำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการยุบพรรคการเมือง ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นั้น ขณะที่ทำการวินิจฉัยคำร้องนี้ อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาในกระบวนการนิติบัญญัติ และระยะเวลาตามที่รัฐธรรมนูญ มาตรา ๓๐๐ วรรคห้า ที่กำหนดให้ต้องตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ก็เป็นเพียงระยะเวลาเร่งรัดให้ฝ่ายนิติบัญญัติดำเนินการเท่านั้น โดยไม่ได้มีบทบัญญัติว่าหากตราไม่เสร็จภายในกำหนด ให้ข้อกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัยที่ศาลออกใช้บังคับเป็นอันสิ้นผลไปแต่อย่างไร ศาลรัฐธรรมนูญจึงยังใช้ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ในการพิจารณาและวินิจฉัยคดีต่อไปได้

ประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.๒๕๕๐ หรือไม่

ประเด็นที่ ๒ มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

ประเด็นที่ ๓ หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มีเจตนารมณ์ที่จะให้การเลือกตั้งของประเทศเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีบทบัญญัติป้องกันการทุจริตการเลือกตั้งด้วยการใช้เงินหรือทรัพย์สินอื่นใดซื้อสิทธิซื้อเสียงของประชาชนเพื่อให้ได้รับการเลือกตั้ง อันเป็นวิธีการที่นักการเมืองส่วนหนึ่งใช้กันมานานจนเป็นความเคยชินแล้วกลายเป็นจุดเปราะบางทางการเมืองที่นักการเมืองผู้กระทำไม่รู้สำนึกว่าเป็นการกระทำความผิดที่ร้ายแรง ทำให้การเมืองและประชาธิปไตยของประเทศไทยไม่พัฒนาไปสู่ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากนักการเมืองเหล่านี้ เมื่อเข้าสู่อำนาจแล้ว ย่อมใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบด้วยการทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวงโดยไม่มีความละอาย เพื่อเตรียมไว้สำหรับใช้ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปเพื่อให้ได้อำนาจสำหรับแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบต่อไป เป็นวัฏจักรที่เลวร้ายอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงได้กำหนดมาตรการป้องกันและกำหนดวิธีการลงโทษไว้อย่างชัดเจนและเข้มงวดเพื่อป้องกันนักการเมืองที่ไม่สุจริตเหล่านี้ ไม่ให้มีโอกาสเข้ามาก่อให้เกิดความเสื่อมเสียทางการเมือง และเพื่อส่งเสริมนักการเมืองที่ตั้งมั่นอยู่ในสุจริตธรรมให้ได้มีโอกาสทำภารกิจอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ ๑ นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง นั้น ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว อันเป็นการดำเนินการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ อันเป็นกระบวนการขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓

ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ วรรคหนึ่ง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ บัญญัติให้คณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตการเลือกตั้ง ประเด็นข้อเท็จจริงเรื่องการกระทำของนายสุนทร วิลาวัลย์ เป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ หรือไม่ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการใดที่มิได้เป็นไปตามขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและดุลพินิจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้

ประเด็นที่ ๒ มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่า ถ้ามีการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ตามคำชี้แจงของผู้ถูกร้องและ

คำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจะยืนยันว่า พรรคการเมือง หัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค จะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ ทั้งนี้เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรคจะต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรคและคอยควบคุม ดูแล สอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคจะต้องรับผิดในการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนที่ไปกระทำความผิดด้วย ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้นแล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้ คดีนี้จึงถือได้ว่า มีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

โดยที่ผู้ถูกร้องเป็นพรรคการเมืองอันเป็นองค์กรที่มีความสำคัญยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องเป็นแบบอย่างที่ถูกต้อง ชอบธรรม และสุจริต การได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้ถูกร้อง ควรได้มาด้วยความบริสุทธิ์ ด้วยความนิยมในตัวผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองผู้ถูกร้องเป็นหลัก มิใช่ได้มาเพราะผลประโยชน์หรืออามิสสินจ้างที่เป็นเหตุจูงใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งให้ลงคะแนนเลือกตั้งให้กรรมการบริหารพรรคทุกคนก็ควรต้องช่วยกันทำหน้าที่ควบคุมดูแลผู้สมัครรับเลือกตั้งที่พรรคส่ง ตลอดจนกรรมการบริหารพรรคด้วยกันเอง มิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดฝ่าฝืนกฎหมาย แต่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องกลับใช้วิธีการอันผิดกฎหมายเพื่อให้ตนเองได้รับเลือกตั้ง ทำให้ผู้ถูกร้องได้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพิ่มขึ้น ซึ่งต้องถือว่าผู้ถูกร้องได้รับประโยชน์แล้ว กรณีจึงเป็นเรื่องร้ายแรง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ไม่มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า หากผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเองย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนนั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิดยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่นเป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป เพราะกรรมการบริหารพรรคที่กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง ก็มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะกระทำความผิดด้วย จึงเป็นกรณีที่ร้ายแรงกว่ากรณีบุคคลอื่นที่มิใช่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคเป็นผู้กระทำ อันเป็นไปตามหลักกฎหมายที่ว่า เมื่อกฎหมายห้ามกระทำสิ่งชั่วร้ายใดไว้ สิ่งที่ชั่วร้ายมากกว่านั้นย่อมถูกห้ามไปด้วย

ซึ่งตรงกับสามัญสำนึกของสุจริตชนทั่วไป และตรงกับตรรกะที่ว่า “ยิ่งต้องเป็นเช่นนั้น” ข้ออ้างของพรรคผู้ถูกร้องจึงฟังไม่ขึ้น

การที่นายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง มีบทบาทสำคัญในพรรค จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่องดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนบริหารอยู่กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่กลับเป็นผู้มากระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงาม และเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประเด็นที่พรรคผู้ถูกร้องอ้างว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ นั้น เห็นว่า มาตรา ๑๐๓ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ แต่เป็นบทบัญญัติที่สอดคล้องกัน พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ การสิ้นสุดสภาพนิติบุคคลของพรรคการเมืองจึงเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด การยุบพรรคเป็นการสิ้นสุดสภาพของพรรคการเมืองประเภทหนึ่งที่เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญได้ มิใช่จำกัดเฉพาะกรณีที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ศาลรัฐธรรมนูญไม่มีอำนาจสั่งให้ยุบพรรค แต่มีอำนาจสั่งให้เลิกกระทำการตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคสามเท่านั้น เห็นว่า การร้องขอให้ยุบพรรคตามคำร้องในคดีนี้เป็นการร้องขอให้ยุบพรรคตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ มิใช่การร้องขอให้ยุบพรรคตามมาตรา ๖๘ เพียงลำพัง ศาลจึงมีอำนาจที่จะวินิจฉัยให้ยุบพรรคได้โดยไม่จำต้องสั่งให้เลิกกระทำการตามมาตรา ๖๘ วรรคสาม สำหรับการยื่นคำร้องของผู้ร้อง นั้น เป็นการยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕ และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ทุกประการแล้ว จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า นายประชัย เลี่ยวไพรัตน์ หัวหน้าพรรคได้ลาออกตั้งแต่วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๕๐ แล้ว จึงถือว่ากรรมการบริหารพรรคพ้นจากตำแหน่งแล้ว นั้น เห็นว่า แม้หัวหน้าพรรคจะลาออกทำให้กรรมการบริหารทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่ง แต่ตามข้อบังคับของพรรคมัชฌิมาธิปไตย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๐ วรรคห้า กำหนดให้คณะกรรมการบริหารพรรคทั้งหมดยังคงต้องปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่านายทะเบียนพรรคการเมืองจะตอบรับการเปลี่ยนแปลงกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ เช่นนี้ จึงต้องถือว่านายสุนทร วิลาวัลย์ ยังคงมีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตยอยู่ในขณะเกิดเหตุแม้เป็นเพียงผู้รักษาการก็ไม่ทำให้ฐานะเปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่ ๓ หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่าเมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้ การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้ เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบกับมาตรา ๖๘ วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้

ส่วนประเด็นคำขอหรือคำโต้แย้งอื่นของผู้ถูกร้อง นั้น เมื่อได้วินิจฉัยประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ตามที่กล่าวครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า ให้ยุบพรรคมัชฌิมาธิปไตย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายสุนทร วิลาวัลย์ รองหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรคมัชฌิมาธิปไตย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ.๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคมัชฌิมาธิปไตยและกรรมการบริหารพรรค มัชฌิมาธิปไตย ซึ่งรักษาการในตำแหน่งดังกล่าวอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๑๙/๒๕๕๑ วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจากปรากฏต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ และมาตรา ๙๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ ดังนี้

๑.๑ เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๐ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ต่อมาประธานกรรมการการเลือกตั้ง ได้ประกาศกำหนดให้มีการเลือกตั้งล่วงหน้าทั่วประเทศ ในวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ ถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๐ ระหว่างเวลา ๐๘.๐๐ นาฬิกา ถึงเวลา ๑๗.๐๐ นาฬิกา ผู้ถูกร้องมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดยได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ในทะเบียนพรรคการเมืองเลขที่ ๕/๒๕๒๕ ตั้งแต่วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ต่อมาผู้ถูกร้องได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่าในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปี ๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๘ ผู้ถูกร้องได้เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคชุดใหม่ จำนวน ๕๕ คน โดยมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นหัวหน้าพรรค และนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นรองเลขาธิการพรรค และนายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องแล้ว ตั้งแต่วันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๘

๑.๒ ประธานกรรมการการเลือกตั้ง มีหนังสือลงวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๑ ส่งพยานหลักฐาน ให้ผู้ร้องยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง สรุปความได้ว่า

๑.๒.๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้รับแจ้งจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชัยนาทว่า ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ ๑ เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข ๑๑ และนางนันทนา สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข ๑๒ ของพรรคผู้ถูกร้องได้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ได้บังอาจก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน

หรือรู้เห็นเป็นใจให้ตัวแทน (หัวคะแนน) จัดเตรียมเพื่อจะให้เงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หอประชุมโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม ๑ เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา

๑.๒.๒ คณะกรรมการการเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏ มีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล จัดเตรียมเพื่อจะให้เงินแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่หอประชุมโรงเรียนชัยนาทพิทยาคม ๑ เพื่อจูงใจให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียรสงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา โดยมีพฤติการณ์ที่เชื่อได้ว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ จึงมีความเห็นว่า การจัดเตรียมเพื่อจะให้เงินดังกล่าวน่าจะมีผลให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ ๑ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข ๑๑ และนางนันทนา สงฆ์ประชา ผู้สมัครหมายเลข ๑๒ พรรคผู้ถูกร้อง เป็นเวลาหนึ่งปี และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้งที่ ๑ จำนวน ๒ คน ใหม่ รวมทั้งให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล และแจ้งความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนไปยังคณะกรรมการตรวจสอบการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๕

๑.๒.๓ คณะกรรมการตรวจสอบการเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งพิจารณาแล้วมีความเห็นว่า การให้ความเห็นของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นการพิจารณาและวินิจฉัยจากข้อเท็จจริงที่ปรากฏจากพยานหลักฐานในสำนวนการสืบสวนสอบสวน และการวินิจฉัยลักษณะการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ ประกอบกับมาตรา ๑๐๓ จึงเป็นการชอบด้วยกฎหมายและไม่ปรากฏว่าคณะกรรมการการเลือกตั้งได้กระทำการใดโดยไม่เที่ยงธรรม คณะกรรมการการเลือกตั้งจึงมีคำสั่งตามมติในการประชุมครั้งที่ ๑๕/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๑ ให้งดการประกาศผลการเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนาสงฆ์ประชา เป็นเวลาหนึ่งปี และจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท เขตเลือกตั้ง ที่ ๑ จำนวน ๒ คน ใหม่ รวมทั้งให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ นางศรีประไพ โตเพ็ง และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล

๑.๒.๔ ต่อมาคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีมติจากการประชุมครั้งที่ ๒๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๕๑ ให้ส่งความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งเพื่อพิจารณาให้ความเห็นในประเด็น ข้อกฎหมายว่ากรณีผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ วรรคหนึ่งเสียเอง จะถือว่าพรรคการเมืองนั้นเป็นผู้กระทำการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ วรรคสอง หรือไม่ พร้อมทั้งให้ส่งความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕

๑.๒.๕ คณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งมีความเห็นว่า หากข้อเท็จจริงเป็นที่ยุติว่าผู้สมัครรับเลือกตั้งซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิดเสียเองแล้ว จึงเป็นกรณีที่ต้องถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ วรรคสอง ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ ต่อไป

๑.๒.๖ คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติครั้งที่ ๔๗/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒ เมษายน ๒๕๕๑ เปิดโอกาสให้ผู้แทนผู้ถูกร้องเข้าชี้แจงต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๑ ซึ่งผู้ถูกร้องชี้แจงว่า ควรนำความเห็นของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนที่เห็นว่าการกระทำความผิดของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นการกระทำส่วนตัวในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบแบ่งเขตเลือกตั้งมาประกอบการพิจารณาด้วย

๑.๒.๗ คณะกรรมการการเลือกตั้งโดยที่ประชุมเสียงข้างมาก ครั้งที่ ๕๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๕๑ เห็นชอบตามความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมือง และคณะกรรมการที่ปรึกษากฎหมายของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่เห็นว่าการกระทำของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ วรรคสอง จึงส่งหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวให้ผู้ร้อง เพื่อดำเนินการต่อไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕

๑.๒.๘ ผู้ร้องพิจารณาแล้ว เห็นว่าพยานหลักฐานยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ จึงมีหนังสือแจ้งนายทะเบียนพรรคการเมืองตั้งคณะทำงานขึ้น เพื่อดำเนินการรวบรวมพยานหลักฐานเพิ่มเติมและต่อมานายทะเบียนพรรคการเมืองและผู้แทนสำนักอัยการสูงสุดได้ตั้งคณะทำงานขึ้น ซึ่งคณะทำงานได้ข้อยุติเป็นเอกฉันท์ให้แจ้งผู้ร้องให้ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญให้มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง

๑.๓ ผู้ร้องจึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้

๑.๓.๑ มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) (๒) และมาตรา ๙๕

๑.๓.๒ มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรค และกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้องตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๔ ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา สรุปความได้ว่า

๑.๔.๑ การที่ผู้ร้องบรรยายคำร้องเกี่ยวกับนายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นเรื่องที่บรรยายถึงการกระทำของบุคคลตามวรรคหนึ่งของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ ซึ่งไม่อาจถือได้ว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นกรรมการบริหารพรรคผู้มีส่วนรู้เห็นหรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ผู้ร้องจะต้องบรรยายให้ครบองค์ประกอบตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ด้วยว่า หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด ซึ่งไม่ใช่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมด้วยการกระทำของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา จึงไม่อาจถือได้ว่าเป็นการกระทำของผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง หรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง อีกทั้ง คดีนี้ไม่มีประจักษ์พยานหรือพยานหลักฐานใดอันควรเชื่อได้ว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับนางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล มีเพียงการจัดเตรียมพยานแวดล้อมที่เป็นคนของคู่แข่งขันทางการเมืองของพรรคการเมืองอื่นมาให้การปรักปรำและขยายความให้เชื่อมโยงกับบุคคลทั้งสามเท่านั้นนายมณเฑียร สงฆ์ประชา จึงมิได้กระทำผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) (๒) และมาตรา ๙๕ ตามที่ถูกกล่าวหา

๑.๔.๒ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติโดยพิจารณาจากรายงานการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเท่านั้น โดยมิได้นำรายงานการสอบสวนของคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาท ย่อมถือเป็นการไม่ชอบด้วยระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการสืบสวนสอบสวนและการวินิจฉัยชี้ขาด พ.ศ. ๒๕๕๐ จึงทำให้มติของคณะกรรมการการเลือกตั้งไม่เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย และโดยเที่ยงธรรม

๑.๔.๓ ตามที่นางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล ได้ถูกกล่าวหาว่า กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ตามมาตรา ๕๓ (๑) และมาตรา ๑๓๗ ข้อกล่าวหาดังกล่าว ปรากฏว่าคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาทเห็นว่า ข้อกล่าวหาไม่มีมูล จึงให้ยุติเรื่องในส่วนคดีอาญานั้น พนักงานสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองชัยนาทเห็นสมควร “สั่งไม่ฟ้อง” ประกอบกับพนักงานอัยการ ก็มีคำสั่งไม่ฟ้อง เป็นผลให้คดีอาญาเสร็จเด็ดขาด เนื่องจากนายมณเฑียร สงฆ์ประชา นางนันทนา สงฆ์ประชา นางศรีประไพ โตเพ็ง นางศิริรัตน์ เปี่ยมเพ็ชร์ และนางธิดารัตน์ เหล็กทะเล มิได้กระทำความผิดตามที่ถูกกล่าวหา ทั้งกรณีนี้ก็ไม่มีเหตุจูงใจที่ผู้ถูกร้องจะกระทำการใด ๆ อันมีผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งไม่ได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

๑.๔.๔ คดีนี้มีการตั้งคณะอนุกรรมการสืบสวนสอบสวนจังหวัดชัยนาทและคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนให้ทำการสอบสวนเรื่องเดียวกัน อันเป็นการสืบสวนสอบสวนซ้ำซ้อนกัน ทั้งการสอบสวนในประเด็นที่ถูกกล่าวหาก็ไม่มีความชัดเจน

๑.๔.๕ ตามคำร้องของผู้ร้องระบุว่า “นางศรีประไพ โตเพ็ง ได้ให้เงินแก่นางสาวณัฐกานต์ เกิดเอี่ยม จำนวน ๔๐๐ บาท และได้พูดจูงใจให้นางสาวณัฐกานต์ เกิดเอี่ยม ให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ นายมณเฑียร สงฆ์ประชา และนางนันทนา สงฆ์ประชา” นั้น ผู้ถูกร้องได้ชี้แจงว่าไม่เคยให้เงินแก่นางสาวณัฐกานต์เกิดเอี่ยม จำนวน ๔๐๐ บาท หรือพูดจูงใจให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่นายมณเฑียร สงฆ์ประชา กับนางนันทนา สงฆ์ประชา ตามที่ถูกกล่าวหา

๑.๔.๖ เมื่อพิจารณาจากสำนวนการคัดค้านเลขที่ ๗/๒๕๕๐ ที่มีนายประวิทย์ ม่วงโพธิ์ ว่ามีพยานบุคคลที่เกี่ยวข้องรู้เห็นการกระทำความผิด คือ นายประกอบ แย้มเจิม นายสนาน บินชัย และนางประมวล แย้มเจิม แต่เมื่ออนุกรรมการเรียกพยานดังกล่าวมาสอบสวนพบว่า พยานทั้งสามคนปฏิเสธและยืนยันว่าไม่เคยรับเงินจากผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดชัยนาท แต่อย่างใด แสดงให้เห็นได้ว่า นายประวิทย์ ม่วงโพธิ์ มีเจตนาสร้างพยานหลักฐานเท็จและกลั่นแกล้งนายมณเฑียร สงฆ์ประชา และ นางนันทนา สงฆ์ประชา ให้ถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

๑.๔.๗ ตามบัญชีรายชื่อคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ที่ผู้ร้องได้ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญ นั้น เป็นบัญชีรายชื่อซึ่งไม่เป็นปัจจุบันมายื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ จึงไม่เป็นธรรมต่ออดีตกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง จำนวน ๑๒ คน ซึ่งไม่ได้มีฐานะเป็นกรรมการบริหารพรรคในขณะที่เกิดเหตุถูกกล่าวหา

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีก ศาลจึงงดการไต่สวนและเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประเด็นเบื้องต้นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัยได้ หรือไม่ พิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องของผู้ร้องต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) (๒) และมาตรา ๙๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๐๓ ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๗ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ ๑ นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประเด็นปัญหาการกระทำความผิดของนายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง นั้น ผ่านกระบวนการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งมาแล้ว โดยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งเป็นที่สุด ศาลรัฐธรรมนูญจึงไม่มีอำนาจที่จะเปลี่ยนแปลงคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณีดังกล่าวได้ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ก่อให้ผู้อื่นกระทำ สนับสนุน หรือรู้เห็นเป็นใจให้บุคคลอื่นกระทำการดังกล่าว อันเป็นการกระทำที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓

ประเด็นที่คณะกรรมการการเลือกตั้งได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่จะเป็นผู้วินิจฉัยตามที่กฎหมายบัญญัติ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งแล้ว ทั้งไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินการใดที่มิได้เป็นไปตามขั้นตอนวิธีการตามที่กฎหมายบัญญัติ ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบหรือเปลี่ยนแปลงในเนื้อหาและดุลพินิจในคำวินิจฉัยของคณะกรรมการการเลือกตั้งดังกล่าวได้

ประเด็นที่ ๒ มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง บัญญัติไว้เป็นการเด็ดขาดว่า ถ้ามีการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และปรากฏหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมือง

หรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใด มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ตามมาตรา ๖๘ และในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ก็ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลา ห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง

บทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าว เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมาย ที่บัญญัติไว้เด็ดขาดแล้วแม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ คดีนี้จึงถือได้ว่ามีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่าสมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น ไม่มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า ข้ออ้างของผู้ถูกร้องฟังไม่ขึ้น

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนกฎหมายแล้ว นั้น เห็นว่า แม้ตามคำแถลงการณ์ของหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องจะเป็นเรื่องที่น่าเห็นใจอยู่มากก็ตาม แต่เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า มีการกระทำความผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องแล้ว ผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประเด็นที่ ๓ หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้วจะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิดเป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้

ส่วนประเด็นตามคำขอหรือคำโต้แย้งอื่นของผู้ถูกร้อง นั้น เมื่อศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยประเด็นแห่งคดีตามที่กล่าวครบถ้วนแล้ว จึงไม่จำต้องวินิจฉัยให้

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ให้ยุบพรรคชาติไทย ผู้ถูกร้อง เนื่องจาก นายมณเฑียร สงฆ์ประชา รองเลขาธิการพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย กระทำความผิด ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคชาติไทยและกรรมการบริหารพรรคชาติไทย ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิดเป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๕๑ วันที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : อัยการสูงสุดขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน

๑. ความเป็นมาและสรุปข้อเท็จจริง

๑.๑ อัยการสูงสุด ผู้ร้อง ยื่นคำร้อง ลงวันที่ ๑๐ ตุลาคม ๒๕๕๑ ขอให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ถูกร้อง คำร้องสรุปความได้ว่า

(๑) ผู้ถูกร้อง มีฐานะเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๖ โดยได้รับการจดแจ้งการจัดตั้งพรรคการเมืองจากนายทะเบียนพรรคการเมืองไว้ในทะเบียนพรรคการเมืองเลขที่ ๙/๒๕๔๑ ตั้งแต่วันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๑ ต่อมาผู้ถูกร้องได้แจ้งต่อนายทะเบียนพรรคการเมืองว่า ในคราวประชุมใหญ่สามัญประจำปีครั้งที่ ๑/๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ได้เลือกตั้งคณะกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องชุดใหม่ จำนวน ๓๗ คน โดยมีนายสมัคร สุนทรเวช เป็นหัวหน้าพรรค และนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นรองหัวหน้าพรรค นายทะเบียนพรรคการเมืองได้ตอบรับการเปลี่ยนแปลงข้อบังคับพรรคและคณะกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้อง เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๕๐ และเมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๕๐ ได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐

(๒) คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรับสมัครเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วนและแบบแบ่งเขตเลือกตั้ง นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบสัดส่วน กลุ่มจังหวัดที่ ๑ ในนามผู้ถูกร้อง และเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๐ นายวิจิตร ยอดสุวรรณ ผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงรายเขตเลือกตั้งที่ ๓ พรรคชาติไทย ยื่นคำร้องคัดค้านการเลือกตั้งต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีใจความว่า การที่กลุ่มกำนันในอำเภอแม่จันเดินทางไปพบนายยงยุทธ ติยะไพรัช ซึ่งเป็นผู้บริหารพรรคผู้ถูกร้องที่กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ ๒๘ ตุลาคม ๒๕๕๐ น่าเชื่อว่านายยงยุทธ ติยะไพรัช จะต้องมีการให้ เสนอให้ สัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด อันอาจคำนวณเป็นเงินให้แก่กลุ่มกำนันดังกล่าว เพื่อจูงใจให้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องหรือให้งดเว้นการลงคะแนนให้แก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งของพรรคการเมืองอื่น ซึ่งเป็นการกระทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง อันน่าจะเป็นผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ ปรากฏว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวกได้รับเลือกตั้ง

วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๑ นายวิจิตร ยอดสุวรรณ ยื่นคำร้องขอถอนคำร้องคัดค้านการเลือกตั้ง แต่คณะกรรมการการเลือกตั้งไม่อนุญาต และในวันที่ ๑๘ มกราคม ๒๕๕๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งประกาศผลการเลือกตั้งให้นายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวก เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๓) คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนขึ้นเพื่อพิจารณาคำร้องคัดค้านดังกล่าว ซึ่งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนได้เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช และนางสาวละออง ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ (๑) และมาตรา ๕๗ เห็นควรให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช กับพวก และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๓ ใหม่

(๔) คณะกรรมการการเลือกตั้งมีคำวินิจฉัยชี้ขาดว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ และการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นเหตุให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๓ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม เห็นควรเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งนายยงยุทธ ติยะไพรัช และให้ดำเนินคดีอาญาแก่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ ประกอบมาตรา ๕๗ และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๓ ใหม่ จำนวน ๑ คน แทนพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช

(๕) วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๕๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ยื่นคำร้องต่อศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาได้มีคำสั่งที่ ๕๐๑๙/๒๕๕๑ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑ วินิจฉัยว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่านายยงยุทธ ติยะไพรัช ได้กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ และการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดเชียงรายมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามคำร้องของคณะกรรมการการเลือกตั้ง กรณีจึงต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๓ จำนวน ๑ คน ใหม่ แทนพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๑ จึงมีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช มีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่ง และให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย เขตเลือกตั้งที่ ๓ ใหม่ จำนวน ๑ คน แทนนางสาวละออง ติยะไพรัช ซึ่งเป็นพวกของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ดังกล่าว

(๖) วันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๕๑ คณะกรรมการการเลือกตั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนเพื่อตรวจสอบข้อเท็จจริง กรณีศาลฎีกามีคำสั่งให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของนายยงยุทธ ติยะไพรัช และคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนมีความเห็นสรุปได้ว่า มีการให้เงินระหว่างนายยงยุทธ ติยะไพรัช กับกำนัน จำนวน ๑๐ คน จริง และผลของการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องนั้น เห็นว่า มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช ได้กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ และการกระทำดังกล่าวมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงรายมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคหนึ่ง อันเนื่องจากนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งถือว่าเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองอีกตำแหน่งหนึ่ง ได้กระทำการเพื่อให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม และการกระทำดังกล่าวมีผลผูกพันผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ซึ่งให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้นกระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๑๙/๒๕๕๑ จึงเห็นว่าการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ดังกล่าวเข้าข่ายเป็นการกระทำอันฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔

(๗) นายทะเบียนพรรคการเมืองพิจารณาแล้วเห็นด้วย จึงเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๒ กันยายน ๒๕๕๑ ซึ่งคณะกรรมการการเลือกตั้งมีมติเห็นชอบตามความเห็นของนายทะเบียนพรรคการเมืองที่ให้แจ้งผู้ร้องเพื่อดำเนินการต่อไป นายทะเบียนพรรคการเมืองจึงส่งพยานหลักฐานพร้อมสำนวนการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริงกรณีดังกล่าวข้างต้นมาให้ผู้ร้องพิจารณาดำเนินการยื่นคำร้องเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค ผู้ถูกร้อง ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ และมาตรา ๙๕ ประกอบพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๑

ผู้ร้องพิจารณาข้อเท็จจริงจากพยานหลักฐานที่ประธานกรรมการการเลือกตั้ง ในฐานะนายทะเบียนพรรคการเมืองส่งมาแล้ว จึงยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อขอให้

๑. มีคำสั่งยุบพรรคผู้ถูกร้อง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ และมาตรา ๙๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๑

๒. มีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องมีกำหนดเวลาห้าปี นับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคผู้ถูกร้อง โดยจะเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ตามบัญชีรายชื่อเอกสารท้ายคำร้องทั้งหมด หรือจะเพิกถอน

สิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องที่เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบการกระทำของผู้สมัคร มีผลให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ โดยขอให้เป็นดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒ ผู้ถูกร้องยื่นคำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๑ สรุปได้ดังนี้

(๑) คำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๑๙/๒๕๕๑ ไม่มีผลผูกพันผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง ซึ่งไม่ใช่คู่ความในคดีดังกล่าว ทั้งนายยงยุทธ ติยะไพรัช ก็มิได้กระทำการใดอันเป็นการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ระเบียบ หรือประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งอันมีผลทำให้การเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการใดอันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันเป็นเหตุให้ต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไม่มีส่วนรู้เห็นกับการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งแต่อย่างใด

(๒) ผู้ถูกร้องมิได้กระทำการใดที่จะถือได้ว่าเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) และ (๒) ด้วยเหตุผลที่ว่าพรรคการเมือง และการเลือกตั้งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย พรรคการเมืองย่อมเป็นองค์กรทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญต่อประชาชน และถือเป็นองค์กรตัวแทนทางการเมืองของประชาชนและมีบทบาทต่อประเทศชาติ

(๓) หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไม่มีผู้ใดมีส่วนรู้เห็นกับเรื่องที่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ถูกกล่าวหา หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นเหตุให้ยุบพรรค ผู้ถูกร้องและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้อง

(๔) การดำเนินการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องของผู้ร้องในคดีนี้ เป็นการละเมิดต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๔๐ จึงมิได้เป็นไปตามหลักนิติธรรมตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๓ วรรคสอง

ด้วยเหตุผลดังที่ได้ชี้แจงดังกล่าว ผู้ถูกร้องจึงขอให้ศาลรัฐธรรมนูญยกคำร้องของผู้ร้อง

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา เอกสารประกอบคำร้อง คำชี้แจงแก้ข้อกล่าวหา และได้ตรวจพยานหลักฐานของคู่กรณีแล้ว เห็นว่า คดีมีข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพียงพอที่จะพิจารณาวินิจฉัยได้ กรณีไม่จำเป็นต้องเรียกเอกสารหลักฐานอื่นตามที่คู่กรณีร้องขออีกศาลจึงงดการไต่สวน ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๓๗ และเปิดโอกาสให้หัวหน้าพรรคผู้ถูกร้องหรือผู้แทนแถลงการณ์ปิดคดีด้วยวาจา

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาเบื้องต้นมีว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

คำร้องของผู้ร้องนี้ต้องด้วยรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๔ (๑) และ (๒) และมาตรา ๙๕ และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๑ ประกอบข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ข้อ ๒๕ และข้อ ๒๗ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องของผู้ร้องได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นแห่งคดีที่จะพิจารณาวินิจฉัย ดังนี้

ประเด็นที่ ๑ นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่

ประเด็นที่ ๒ มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

ประเด็นที่ ๓ หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

คำวินิจฉัย

ประเด็นที่ ๑ นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ศาลฎีกาได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคผู้ถูกร้อง กระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ และมีผลทำให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดเชียงราย มิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม ตามคำสั่งศาลฎีกาที่ ๕๐๑๙/๒๕๕๑ ซึ่งประเด็นที่ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วนั้น เป็นประเด็นข้อเท็จจริงเดียวกันกับคดีนี้ และเป็นประเด็นที่อยู่ในอำนาจการพิจารณาของศาลฎีกาจะเป็นผู้วินิจฉัย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๙ วรรคสอง ประกอบกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๑๑๑ บัญญัติให้ศาลฎีกาเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาดประเด็นการทุจริตการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาไว้โดยเฉพาะ จึงถือเป็นที่ยุติตามคำสั่งของศาลฎีกาดังกล่าวแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญย่อมไม่มีอำนาจเข้าไปตรวจสอบคำวินิจฉัยในปัญหาที่เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลฎีกาดังกล่าวได้ทั้งศาลรัฐธรรมนูญก็มิใช่ศาลที่มีอำนาจรับวินิจฉัยอุทธรณ์คัดค้านคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลฎีกาด้วย

ประเด็นตามคำคัดค้านของผู้ถูกร้องที่อ้างว่า คำสั่งของศาลฎีกาไม่มีผลผูกพันผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่น เพราะเป็นบุคคลภายนอกคดีนั้น เห็นว่าประเด็นที่ศาล รัฐธรรมนูญจะต้องวินิจฉัยในคดีนี้ มิใช่ประเด็นที่ว่า ผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ หรือไม่ แต่เป็นการพิจารณาวินิจฉัยว่า เมื่อนายยงยุทธ ติยะไพรัช ในฐานะรองหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๕๓ แล้ว ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำสั่งให้มีการยุบพรรคและเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรค ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่ หรือไม่ โดยไม่จำเป็นที่จะต้องวินิจฉัยว่า ผู้ถูกร้อง หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่น เป็นผู้กระทำผิดด้วยหรือไม่ คำคัดค้านของผู้ถูกร้องจึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับวินิจฉัยให้เป็นอย่างอื่นให้ต่างไปจากศาลฎีกาได้

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องคัดค้านว่า การกระทำที่มีการกล่าวหาว่า นายยงยุทธ ติยะไพรัช กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายเกิดขึ้นก่อนที่ผู้ถูกร้องจะมีมติส่งนายยงยุทธ ติยะไพรัช เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้ง นายยงยุทธ ติยะไพรัช จึงมิได้เป็น “ผู้สมัคร” ในขณะกระทำความผิด นั้น เห็นว่า ศาลฎีกาได้วินิจฉัยประเด็นนี้ไว้แล้วว่า แม้ขณะกระทำผิดจะยังมิได้เป็น “ผู้สมัครรับเลือกตั้ง” ก็ตาม แต่ภายหลังได้สมัครรับเลือกตั้ง ย่อมถือเป็นการกระทำในฐานะผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย ดังนั้น จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะวินิจฉัยเป็นอย่างอื่นได้เช่นกัน

ประเด็นที่ ๒ มีเหตุสมควรให้ยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้อง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง เป็นข้อสันนิษฐานเด็ดขาดของกฎหมายที่บัญญัติไว้เด็ดขาดแล้วว่า หากมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่า หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ใดมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำผิดของผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม กฎหมายให้ถือว่าพรรคการเมืองนั้น กระทำการเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ข้อเท็จจริง พรรคการเมือง หัวหน้าพรรคการเมือง หรือกรรมการบริหารพรรคจะไม่ได้เป็นผู้กระทำก็ตาม กฎหมายยังให้ถือว่าเป็นผู้กระทำ จึงเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่อาจโต้แย้งได้ แม้ศาลรัฐธรรมนูญเองก็ไม่อาจวินิจฉัยเป็นอื่นได้ ทั้งนี้ เนื่องจากความผิดในการทุจริตซื้อสิทธิซื้อเสียงในการเลือกตั้ง เป็นความผิดที่มีลักษณะพิเศษที่ผู้กระทำจะใช้วิธีการอันแยบยลยากที่จะจับได้ กฎหมายจึงบัญญัติให้เป็นหน้าที่ของผู้บริหารพรรค จะต้องคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าร่วมทำงานกับพรรค และคอยควบคุม ดูแล สอดส่องไม่ให้คนของพรรคกระทำความผิด โดยมีบทบัญญัติให้พรรคการเมืองและผู้บริหารพรรคจะต้องรับผิดในการกระทำของกรรมการบริหารพรรคคนที่ไปกระทำผิดด้วย ในทำนองเดียวกันกับหลักความรับผิดของนิติบุคคลทั่วไปที่ว่า ถ้าผู้แทนของนิติบุคคลหรือผู้มีอำนาจทำการแทนนิติบุคคลไปกระทำการใดที่อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของนิติบุคคลนั้น แล้วก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น นิติบุคคลจักต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนหรือผู้มีอำนาจกระทำการแทนนิติบุคคลนั้นด้วย จะปฏิเสธความรับผิดชอบมิได้ คดีนี้ จึงถือได้ว่ามีเหตุตามกฎหมายที่ศาลจะต้องวินิจฉัยว่า สมควรยุบพรรคการเมืองผู้ถูกร้องหรือไม่

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้กระทำผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง จะต้องเป็นบุคคลคนละคนกับบุคคลผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่ง และยืนยันว่าหัวหน้าพรรคและกรรมการบริหารพรรคคนอื่นไม่มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้วมิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม นั้น เห็นว่า หากผู้กระทำผิดตามวรรคหนึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรคเสียเอง ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดอยู่ในตัวแล้วว่า กรรมการบริหารพรรคคนนั้นมีทั้งเจตนาและการกระทำผิดยิ่งกว่าเพียงรู้เห็นเป็นใจกับผู้อื่นเสียอีก จึงย่อมไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคคนอื่น เป็นผู้มีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย หรือทราบถึงการกระทำนั้นแล้ว มิได้ยับยั้งหรือแก้ไขเพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมอีกต่อไป

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงควรมีความเข้มแข็ง ไม่สามารถถูกยุบได้โดยง่าย นั้น เห็นว่า การเป็นองค์กรที่เข้มแข็ง จะต้องเป็นการเข้มแข็งที่มีคุณภาพมาตรฐานโดยดำเนินกิจกรรมทางการเมืองด้วยความสุจริต แม้พรรคที่หย่อนคุณภาพมาตรฐานจะถูกยุบ แต่บุคคลที่มีอุดมการณ์อันบริสุทธิ์ทางการเมืองตรงกันย่อมมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะตั้งพรรคการเมืองขึ้นใหม่เมื่อใดก็ได้ การยุบพรรคการเมืองที่

กระทำผิด จึงเป็นการปลูกฝังการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันจะเป็นคุณประโยชน์แก่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องได้กำหนดมาตรการป้องกันมิให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งของผู้ถูกร้องกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ และประกาศของคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนที่จะประกาศพระราชกฤษฎีกากำหนดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันเป็นการเลือกตั้งทั่วไป ในวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ โดยจัดประชุมชี้แจงให้ผู้สมัครของผู้ถูกร้องทราบแล้ว นั้น เห็นว่าการดำเนินการดังกล่าว แม้หากจะได้กระทำจริง ก็มิได้เป็นข้อยกเว้นความรับผิดตามกฎหมายในกรณีที่หัวหน้าพรรค รองหัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรคผู้ถูกร้องไปทำผิด เสียเอง ดังนั้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีการกระทำความผิดโดยผู้ที่เป็นกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องแล้ว ผู้ถูกร้องย่อมต้องรับผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า ผู้ถูกร้องมิได้รับประโยชน์ใด ๆ จากการกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ตามที่มีการกล่าวหา นั้น เห็นว่า ประเด็นนี้ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วว่า การกระทำของนายยงยุทธ ติยะไพรัช ทำให้การเลือกตั้งจังหวัดเชียงรายไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ซึ่งยังผลให้ผู้ถูกร้องมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวนมากขึ้น อันเป็นประโยชน์สำคัญประการหนึ่ง

สำหรับประเด็นที่ผู้ถูกร้องอ้างว่า การสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งและการยื่นคำร้องของผู้ร้องในคดีนี้เป็นการละเมิดสิทธิในกระบวนการยุติธรรม มิได้เป็นไปตามหลักนิติธรรมนั้น เห็นว่า ประเด็นการสืบสวนสอบสวนของคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้แล้วว่าเป็นการดำเนินการโดยชอบด้วยกฎหมาย ส่วนการยื่นคำร้องคดีนี้ ผู้ร้องเป็นผู้มีหน้าที่ยื่นคำร้องต่อศาลตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๕ และได้ดำเนินการมาโดยถูกต้องตามครรลองแห่งข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. ๒๕๕๐ ทุกประการแล้ว จึงเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมาย

การที่นายยงยุทธ ติยะไพรัช ในฐานะรองหัวหน้าพรรคซึ่งเป็นกรรมการบริหารพรรค ผู้ถูกร้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาหลายสมัย มีบทบาทสำคัญในพรรคจนได้รับยกย่องให้เป็นรองหัวหน้าพรรคและประธานสภาผู้แทนราษฎร จึงเป็นผู้มีหน้าที่ต้องควบคุมและสอดส่อง ดูแลให้สมาชิกของพรรคการเมืองที่ตนบริหารอยู่กระทำการเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม แต่กลับเป็นผู้มากระทำความผิดเสียเอง อันเป็นความผิดที่ร้ายแรงและเป็นภัยคุกคามต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประเทศ กรณีจึงมีเหตุอันสมควรที่จะต้องยุบพรรคผู้ถูกร้อง เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีงามและเพื่อให้เกิดผลในทางยับยั้งป้องปรามมิให้เกิดการกระทำผิดซ้ำขึ้นอีก

ประเด็นที่ ๓ หัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองผู้ถูกร้องต้องถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง บัญญัติไว้ว่า ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมืองนั้น ให้เพิกถอนสิทธิ

เลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองดังกล่าวมีกำหนดเวลาห้าปีนับแต่วันที่มีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ซึ่งเป็นการเน้นย้ำตรงกับรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ วรรคสี่ ที่บัญญัติไว้เช่นเดียวกัน บทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบังคับตามกฎหมายว่า เมื่อศาลมีคำสั่งให้ยุบพรรคแล้ว จะต้องเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่มีการกระทำความผิด เป็นเวลาห้าปี ซึ่งศาลไม่อาจใช้ดุลพินิจสั่งเป็นอื่นได้ ส่วนข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องที่อ้างว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมือง จะต้องเป็นกรณีที่หัวหน้าพรรคการเมืองหรือกรรมการบริหารพรรคการเมืองแต่ละคนมีส่วนรู้เห็น หรือปล่อยปละละเลย ฯ ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ มาตรา ๙๘ นั้น เห็นว่า การเพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคการเมืองและกรรมการบริหารพรรคการเมืองในคดีนี้ เป็นการเพิกถอนตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่ มิใช่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๕๐ และไม่ว่ากรณีจะเป็นเช่นใดก็ตาม บทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว ก็มิอาจลบล้างบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญได้ ข้อโต้แย้งของผู้ถูกร้องและผู้เกี่ยวข้องในประเด็นนี้ทั้งหมดจึงฟังไม่ขึ้น

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ จึงวินิจฉัยว่า ให้ยุบพรรคพลังประชาชน ผู้ถูกร้อง เนื่องจากนายยงยุทธ ติยะไพรัช รองหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน กระทำความผิดตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลทำให้การเลือกตั้งมิได้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม อันเป็นการกระทำเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖๘ ประกอบมาตรา ๒๓๗ วรรคสอง และให้เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งของหัวหน้าพรรคพลังประชาชนและกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน ซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะที่กระทำความผิด เป็นระยะเวลาห้าปีนับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรคการเมือง ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๖๘ วรรคสี่

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๑-๒๓/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ศาลจังหวัดลำปางส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางเรวดี อังควัฒนากระวี ที่ ๓) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. ๑๔/๒๕๔๘ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

เรื่อง : ศาลจังหวัดแพร่ส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางรักชนก รัตนพันธ์) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๔๓๒/๒๕๔๕ หมายเลขแดงที่ ๓๐๓/๒๕๔๖ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยกรณีประมวลกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

เรื่อง : ศาลจังหวัดนครราชสีมาส่งคำโต้แย้งของจำเลย (บริษัท แกลสี่ไวท์โคราช จำกัด ที่ ๑ กับพวกรวม ๒ คน) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ขถ. ๑๐/๒๕๔๙ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนางเรวดี อังควัฒนากระวี นางรักชนก รัตนพันธ์ และบริษัทแกลลี่ไวท์โคราช จำกัด รวม ๓ คำร้อง เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ หรือไม่

๑.๑ คำร้องของนางเรวดี อังควัฒนากระวี จำเลยที่ ๓ ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดลำปาง ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดลำปาง ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ ๓ ในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๘ นางสาวญาณิสรา อังควัฒนากระวี ได้เสนอราคาสูงสุดเป็นเงิน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท แต่ผู้เสนอราคาดังกล่าวไม่วางเงินค่าซื้อทรัพย์ส่วนที่เหลือภายในกำหนดเวลา เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงนำที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างดังกล่าวขายทอดตลาดอีกครั้งในวันที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ ในการขายทอดตลาดครั้งนี้มีผู้เสนอซื้อในราคา ๑,๒๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาขายทอดตลาดครั้งก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้งดการขายทอดตลาดไว้ ต่อมาในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ มี ผู้เสนอซื้อในราคา ๑,๓๕๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยได้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดครั้งนี้ เนื่องจากการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๘ ขายได้ราคา ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นราคาที่สูงกว่าราคาในการขายทอดตลาดครั้งนี้ แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าราคาที่เสนอสูงสุดเป็นราคาที่สมควรขายได้แล้ว จึงมีคำสั่งให้ขายทรัพย์สินไปในราคาดังกล่าว

จำเลยที่ ๓ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ ต่อศาลจังหวัดลำปางขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ เนื่องจากเห็นว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาในกรณีที่การขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้เพียงครั้งเดียว เป็นการจำกัดสิทธิเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่ได้ประโยชน์

๑.๒ คำร้องของนางรักชนก รัตนพันธ์ จำเลยในคดีแพ่งของศาลจังหวัดแพร่ ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดแพร่ ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลย รวม ๒ แปลง ในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๔๙ มีผู้เสนอราคาซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างแปลงที่ ๑ เป็นเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยได้คัดค้านราคาขายทอดตลาดไว้ ต่อมาในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๙ เจ้าพนักงานบังคับคดีพิจารณาเห็นว่าราคาที่เสนอสูงสุดเป็นราคาที่สมควรขาย และเคยมีผู้คัดค้านราคาในการขายครั้งก่อนแล้ว จึงมีคำสั่งให้ขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างแปลงที่ ๑ เป็นเงิน ๓๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนซึ่งต้องผูกพันราคาตามราคาที่เสนอ และมีคำสั่งให้ขายที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างแปลงที่ ๒ เป็นเงิน ๒,๖๕๐,๐๐๐ บาท ให้แก่ผู้เสนอซื้อ โดยไม่ฟังคำคัดค้านของจำเลย

จำเลยได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๔๙ ต่อศาลจังหวัดแพร่ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด และขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ เนื่องจากเห็นว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาในกรณีที่การขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้เพียงครั้งเดียว และวรรคสี่ ที่บัญญัติให้คู่ความฝ่ายที่ถูกศาลยกคำร้อง ไม่มีสิทธิยื่นอุทธรณ์และฎีกา เป็นการจำกัดสิทธิเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่ได้ประโยชน์

๑.๓ คำร้องของบริษัท แกลลี่ไวท์โคราช จำกัด จำเลยที่ ๑ และนายเกรียงไกร เสรีมานะกิจ จำเลยที่ ๒ ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดนครราชสีมา ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดนครราชสีมา ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ ๑

โฉนดเลขที่ ๑๑๑๕๖ ตำบลหมื่นไวย (บ้านเกาะ) อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา รวม ๑ แปลง ในการขายทอดตลาดวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๔๙ มีผู้เสนอราคาสูงสุด เป็นเงิน ๘๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท โดยจำเลยได้คัดค้านราคาขายทอดตลาดไว้ ต่อมาในการขายทอดตลาดวันที่ ๒๕ เมษายน ๒๕๔๙ มีผู้เสนอซื้อในราคา ๑๒๐,๐๐๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าเป็นราคาที่สูงกว่าการขายทอดตลาดครั้งก่อน จึงมีคำสั่งให้ขายทรัพย์สินไปในราคาดังกล่าว

จำเลยได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ต่อศาลจังหวัดนครราชสีมา ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดและยื่นคำร้องขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งของจำเลยเพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔ ว่า บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ เนื่องจาก เห็นว่าบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาในกรณีที่การขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้นมีจำนวนต่ำเกินสมควรได้เพียงครั้งเดียวเป็นการจำกัดสิทธิเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปอย่างรวดเร็วเป็นประโยชน์แก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์ซึ่งเป็นคนส่วนน้อยที่ได้ประโยชน์

เนื่องจากคำร้องทั้ง ๓ คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ ให้รวมพิจารณาทั้ง ๓ คำร้อง เข้าด้วยกัน

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องที่ ๑ เป็นคำร้องที่ศาลรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้รับไว้วินิจฉัยและอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนคำร้องที่ ๒ และคำร้องที่ ๓ เป็นคำร้องที่คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้รับไว้วินิจฉัยและอยู่ระหว่างการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้บรรดาการใดที่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญหรือเมื่อมีปัญหาว่ากฎหมายใดขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ให้เป็นอำนาจของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และวรรคห้า บัญญัติให้บรรดาอรรถคดีหรือการใด

ที่อยู่ระหว่างการดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญก่อนวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ ให้โอนมาอยู่ในอำนาจและความรับผิดชอบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ ให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้ว บรรดาคดีหรือการที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัย คำร้องทั้ง ๓ คำร้องนี้ได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้ง ๓ คำร้อง ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๗๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ หรือไม่

พิจารณาแล้ว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ ได้แก้ไขเพิ่มเติมครั้งสุดท้ายโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง (ฉบับที่ ๒๑) พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยในส่วนของมาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ได้บัญญัติให้ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขาย

ทอดตลาดต้องผูกพันกับราคาที่เสนอเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคา และให้การขายทอดตลาดที่มีการคัดค้านว่าราคาในการขายทอดตลาดมีจำนวนต่ำเกินสมควร ในการขายครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในจำนวนไม่สูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน หรือไม่มีผู้ใดเสนอราคาเลยให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป ในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อนให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น โดยไม่มีบทบัญญัติให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีได้มีโอกาสคัดค้านราคาในการขายทอดตลาดได้อีก นอกจากนี้ยังแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของมาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ โดยบัญญัติให้คดีที่มีการร้องขอเพิกถอนการขายทอดตลาดด้วยเหตุราคาที่ได้จากการขายทอดตลาดทรัพย์สินมีจำนวนต่ำเกินสมควร อันเนื่องมาจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการเข้าสู้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีเป็นที่สุดในศาลชั้นต้น ซึ่งเดิมบัญญัติให้สามารถอุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์ได้ โดยมีเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมครั้งนี้ คือ “โดยที่บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในส่วนที่เกี่ยวกับการงดการบังคับคดีของเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาและการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาของเจ้าพนักงานบังคับคดีที่ใช้อยู่ปัจจุบันบางส่วนยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ดังนั้นเพื่อให้การบังคับคดีเป็นไปด้วยความเป็นธรรมโดยคุ้มครองสิทธิของบุคคลภายนอกผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีและให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อทรัพย์จากการขายทอดตลาดและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่าด้วยการขายทอดตลาด”

ในประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในการขายทอดตลาดครั้งแรกได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเลื่อนการขายทอดตลาดออกไป ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีได้คัดค้านว่าราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีผู้เสนอราคาสูงสุดมีจำนวนต่ำเกินสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตาม หาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งต่อไปโดยผู้เสนอราคาสูงสุดต้อง

ผูกพันกับราคาที่ตนเสนอเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคา และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาไม่สูงกว่าราคาที่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อน หรือไม่มีผู้เสนอราคา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนแต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในครั้งต่อไป จะมิได้เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ได้มีโอกาสคัดค้านราคาโดยอ้างว่าราคามีจำนวนต่ำเกินสมควรก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด มิฉะนั้นแล้ว หากเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านราคาได้อีก ก็อาจมีการคัดค้านราคาในลักษณะเช่นนี้ทุกครั้ง เป็นเหตุให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จลงได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้โดยสุจริตจากขายทอดตลาด ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาในส่วนของผู้คัดค้านราคา บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้คัดค้านราคาได้มีโอกาสคัดค้านราคาและจัดหาผู้ซื้อที่จะเสนอราคาตามที่ตนต้องการมาในการขายทอดตลาดครั้งแรกแล้ว และหากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการสู้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ผู้คัดค้านราคาก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสอง แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าว จะจำกัดสิทธิของผู้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาคโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๓๐ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐

ส่วนประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ ที่แก้ไขเพิ่มเติมว่า ”คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้เป็นที่สุด” แทนบทบัญญัติเดิมที่ว่า “คำสั่งของศาลตามวรรคสองให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์ได้ และคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลอุทธรณ์ให้เป็นที่สุด” เห็นว่า แม้ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ ที่แก้ไขเพิ่มเติมใหม่ จะเป็นการจำกัดสิทธิของคู่ความในการที่จะใช้สิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์

ได้ก็ตาม แต่การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ก็เพื่อให้คดีที่มีการร้องขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ตามมาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสอง เป็นไปด้วยความรวดเร็ว และเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอย่างเสมอภาค โดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ และมาตรา ๓๐

ในประเด็นที่ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งมิได้มีบทบัญญัติในส่วนใดเกี่ยวข้องโดยตรงกับการพิจารณาพิพากษาของศาลยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ จึงมีประเด็นแต่เพียงว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ หรือไม่

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการทั่วไปให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลยุติธรรมซึ่งต้องดำเนินการไปตามลำดับชั้นของศาล คือ ศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา หาได้บัญญัติรับรองสิทธิของคู่ความในการที่จะได้รับการพิจารณาในศาลยุติธรรมให้ครบทั้งสามชั้นแต่อย่างใดไม่ ทั้งนี้ ดังจะเห็นได้จากความตอนท้ายของบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง ที่ว่า “เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในรัฐธรรมนูญนี้หรือตามกฎหมายอื่น” ซึ่งหมายความว่า กฎหมายอาจกำหนดให้แต่ละศาลมีอำนาจพิจารณาคดีเป็นกรณีพิเศษและหรือให้การพิจารณาพิพากษาคดีเป็นที่ยุติในศาลใดศาลหนึ่งก็ได้ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคหนึ่ง

อนึ่ง ในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๙ วรรคสอง วรรคสาม วรรคสี่ และวรรคห้า เป็นบทบัญญัติที่กล่าวถึงอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลฎีกา ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประเด็นตามคำร้อง จึงไม่จำต้องพิจารณาวินิจฉัย

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๔-๒๕/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายบุญชัย วสุนธรา ที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๓๓๕/๒๕๔๒ หมายเลขแดงที่ ๒๐๓๓/๒๕๔๓ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

เรื่อง : ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ ที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๖๙๘/๒๕๔๓ หมายเลขแดงที่ ๖๔๑/๒๕๔๓ เพื่อขอให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนายบุญชัย วสุนธรา และนายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ประกอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ มาตรา ๓๕ รวม ๒ คำร้อง กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ หรือไม่

๑.๑ คำร้องของนายบุญชัย วสุนธรา จำเลยที่ ๑ ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดฉะเชิงเทรา ขายทอดตลาดที่ดินของจำเลยที่ ๑ รวม ๒ แปลง ซึ่งเจ้าพนักงานบังคับคดีได้ประเมินราคาที่ดินขณะยึดเป็นเงิน ๙๐๐,๐๐๐ บาท ในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๙ มีผู้เสนอซื้อให้ราคา ๔๖๐,๐๐๐ บาท แต่โจทก์ได้คัดค้านว่าราคาดังกล่าวต่ำเกินสมควรและควรขายในราคา ๖๓๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้เลื่อนการขายทอดตลาดออกไป และให้ผู้เสนอราคาสูงสุดทำสัญญาผูกพันกับการเสนอราคาดังกล่าวเป็นระยะเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันเสนอราคา ต่อมาในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๙ โจทก์ได้เสนอราคาสูงสุด เป็นเงิน ๔๗๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าเป็นราคาที่สมควรขาย จึงมีคำสั่งให้ขายทรัพย์ไปในราคาดังกล่าว

จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ต่อศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด และยื่นคำแถลงลงวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๔๙ ขอให้ศาลจังหวัดฉะเชิงเทราส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ว่า ในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๔๙ โจทก์ในฐานะเจ้าหนี้ได้ประมูลซื้อไว้เองในราคา ๔๗๐,๐๐๐ บาท สูงกว่าผู้เสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งก่อนเพียง ๑๐,๐๐๐ บาท โดยจำเลยที่ ๑ คัดค้านว่าราคาต่ำไป แต่

เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่ฟังคำคัดค้าน โดยอ้างเหตุเคยมีการคัดค้านในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๔๙ แล้ว จึงขายทรัพย์สินดังกล่าวให้โจทก์ในราคา ๔๗๐,๐๐๐ บาท ต่ำกว่าราคาประเมินเกือบเท่าตัว และต่ำกว่าราคาที่โจทก์เคยคัดค้านราคาไว้ถึง ๑๖๐,๐๐๐ บาท ทั้งนี้ สืบเนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้ หากการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งนี้มีผู้เสนอราคาสูงกว่าการขายทอดตลาดครั้งก่อนโดยไม่ต้องฟังคำคัดค้านของเจ้าของทรัพย์ เป็นเหตุให้ขอบเขตแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไม่ได้รับการคุ้มครอง บทบัญญัติดังกล่าวสนองต่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ เป็นเหตุให้เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าหนี้อาศัยช่องทางตามบทบัญญัติดังกล่าว ดำเนินการโดยรวบรัดโดยไม่คำนึงถึงมูลค่าราคา บทบัญญัติดังกล่าวกระทบต่อสาระสำคัญของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง จึงตราขึ้นโดยฝ่าฝืนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ ต้องด้วยมาตรา ๖ บทบัญญัติดังกล่าวจึงเป็นอันใช้บังคับไม่ได้

๑.๒ คำร้องของนายพสิษฐ์ หรือพรชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ จำเลยที่ ๑ ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดฉะเชิงเทรา ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของนายศิลปชัย เดชกูลพรศิริ หรือกูลพรศิริ จำเลยที่ ๒ รวม ๕ แปลง ในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๔๙ เจ้าพนักงานบังคับคดีได้กำหนดวิธีขายทอดตลาดที่ดินทั้ง ๕ แปลง โดยขายแปลงที่ ๑ แปลงที่ ๔ และแปลงที่ ๕ รวมกันไป แปลงที่ ๒ และแปลงที่ ๓ รวมกันไปตามคำแถลงของโจทก์ ต่อมาในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๔๙ โจทก์ได้เสนอราคาซื้อที่ดินแปลงที่ ๑ แปลงที่ ๔ และแปลงที่ ๕ เป็นเงิน ๑,๐๔๐,๐๐๐ บาท แปลงที่ ๒ และแปลงที่ ๓ เป็นเงิน ๕๒๐,๐๐๐ บาท รวมเป็นเงิน ๑,๕๖๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยได้คัดค้านราคาขายที่ดินทั้งหมด เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้งดการขายทอดตลาดไว้ ต่อมาในการขายทอดตลาดเมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๔๙ จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องต่อเจ้าพนักงานบังคับคดี ขอให้ขายทอดตลาดโดยวิธีการขายรวมทั้ง ๕ แปลง ซึ่งโจทก์ไม่คัดค้าน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้กำหนดราคาเริ่มต้น โดยใช้ราคาที่โจทก์ได้เคยเสนอราคาไว้ในการขายทอดตลาดครั้งก่อน เป็นจำนวนเงิน ๑,๕๖๐,๐๐๐ บาท และในการขายทอดตลาดครั้งนี้ โจทก์ได้เสนอราคาสูงสุดเป็นเงิน ๑,๖๑๐,๐๐๐ บาท ซึ่งเป็นราคาสูงกว่าการขายทอดตลาดครั้งก่อน เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงมีคำสั่งให้ขายทรัพย์สินไปในราคาดังกล่าว

จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๔๙ ต่อศาลจังหวัดฉะเชิงเทรา ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาดที่ดินทั้ง ๕ แปลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องกำหนดหลักเกณฑ์และแจ้งวิธีการให้ผู้ที่สนใจทราบใหม่ แต่มิได้มีการดำเนินการดังกล่าว และจำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำแถลงลงวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๔๙ ต่อศาลจังหวัดฉะเชิงเทราขอให้ศาลส่งคำโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ เพื่อให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๒๖๔ ว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ เนื่องจาก บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานบังคับคดี เคาะไม้ขายทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา โดยมีเงื่อนไขแต่เพียงว่า ในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งที่ผ่านมาหากมีการคัดค้านราคาแล้ว ในการขายทอดตลาดครั้งต่อไป หากได้ราคาไม่น้อยกว่าการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีขายทรัพย์สินได้โดยไม่ต้องฟังเสียงคัดค้านของเจ้าของทรัพย์ เป็นเหตุให้ขอบเขตแห่งสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินไม่ได้รับการคุ้มครอง ทั้งราคาไม่เป็นไปตามความชอบธรรม บทบัญญัติดังกล่าวสนองต่อผลประโยชน์ของเจ้าหนี้ เจ้าพนักงานบังคับคดีและเจ้าหนี้ได้อาศัยช่องทางตามบทบัญญัตินี้ดำเนินการโดยรวบรัดไม่คำนึงถึงมูลค่าทรัพย์สินต่ำกว่าราคาประเมินหรือราคากลางของทางราชการ เนื่องจากต้องการให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินสำเร็จโดยเร็ว จึงเห็นว่าบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดขึ้นไว้เกินจำเป็นและล่วงล้ำเข้าสู่แดนมูลค่าราคาจนกระทบสาระสำคัญของกรรมสิทธิ์

เนื่องจากคำร้องทั้ง ๒ คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ ให้รวมพิจารณาทั้ง ๒ คำร้อง เข้าด้วยกัน

๒. ประเด็นเบื้องต้น

ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับคำร้องนี้ไว้พิจารณาวินิจฉัย หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า คำร้องทั้ง ๒ คำร้อง คณะตุลาการรัฐธรรมนูญรับไว้วินิจฉัยตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ต่อมามีการตรารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐ ขึ้นไว้ให้ใช้แทนรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยมาตรา ๓๐๐ วรรคหนึ่ง บัญญัติให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นศาลรัฐธรรมนูญ และวรรคสาม ให้บทบัญญัติมาตรา ๓๕ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ยังคงมีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใช้บังคับ และวรรคสี่ให้บรรดาคดีหรือการใดที่อยู่ในระหว่างดำเนินการของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญให้ศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรานี้ดำเนินการต่อไป และเมื่อมีการแต่งตั้งตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญนี้แล้ว บรรดาคดีหรือการใดที่ค้างดำเนินการนั้นให้โอนไปอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่แต่งตั้งขึ้นใหม่ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยคำร้องทั้ง ๒ คำร้องนี้ได้

๓. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัยคำร้องนี้ ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ แล้ว การตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายใด ๆ จะต้องพิจารณาว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายดังกล่าวขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญฉบับที่ใช้บังคับในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำวินิจฉัย แต่เนื่องจากบทบัญญัติมาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไปขัดหรือแย้งนั้น มีหลักการอย่างเดียวกันกับบทบัญญัติมาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ จึงวินิจฉัยคำร้องนี้ตามบทบัญญัติมาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญต้องพิจารณาวินิจฉัยจึงมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑ หรือไม่

พิจารณาแล้วเห็นว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง เป็นบทบัญญัติที่วางหลักการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยในการขายทอดตลาดครั้งแรกได้กำหนดให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องเลื่อนการขายทอดตลาดออกไป ในกรณีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีได้คัดค้านว่าราคาในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีผู้เสนอราคาสูงสุดมีจำนวนต่ำเกินสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดีไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่คัดค้านหรือไม่ก็ตาม หาผู้ซื้อที่จะเสนอซื้อในราคาที่บุคคลดังกล่าวต้องการมาเสนอซื้อในการขายทอดตลาดครั้งต่อไปโดยผู้เสนอราคาสูงสุดต้องผูกพันกับราคาที่ตนเสนอเป็นระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันที่เสนอราคา และในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไป หากมีผู้เสนอราคาไม่สูงกว่าราคาที่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดครั้งก่อนหรือไม่มีผู้เสนอราคา ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน แต่หากมีผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งต่อไปในจำนวนสูงกว่าจำนวนที่ผู้เสนอราคาสูงสุดได้เสนอในการขายทอดตลาดทรัพย์สินครั้งก่อน ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีเคาะไม้ขายให้แก่ผู้เสนอราคาสูงสุดในการขายทอดตลาดทรัพย์สินนั้น

จากบทบัญญัติดังกล่าว แม้ว่าในการขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาในครั้งต่อไป จะมิได้เปิดโอกาสให้เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ลูกหนี้ตามคำพิพากษา หรือบุคคลผู้มีส่วนได้เสียในการบังคับคดี ได้มีโอกาสคัดค้านราคาโดยอ้างว่าราคามีจำนวนต่ำเกินสมควรก็ตาม แต่บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้บัญญัติขึ้นเพื่อให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาสามารถดำเนินการ

ไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด มิฉะนั้นแล้ว หากเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านราคาได้อีก ก็อาจมีการคัดค้านราคาในลักษณะเช่นนี้ทุกครั้ง เป็นเหตุให้การขายทอดตลาดทรัพย์สินของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่สามารถดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จลงได้ ซึ่งไม่เป็นธรรมแก่ผู้ที่ซื้อทรัพย์สินได้โดยสุจริตจากขายทอดตลาด ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาในส่วนของผู้คัดค้านราคา บทบัญญัติดังกล่าวก็ได้เปิดโอกาสให้ผู้คัดค้านราคาได้มีโอกาสคัดค้านราคาและจัดหาผู้ซื้อที่จะเสนอราคาตามที่ตนต้องการมาในการขายทอดตลาดครั้งแรกแล้ว และหากการขายทอดตลาดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเกิดจากการคบคิดกันฉ้อฉลในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องในการสู้ราคา หรือความไม่สุจริตหรือความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้คัดค้านราคาก็อาจยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอให้มีคำสั่งเพิกถอนการขายทอดตลาดได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสอง

แม้ว่าบทบัญญัติดังกล่าว จะจำกัดสิทธิของผู้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการจำกัดสิทธิของบุคคลในทรัพย์สินตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ซึ่งเป็นข้อยกเว้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔๑ วรรคหนึ่ง ตอนท้ายที่บัญญัติว่า “ขอบเขตแห่งสิทธิและการจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ย่อมเป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ” นอกจากนี้ การจำกัดสิทธิเช่นว่านี้ยังเป็นการจำกัดสิทธิโดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่มีผลบังคับเป็นการทั่วไป และเท่าที่จำเป็นเพื่อความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยไม่กระทบกระเทือนสาระสำคัญแห่งสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๙ ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑

๔. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๖ มาตรา ๒๙ และมาตรา ๔๑

สรุปคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๖-๒๗/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๑

เรื่อง : ศาลจังหวัดกำแพงเพชรส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี ที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๖๑๓/๒๕๔๔ หมายเลขแดงที่ ๘๗๒/๒๕๔๖ (ชั้นบังคับคดี) เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม่

เรื่อง : ศาลจังหวัดมหาสารคามส่งคำโต้แย้งของจำเลย (นางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า ที่ ๑) ในคดีแพ่งหมายเลขดำที่ ๑๒๑๒/๒๕๔๓ หมายเลขแดงที่ ๑๙๗๑/๒๕๔๓ เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม

๑. ความเป็นมาและข้อเท็จจริงโดยสรุป

ศาลยุติธรรมส่งคำร้องของนางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี และนางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า เพื่อขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๑ รวม ๒ คำร้อง กรณีประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม่

๑.๑ คำร้องของนางพรทิพย์ สุธรรมรัตน์บดี หรือสุธรรมรัตนบดี จำเลยที่ ๑ ในคดีแพ่งของ ศาลจังหวัดกำแพงเพชร ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดีจังหวัดกำแพงเพชร ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ ๑ รวม ๓ แปลง โดยมีราคาประเมินรวม พร้อมสิ่งปลูกสร้างในส่วนของเจ้าพนักงานบังคับคดี เป็นเงิน ๘,๗๙๗,๓๕๐ บาท ในการขายทอดตลาดครั้งที่หนึ่ง วันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๕๐ ไม่มีผู้ใดสนใจประมูลซื้อ เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้งดการขายทอดตลาดไว้ ต่อมาในการขายทอดตลาดครั้งที่สอง วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๐ โจทก์เสนอราคาสูงสุดเป็นเงิน ๔,๔๐๐,๐๐๐ บาท แต่จำเลยที่ ๑ ได้คัดค้านราคาขายทอดตลาด เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้เลื่อนการขายทอดตลาดออกไปและให้จำเลยที่ ๑ หาผู้เข้าสู้ราคาให้ได้ตามที่ต้องการ มิฉะนั้นจะไม่ฟังคำคัดค้านอีก และในการขายทอดตลาดครั้งที่สาม วันที่ ๒๙ สิงหาคม ๒๕๕๐ นายวุฒิไกร รัตนผุสดีกุล ได้เสนอราคาสูงสุดเป็นเงิน ๗,๑๐๐,๐๐๐ บาท เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงได้เคาะไม้ขายทรัพย์สินดังกล่าว

จำเลยที่ ๑ ได้ยื่นคำร้องลงวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๕๐ ต่อศาลจังหวัดกำแพงเพชร ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด และยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๐ ต่อศาลจังหวัดกำแพงเพชร โต้แย้งว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาได้เพียงครั้งเดียว เป็นเหตุให้ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาด ขายต่ำกว่าราคาที่ควรขายได้ถึง ๑,๙๐๐,๐๐๐ บาท เป็นการจำกัดสิทธิที่ไม่เป็นธรรม และมาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคสี่ ที่บัญญัติให้คำสั่งของศาลชั้นต้นเป็นที่สุด ขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ประกอบมาตรา ๔ จึงขอให้ศาลจังหวัดกำแพงเพชรรอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวและส่งข้อโต้แย้งของจำเลยที่ ๑ ให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย

๑.๒ คำร้องของนางนวลจันทร์ ลครพล หรือแก้วสง่า จำเลยที่ ๑ ในคดีแพ่งของศาลจังหวัดมหาสารคาม ข้อเท็จจริงมีว่า ศาลมีคำสั่งอนุญาตให้เจ้าพนักงานบังคับคดี สำนักงานบังคับคดี จังหวัดมหาสารคาม ขายทอดตลาดที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ ๑ ในการขายทอดตลาดวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑ นายวิจิตร นันบุญมา เป็นผู้ประมูลซื้อได้ในราคา ๕๐๐,๐๐๐ บาท โดยจำเลยที่ ๑ ได้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดครั้งนี้ แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีเห็นว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ ได้บัญญัติให้มีการคัดค้านราคาขายทอดตลาดได้เพียงครั้งเดียว และจำเลยที่ ๑ ได้คัดค้านราคาในการขายทอดตลาดไปแล้วเมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๑ จึงไม่ฟังคำคัดค้านของจำเลยที่ ๑

จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๕๑ ต่อศาลจังหวัดมหาสารคาม ขอให้เพิกถอนการขายทอดตลาด และโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ โดยเห็นว่าการบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติให้ผู้มีส่วนได้เสียคัดค้านราคาขายในการขายทอดตลาดได้เพียงครั้งเดียว และวรรคสี่ ที่บัญญัติให้คำสั่งของศาลชั้นต้นเป็นที่สุด เป็นการจำกัดสิทธิอันขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ และมาตรา ๒๑๙ ทำให้ทรัพย์สินที่ขายทอดตลาดได้ราคาต่ำ ก่อให้เกิดความเสียหายและไม่เป็นธรรมต่อจำเลยที่ ๑

เนื่องจากคำร้องทั้ง ๒ คำร้อง คู่ความในแต่ละคำร้องได้โต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ซึ่งเป็นกลุ่มมาตราเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๑ ให้รวมพิจารณาทั้ง ๒ คำร้อง เข้าด้วยกัน

๒. ประเด็นที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย

ประเด็นที่ต้องพิจารณาตามคำร้องมีว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ หรือไม่

ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาแล้วเห็นว่า มาตรา ๔ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ที่ผู้ร้องโต้แย้งว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ไปขัดหรือแย้งนั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยไว้แล้วตาม คำวินิจฉัยที่ ๒๑ - ๒๓/๒๕๕๑ วันที่ ๒๖ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๑ ว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๓๐๙ ทวิ วรรคหนึ่ง และวรรคสี่ ไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒ มาตรา ๔ มาตรา ๖ มาตรา ๒๖ มาตรา ๒๗ มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ และมาตรา ๒๑๙ ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๒๑๖ วรรคห้า ได้บัญญัติให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล และองค์กรอื่นของรัฐ ดังนั้น จึงไม่จำต้องวินิจฉัยประเด็นตามคำร้อง

๓. ผลคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ศาลรัฐธรรมนูญจึงวินิจฉัยให้ยกคำร้อง

ส่วนที่ ๕

บทคัดย่อรายงานผลการศึกษาวิจัยของศาลรัฐธรรมนูญ ปี ๒๕๕๑

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง : การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิ หรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

บทสรุปผู้บริหาร

จากการศึกษาเรื่อง การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยได้ศึกษาจากข้อความคิดว่าด้วยหลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการ แนวคิดในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยการตรวจสอบคำพิพากษาอันถึงที่สุดแล้วโดยศาลรัฐธรรมนูญของประเทศในภาคพื้นยุโรป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญต่อศาลรัฐธรรมนูญของประเทศสเปน ประเทศออสเตรีย และประเทศเยอรมนี นอกจากนี้ยังได้ศึกษาการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพโดยองค์กรตุลาการตามรัฐธรรมนูญของไทย จากนั้นจึงได้วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยแบ่งสาระสำคัญออกเป็น ๕ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ส่วนที่ ๒ การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ และส่วนที่ ๓ การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญไทย ส่วนที่ ๔ วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญไทย ส่วนที่ ๕ ข้อเสนอแนะโดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ

๑. ความมุ่งหมายหรือภารกิจในทางกฎหมายของการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้น มีความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิของประชาชน โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๑.๑ ภารกิจในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล ภารกิจนี้มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิของบุคคลจากการถูกโต้แย้งสิทธิโดยอำนาจมหาชน แต่การเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้สิทธิเช่นนั้นได้ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบกับการทำภาระหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ ด้วยเหตุนี้เองความร้ายแรงของผลกระทบที่เกิดต่อปัจเจกบุคคลจึงเป็นเงื่อนไขของการรับเรื่องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งผู้ร้องทุกข์จะต้องประสบปัญหาดังกล่าวด้วยตนเองและมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ

๑.๒ ภารกิจในการคุ้มครองบทบัญญัติของกฎหมาย การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญอาจมีพื้นฐานมาจากการอ้างว่ากฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งขัดกับรัฐธรรมนูญ จากพื้นฐานกฎหมายที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญดังกล่าวอาจนำไปสู่การกระทำของฝ่ายปกครองหรือการกระทำของฝ่ายบริหาร รวมทั้งการพิพากษาคดีของศาล ด้วยเหตุนี้การโต้แย้งการใช้อำนาจมหาชนที่เป็นการกระทบสิทธิดังกล่าวอาจ มีความมุ่งหมายที่จะโต้แย้งบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นพื้นฐานของการกระทำนั้นๆ โดยเหตุนี้กระบวนการในการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงมีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

๒. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นถือได้ว่าเป็นกระบวนการในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่มีลักษณะเฉพาะที่มีความแตกต่างไปจากศาลอื่น ๆ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๒.๑ การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นกระบวนการคุ้มครองสิทธิที่มีลักษณะพิเศษ โดยมีข้อพิจารณาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ

ก. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นการเยียวยาสิทธิของประชาชนอันเกิดจากการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่จะทำให้เกิดความมั่นใจว่า การกระทำของรัฐทั้งหลายไม่ว่าการใช้อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ ย่อมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายได้เสมอ

ข. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นการเยียวยาสิทธิของประชาชน ดังนั้นการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงมิใช่เป็นเพียงเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลเท่านั้น หากแต่เป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอันเป็นสิทธิมหาชนในลักษณะอื่นๆด้วย การกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิของบุคคลนั้นหมายความว่า เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ร้องเอง

ค. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นกระบวนการเยียวยาสิทธิของบุคคลที่มีลักษณะพิเศษโดยการเยียวยาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกับกระบวนการเยียวยาของศาลอื่นๆ ได้ กรณีอาจกล่าวได้แต่เพียงว่าเงื่อนไขในการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญมีเงื่อนไขที่แตกต่างไปจากศาลอื่นๆ เท่านั้น

๒.๒ การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเป็นหลักการคุ้มครองที่ไม่ถือว่าศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลสูงสุดของศาลอื่นๆ การโต้แย้งคำพิพากษาของศาลอื่นไปยังศาลรัฐธรรมนูญนั้น กรณีนี้มิได้ถือว่าเป็นกระบวนการในทางกฎหมายที่เพิ่มเติมขึ้นมาจากกระบวนการคุ้มครองทั่วไป แต่เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นในส่วนที่เกี่ยวพันกับรัฐธรรมนูญ โดยการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ มิได้มีผลเป็นการทุเลาการบังคับตามคำพิพากษาแต่อย่างใด

๓. เงื่อนไขสำคัญของการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่ได้ผ่านการใช้สิทธิจากศาลอื่นๆมาจนถึงที่สุดแล้ว โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๓.๑ สาระสำคัญของการผ่านการพิจารณาจากศาลอื่นๆจนถึงที่สุดแล้วหมายความว่าการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อแก้ไขเยียวยาการกระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หากมิได้ใช้สิทธิร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญแล้ว ย่อมทำให้ไม่สามารถบรรลุความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นได้

๓.๒ เหตุผลที่ต้องดำเนินการในศาลอื่นๆจนถึงที่สุด การดำเนินคดีจนถึงที่สุดมิใช่เป็นเพียงเงื่อนไขในทางวิธีสบัญญัติเท่านั้น แต่เงื่อนไขดังกล่าวบอกถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาลอื่นๆกับศาลรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ศาลอื่นๆมีหน้าที่ในการพิจารณาในเบื้องต้นโดยมีภาระหน้าที่ในการปกป้องคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลก่อน ซึ่งแสดงให้เห็นว่า รัฐธรรมนูญได้มอบหมายให้อำนาจตุลาการทำหน้าที่เบื้องต้นในการวินิจฉัยเรื่องในทางรัฐธรรมนูญ ดังนั้น หลักการดำเนินการให้เสร็จสิ้นในชั้นศาลมาแล้วจึงเป็นการสอดคล้องกับการทำหน้าที่ของศาลที่จะต้องดำเนินการในการแก้ไขเยียวยาการละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่เกิดขึ้น

ส่วนที่ ๒ การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ

สำหรับระบบการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญของประเทศในภาคพื้นยุโรปนั้น กระบวนการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งการกระทำของฝ่ายตุลการและฝ่ายบริหารนั้นเป็นกระบวนการที่ใช้ในประเทศเยอรมนี ประเทศสเปน และประเทศสวิสเซอร์แลนด์ สำหรับประเทศออสเตรียนั้นการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของศาลไม่อาจกระทำได้ ซึ่งกรณีนี้ได้กลายเป็นช่องว่างที่สำคัญสำหรับการคุ้มครองสิทธิของบุคคล การยื่นคำร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญในประเทศเยอรมนี ประเทศสเปน และประเทศสวิสเซอร์แลนด์นั้นสามารถที่จะโต้แย้งคำสั่งของรัฐคำสั่งใดคำสั่งหนึ่งได้ รวมทั้งสามารถโต้แย้งคำพิพากษาของศาลได้ โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

๑. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของประเทศสเปน

สำหรับประเทศสเปนนั้น รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน (Constitución Espanola - CE) ที่ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๑๙๗๘ บัญญัติไว้ใน CE. Art. ๘๑ ว่า “พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ (Las leyes orgánicas) เป็นกฎหมายที่ออกโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน กฎหมายที่อนุมัติให้ใช้ธรรมนูญการปกครองตนเอง

(Los Estatutos de Autonomá) กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั่วไป และกฎหมายอื่นๆ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติ" คำว่า "ในเรื่องเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน" นี้เองที่ศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ตีความว่ามีการละเมิดบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่ แม้ว่าคดีจะถึงที่สุดในศาลยุติธรรมแล้วก็ตาม

บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญในการปกป้องสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจะพบได้ใน CE. Art. ๕๓ ดังนี้

"CE Art. ๕๓ (๑) สิทธิและเสรีภาพที่รับรองไว้ในหมวด ๒ (Captulo II) ของบรรพนี้ (Título) (CE. Art. ๑๔ - Art. ๓๘) ผูกพันหน่วยราชการทั้งหมด ไม่ว่ากรณีใดๆ จะต้องเคารพในสาระสำคัญของสิทธิและเสรีภาพ การวางกฎระเบียบการดำเนินการเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวอาจกระทำได้โดยบทบัญญัติแห่งกฎหมายเท่านั้น และบุคคลสามารถใช้สิทธิทางศาลได้ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๖๑.๑.a.

(๒) ประชาชนอาจได้รับความคุ้มครองจากศาลในเรื่องเสรีภาพและสิทธิที่รับรองไว้ตามมาตรา ๑๔ และตาม Sección I ของ Captulo II ได้ โดยยื่นฟ้องต่อศาลยุติธรรมด้วยกระบวนพิจารณาที่วางอยู่บนหลักบุริมสิทธิ์และโดยรวบรัด หรือมิฉะนั้นก็อาจฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ด้วย Recurso de Amparo ซึ่งในการฟ้องต่อศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวนี้ ให้ใช้กับการปฏิเสธไม่ยอมไปเป็นทหารด้วยเหตุผลที่ขัดต่อความเชื่อทางศาสนาตาม CE Art. ๓๐ ได้ด้วย"

คำว่า "Recurso de Amparo" หรือการอุทธรณ์ขอความคุ้มครองของศาลรัฐธรรมนูญนี้ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่ ๒/๑๙๗๙ ลงวันที่ ๓ ตุลาคม ๑๙๗๙ ว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Ley Orgánica ๒/๑๙๗๙, de ๓ de Octubre, del Tribunal Constitucional - LOTC) ได้ให้รายละเอียดไว้ในมาตรา ๔๑ ดังนี้

"LOTC Art. ๔๑ (๑) สิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการรับรองใน CE. Art. ๑๔- Art. ๒๙ อาจยื่นอุทธรณ์ขอความคุ้มครองของศาลรัฐธรรมนูญได้ในกรณีและตามแบบที่กำหนดในกฎหมายนี้ ทั้งนี้ ไม่ขัดขวางการยื่นฟ้องคดีในศาลยุติธรรม อนึ่ง การไม่ยอมเข้าเกณฑ์ทหารด้วยเหตุแห่งความเชื่อทางศาสนาตาม CE. Art. ๓๐ ก็อาจได้รับความคุ้มครองเท่ากันด้วย

(๒) การอุทธรณ์ขอความคุ้มครองของศาลรัฐธรรมนูญจะปกป้องคุ้มครองประชาชนทุกคนตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ ซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวในวรรคก่อน อันเกิดจากคำสั่งทางปกครอง (disposiciones) นิติกรรมทางปกครอง (actos jurídicos) หรือแม้แต่ดุลพินิจของฝ่ายบริหาร (vía de hecho) ของผู้ใช้อำนาจรัฐ องค์กรปกครองตนเอง (Comunidades Autónomas) และองค์กรมหาชนอื่นๆในระดับประเทศ บรรษัท หรือสถาบัน รวมทั้งจากข้าราชการหรือตัวแทนของหน่วยราชการดังกล่าว

(๓) ในการอุทธรณ์ขอความคุ้มครองของศาลรัฐธรรมนูญนั้น จะใช้สิทธิเรียกร้องอย่างอื่นนอกเหนือไปจากการเรียกร้องปกป้องสิทธิและเสรีภาพอันเป็นเหตุแห่งการอุทธรณ์ขอความคุ้มครองของศาลรัฐธรรมนูญนี้มิได้"

จะเห็นได้ว่า สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่จะอุทธรณ์ขอความคุ้มครองต่อศาลรัฐธรรมนูญสเปน ได้แก่สิทธิและเสรีภาพตามที่ได้รับรองไว้ใน CE Art. ๑๔ - Art. ๒๙ นั่นเอง ซึ่งหมายความว่าโดยทั่วไปการถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้นั้น ให้ไปฟ้องต่อศาลยุติธรรม แต่ถ้าเป็นสิทธิและเสรีภาพตามที่ได้รับรองไว้ใน CE. Art. ๑๔ - Art. ๒๙ แล้ว เมื่อคิดว่ายังไม่ได้รับความยุติธรรม (ดู CE. Art. ๑๔) ยังอาจนำมาฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้อีก เพราะสิทธิเสรีภาพดังกล่าว คือ สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานที่ได้มาเพราะเหตุที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งทุกคนได้มาตั้งแต่เกิดและสิ้นสุดลงเมื่อตาย

ผู้มีสิทธิอุทธรณ์ขอความคุ้มครองต่อศาลรัฐธรรมนูญในกรณีนี้ได้แก่ บุคคลซึ่งเป็นคู่ความในการพิพากษาคดีของศาล ซึ่งอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพอันเกิดจากองค์กรตุลาการ โดยการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญให้ดำเนินการภายใน ๒๐ วันนับแต่วันถัดจากวันที่ได้รับแจ้งคำพิพากษาของศาล สำหรับการพิจารณาคำร้องนั้น หากตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในแผนกอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญโดยมติเอกฉันท์ไม่รับคำร้อง ให้ดำเนินการแจ้งคำสั่งดังกล่าวไปยัง ผู้ร้องและกระทรวงอัยการ เฉพาะกระทรวงอัยการเท่านั้นที่จะมีสิทธิโต้แย้งได้ภายใน ๓ วัน และศาลจะพิจารณาออกคำสั่งไม่รับคำร้องไว้พิจารณาต่อไป

คำฟ้องคดีอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญอาจเริ่มต้นได้ด้วยคำฟ้องที่พรรณนาข้อเท็จจริงที่เป็นฐานแห่งคำฟ้องโดยละเอียดและชัดเจน พร้อมทั้งอ้างบทบัญญัติรัฐธรรมนูญที่เห็นว่า ถูกละเมิด และคำขอความคุ้มครองเพื่อปกปักรักษาสิทธิและเสรีภาพที่อ้างว่าถูกละเมิดโดยละเอียด ทั้งนี้ ให้ยื่นเอกสารดังต่อไปนี้พร้อมกับคำฟ้องด้วย คือ (๑) เอกสารการ แต่งตั้งผู้แทนให้มายื่นอุทธรณ์ ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ (๒) สำเนา หรือหนังสือรับรองคำสั่งในกระบวนพิจารณาของศาลหรือในทางปกครอง อนึ่ง ให้แนบสำเนาเอกสารในคดีในจำนวนพอสมควร โดยให้มีชุดหนึ่งสำหรับกระทรวงอัยการด้วย (LOTC Art. ๔๙)

คำฟ้องที่อาจไม่รับไว้พิจารณา LOTC Art. ๕๐. บัญญัติว่า

(๑) ด้วยคะแนนเสียงเอกฉันท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในแผนกอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ (La Sección) อาจออกคำสั่งศาล (providencia) ให้ความเห็นชอบในการไม่รับอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญไว้พิจารณาในกรณีดังต่อไปนี้

ก) คำฟ้องไม่เข้าเงื่อนไขอย่างใดอย่างหนึ่งในมาตรา ๔๑ ถึงมาตรา ๔๖ อย่างชัดแจ้งและไม่อาจแก้ไขได้ หรือเป็นกรณีตามมาตรา ๔ วรรคสอง

ข) คำฟ้องดังกล่าวมิใช่กรณีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพที่อาจอุทธรณ์ขอความคุ้มครอง

ค) คำฟ้องมิได้มีเนื้อหาอันควรให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยในเรื่องนั้นอย่างชัดแจ้ง

ง) ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยสั่งไม่รับอุทธรณ์หรือปัญหาขัดรัฐธรรมนูญ หรืออุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญซึ่งมีสาระสำคัญเหมือนกันซึ่งเห็นได้ชัดในคำสั่งศาล (providencia) หรือคำวินิจฉัย (resolución)

(๒) คำสั่งศาล (providencia) ดังกล่าวในวรรคก่อน ให้แจ้งผลการพิจารณาไปยังโจทก์และกระทรวงอัยการ ซึ่งกระทรวงอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิโต้แย้งภายในสามวัน และศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาแล้วออกคำสั่ง (auto) ไม่รับอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา

(๓) ในกรณีตามวรรคหนึ่ง แต่ด้วยคะแนนเสียงไม่เป็นเอกฉันท์ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญในแผนกอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ (La Sección) เมื่อรับฟังผู้อุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญและกระทรวงอัยการแล้วอาจออกคำสั่ง (auto)ไม่รับอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญไว้พิจารณา

(๔) คำสั่ง (auto) ดังกล่าวในวรรคสองและวรรคสาม จะอุทธรณ์ต่อไปอีกไม่ได้

(๕) ถ้าคำฟ้องบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างในลักษณะที่อาจแก้ไขได้แผนกอุทธรณ์ขอความคุ้มครองจากศาลรัฐธรรมนูญ (La Sección) จะดำเนินการตาม LOTC Art. ๘๕.๒ ซึ่งหากไม่ดำเนินการแก้ไขข้อบกพร่องภายในเวลาที่กำหนด ก็จะพิจารณาให้ความเห็นชอบในการไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณา โดยทำเป็นคำสั่งศาล (providencia) คำสั่งศาลดังกล่าวนี้ถือเป็นที่สุด

สำหรับคำฟ้องที่รับไว้พิจารณา ขั้นแรกเป็นการเรียกให้ส่งเอกสารหลักฐาน โดย LOTC Art. ๕๑ บัญญัติว่า เมื่อรับคำฟ้องไว้พิจารณาแล้ว องค์คณะผู้พิจารณาคดีจะมีคำสั่งเป็นการด่วนไปยังองค์กรหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ที่เป็นต้นเหตุแห่งคำพิพากษา คำสั่งหรือข้อเท็จจริง หรือผู้พิพากษาหรือศาล ที่พิจารณาคดีนั้นมาก่อน เพื่อให้ส่งเอกสารหลักฐานในเรื่องนั้นมาให้ภายในเวลาไม่เกินสิบวัน เมื่อได้รับคำสั่งจากศาลรัฐธรรมนูญแล้ว องค์กร พนักงานเจ้าหน้าที่ ผู้พิพากษาหรือศาล จะต้องดำเนินการตามคำสั่งของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวทันที โดยจะต้องส่งเอกสารหลักฐานภายในเวลาที่กำหนดหรือแจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีมาปรากฏตัวต่อศาลรัฐธรรมนูญภายในสิบวัน

หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนการแก้ฟ้อง โดย LOTC Art. ๕๒ บัญญัติว่า

(๑) เมื่อได้รับเอกสารหลักฐานและล่วงเลยเวลาที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดแล้ว ให้องค์คณะที่พิจารณาคดีส่งเอกสารหลักฐานดังกล่าวไปยังผู้เป็นต้นเหตุแห่งคดี ผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีอัยการ ในกรณีเกี่ยวกับการบริหารราชการแผ่นดิน และกระทรวงอัยการ และจะให้เวลาไม่เกินยี่สิบวันในการแก้ฟ้อง

(๒) องค์คณะที่พิจารณาคดีอาจอนุญาตให้มีการแถลงการณ์ด้วยวาจาแทนการแก้ฟ้องตามที่ศาลเห็นสมควรหรือตามคำขอของคู่ความก็ได้

(๓) เมื่อมีการแก้ฟ้องแล้ว หรือเมื่อล่วงเลยระยะเวลาที่ศาลกำหนดโดยไม่มีกระบวนพิจารณาอื่นใดอีกแล้ว ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคำพิพากษาภายในสิบวัน

สำหรับการวินิจฉัยคดีนั้นให้ศาลพิจารณาว่าจะให้ความคุ้มครองตามคำขอหรือปฏิเสธที่จะให้ความคุ้มครองตามคำขอ ในกรณีที่ศาลให้ความคุ้มครองและเป็นกรณีของการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลยุติธรรมให้องค์คณะที่พิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจำกัดบทบาทของตนในการพิจารณาว่าศาลยุติธรรม ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของผู้ร้องหรือไม่ และจะพิจารณาให้คืนสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวหรือไม่เท่านั้น การพิจารณาเกี่ยวกับการดำเนินการอื่นๆ ของศาลยุติธรรมให้ยกเสีย

๒. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของประเทศออสเตรีย

การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายของออสเตรียนั้นสามารถร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ในกรณีต่อไปนี้

ก. กรณีการโต้แย้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของฝ่ายปกครองตามมาตรา ๑๔๔ ของรัฐธรรมนูญ (Bundesverfssung - B-VG)

ตามมาตรา ๑๔๔ B-VG ผู้มีสิทธิร้องทุกข์สามารถโต้แย้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยในชั้นสุดท้าย ของฝ่ายปกครองได้ รวมทั้งคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท (unab- haengige Verwaltungssenate –UVS) ประเด็นสำคัญของการมีสิทธิในการยื่นคำร้องประเภทนี้คือ การกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิซึ่งได้รับการรับรองคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญ หรือมีการกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิอันเนื่องมาจากการใช้กฎที่ขัดกับกฎหมาย

ตามมาตรา ๑๔๔ วรรค ๑ B-VG ผู้ยื่นคำร้องสามารถยื่นคำร้องได้เมื่อได้ใช้สิทธิจนถึงที่สุดแล้ว ผู้ยื่นคำร้องไม่อาจใช้สิทธิในการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้หากคำวินิจฉัยในชั้นสุดท้ายนั้นมิได้ทำให้สิทธิในทางกฎหมายของบุคคลนั้นเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นผลร้ายแก่บุคคลนั้นและบุคคลนั้นมิได้ใช้สิทธิในทางกฎหมายเพื่อโต้แย้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยดังกล่าว

การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญของบุคคลตามมาตรา ๑๔๔ มิได้มีความมุ่งหมายหลักอยู่ที่ การควบคุมความถูกต้องของคำสั่งทางปกครอง หากแต่มีความมุ่งหมายเพื่อเป็นการตรวจสอบการ กระทำที่เป็นการละเมิดสิทธิของผู้ยื่นคำร้องเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้เองผู้ยื่นคำร้องในกรณีนี้จะมีสิทธิ ในการยื่นคำร้องก็ต่อเมื่อคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของฝ่ายปกครองที่ถูกโต้แย้งนั้นละเมิดต่อสิทธิอย่างใดอย่างหนึ่งของผู้ยื่นคำร้อง ซึ่งกรณีนี้ย่อมหมายถึง การที่คำสั่งหรือคำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นกรณีที่ก่อให้เกิด หรือเปลี่ยนแปลง หรือยืนยันเกี่ยวกับสิทธิหรือหน้าที่ของผู้ยื่นคำร้อง ส่วนประเด็นที่ว่าคำสั่งหรือ คำวินิจฉัยดังกล่าวเป็นการละเมิดสิทธิที่ได้รับการรับรองคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นเป็นปัญหาในทางข้อเท็จจริงในคดีมิใช่ปัญหาของในการพิจารณาที่จะรับคำร้องดังกล่าวหรือไม่

เงื่อนไขการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญของบุคคลในกรณีนี้วางอยู่บนเงื่อนไขว่าผู้ยื่นคำร้องจะต้องมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับการให้ยกเลิกคำสั่งหรือคำวินิจฉัยที่ถูกโต้แย้งดังกล่าว ซึ่งการพิจารณาว่าผู้ร้องมีผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวหรือไม่ มิได้ขึ้นอยู่กับการพิจารณาตามความเห็นของผู้ร้อง หากแต่ขึ้นอยู่กับการอ้างอิงหรือการเชื่อมโยงกับเกณฑ์ที่มีลักษณะภววิสัย (objective) ได้หรือไม่ว่า คำสั่งหรือคำวินิจฉัยที่ถูกโต้แย้งนั้นก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสถานะแห่งสิทธิของผู้ร้องในกรณีนี้ หากการละเมิดสิทธิของผู้ร้องไม่อาจจะเกิดขึ้นได้ตั้งแต่เริ่มต้น กรณีนี้คำร้องดังกล่าวย่อมได้รับการปฏิเสธจากศาลรัฐธรรมนูญ

ข. กรณีการโต้แย้งบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา ๑๔๐ B-VG หรือรัฐกฤษฎีกาตามมาตรา ๑๓๙ B-VG

กระบวนในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตามมาตรา ๑๔๐ B-VG และการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของรัฐกฤษฎีกาตามมาตรา ๑๓๙ B-VG นั้น ซึ่งทั้งสองกรณีมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันและเป็นกรณีที่มีวัตถุประสงค์ของคดีเหมือนกัน

การยื่นคำร้องของปัจเจกบุคคลต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีผลมาจากการแก้ไขรัฐธรรมนูญของออสเตรียในปี ค.ศ. ๑๙๗๕ การยื่นคำร้องของบุคคลต่อศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นกรณีที่มีความสำคัญยิ่งในทางปฏิบัติ ถึงแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วการพิจารณาเงื่อนไขในการรับเรื่องจะพิจารณาอย่างเคร่งครัดก็ตาม แต่เรื่องที่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญส่วนใหญ่จะได้รับการปฏิเสธจากศาลรัฐธรรมนูญ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญจะรับเรื่องไว้พิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่เข้าเงื่อนไขทั่วไปและเงื่อนไขเฉพาะ สำหรับเงื่อนไขเฉพาะตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวคำวินิจฉัยเกี่ยวกับผู้มีสิทธิในการยื่นคำร้องไว้ว่า ตามมาตรา ๑๔๐ ของรัฐธรรมนูญ (B-VG)

ศาลรัฐธรรมนูญได้วินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายโดยพิจารณาจากคำร้องของบุคคลซึ่งกล่าวอ้างว่าตนได้รับผลกระทบโดยตรงจากบทบัญญัติของกฎหมายที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ เท่าที่บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวยังมิเคยได้รับการวินิจฉัยจากศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่วินิจฉัยมาโดยตลอดวางหลักว่า ในกรณีที่เป็นการโต้แย้งว่ากฎหมายดังกล่าวขัดกับรัฐธรรมนูญ กฎหมายนั้นจะต้องเป็นการละเมิดสิทธิโดยตรงของบุคคลที่ยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาจากคำร้องและศาลจะตรวจสอบในเบื้องต้นเพียงว่า ผู้ยื่นคำร้องได้รับผลกระทบดังกล่าวหรือไม่เท่านั้น

ในการพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจะพิจารณาจากเงื่อนไขต่างๆ สำหรับการดำเนินกระบวนพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นย่อมเป็นไปตามรัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (Verfassungsgerichtshofgesetz – VfGG) ซึ่งตามมาตรา ๑๙ วรรค ๔ VfGG กำหนดว่า ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่ออกนั่งพิจารณาด้วยวาจาก็ได้ ในกรณีที่สิทธิที่ได้รับการคุ้มครองโดยรัฐธรรมนูญในกรณีนั้นมิได้ถูกกระทบโดยชัดแจ้ง นอกจากนี้ตามมาตราดังกล่าวศาลรัฐธรรมนูญอาจพิจารณาโดยไม่ออกนั่งพิจารณาได้ หากเป็นกรณีที่ชัดแจ้งว่าปัญหาในทางกฎหมายนั้นศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยมาแล้ว หรือในกรณีสุดท้ายที่ศาลอาจจะไม่ออกนั่งพิจารณาด้วยวาจาคือ กรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ารัฐกฤษฎีกาขัดกับกฎหมาย หรือบทบัญญัติของกฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญ

การวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในหัวข้อนี้อาจแยกออกเป็น ก. กรณีการโต้แย้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของฝ่ายปกครองตามมาตรา ๑๔๔ B-VG ข. กรณีการโต้แย้งบทบัญญัติของกฎหมายตามาตรา ๑๔๐ B-VGหรือกฎตามมาตรา ๑๓๙ B-VG โดยมีข้อพิจารณาดังนี้

ก. กรณีการโต้แย้งคำสั่งหรือคำวินิจฉัยของฝ่ายปกครองตามมาตรา ๑๔๔ B-VG

ตามแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในกรณีที่เป็นสิทธิที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย หากการกระทำทางปกครองนั้นออกโดยปราศจากพื้นฐานในทางกฎหมาย กรณีนี้ย่อมถือว่าคำสั่งทางปกครองหรือการกระทำทางปกครองนั้นเป็นการกระทบสิทธิของบุคคลนั้น ในขอบเขตของ

หลักความเสมอภาคคำสั่งทางปกครองจะถูกยกเลิก หากเจ้าหน้าที่ได้ออกคำสั่งดังกล่าวโดยอำเภอใจ (Willkuer) โดยคำสั่งดังกล่าวถือว่าเป็นคำสั่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ในการวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในบางกรณีศาลรัฐธรรมนูญอาจวินิจฉัยคดีเบื้องต้น ในกรณีที่มีเสียงเป็นเอกฉันท์ที่จะไม่รับเรื่องไว้พิจารณา ในกรณีคำร้องที่ยื่นต่อศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นกรณีที่ปราศจากเหตุผลสนับสนุนในทางกฎหมายอย่างชัดแจ้ง แต่ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าสิทธิของผู้ยื่นคำร้องได้รับการกระทบสิทธิจากการกระทำที่ถูกโต้แย้งนั้น กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยให้เพิกถอนการกระทำดังกล่าว หรือในกรณีที่มีการกระทำที่ไปละเมิดสิทธิแล้ว กรณีนี้ก็จะวินิจฉัยถึงสถานะของสิทธิของผู้ยื่นคำร้อง ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำร้องของผู้ยื่นคำร้องมีเหตุผล กรณีเช่นนี้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีหน้าที่จะต้องดำเนินการโดยมิชักช้าให้เป็นตามคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ในคดียื่นคำร้องโต้แย้งคำสั่งทางปกครองต่อศาลรัฐธรรมนูญนั้นตามรัฐบัญญัติว่าด้วยศาลรัฐธรรมนูญ (VfGG) ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า การยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวไม่เป็นการทุเลาการบังคับแต่อย่างใด

ข. กรณีการโต้แย้งบทบัญญัติของกฎหมายตามมาตรา ๑๔๐ B-VG หรือกฎตามมาตรา ๑๓๙ B-VG

ในคดีตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย หรือตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายของกฤษฎีกานั้น หากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่ากฎหมายดังกล่าวขัดต่อรัฐธรรมนูญศาลจะวินิจฉัยให้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าว หรือในกรณีที่กฎหมายดังกล่าวไม่มีผลใช้บังคับอีกต่อไปแล้ว กรณีนี้ศาลจะวินิจฉัยว่ากฎหมายนั้นขัดต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น ในกรณีที่ศาลวินิจฉัยให้ยกเลิกกฎหมายดังกล่าว กรณีนี้ย่อมเป็นหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีที่จะต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาโดยไม่ชักช้าการวินิจฉัยให้ยกเลิกกฎหมายนั้นตามมาตรา ๑๔๔ วรรค ๕ ของรัฐธรรมนูญ ให้มีผลนับแต่วันที่ได้ประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญมิได้กำหนดวันที่ให้กฎหมายนั้นไม่มีผลใช้บังคับไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งกำหนดสูงสุดนั้นมีกำหนดไม่เกิน ๑ ปี การกำหนดให้มีผลเมื่อใดนั้นย่อมอยู่ในดุลพินิจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะกำหนด ในคดีที่มีการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายกรณีมีความเป็นไปได้ที่จะมอบให้ศาลมีอิสระในการที่จะกำหนดการมีผลของคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว ซึ่งเกิดจากเหตุผลความจำเป็นในทางปฏิบัติในทางการเมือง ซึ่งในกรณีนี้เป็นข้อพิจารณาจากเหตุผลของนโยบายในทางกฎหมายว่ากฎหมายที่ถูกยกเลิกนั้นควรจะมีผลเมื่อใด ซึ่งในแนวทางปฏิบัติของออสเตรียได้คำนึงถึงสิ่งเหล่านี้เป็นสำคัญ

๓. การร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของประเทศเยอรมนี

เงื่อนไขในการเป็นผู้มีสิทธิยื่นเรื่องร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นต้องประกอบด้วยเงื่อนไขดังนี้ ต้องเป็นกรณีของการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญและ ต้องมีกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิ

ตามมาตรา ๙๐ BVerfGG ได้บัญญัติให้บุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือเป็นสิทธิที่ปรากฏอยู่ในมาตรา ๒๐ วรรค ๔ มาตรา ๓๓ มาตรา ๓๘ มาตรา ๑๐๑ มาตรา ๑๐๓ และมาตรา ๑๐๔ ของรัฐธรรมนูญ อาจใช้สิทธิร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญได้ สิทธิในกลุ่มหลังนี้ถือว่าเป็นสิทธิ

ในกระบวนการยุติธรรม โดยเรียกสิทธิในกลุ่มนี้ว่าเป็น “สิทธิที่มีสถานะเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ” (grundrechts- gleiche Rechte) ดังนั้นในเบื้องต้นจึงต้องเข้าใจความหมายของมาตรา ๙๐ BVerfGG ว่าหมายถึง “สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ” (Grundrechte) และหมายรวมถึง “สิทธิที่มีสถานะเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ” (grundrechtsgleiche Rechte)

”สิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ” (Grundrechte) ในเบื้องต้นก็คือบรรดาสิทธิและเสรีภาพทั้งหลายตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ การพิจารณาดังกล่าวมิได้พิจารณาจากถ้อยคำ หากแต่พิจารณาจากความมุ่งหมายของการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญที่ถูกก่อตั้งขึ้นโดยกฎหมายของสหพันธ์และการรับรองคุ้มครองในทางสิทธิของกฎหมายของสหพันธ์ ซึ่งการพิจารณาสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้มิได้พิจารณาจากสิทธิและเสรีภาพที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ หรือมิได้พิจารณาจากสิทธิมนุษยชนที่ปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหภาพยุโรป หรือมิได้พิจารณาจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติแต่อย่างใด ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญสิทธิขั้นพื้นฐานจึงหมายถึง สิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในหมวดที่ ๑ (มาตรา ๑ – มาตรา ๑๙) เท่านั้น

สำหรับ “สิทธิที่มีสถานะเหมือนสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ” (grundrechts- gleiche Rechte) ในมาตรา ๙๐ BVerfGG นั้น เป็นกรณีที่มีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจน โดยสิทธิในกลุ่มนี้ที่จะใช้เป็นพื้นฐานในการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นจะต้องมีลักษณะเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคล ซึ่งในกรณีนี้จะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงว่า การกระทำนั้นเป็นการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ เงื่อนไขดังกล่าวเป็นเงื่อนไขในการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญในทุกกรณี

สำหรับการกล่าวอ้างว่ามีการแทรกแซงหรือการละเมิดสิทธินั้น ในเบื้องต้นผู้ร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญจะต้องกล่าวอ้างว่ามีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของตนหรือสิทธิขั้นพื้นฐานของตนตกอยู่ในภาวะอันตราย อันเป็นการยืนยันการมีอยู่ของการแทรกแซงหรือการละเมิดสิทธิดังกล่าว มาตรการในทางกฎหมายมหาชนที่ถูกโต้แย้งดังกล่าวจะต้องมีผลมายังภายนอกแล้ว ซึ่งยังผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงต่อสิทธิของผู้ยื่นคำร้องในลักษณะที่ก่อให้เกิดผลเสีย กรณีของการยุบสภาผู้แทนราษฎรก่อนครบวาระของสภาผู้แทนราษฎรกรณีนี้ย่อมมิได้ก่อให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อบุคคลทั่วไปในความหมายของกฎหมายแต่อย่างใด การกระทบสิทธิของบุคคลในทางข้อเท็จจริงอาจเกิดการกระทำการที่เป็นความจำเป็นของอำนาจรัฐ กรณีย่อมไม่มีความสำคัญแต่อย่างใดว่า กฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งจะมีความมุ่งหมายที่จะแทรกแซงในสิทธิของบุคคลหรือไม่ ดังนั้น การผูกขาดของรัฐอาจมีผลต่อการจำกัดสิทธิของบุคคลในทางข้อเท็จจริงได้ เช่นเดียวกันกรณีของการกระทบสิทธิที่เกิดจากบุคคลที่สามย่อมนำไปสู่การละเมิดสิทธิในทางข้อเท็จจริงได้เช่นเดียวกัน ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดย่อมมีความเป็นไปได้ว่า บุคคลเข้าใจว่าศาลรัฐธรรมนูญมีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น สิทธิตามมาตรา ๒ (๒)[๑] ของรัฐธรรมนูญได้แสดงถึงหน้าที่ที่จะต้องให้ความคุ้มครอง

[๑] มาตรา ๒ (๒) “บุคคลมีสิทธิในชีวิตและร่างกาย เสรีภาพของบุคคลไม่อาจจะล่วงละเมิดได้ การแทรกแซงในสิทธิดังกล่าวจะกระทำได้โดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมายเท่านั้น”

ของรัฐต่อบุคคล และโดยเฉพาะอย่างจะต้องให้ความคุ้มครองต่อการแทรกแซงโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

สำหรับการพิจารณาเกี่ยวกับการละเมิดสิทธินั้น ศาลรัฐธรรมนูญได้วางแนวทางว่า การละเมิดนั้นจะต้องเป็นการละเมิดต่อผู้ร้องเอง (selbst) การละเมิดนั้นเป็นการละเมิดที่มีอยู่ในปัจจุบัน (gegenwaertig) และการละเมิดนั้นต้องเป็นการละเมิดโดยตรง (unmittelbar)

สำหรับการกระทำที่อาจถูกโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้นมิได้หมายรวมถึงการกระทำทุกการกระทำ แต่การกระทำที่อาจนำไปสู่การโต้แย้งได้นั้นหมายเฉพาะ การกระทำของอำนาจมหาชน (oeffentliche Gewalt) เท่านั้น การให้ความหมายของ “การกระทำของอำนาจหมาชน” ในความหมายของมาตรา ๙๐ วรรค ๑ BVerfGG จึงกลายเป็นเงื่อนไขที่มีความสำคัญของการร้องทุกข์ต่อศาลรัฐธรรมนูญ การใช้อำนาจตุลาการถือว่าเป็นการใช้อำนาจมหาชนอย่างหนึ่ง โดยหลักทั่วไปแล้วคำพิพากษาของศาลทุกศาลย่อมถูกโต้แย้งได้ ยกเว้นคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเอง เงื่อนไขตามมาตรา ๙๐ วรรค ๒ BVerfGG ในกรณีของคำพิพากษาของศาลย่อมมีอยู่ หากเป็นคำสั่งหรือคำพิพากษาระหว่างคดีที่สามารถแยกเป็นอิสระจากคำสั่งหรือคำพิพากษาในประเด็นหลักของคดีได้ กรณีนี้คำสั่งหรือคำพิพากษาดังกล่าวย่อมถูกโต้แย้งได้ การจะนำคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลมาโต้แย้งต่อศาลรัฐธรรมนูญได้หรือไม่นั้นย่อมขึ้นอยู่กับหลักการดำเนินการให้สิ้นสุดจนไม่สามารถใช้สิทธิในทางอื่นได้อีกต่อไปแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไป

สำหรับกระบวนการพิจารณานั้น ในกรณีที่องค์คณะกลั่นกรองคดีมิได้พิจารณาปฏิเสธในการรับเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญก็ดี หรือมิได้พิจารณาว่ารับเรื่องก็ดี กรณีนี้องค์คณะจะต้องพิจารณาว่ารับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาหรือไม่ (มาตรา ๙๓ c BVerfGG) โดยองค์คณะอาจวินิจฉัยให้รับเรื่องดังกล่าวหรือปฏิเสธที่จะรับเรื่องไว้พิจารณา สำหรับเงื่อนไขที่ศาลจะไม่รับเรื่องไว้พิจารณานั้นประกอบด้วยเงื่อนไข ดังต่อไปนี้

- คำร้องนั้นปราศจากเหตุผลในการรับเรื่องไว้พิจารณา
- เป็นกรณีที่กฎหมายมิได้กำหนดให้ศาลมีดุลพินิจตามมาตรา ๙๓c[๒] BVerfGG มิได้กำหนดให้ศาลมีดุลพินิจ ดังนั้นหากปรากฏว่าไม่เข้าเงื่อนไขตามที่กำหนดไว้ ศาลจะต้องปฏิเสธที่จะรับเรื่องดังกล่าว
- การปฏิเสธนั้นจะต้องรับเสียงข้างมากจากองค์คณะ

สำหรับการวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญนั้น โดยทั่วไปแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะตัดสินคดีให้ผู้ร้องทุกข์เป็นฝ่ายชนะคดีหากมาตรการนั้นเป็นการกระทำที่ขัดกับรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๙๕

[๒] มาตรา ๙๓c (๑) ถ้าปรากฏเงื่อนไขตามมาตรา ๙๓a (ข) และเป็นปัญหาสำคัญในทางรัฐธรรมนูญที่ศาลรัฐธรรมนูญเคยวินิจฉัยแล้ว องค์คณะที่กลั่นกรองการรับเรื่องร้องทุกข์อาจรับเรื่องดังกล่าวได้ เมื่อเรื่องร้องทุกข์นั้นมีเหตุผลในทางกฎหมายสนับสนุนอย่างชัดแจ้ง คำวินิจฉัยดังกล่าวเท่ากับคำวินิจฉัยขององค์คณะ ถ้าคำวินิจฉัยมีผลตามมาตรา ๓๑ วรรค ๒ ว่า กฎหมายขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายของสหพันธรัฐหรือว่ากฎหมายนั้นเป็นโมฆะ ในกรณีนี้ให้อยู่ภายใต้เงื่อนไขการพิจารณาขององค์คณะ

วรรค ๒ BVerfGG ในกรณีที่เป็นการโต้แย้งคำพิพากษาของศาล ศาลรัฐธรรมนูญจะวินิจฉัยเพิกถอนคำพิพากษาของศาลและส่งเรื่องให้ศาลที่พิจารณาเรื่องนั้นพิจารณาเนื้อหาแห่งคดีนั้นใหม่ เท่าที่บทบัญญัติของกฎหมายที่ถูกโต้แย้งนั้นเป็นบทบัญญัติกฎหมายที่ได้รับการพิจารณาในคดีเรื่องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๙๕ วรรค ๓ ในกรณีนี้ศาลจะวินิจฉัยให้เป็นโมฆะ

ในคดีร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของศาลนั้นศาลรัฐธรรมนูญจะตรวจสอบคำสั่งหรือคำพิพากษาของศาลอื่นที่ถึงที่สุดแล้ว กรณีมีปัญหาว่า ในขอบเขตเพียงใดที่ศาลรัฐธรรมนูญตรวจสอบความถูกต้องของศาลอื่นได้ ศาลรัฐธรรมนูญได้จำกัดขอบเขตในการตรวจสอบของศาลรัฐธรรมนูญให้จำกัดอยู่ในขอบเขตของรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์เฉพาะ ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่เข้าไปตรวจสอบว่า คำพิพากษาของศาลในเรื่องนั้นได้พิพากษาเป็นไปตามกฎหมายในเรื่องนั้นๆหรือไม่ ซึ่งประเด็นในเรื่องดังกล่าวอยู่ในอำนาจหน้าที่ของศาลที่มีเขตอำนาจในเรื่องนั้นๆ ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปตรวจสอบเฉพาะว่า คำพิพากษาของศาลในเรื่องนั้นๆ ละเมิดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญหรือไม่เท่านั้น หรือศาลได้ใช้และตีความกฎหมายธรรมดาให้ขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อห้ามการใช้อำนาจตามอำเภอใจ (มาตรา ๓ วรรค ๑ ของรัฐธรรมนูญ) หรือแนวคำวินิจฉัยใหม่ของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเข้าไปตรวจสอบคำพิพากษาของศาลได้ต่อเมื่อผลของการตีความของศาลเกินขอบเขตตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๓ การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญ

หลักการคุ้มครองสิทธิโดยองค์กรตุลาการนี้ถือได้ว่าเป็นหลักการที่เป็นหัวใจสำคัญของหลักนิติรัฐ เพราะถือว่าเป็นรัฐที่ยอมให้อำนาจศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำต่างๆของรัฐว่าเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของประชาชนหรือไม่ ดังนั้นความเป็นนิติรัฐของรัฐใดรัฐหนึ่งจะปรากฏก็ต่อเมื่อรัฐนั้นยอมอยู่ภายใต้กฎหมายและยอมอยู่ภายใต้การควบคุมตรวจสอบขององค์กรตุลาการ ตามรัฐธรรมนูญของไทยได้บัญญัติรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในมาตรา ๒๘ วรรคสอง โดยบัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้” หลักการดังกล่าวนี้เป็นหลักการที่ทำให้บทบัญญัติตามมาตรา ๒๗ มีผลในทางปฏิบัติ เพราะหลักการที่บัญญัติให้สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองมีผลผูกพันองค์กรของรัฐโดยตรงนั้นจะไร้ความหมาย หากไม่ให้องค์กรศาลเข้ามาควบคุมตรวจสอบการกระทำขององค์กรที่ใช้อำนาจรัฐว่าได้กระทำการใดๆ อันเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญหรือไม่ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้สิทธิในทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอาจแยกได้เป็น (๑) ความหมายของ “การละเมิดสิทธิ” (๒) ความสัมพันธ์ระหว่าง

การใช้สิทธิตามมาตรา ๒๘ วรรคสองกับความผูกพันขององค์กรของรัฐตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ และ (๓) อำนาจตุลาการกับการละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล โดยมีข้อพิจารณา ดังนี้

(๑) ความหมายของ “การละเมิดสิทธิ”

การใช้สิทธิทางศาลของบุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการกระทำต่างๆ ขององค์กรที่ใช้อำนาจมหาชนนั้น ข้อพิจารณาเบื้องต้นคือ การกระทำขององค์กรผู้ใช้อำนาจมหาชนที่เป็น ”การละเมิด” สิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นมีความหมายหรือมีขอบเขตแค่ไหนเพียงไร หากพิจารณาความหมายดั้งเดิมของ “การละเมิดสิทธิ” (der klassische Eingriffsbegriff) ตามทฤษฎีกฎหมายของเยอรมัน ได้วางหลักเกณฑ์ของการละเมิดไว้ ๔ หลักเกณฑ์ดังนี้ [๓]

เงื่อนไขประการแรก การกระทำนั้นต้องเป็นการกระทำในขั้นตอนสุดท้าย (Finalität des Handelns) หลักการดังกล่าวเป็นหลักการที่ได้รับการเน้นย้ำเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของการเวนคืน ตามหลักการนี้ถือว่ามีการละเมิดเกิดขึ้นเมื่อองค์กรของรัฐประสงค์ที่จะจำกัดสิทธิและเสรีภาพ หรือองค์กรของรัฐมีเจตนาอย่างชัดแจ้งที่จะกระทำการดังกล่าว เช่น จะถือว่าเป็นการละเมิดเมื่อฝ่ายปกครองมีเจตนาอย่างชัดแจ้งในการสลายการชุมนุมเพื่อขัดขวางมิให้ผู้นำของการชุมนุมแสดงความคิดเห็นทางการเมืองของตน ณ ที่นั้น ในตรงกันข้าม แนวคิดนี้เห็นว่าหากเจ้าหน้าที่จำเป็นที่ต้องปิดกั้นถนนและการปิดกั้นดังกล่าวทำให้ร้านค้าในละแวกนั้นไม่มีลูกค้า กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นการละเมิดแต่อย่างใด เพราะผลที่เกิดขึ้นนั้นมิใช่เป็นความประสงค์ของเจ้าหน้าที่แต่อย่างใด

เงื่อนไขประการที่สอง การกระทำของรัฐนั้นจะต้องก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานโดยตรง เช่น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ให้เงินสนับสนุนกิจการของเอกชนรายใดรายหนึ่ง การให้การสนับสนุนดังกล่าวก่อให้เกิดผลกระทบกับคู่แข่งขันทางการค้า เนื่องจากกิจการรายหลังนี้มิได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้สามารถทำการแข่งขันกับเจ้าของกิจการรายแรกได้ ทำให้เจ้าของกิจการรายหลังจำเป็นต้องปรับราคาให้สูงขึ้นและด้วยเหตุดังกล่าวนี้เองทำให้เจ้าของกิจการรายหลังต้องสูญเสียลูกค้าไปจำนวนมาก ในกรณีนี้ถือว่าเป็นผลกระทบอันมีผลโดยทางอ้อมเท่านั้น

เงื่อนไขประการที่สาม เงื่อนไขข้อนี้ถือเป็นเงื่อนไขประการสำคัญสำหรับการให้ความหมายของคำว่า “การละเมิด” ตามแนวความคิดดั้งเดิมคือ การกระทำของรัฐนั้นจะต้องเป็นการกระทำในทางกฎหมาย (Rechtsakt) เช่น กฎหมาย ระเบียบ คำวินิจฉัย หรือคำสั่งทางปกครอง เป็นต้น การกระทำในทางข้อเท็จจริงหรือที่เรียกว่าการกระทำในลักษณะของการปฏิบัติการ (Realakt) ไม่อยู่ในขอบเขตของการละเมิดในสิทธิและเสรีภาพแต่อย่างใด

[๓] Pieroth/Schlink, Grundrechte-Staafsrecht II, ๙. Aufl., S. ๖๔

เงื่อนไขประการสุดท้าย การละเมิดนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นการบังคับหรือเป็นคำสั่ง ซึ่งหมายถึงเป็นการใช้อำนาจมหาชนฝ่ายเดียว ดังนั้นในกรณีของการกระทำในลักษณะของสัญญาจึงไม่รวมอยู่ในความหมายของการละเมิด หรือในกรณีที่ผู้ทรงสิทธิและเสรีภาพได้สละสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว กรณีนี้ย่อมถือว่าไม่มีการละเมิดแต่อย่างใด แม้ฝ่ายหนึ่งจะใช้อำนาจมหาชนกระทำการฝ่ายเดียวก็ตาม

อย่างไรก็ดี ความหมายของคำว่า “การละเมิด” ตามความหมายระยะหลังๆ ได้ขยายความหมายของ “การละเมิด” ให้กว้างขึ้นโดยรวมหลักเกณฑ์ทั้ง ๔ ประการของความหมายดั้งเดิมอยู่ด้วย ตามความหมายของ “การละเมิด” ในความหมายใหม่ให้ความหมายว่า “การกระทำของรัฐทั้งหลายซึ่งทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคลไม่อาจเป็นไปได้” จากความหมายใหม่นั้นทำให้เห็นว่า การกระทำของรัฐไม่ว่าจะเป็นการกระทำในขั้นสุดท้ายหรือไม่ ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยมุ่งประสงค์หรือไม่ หรือไม่ว่าจะเป็นการกระทำที่มีผลโดยตรงหรือโดยอ้อม หรือไม่ว่าจะเป็นการกระทำในทางกฎหมายหรือในทางข้อเท็จจริง และไม่ว่าจะเป็นการกระทำในลักษณะของการบังคับหรือเป็นไปในลักษณะคำสั่งหรือไม่ก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการละเมิดทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม การกระทำของรัฐนั้นต้องเป็นการกระทำโดยอำนาจมหาชนที่ก่อให้เกิดผลเป็นการละเมิดสิทธิและเสรีภาพดังกล่าว ตัวอย่างของการกระทำที่มิได้เป็นการกระทำในลักษณะของการบังคับหรือคำสั่ง เช่น การดักฟังโทรศัพท์ซึ่งกระทำโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือการละเมิดในข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นต้น

(๒) ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้สิทธิตามมาตรา ๒๘ วรรคสอง กับความผูกพันขององค์กรของรัฐตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญ

สำหรับกรณีของไทยนั้นจะต้องพิจารณาจากมาตรา ๒๘ วรรคสองประกอบกับมาตรา ๒๗ ซึ่งตามบทบัญญัติมาตรา ๒๗ ได้บัญญัติให้องค์กรนิติบัญญัติ องค์กรบริหาร และองค์กรตุลาการผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้โดยตรง ในการตรากฎหมาย การใช้บังคับกฎหมาย และการตีความกฎหมาย ย่อมหมายความว่า อำนาจรัฐแต่ละอำนาจอาจกระทำการละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามที่รัฐธรรมนูญรับรองได้ในขอบเขตของการใช้อำนาจแต่ละอำนาจข้อพิจารณา เกี่ยวกับการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจากการใช้อำนาจมหาชนของรัฐโดยเฉพาะกรณีการละเมิดสิทธิจากองค์กรตุลาการ

สำหรับอำนาจตุลาการนั้น ย่อมผูกพันต่อสิทธิและเสรีภาพในการใช้การตีความกฎหมายและในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีต่างๆ โดยนัยนี้ศาลจึงมีหน้าที่สองประการคือ

ประการแรก ศาลจะต้องตรวจสอบว่ากรณีที่เป็นปัญหามาสู่การพิจารณาคดีของศาลนั้นเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานหรือไม่ และ

ประการที่สอง ศาลเองก็จะต้องไม่ใช้หรือตีความกฎหมายให้เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน กรณีจึงอาจเป็นไปได้ว่า ศาลเห็นว่ากรณีที่เป็นปัญหามาสู่การพิจารณาคดีของศาลซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานอยู่แล้ว แต่ศาลเองเห็นว่าไม่เป็นการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่ง หรือ

อีกประการหนึ่งนั้นเป็นกรณีที่ศาลเองใช้หรือตีความกฎหมายอันเป็นการละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับองค์กรตุลาการคือ หากมีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานโดยคำพิพากษาของศาล บุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพจะใช้สิทธิโต้แย้งได้อย่างไร ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานโดยคำพิพากษาของศาลปัจจุบันมีเพียงกระบวนการภายในองค์กรเท่านั้นที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนได้โดย (๑) การอุทธรณ์คดีความของตนขึ้นสู่ศาลสูงขึ้นไปเพื่อให้ศาลสูงทบทวนคำพิพากษาของศาลล่างทั้งในข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงทั้งนี้ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ในการยื่นอุทธรณ์ฎีกาตามที่กฎหมายกำหนด (๒) ศาลมีคำพิพากษาคดีกลับแนวคำพิพากษาเดิม เป็นการวางแนวบรรทัดฐานใหม่เพื่อแก้ไขสิ่งที่อาจไม่ถูกต้องเพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรม และ (๓) ในกรณีที่เป็นคดีอาญาจำเลยหรือพนักงานอัยการอาจยื่นคำร้องต่อศาลขอรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ตามพระราชบัญญัติรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. ๒๕๒๖

ส่วนที่ ๔ วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ ของรัฐธรรมนูญไทย

สำหรับปัญหาการใช้สิทธิทางศาลของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๘ อันเป็นกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว โดยแยกพิจารณาปัญหา หรือข้อพิจารณาได้ ดังนี้ ๑. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิประชาชนในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ๒. ปัญหาการขาดบทบัญญัติของกฎหมายรองรับในการใช้สิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ ๓. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลถือว่าเป็นการใช้อำนาจมหาชนซึ่งอาจก่อให้เกิดการกระทบสิทธิของบุคคลที่อยู่ในความหมายของมาตรา ๒๘ วรรค ๓ หรือไม่ ๔. ปัญหาการยอมรับจากศาลอื่นๆและจากสังคมโดยรวม

๔.๑ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับเขตอำนาจศาลรัฐธรรมนูญกับการคุ้มครองสิทธิประชาชนในกรณีที่มีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว

หากพิจารณาจากหลักการกำหนดเขตอำนาจศาลที่ให้ศาลมีอำนาจเฉพาะเจาะจง ในกรณีของศาลรัฐธรรมนูญไทย โดยพิจารณาจากรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๕๐ ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะมีอำนาจตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอื่นได้หรือไม่นั้น จากการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญแล้วมีบทบัญญัติมาตรา ๒๑๒ ที่กำหนดให้บุคคลผู้ถูกละเมิดสิทธิที่รัฐธรรมนูญรับรองไว้อาจยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่วัตถุแห่งคดีตามมาตรา ๒๑๒ หมายเฉพาะกรณีที่จะโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญเท่านั้น ไม่หมายรวมถึงการกระทำอื่นของรัฐ ดังนั้นจากพื้นฐานของบทบัญญัติมาตรา ๒๑๒ จึงไม่สามารถแปลความขยายให้รวมความไปถึงการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลไปด้วย ดังนั้น หากพิจารณาจากหลักการกำหนดให้ศาลมีอำนาจเฉพาะเจาะจงแล้ว ศาลรัฐธรรมนูญขาดบทบัญญัติของกฎหมายที่รองรับในการให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอื่นได้

๔.๒ ปัญหาการขาดบทบัญญัติของกฎหมายรองรับในการใช้สิทธิของประชาชนในการเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ

หากพิจารณาเกี่ยวกับบทบัญญัติของกฎหมายที่ให้อำนาจบุคคลในการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลโดยยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้นั้น กรณีมีความชัดเจนเฉพาะกรณีของการยื่นเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับใดฉบับหนึ่งขัดต่อรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๒๑๒ เท่านั้น แต่มิได้มีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตราใดที่จะนำไปสู่การตีความว่าบุคคลอาจโต้แย้งต่อคำพิพากษาของศาลที่ตนเห็นว่าเป็นการละเมิดสิทธิตามรัฐธรรมนูญของตนได้ หากจะอ้างบทบัญญัติมาตรา ๒๘ วรรคสอง เพื่อสนับสนุนการโต้แย้งคำพิพากษาเพื่อยื่นเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญ ฐานกฎหมายดังกล่าวย่อมไม่เพียงที่จะใช้สิทธินั้นได้ ด้วยเหตุผล ๓ ประการคือ **ประการที่หนึ่ง** การใช้อำนาจมหาชนโดยองค์กรตุลาการจะอยู่ให้ความหมายของมาตรา ๒๘ วรรค สองหรือไม่ **ประการที่สอง** ขาดกฎหมายที่กำหนดเขตอำนาจศาลที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาตรวจสอบคำพิพากษาของศาล อื่นได้ และ**ประการที่สาม** ขาดกฎหมายวิธีพิจารณาความที่จะรองรับสิทธิของบุคคลในการใช้สิทธิเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของศาลได้ จากเหตุผลดังกล่าวจึงอาจสรุปได้ว่าในระบบกฎหมายไทยยังขาดฐานในทางกฎหมายที่จะสนับสนุนให้บุคคลสามารถใช้สิทธิโต้แย้งต่อคำพิพากษาของศาลโดยเสนอเรื่องไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้

๔.๓ ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลถือว่าเป็นการใช้อำนาจมหาชนซึ่งอาจก่อให้เกิดการกระทบสิทธิของบุคคลที่อยู่ในความหมายของมาตรา ๒๘ วรรคสอง หรือไม่

การตีความว่าอำนาจตุลาการก่อให้เกิดการกระทบสิทธิหรือเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้หรือไม่ นั้นกรณีย่อมเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อำนาจตุลาการซึ่งเป็นอำนาจมหาชนอย่างหนึ่ง การใช้อำนาจดังกล่าวจึงอาจไปกระทบสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญได้ แต่ลำพังการตีความดังกล่าวยังไม่เพียงพอที่จะตอบคำถามว่าประชาชนจะใช้สิทธิโต้แย้งคำพิพากษาของศาลได้หรือไม่ ซึ่งกรณีจะต้องมีความชัดเจนอีก ๒ ประการ คือ ศาลใดจะเป็นศาลที่มีอำนาจในการตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอื่น และประชาชนจะใช้สิทธิในการเสนอเรื่องไปยังศาลดังกล่าวได้ภายในเงื่อนไขอย่างไร ซึ่งประเด็นทั้งสองยังขาดความชัดเจนดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้น แม้ว่าจะตีความว่าคำพิพากษาอาจละเมิดสิทธิของบุคคลได้ตามนัยมาตรา ๒๘ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ แต่กรณีก็ไม่เพียงพอที่จะอาศัยมาตรา ๒๘ วรรคสอง เป็นฐานของการใช้สิทธิในการร้องทุกข์ไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้

๔.๔ ปัญหาการยอมรับจากศาลอื่นๆและจากสังคมโดยรวม

ปัญหาการยอมรับจากศาลอื่นๆและจากสังคมโดยรวม ปัญหานี้แม้ไม่ใช่ปัญหาในทางกฎหมายโดยตรงก็ตาม แต่ปัญหานี้ย่อมมีบทบาทสำคัญในการที่องค์กรที่แก้ไขรัฐธรรมนูญหรือองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจในการตรวจสอบ คำพิพากษาของศาลอื่นในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ การตรากฎหมายให้อำนาจศาลรัฐธรรมนูญควบคุมตรวจสอบคำพิพากษาของศาลอื่นได้ย่อมส่งผลกระทบต่อหลักความแน่นอนเด็ดขาดของ

คำพิพากษาของศาลสูงสุด ดังเช่นศาลฎีกาหรือศาลปกครองสูงสุด ดังนั้น การที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติจะตรากฎหมายให้อำนาจต่อศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจตรวจสอบ คำพิพากษาของศาลอื่นได้กรณีย่อมจะต้องมีเหตุผลสนับสนุนที่หนักแน่นอย่างน้อย ๒ ประการ กล่าวคือ **ประการแรก**การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยองค์กรศาลที่มีอยู่ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามความมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญได้อย่างแท้จริง และ**ประการที่สอง** ศาลรัฐธรรมนูญเป็นสถาบันที่ได้รับการยอมรับจากองค์กรศาลทั้งหลาย รวมทั้งสังคมโดยรวมในอันที่จะทำให้หลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของประชาชนตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญบรรลุความมุ่งหมายได้

จากการศึกษาเทียบเคียงกับพัฒนาการของการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนีจะเห็นได้ว่า แม้การร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญจะได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายสหพันธ์ตั้งแต่ปี ๑๙๕๑ แต่ต้องใช้เวลาเกือบ ๒๐ ปี จึงได้มีการนำเรื่องการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญมาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญเพื่อให้เกิดหลักประกันต่อสิทธิในการร้องทุกข์ของบุคคลที่ได้รับการบัญญัติรับรองคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ ดังนั้นช่วงระยะเวลาเกือบ ๒๐ ปีจึงเป็นช่วงเวลาที่ทำให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่ายและท้ายที่สุดเห็นควรที่จะให้บัญญัติรับรองสิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ

ส่วนที่ ๕ ข้อเสนอแนะ

หากศึกษาแนวทางในการพัฒนาเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญของเยอรมันเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญในระบบกฎหมายไทยแล้ว อาจแบ่งช่วงพัฒนาการของการนำระบบการร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญเพื่อโต้แย้งคำพิพากษาของศาลออกเป็น ๓ ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ ๑ ศาลรัฐธรรมนูญจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นในสังคมว่าศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นสถาบันที่จะปกป้องคุ้มครองรัฐธรรมนูญ หลักการพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญ รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพของประชาชนภายในอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ โดยจักต้องพิสูจน์ตนเองให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่มีความเป็นกลางและอิสระจากฝ่ายต่างๆและพิจารณาคดีอย่างตรงไปตรงมาภายใต้หลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญ หากศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิสูจน์ตนเองได้ว่าเป็นองค์กรที่มีเสถียรภาพในทางหลักการที่จะปกป้องคุ้มครองหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญ ตลอดจนสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจนเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปเช่นนี้แล้ว องค์กรศาลที่จะถูกควบคุมตรวจสอบคำพิพากษาของศาลก็จะให้การยอมรับการที่ศาลรัฐธรรมนูญจะเข้ามาตรวจสอบคำพิพากษาของศาลกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญว่ามีความสอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด

ช่วงที่ ๒ หลังจากผ่านช่วงของการสร้างความยอมรับในสังคมโดยรวมแล้ว ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๑๒ เป็นดังนี้

”บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยอำนาจมหาชนมีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

การใช้สิทธิตามวรรคหนึ่งต้องเป็นกรณีที่ไม่อาจใช้สิทธิโดยวิธีการอื่นได้แล้ว ทั้งนี้ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ"

หลักการของบทบัญญัติดังกล่าวมีหลักการให้บุคคลที่ถูกกระทบสิทธิจากการใช้อำนาจมหาชน ซึ่งหมายถึง อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ อาจถูกโต้แย้งไปที่ศาลรัฐธรรมนูญได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีของการโต้แย้งคำพิพากษาของศาลนั้นควรไปบัญญัติกำหนดรายละเอียดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้โต้แย้งคำพิพากษาได้เฉพาะกรณีที่กำหนดไว้เท่านั้น ซึ่งหมายถึงยังไม่บัญญัติให้โต้แย้งคำพิพากษาได้เป็นการทั่วไป เช่น บัญญัติให้โต้แย้งคำพิพากษาได้เฉพาะกรณีที่เป็นคำพิพากษาที่ขัดกับรัฐธรรมนูญอย่างชัดแจ้ง เช่น เป็นคำพิพากษาที่ไม่วินิจฉัยคดีโดยอ้างเหตุผลว่าไม่มีกฎหมายกำหนดรายละเอียดของสิทธิและเสรีภาพในเรื่องนั้นๆ หรือคำพิพากษาที่เป็นการละเมิดสิทธิในทางวิธีพิจารณาคดีอย่างชัดแจ้ง เป็นต้น

ช่วงที่ ๓ หลังจากที่ศาลรัฐธรรมนูญเริ่มมีประสบการณ์กับการควบคุมตรวจสอบคำพิพากษาของศาลต่างๆ ที่กำหนดไว้เฉพาะกรณีตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว จึงดำเนินการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญโดยแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจเป็นการทั่วไปในการตรวจสอบคำพิพากษาของศาล โดยมิได้ให้มีอำนาจตรวจสอบเฉพาะคำพิพากษาตามที่กำหนดไว้ในช่วงที่ ๒ ดังนั้น จากพัฒนาการในช่วงที่ ๓ ก็จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามาตรวจสอบคำพิพากษาของศาลที่ถูกล่าวอ้างว่าขัดกับรัฐธรรมนูญได้เป็นการทั่วไป แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งประกอบด้วยเงื่อนไขที่สำคัญ ดังนี้

ก. บุคคลนั้นจะต้องถูกกระทบสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้โดยคำพิพากษาของศาล ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการถูกละเมิดสิทธินั้น จะต้องเป็นกรณีที่บุคคลนั้นถูกกระทบสิทธิของบุคคลนั้นเอง ถูกกระทบสิทธิโดยตรงจากคำพิพากษาของศาลนั้น และการกระทบสิทธินั้นมีผลอยู่ในปัจจุบัน

ข. บุคคลนั้นจะต้องใช้สิทธิในศาลที่มีเขตอำนาจในเรื่องนั้นๆ จนถึงที่สุดแล้ว และเห็นว่าคำพิพากษาที่ถึงที่สุดแล้วนั้นยังละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้อยู่ หรืออาจเป็นกรณีที่มีความสำคัญซึ่งมีผลเป็นการทั่วไป หรือหากต้องใช้สิทธิทางศาลจนถึงที่สุดแล้ว ผู้ร้องทุกข์จะได้รับความเสียหายจนไม่อาจจะแก้ไขเยียวยาได้ ในกรณีนี้อาจจะรับเรื่องไว้พิจารณาได้โดยไม่จำเป็นต้องดำเนินการในศาลจนถึงที่สุดก่อน

ค. เงื่อนเวลาในการใช้สิทธิร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญควรกำหนดเวลาตามที่เห็นเหมาะสม เช่น ภายใน ๑ เดือนหลังจากที่ศาลมีคำพิพากษาและทำให้คดีนั้นถึงที่สุด

หากมีการนำเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญเข้ามาใช้ในระบบกฎหมายไทยสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะต้องกำหนดให้มีขึ้นพร้อมกับการนำเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญเข้ามาในระบบ

กฎหมายไทยคือ “องค์คณะในการกลั่นกรองคดีเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญ” ซึ่งจะมีความสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยแบ่งเบาคดีให้กับองค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญ เพราะหากจะให้องค์คณะใหญ่ต้องพิจารณาเรื่องรับหรือไม่รับเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญในทุกเรื่องก็จะก่อให้เกิดภาระแก่องค์คณะของศาลรัฐธรรมนูญมากจนเกินไปซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อภาระงานของศาลรัฐธรรมนูญโดยรวม แนวทางในการพิจารณาวินิจฉัยขององค์คณะกลั่นกรองอาจใช้แนวทางเดียวกับที่ใช้กับศาลรัฐธรรมนูญของประเทศเยอรมนี กล่าวคือ กรณีที่องค์คณะกลั่นกรองมีความเป็นเป็นเอกฉันท์ว่ารับหรือไม่รับเรื่องร้องทุกข์ตามรัฐธรรมนูญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง กรณีถือว่าเป็นที่ยุติตามที่องค์คณะกลั่นกรองวินิจฉัย แต่หากองค์คณะกลั่นกรองมีความเห็นไม่เป็นเอกฉันท์ไม่ว่าในกรณีใดให้ส่งให้องค์คณะใหญ่เป็นผู้พิจารณาชี้ขาดว่าจะรับหรือไม่รับเรื่องไว้พิจารณา

รายงานการศึกษาวิจัย

เรื่อง : การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเสนอโดยศาลหรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัยเรื่อง การพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเสนอโดยศาลหรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา มีวัตถุประสงค์สำคัญสามประการ ได้แก่

๑) เพื่อค้นหาเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ เกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๖ มาตรา ๑๙๘ และมาตรา ๒๖๔

๒) เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นกรณีความเหมือนและความแตกต่างระหว่างปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๙๘ กับบทบัญญัติของกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญให้บังคับมิได้ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๖ และบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๒๖๔

๓) เพื่อให้ทราบถึงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ของการกระทำขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ ตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐

จากผลการศึกษาวิจัยตามโครงการมีข้อค้นพบดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่เสนอขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญโดยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไว้ในมาตรา ๑๙๗ และมาตรา ๑๙๘ จะเห็นได้ว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในการกำหนดให้มีผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คือ ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภามีหน้าที่ “หลัก” ในการรับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวกับการกระทำของฝ่ายปกครองจากประชาชน (มาตรา ๑๙๗) และดำเนินการตามคำร้องเรียนเหล่านั้น ไม่ว่าจะเป็นการสอบสวนหาข้อเท็จจริง พิจารณาความชอบด้วยกฎหมาย ความเป็นธรรม และความเหมาะสม ไปจนถึงไกล่เกลี่ยเพื่อยุติข้อพิพาทและเสนอคำแนะนำต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ส่วนกรณีที่เมื่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาพิจารณาและสอบสวนหาข้อเท็จจริงตามคำร้องเรียนแล้ว ปรากฏว่า เรื่องร้องเรียนดังกล่าวไม่สามารถไกล่เกลี่ย หรือแก้ไขได้ เนื่องจากการกระทำของฝ่ายปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ถูกร้องเรียนนั้น เป็นการกระทำตามที่กฎหมายกำหนด แต่ตัวบทกฎหมายนั้นกระทบต่อสิทธิของประชาชน หรือมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ เพื่อป้องกันมิให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอีก รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงให้อำนาจผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองแล้วแต่กรณี ตามที่มาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติไว้

ด้วยเหตุนี้เอง อำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ จึงต้องถือเป็น “ข้อยกเว้น” จากอำนาจหน้าที่หลัก คือ การรับเรื่องร้องเรียนของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา และจากนัยดังกล่าว ส่งผลให้คำว่า “เห็นว่า” ตามบทบัญญัติมาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และมาตรา ๑๗ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๔๒ จึงต้องหมายความถึง กรณีที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาได้รับคำร้องเรียนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายปกครองแล้ว และเห็นว่า บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของฝ่ายปกครองที่เกี่ยวข้องกับเรื่องร้องเรียน มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ จึงจะเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง แล้วแต่กรณีได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่สามารถหยิบยกกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของฝ่ายปกครองที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาพิจารณาโดยไม่มีคำร้องเรียนได้นั่นเอง นอกจากนี้ ยังรวมถึง กรณีที่ผู้ร้องเรียนหยิบยกกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ ที่เห็นว่ามีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญมาร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา โดยที่มิได้รับความเดือดร้อนหรือพบเห็นเหตุการณ์ที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำของฝ่ายปกครองด้วย ทั้งนี้เพื่อป้องกันการหยิบยกตัวบทกฎหมายซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากขึ้นมาร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา อันจะก่อให้เกิดปัญหาแก่การดำเนินงานของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา

การ “เห็นว่า” บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลใดตามมาตรา ๑๙๗ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ไม่จำเป็นจะต้องมาจากคำร้องเรียนเพียงคำร้องเรียนเดียว ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาอาจจะรวบรวมจากปัญหาที่ได้รับการร้องเรียนหลายเรื่องมาประมวลก็ได้ ซึ่งการดำเนินการในลักษณะเช่นนี้เองที่ทำให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาสามารถแก้ไขปัญหาในเชิงระบบได้ และมีความแตกต่างจากศาลที่ดำเนินการได้เฉพาะเรื่องเฉพาะกรณี อนึ่ง สำหรับเกณฑ์ในการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาว่าเรื่องที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญซึ่งจะเสนอพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองนั้น เนื่องจากมาตรา ๑๙๘ วรรคหนึ่ง บัญญัติไว้ว่า “ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ หรือกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลปกครอง แล้วแต่กรณี” ดังนั้น ในการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินของ

รัฐสภาว่าจะส่งเรื่องใดไปศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง จึงต้องเป็นไปตามวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ได้แก่ ข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๔๖ และวิธีพิจารณาของศาลปกครอง ได้แก่ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๒ และระเบียบของที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. ๒๕๔๓

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาจากเรื่องที่ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองว่ามีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและผลการพิจารณาเรื่องดังกล่าวของศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองแล้ว จะเห็นว่าการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองของ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภายังไม่สามารถดำเนินการได้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กระบวนการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา ๑๙๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ในส่วนที่เกี่ยวกับศาลปกครองไม่สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ของศาลปกครองตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ดังนั้น เพื่อให้การเสนอเรื่องของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาต่อศาลปกครอง ตามมาตรา ๑๙๘ ไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา จึงควรวางหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครอง ดังนี้

(๑) พิจารณาว่าเรื่องที่จะเสนอต่อศาลปกครองเป็นเรื่องที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญและอยู่ภายใต้กรอบอำนาจของศาลปกครองหรือไม่

(๒) หากเป็นเรื่องที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ และอยู่ในอำนาจของศาลปกครองแล้ว ให้พิจารณาต่อไปว่า เรื่องเหล่านั้น เป็นเรื่องที่ประชาชนหรือผู้เสียหายสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีต่อศาลปกครองได้เองหรือไม่

(๓) หากเป็นเรื่องที่ประชาชนสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีได้เอง ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาไม่ควรเสนอเรื่องดังกล่าวต่อศาลปกครองเพื่อพิจารณาวินิจฉัย ตามมาตรา ๑๙๘ แต่ควรแนะนำให้ผู้ร้องหรือประชาชนเสนอฟ้องคดีต่อศาลปกครองเอง ทั้งนี้ เพราะความแตกต่างระหว่างศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองอีกประการหนึ่ง คือ ศาลปกครองเป็นศาลที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้เอง ในขณะที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดให้เฉพาะองค์กรบางองค์กรเท่านั้นที่สามารถเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญได้

ทั้งนี้เรื่องบางเรื่องที่อาจจะไม่มีผู้เสียหายโดยตรง หรือผู้เสียหายมีจำนวนมาก และกระทบต่อประโยชน์สาธารณะ ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาก็อาจรับเรื่องเหล่านี้ไว้พิจารณา เพื่อเสนอความเห็นต่อศาลปกครองได้ตามอำนาจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้ เพื่อแก้ไขปัญหาการเสนอเรื่องต่อศาลปกครองอย่างเป็นระบบ จึงเห็นควรยกเลิกอำนาจของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในการเสนอเรื่องที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญต่อศาลปกครอง โดยแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ มาตรา ๑๙๘ หรือ แก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถรองรับมาตรการตามที่มาตรา ๑๙๘ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ บัญญัติไว้ เช่น

ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลปกครองสูงสุด เพื่อให้ศาลปกครองสูงสุดเป็นผู้ให้ความเห็น แทนการเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีของศาลปกครอง

อย่างไรก็ดี แนวทางนี้มีข้อสังเกตว่า กระบวนการดังกล่าวขัดกับลักษณะความเป็นองค์กรตุลาการของศาลปกครอง และค่าบังคับของความเห็นของศาลปกครองสูงสุดย่อมแตกต่างกับค่าบังคับของคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุด

๒. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญที่เสนอขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญโดยศาล

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่เกี่ยวข้องกับมาตรา ๒๖๔ ซึ่งได้เคยวินิจฉัยไว้แล้วมีข้อค้นพบสำคัญดังนี้

ประการแรก จากคำวินิจฉัยที่ผ่านมาของศาลรัฐธรรมนูญไทยได้วินิจฉัยยืนยันว่าบทบัญญัติของมาตรา ๒๖๔ “ให้ศาลเท่านั้นเป็นผู้ส่งความเห็นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย มิได้ให้สิทธิผู้ร้องหรือคู่กรณีเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญโดยตรงได้” คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๔๑ ซึ่งนับว่าสอดคล้องกับแนวทางของต่างประเทศ ที่หากเป็นกรณีการควบคุมแบบรูปธรรม (concrete control หรือ le contrôle par voie d’exception) ซึ่งจะต้องมีคดีพิพาทแล้ว ประเทศต่าง ๆ ก็มักจะให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา[๑]

คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๔/๒๕๔๑ นี้ ทำให้มาตรา ๒๘ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันที่บัญญัติว่า “บุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญนี้รับรองไว้ สามารถยกบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญนี้เพื่อใช้สิทธิทางศาลหรือยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้ “มีความชัดเจนขึ้น ซึ่งโดยปริยายเท่ากับว่าศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า สิทธิของบุคคลตามมาตรา ๒๘ วรรค ๒ ที่จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้คดีในศาลได้เพียงใดนั้น จะต้องเป็นไปตามหมวด ๘ ที่ว่าด้วยศาล โดยบทบัญญัติของมาตรา ๒๘ วรรค ๒ มิได้ทำให้เอกชนสามารถฟ้องร้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง สิทธิของบุคคลตามมาตรา ๒๘ วรรค ๒ ต้องดำเนินการไปตามกระบวนการของมาตรา ๒๖๔ คือ เป็นสิทธิที่จะโต้แย้งในศาลธรรมดาว่ากฎหมายขัดรัฐธรรมนูญ แต่ไม่มีสิทธิส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง เพราะเรื่องดังกล่าวรัฐธรรมนูญบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาล

ประการที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญได้ชี้ให้เห็นว่า คำว่า “ ศาล” ในที่นี้หมายถึงศาลใดก็ได้ ซึ่งอาจจะเป็นศาลจังหวัด (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๑, ๙/๒๕๔๑, ๑๑/๒๕๔๑) ศาลแพ่ง (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๑) และไม่ได้จำกัดเฉพาะศาลชั้นต้นเท่านั้น เพราะแม้แต่ศาลฎีกา (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๔๑) ก็สามารถส่ง

[๑] Pierre PACTET, Institutions politiques Droit Comstitutionnel (Paris: Masson, ๑๙๗๘๗), p.๔๓

เรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้เช่นกัน แม้ศาลรัฐธรรมนูญยังมิได้รับเรื่องจากศาลอื่นๆ แต่ก็เป็นที่แน่ชัดว่า แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยเดินตามแนวทางของประเทศส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน อิตาลี สเปน หรือเบลเยี่ยม คือไม่ว่าจะเป็นศาลประเภทใดหรือชั้นใดก็สามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ ดังนั้นหากศาลอุทธรณ์ ศาลชำนัญพิเศษทั้งหลาย ศาลปกครอง (ทั้ง ๓ ชั้น) และศาลทหารส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญ ในอนาคต ก็เป็นที่เชื่อได้ว่าศาลรัฐธรรมนูญจะรับไว้พิจารณาเช่นกัน

ประการที่สาม คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้ตัดสินไว้ในมาตรา ๒๖๔ นั้น อาจแยกได้เป็น ๕ กลุ่มด้วยกัน คือ กลุ่มแรกศาลรัฐธรรมนูญไม่รับไว้พิจารณาเพราะผู้ร้องไม่มีอำนาจร้อง (คำวินิจฉัยที่ ๕/๒๕๔๑) กลุ่มที่สอง ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับไว้พิจารณาเพราะคำร้องของผู้ร้องไม่เป็นสาระสำคัญอันควรได้รับการวินิจฉัย (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๑) กลุ่มที่สาม บทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญที่จะพิจารณาวินิจฉัย (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๔๒, ๙/๒๕๔๒, ๑๐/๒๕๔๒, ๑๒-๓๕/๒๕๔๒, ๓๘-๔๐/๒๕๔๒, ๔๑/๒๕๔๒ และ ๔๒-๔๓/๒๕๔๒) กลุ่มที่สี่ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายที่ศาลจะใช้บังคับแก่คดีไม่ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัย ๙/๒๕๔๑ , ๑๒/๒๕๔๑ ๑๖/๒๕๔๑ และ ๔๔/๒๕๔๒) และกลุ่มที่ห้า ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยว่ากฎหมายขัดกับรัฐธรรมนูญ (คำวินิจฉัยที่ ๒๕ /๒๕๔๗)

ประการที่สี่ ศาลรัฐธรรมนูญตีความคำว่า “กฎหมาย” ในมาตรา ๒๖๔ อย่างแคบ คือหมายเฉพาะพระราชบัญญัติเท่านั้นโดยไม่หมายรวมถึงกฎหรือข้อบังคับซึ่งกล่าวถึงในมาตรา ๖[๒] แต่ประการใด ดังจะเห็นได้จากการที่ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ. ๒๔๙๕ และพระราชบัญญัติการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล พ.ศ.๒๔๘๒ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๔๑) พระราชบัญญัติควบคุมการเช่านา พ.ศ. ๒๕๑๗ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๔๑) พระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำวินิจฉัยที่ ๑๖/๒๕๔๑) โดยศาลรัฐธรรมนูญปฏิเสธที่จะวินิจฉัย ”การปฏิบัติหน้าที่ของผู้พิพากษา” และ “คำสั่งศาล” ว่าขัดรัฐธรรมนูญหรือไม่ (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๑) หรือ “การที่ศาลพิพากษาคดีโดยไม่ฟังคำโต้แย้งของจำเลย” (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๑) หรือ ”คำพิพากษาลงลายมือชื่อไม่ครบองค์คณะ” (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๔๑) และวินิจฉัยว่าประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทยมิใช่ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ในความหมายของมาตรา ๒๖๔ (คำวินิจฉัยที่ ๔/๒๕๔๒, ๙/๒๕๔๒, ๑๐/๒๕๔๒, ๑๒-๓๕/๒๕๔๒, ๓๕-๔๐/๒๕๔๒ ๔๑/๒๕๔๒ และ ๔๒-๔๓/๒๕๔๒) การตีความดังกล่าวข้างต้นนับว่าสอดคล้องกับแนวทางของต่างประเทศ เพราะหากเป็นกรณีที่มิใช่ “กฎหมาย” ขัดรัฐธรรมนูญ แต่เป็นกรณีกฎหรือข้อบังคับหรือการดำเนินการอื่นใดของ

[๒] มาตรา ๖ บัญญัติว่า “รัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ บทบัญญัติใดของกฎหมาย กฎหรือข้อบังคับ ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้นเป็นอันใช้บังคับมิได้”

ฝ่ายปกครองขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญก็เป็นอำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง[๓] ที่จะพิจารณา ศาลรัฐธรรมนูญจึงเป็นศาลที่มีเขตอำนาจโดยเฉพาะ มิใช่เรื่องใดที่เกี่ยวข้องกับรัฐธรรมนูญแล้วจะต้องเป็นเรื่องของศาลรัฐธรรมนูญเสมอไป[๔] ดังนั้น หากกรณีใดมิใช่กรณีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญก็จะต้องปฏิเสธที่จะวินิจฉัยในเรื่องดังกล่าว[๕]

ประการที่ห้า ศาลรัฐธรรมนูญไทยได้วางแนวคำวินิจฉัยไว้อย่างชัดเจนว่า “กฎหมาย” ที่ได้ตราขึ้นก่อนที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันจะประกาศใช้นั้นสามารถถูกตรวจสอบจากศาลรัฐธรรมนูญได้ ไม่ว่ากฎหมายนั้นจะตราขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๒ หรือ พ.ศ. ๒๔๙๕ (คำวินิจฉัยที่ ๙/๒๕๔๑) พ.ศ. ๒๕๑๗ (คำวินิจฉัยที่ ๑๑/๒๕๔๑) หรือ พ.ศ. ๒๕๓๙ (คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๑) แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะยังไม่มีโอกาสพิจารณา “กฎหมาย” ที่ได้ตราขึ้นภายหลังที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันประกาศใช้ก็ตาม แต่ก็เป็นที่ชัดเจนว่า หากมีกรณีเช่นว่านั้น ศาลรัฐธรรมนูญก็คงจะตรวจสอบด้วยเช่นกัน

แนวทางของประเทศไทยที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ทั้งกฎหมายที่ตราขึ้น “ก่อน” หรือ “หลัง” รัฐธรรมนูญประกาศใช้แต่เพียงผู้เดียว นับว่าแตกต่างไปจากกรณีของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันและฝรั่งเศสที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้แต่เฉพาะกฎหมายที่ได้ตราขึ้นในภายหลังเท่านั้น นอกจากนี้ยังแตกต่างไปจากกรณีของประเทศสเปนเพราะในประเทศนั้นมิใช่ศาลรัฐธรรมนูญเท่านั้นที่มีอำนาจพิจารณา แต่ศาลยุติธรรมก็มีอำนาจในการพิจารณาด้วย

ประการสุดท้าย ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่า “การส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการ” หมายถึงการที่ศาลส่งให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นหัวหน้าหน่วยธุรการของศาลเพื่อส่งต่อไปยังศาลรัฐธรรมนูญ โดยศาลจะไม่ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญโดยตรง (คำวินิจฉัยที่ ๘/๒๕๔๑, ๙/๒๕๔๑, ๑๑/๒๕๔๑ และ ๑๖/๒๕๔๑) จะมีก็แต่คำวินิจฉัยที่ ๑๒/๒๕๔๑ เท่านั้นที่ศาลแพ่ง “ส่งคำร้องพร้อมทั้งความเห็น ข้อโต้แย้ง สำเนาฟ้อง คำสั่งและคำพิพากษาของศาลมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ” จึงอาจกล่าวได้ว่า แนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในเรื่องนี้ค่อนข้างเป็นเอกภาพ อย่างไรก็ตาม แนวคำวินิจฉัยดังกล่าวก็แตกต่างไปจากกรณีของประเทศเยอรมันที่ให้ศาลสามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาโดยไม่จำเป็นต้องยื่นผ่านฝ่ายบริหารของศาล

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญไทยในเรื่องนี้มีคุณภาพมากสอดคล้องกับทฤษฎีและแนวทางของต่างประเทศ อย่างไรก็ตามยังมีประเด็นอีกหลายกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญยังไม่มีโอกาสในการวินิจฉัยและอาจก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในอนาคตได้ซึ่งจากผลการศึกษาวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๖๔ ดังนี้

---

[๓]

[๔] Louis FAVOREU et Loic Phillip, Le Conseil constitutionnel, (Paris ; PUF ๑๙๘๕), pp ๓๕-๓๖.

[๕] Ibid.p ๔๐.

ประการแรก ความหมายของ “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ตามความหมายของ มาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ หมายถึง

๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญเพราะเป็นบทกฎหมายที่ผ่านกระบวนการร่างโดยรัฐสภาตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ

๒) พระราชบัญญัติ (เหตุผลเดียวกันกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ)

๓) พระราชกำหนด เฉพาะพระราชกำหนดที่ผ่านการอนุมัติจากสภาผู้แทนราษฎร และวุฒิสภาแล้วเท่านั้น ส่วนพระราชกำหนดที่มีผลบังคับใช้และอยู่ในระหว่างที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาจากรัฐสภาไม่ถือว่าเป็นบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา ๒๖๔

๔) ประกาศคณะปฏิวัติ เฉพาะประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะเทียบเท่ากับพระราชบัญญัติ กรณีของประกาศคณะปฏิวัติมีหลักเกณฑ์ในการพิจารณาแตกต่างไปจากพระราชบัญญัติ เพราะการออกประกาศคณะปฏิวัติก็ดี หรือประกาศของคณะปฏิรูปก็ดี มิได้ออกโดยองค์กรนิติบัญญัติตามปกติ ดังนั้นจึงมิอาจอาศัยหลักในการพิจารณาในทางองค์กรมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาได้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องถือว่าคณะปฏิวัติก็ดี หรือคณะปฏิรูปที่ประกาศอันมีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายนั้นได้ทำหน้าที่อำนาจนิติบัญญัติที่ออกกฎหมายบังคับใช้ในสังคม

ส่วนบทบัญญัติแห่งกฎหมายต่อไปนี้ ไม่ถือว่าเป็น “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ในความหมายของมาตรา ๒๖๔

(๑) บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพราะตามมาตรา ๒๖๔ มีความมุ่งหมายที่จะตรวจสอบว่า ”บทบัญญัติแห่งกฎหมาย” ในลำดับที่ต่ำกว่ารัฐธรรมนูญขัดกับรัฐธรรมนูญ มิได้มุ่งหมายที่จะให้ตรวจสอบว่า บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ ขัดแย้งกันหรือไม่

(๒) พระราชกำหนดก่อนการพิจารณาอนุมัติของรัฐสภา เพราะตามมาตรา ๒๑๘ ได้จำกัดเงื่อนไขในการตรวจสอบไว้เฉพาะเรื่องเงื่อนไขการออกพระราชกำหนดเท่านั้นและจำกัดองค์กรที่มีอำนาจในการเสนอเรื่องดังกล่าว เฉพาะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภาเท่านั้น

(๓) พระราชกฤษฎีกา เป็นกฎหมายที่ออกโดยองค์กรฝ่ายบริหารมิใช่ออกโดยฝ่ายนิติบัญญัติตามกระบวนการออกกฎหมายตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญมาตรา ๒๓๐ วรรคท้าย จะบัญญัติให้พระราชกฤษฎีกาตามมาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ ที่มีผลเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติหรือกฎหมายที่มีผลใช้บังคับได้ดังเช่นพระราชบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วยก็ตาม แต่หากพิจารณาขอบเขตตามมาตรา ๒๓๐ วรรค ๒ นั้น ถือว่าเป็นขอบเขตของอำนาจในการดำเนินการของฝ่ายบริหารอยู่แล้ว แม้ว่าพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวจะมีผลเป็นการแก้ไขพระราชบัญญัติก็ตาม

(๔) ประกาศคณะปฏิวัติที่มีสถานะต่ำกว่าพระราชบัญญัติ

(๕) กฎ ข้อบังคับ ประกาศ เป็นกฎเกณฑ์ที่ออกโดยองค์กรฝ่ายปกครอง ซึ่งไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบเรื่องดังกล่าว

ประการที่สอง มาตรา ๒๖๔ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้แต่เฉพาะ “เนื้อหา” ของกฎหมายหรือสามารถพิจารณาตรวจสอบ “กระบวนการ” ในการตรากฎหมายได้ด้วย ข้อพิจารณาในเรื่องนี้ก็คือศาลรัฐธรรมนูญมีเขตอำนาจแต่เฉพาะกรณีแรกเท่านั้น[๖] โดยมีเหตุผล ๒ ประการ คือ

(๑) หากพิจารณาเฉพาะมาตรา ๒๖๔ ที่บัญญัติถึง “บทบัญญัติแห่งกฎหมาย”โดยถ้อยคำแล้วก็มีความหมายเฉพาะ “เนื้อหา” เท่านั้นไม่รวมถึง “รูปแบบ” หรือ “กระบวนการ” แต่ประการใด

(๒) หากพิจารณาเปรียบเทียบกับมาตรา ๒๖๒ (๑) (๒) และ(๓) ที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยว่าร่างกฎหมายฉบับใด “มีข้อความขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ” หรือ ”ตราขึ้นโดยไม่ถูกต้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ” ก็จะทำให้เห็นภาพชัดเจนว่า กรณีตามมาตรา ๒๖๒ รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ทั้ง “เนื้อหา” และ “กระบวนการ” ในขณะที่มาตรา ๒๖๔ ไม่กล่าวถึง “กระบวนการ” แต่อย่างใด ศาลรัฐธรรมนูญจึงพิจารณาได้แต่เฉพาะ “เนื้อหา” เท่านั้น

ประการที่สาม ในกรณีที่ศาลหรือ คู่ความจะส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณานั้นจะต้องเป็นกรณีที่ศาล “แน่ใจ” ว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญ หรือเพียงแต่ศาล “สงสัย” ก็สามารถส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้

.นเรื่องนี้ผู้วิจัยเห็นว่าศาลรัฐธรรมนูญไทยควรยึดแนวทางของศาลรัฐธรรมนูญเยอรมันมากกว่าของประเทศเบลเยี่ยม อิตาลีและสเปน คือศาลต้อง “แน่ใจ” เท่านั้นจึงจะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้ ด้วยเหตุผลว่า

(๑) มาตรา ๒๖๔ วรรคหนึ่ง เปิดโอกาสให้ทั้ง “ศาล” (เห็นเอง) และ “คู่ความ”โต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ มิใช่กรณีให้แต่เฉพาะ “ศาล” เท่านั้นดังเช่นกรณีในต่างประเทศ ดังนั้นแม้ศาลจะแน่ใจว่ากฎหมายไม่ได้ขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่แน่ใจว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ กฎหมายฉบับนั้นก็สามารถส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาได้อยู่แล้วโดยคู่ความในคดีนั้นเองร้องขอและจะเห็นได้ว่ากรณีที่คู่ความร้องขอจะมีจำนวนมากกว่ากรณีที่ศาลเห็นเองเป็นอย่างมาก[๗] ดังนั้นหากศาลจะส่งให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัย (เพราะไม่มีคู่ความคนใดโต้แย้ง) ศาลก็ควรที่จะแน่ใจว่ากฎหมายฉบับนั้นขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญเสียก่อน

(๒) มาตรา ๒๖๔ วรรค ๒ บัญญัติให้ศาลรัฐธรรมนูญสามารถวินิจฉัยไม่รับเรื่องไว้พิจารณาได้หากเป็นกรณีที่คู่ความโต้แย้งและคำโต้แย้งดังกล่าวของคู่ความ “ไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย” กรณีจะแตกต่างจากกรณีที่ศาลเห็นเองและส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา เพราะรัฐธรรมนูญไม่เปิดช่องให้ศาลรัฐธรรมนูญไม่รับเรื่องไว้พิจารณาด้วยเหตุดังกล่าวได้ แต่ที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะว่ารัฐธรรมนูญ มีเจตนารมณ์ที่จะให้ศาลกลั่นกรองให้แน่ใจเสียก่อน และเมื่อศาลแน่ใจแล้วศาลรัฐธรรมนูญก็ไม่มีอำนาจที่จะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาด้วยเหตุผลดังกล่าว

---

[๖] จรัญ ภักดีธนากุล, “ศาลรัฐธรรมนูญกับอำนาจวินัยว่าบทบัญญัติของกฎหมายขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ”, วารสารศาลรัฐธรรมนูญ ป.๑ ล.๒ (พ.ศ. - ส.ค. ๒๕๔๒), หน้า ๘๐.

[๗] คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในปี พ.ศ. ๒๕๔๑ ทั้งหมด เป็นกรณีที่คู่ความโต้แย้งเองทั้งสิ้น

(๓) หากศาลไม่แน่ใจว่ากฎหมายขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ แต่ก็ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณา จะทำให้ศาลรัฐธรรมนูญมีคดีในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมาก ซึ่งไม่สอดคล้อง กับหลักการที่ให้ศาลรัฐธรรมนูญเป็นศาลที่มีเขตอำนาจโดยเฉพาะ (competence d'attribution) ซึ่งแตกต่างจากศาลยุติธรรมซึ่งเป็นศาลที่มีเขตอำนาจโดยทั่วไป (competence de droit commun)[๕]

ประการที่สี่ การที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันเปิดโอกาสให้คู่ความโต้แย้งว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นอาจทำให้คู่ความใช้วิธีการดังกล่าวเพื่อประวิงคดีในศาลได้ วิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖๔ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญว่า "ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้" อย่างไรก็ตามในระยะแรกก่อนที่ศาลรัฐธรรมนูญจะมีคำวินิจฉัยตามมาตรา ๒๖๔ วรรค ๒ คู่ความก็อาจใช้วิธีการประวิงคดีดังกล่าวได้ ดังนั้นหากศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่ามีพฤติการย์ดังกล่าวเกิดขึ้นศาลรัฐธรรมนูญก็ควรวินิจฉัยในระยะเริ่มต้นนี้ให้เป็นบรรทัดฐาน เพื่อให้ศาลอื่นใช้เป็นแนวทางในการปฏิเสธไม่ส่งความเห็นตามทางการมายังศาลรัฐธรรมนูญได้

ประการที่ห้า ประเด็นที่เสนอมายังศาลรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณาวินิจฉัยจะต้องเป็น "บทบัญญัติแห่งกฎหมายที่บังคับแก่คดี" บทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นจะต้องมีความสำคัญต่อผลของการพิพากษาในคดีเรื่องนั้น หากบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ส่งมาให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยนั้นไม่มีผลต่อการพิจารณาวินิจฉัยของศาลในคดีนั้น เช่นศาลเห็นว่าเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ ที่ศาลรัฐธรรมนูญควรวินิจฉัยไว้เป็นแนวทาง เป็นต้น กรณีนี้ศาลรัฐธรรมนูญไม่จำต้องพิจารณาวินิจฉัยตามที่ศาลได้เสนอมา

ประการที่หก ความผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาลรัฐธรรมนูญ และศาลรัฐธรรมนูญสามารถพิจารณาเกินกว่าคำร้องคำขอได้หรือไม่ ศาลรัฐธรรมนูญไม่ผูกพันต่อหลักเกณฑ์หรือเหตุผลที่เสนอมายังศาลรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญอาจหยิบยกเนื้อหาหรือหลักเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญมาวินิจฉัยว่าบทบัญญัติของกฎหมายนั้นขัดกับรัฐธรรมนูญ นอกจากนี้

ถ้ากฎหมายฉบับเดียวกันนั้นมีเนื้อหาที่ขัดกับรัฐธรรมนูญในลักษณะเดียวกัน ศาลรัฐธรรมนูญอาจทำการวินิจฉัยได้ในโอกาสเดียวกันนั้น

ประการที่เจ็ด ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญได้เคยวินิจฉัยในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้นแล้ว ศาลย่อมมีอำนาจที่จะไม่ส่งเรื่องไปให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ เพราะกรณีไม่เป็นไปตามเงื่อนไขมาตรา ๒๖๔ วรรคแรก

---

[๕] Bruno GENEVOIS, La Jurisprudence du Conseil du Conseil Constitutionnel, Paris ; Les Editions S.T.H.,๑๙๘๘), pp. ๒๑-๒๓.

๓. แนวทางการปรับปรุงแก้ไขการพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ข้อบังคับ หรือการกระทำของบุคคลตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งเสนอโดยศาลหรือผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐

จากสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้เล็งเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กรอำนาจหน้าที่และการดำเนินงานของศาลรัฐธรรมนูญเสียใหม่ เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคในบทบัญญัติเกี่ยวกับศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์หลายเรื่อง อันจะทำให้การทำหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นและเป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่พิทักษ์รัฐธรรมนูญ ในฐานะเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ซึ่งบทบัญญัติใหม่ของรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามมาตรา ๑๙๘ และ มาตรา ๒๖๔ เดิมของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ดังนี้

๑. การปรับปรุงอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญในมาตรา ๒๖๔ เดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ โดยกำหนดบทบัญญัติให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในมาตรา ๒๑๑ กล่าวคือ

"มาตรา ๒๑๑ ในการที่ศาลจะใช้บทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับแก่คดีใด ถ้าศาลเห็นเองหรือคู่ความโต้แย้งพร้อมด้วยเหตุผลว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายนั้นต้องด้วยบทบัญญัติมาตรา ๖ และยังไม่มีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญในส่วนที่เกี่ยวกับบทบัญญัตินั้น ให้ศาลส่งความเห็นเช่นว่านั้นตามทางการเพื่อศาลรัฐธรรมนูญจะได้พิจารณาวินิจฉัย ในระหว่างนั้นให้ศาลดำเนินการพิจารณาต่อไปได้ แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราว จนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

ในกรณีที่ศาลรัฐธรรมนูญเห็นว่าคำโต้แย้งของคู่ความตามวรรคหนึ่งไม่เป็นสาระอันควรได้รับการวินิจฉัย ศาลรัฐธรรมนูญจะไม่รับเรื่องดังกล่าวไว้พิจารณาก็ได้

คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญให้ใช้ได้ในคดีทั้งปวง แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงคำพิพากษาของศาลอันถึงที่สุดแล้ว"

โดยสาระสำคัญที่มาตรา ๒๑๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้แก้ไขมาตรา ๒๖๔ เดิม มี ๒ ประการ คือ

๑) การกำหนดเพิ่มเติมในการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยจะต้องนำเสนอเหตุผลที่ศาลหรือคู่กรณีจะโต้แย้งเห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่จะใช้บังคับกับคดีใดขัดกับรัฐธรรมนูญมาตรา ๖ เพื่อเป็นการกรองและพิจารณาขั้นหนึ่งเป็นเบื้องต้นก่อนว่าเหตุผลนั้นสมควรหรือไม่

๒) การยกเลิกบทบัญญัติที่เดิมมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ กำหนดให้ศาลจะต้องรอการพิจารณาคดีของศาลรัฐธรรมนูญว่าจะมีผลการวินิจฉัยเป็นประการใดก่อน ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจเป็นช่องว่างที่ทำให้มีผู้ใช้สิทธิไม่สุจริตใช้เป็นการถ่วงเวลาในการพิจารณาคดีออกไป ดังนั้นสภาร่างรัฐธรรมนูญจึงยกเลิกถ้อยคำดังกล่าวออกไป และบัญญัติให้ ศาลสามารถดำเนินการพิจารณาต่อไปได้

แต่ให้รอการพิพากษาคดีไว้ชั่วคราวจนกว่าจะมีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะทำให้กระบวนการพิจารณาของในชั้นของศาลยุติธรรมไม่ล่าช้าออกไปมากนัก

หากพิจารณาบทบัญญัติใหม่ตามมาตรา ๒๑๑ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้แก้ไขปรับปรุง มาตรา ๒๖๔ เดิม นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นแนวทางที่ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในความไม่ชัดเจนของมาตรา ๒๖๔ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ไม่เพียงแต่บทบัญญัติมาตรา ๒๖๔ เดิมของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ จะได้รับการแก้ไขปรับปรุงตามรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันนั้น อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่จะรับเรื่องจากผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาตามมาตรา ๑๙๘ เดิม ของรัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ ที่มีถ้อยคำไม่ชัดเจนก็ได้รับการปรับปรุงด้วยเช่นกัน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการปรับปรุงกำหนดเนื้อความให้ชัดเจนในการแยกเรื่องที่จะเสนอต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครอง ออกจากกันเป็น (๑) และ (๒) ในมาตรา ๒๔๕ ดังนี้

“ มาตรา ๒๔๕ ผู้ตรวจการแผ่นดินอาจเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญหรือศาลปกครองได้เมื่อเห็นว่ามีกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ และให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ

(๒) กฎ คำสั่ง หรือการกระทำอื่นใดของบุคคลใดตามมาตรา ๒๔๔ (๑) (ก) มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญหรือกฎหมาย ให้เสนอเรื่องพร้อมด้วยความเห็นต่อศาลปกครอง และให้ศาลปกครองพิจารณาวินิจฉัยโดยไม่ชักช้า ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง ”

หากวิเคราะห์ปัญหาของศาลรัฐธรรมนูญในการวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๑๙๘ และมาตรา ๒๖๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่เกิดจากความไม่ชัดเจนและสมบูรณ์ของการบัญญัติไว้ในแต่ละมาตรา นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าได้รับการคลี่คลายปัญหาลงอย่างมากจากการปรับปรุงถ้อยคำและบัญญัติให้เจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยสภาร่างรัฐธรรมนูญแล้ว แต่ทั้งนี้ความสำคัญที่จะทำให้ปัญหาดังกล่าวสามารถแก้ไขได้อย่างเป็นระบบก็จำเป็นต้องมีการกำหนดรายละเอียดขั้นตอนอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญในฐานะที่เป็นหน่วยธุรการที่ได้รับทราบปัญหาและศึกษาข้อมูลต่างๆในทางปฏิบัติควรให้ความสำคัญในการสนับสนุนข้อมูลเพื่อให้การยกร่างพระราชประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าว สามารถกำหนดรายละเอียดขั้นตอนการปฏิบัติที่เหมาะสมกับคดีแต่ละประเภทได้ เพราะมิเช่นนั้นแล้ว ปัญหาก็อาจจะเกิดขึ้นในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญเพราะกฎหมายลูกไม่สามารถออกแบบขั้นตอนที่สะท้อนเจตนารมณ์ในการบังคับใช้ของบทบัญญัติได้อย่างแท้จริง

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตประการหนึ่งว่า การพิจารณาตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ นั้น จำเป็นต้องมีความชัดเจนในการแยกเรื่องที่เสนอขึ้นสู่การพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในแต่ละช่องทางที่รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้องค์กรและประชาชนมีสิทธิเสนอเรื่องต่อศาลรัฐธรรมนูญ เพราะเหตุที่รัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้ขยายช่องทางในการนำคดีขึ้นสู่การพิจารณาไว้มากกว่ารัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐ และอาจมีกรณีซ้ำซ้อนที่เรื่องเดียวกันที่มีปัญหาความชอบด้วยรัฐธรรมนูญ อาจถูกนำเสนอมาจากหลายองค์กรได้ เพราะนอกจากผู้ตรวจการแผ่นดินจะสามารถเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยตามมาตรา ๒๔๕ (๑) แล้ว ตามมาตรา ๒๕๗ (๒) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ยังมีสิทธิเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญวินิจฉัยได้ด้วย

อนึ่ง หากพิจารณาจากบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ ที่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ เพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่มีอยู่แต่เดิมทั้งในแง่องค์ประกอบและบทบัญญัติที่มีความไม่ชัดเจนบางประการ ความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นอนาคต ผลการปรับปรุงแก้ไขศาลรัฐธรรมนูญ จะเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญหรือไม่นั้นก็มีประเด็นที่น่าพิจารณาว่า จำเป็นต้องพิจารณา ขึ้นอยู่กับการตราพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่จะ เกิดขึ้นในอนาคตอย่างมีนัยสำคัญด้วย โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวควรมีเนื้อหาสาระต่างๆ ครบถ้วน ในการรองรับการดำเนินงานตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแต่ละมาตรา รวมถึงคณะกรรมการสรรหาตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา ๒๐๖ จะต้องสามารถทำหน้าที่คัดเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเป็นคนดี มีความรู้ความสามารถในการเข้ามาทำหน้าที่เป็นตุลาการศาลรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่นี้

ทำเนียบผู้บริหาร

ผู้บริหารสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ	โทรศัพท์	โทรสาร	หมายเลขภายใน
เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๘	๑๑๑๙
ที่ปรึกษาเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายสนิท จรอนันต์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๖๘	๑๑๐๕
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายเชาวนะ ไตรมาศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๗๘	๓๑๐๘
รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ (นายปัญญา อุดชาชน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๖๒๓-๙๖๓๐	๓๑๑๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายนภดล ช. สรพงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๐๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางขนิษฐา โตโพธิ์ไทย)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๗
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นายสาโรช โชติพันธ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๑๕
ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ (นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๐๐๐
ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ (นางวิภาวรรณ หะวานนท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๑๑๐๐
ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและกฎหมาย (นางสาววราภรณ์ อมราพิทักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๗	๕๑๔๖
ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ (นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๑๒
ผู้เชี่ยวชาญด้านพัฒนาบุคลากรและระเบียบ (นายธีรพงษ์ ธิติธางกูร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๑๑๐๔
ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ รกน. ผู้อำนวยการส่วนบริหารงานทั่วไป (นายบุญเสริม นาคสาร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๖๐
ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ (นางอัจฉรียา อนันต์พงศ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๑๕
ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์ (นายชวลิต ศรีโฉมงาม)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๙	๓๑๓๒

ผู้อำนวยการส่วนสารสนเทศและโสตทัศนูปกรณ์ รกน. ผู้อำนวยการศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ (นายชาญฉกรรจ์ วีระขจร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๒๑๐๙
รักษาการในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญด้านสารสนเทศ และข้อมูลสารสนเทศ (นางสาวกฤติยา อัตถากร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๑๑๑๐
ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน (นายชัยวิทย์ เดชมโนไพบูลย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๓๑๓๑
ผู้อำนวยการส่วนสารนิเทศ (นางนันท์นภัส ปัญญวานันท์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔	๓๑๑๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๑ (นายสมฤทธิ์ ไชยวงค์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๘
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๒ (นางฉัตรแก้ว เลิศไพฑูรย์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๕๑
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๓ (พันโท ภาคภูมิ ศิลารัตน์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒	๓๑๓๗
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๔ (นายกมล โสตถิโภคา)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๓๖
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๕ (นายสำราญ นาบุตร)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๗	๓๑๓๕
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖ (นายสิทธิพร เศาภายน)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๔๗
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗ (นางจริยา อัศวรักษ์)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๒๑๑๐
ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๘ (นายกาญจน์ วรกุล)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๒๘	๓๑๕๙
ผู้อำนวยการบริหารและพัฒนาบุคคล รกน. ผู้อำนวยการสถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา (นายนนท์นิพัทธ์ โพธิ์เดชธำรง)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๒	๑๑๒๖
ผู้อำนวยการกลุ่มงานสัมมนา และเผยแพร่กฎหมายรัฐธรรมนูญ	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	
ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัยและพัฒนารัฐธรรมนูญ	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๖	
ผู้อำนวยการกลุ่มงานประสานงานศาล รัฐธรรมนูญระหว่างประเทศและวิเทศสัมพันธ์ (นายมนตรี กนกวารี)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๓๒	๓๑๕๗
เจ้าหน้าที่ตรวจสอบภายใน (นางจินตนาพร คงธเนศ)	๐-๒๖๒๓-๙๖๐๐	๐-๒๖๒๓-๙๖๔๒	๒๑๒๘

คณะทำงานจัดทำหนังสือรายงานประจำปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ศาลรัฐธรรมนูญ

ที่ปรึกษา

นายไพบูลย์ วราหะไพฑูรย์	เลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
นายสนิท จรอนันต์	ที่ปรึกษาสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

คณะทำงาน

นายเชาวนะ ไตรมาศ	รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
นายปัญญา อุดชาชน	รองเลขาธิการสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
นายนภดล ช.สรพงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายพิมล ธรรมพิทักษ์พงษ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นางขนิษฐา โตโพธิ์ไทย	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายสาโรช โชติพันธุ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นางพรทิภา ไสวสุวรรณวงศ์	ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีและวิชาการ
นายสุทธิรักษ์ ทรงศิวิไล	ผู้อำนวยการสำนักอำนวยกิจการศาลรัฐธรรมนูญ
นางจริยา อัศวรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๗
นางวิภาวรรณ หะวานนท์	ผู้อำนวยการสำนักประธานศาลรัฐธรรมนูญ
นายสิทธิพร เศาภายน	ผู้อำนวยการกลุ่มงานคดี ๖
นายนนท์นิพัทธ์ โพธิ์เดชธำรง	ผู้อำนวยการส่วนบริหารและพัฒนาบุคคล รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ สถาบันรัฐธรรมนูญศึกษา
นายชวลิต ศรีโฉมงาม	ผู้อำนวยการส่วนประชาสัมพันธ์
นางอัจฉรียา อนันตพงศ์	ผู้อำนวยการส่วนการคลังและพัสดุ
นายชาญฉกรรจ์ วีระขจร	ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบและข้อมูลสารสนเทศ รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการ ศูนย์เทคโนโลยีและข้อมูลสารสนเทศ
นายเฉลิมวุฒิ รัตนารังสรรค์	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๗
นางสาวณัฐชนก ลิกขะไชย	เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป ๖

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพ ฯ ๑๐๒๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๓-๙๖๐๐ www.concourt.or.th.

ศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ
๓๒๖ ถนนจักรเพชร แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐
โทร. ๑-๒๖๒๓-๙๖๐๐ โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๙๖๔๔
www.concourt.or.th